STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02409

FINF MEGILES, AKDOMES UN HAD GADYE

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פינף מגילות

אקדמות און חד גדיא

פאַרייִדישט פון י. ל. פרץ

צונויפגעשטעלט מיט אַלע וואַריאַנטן
פון א. פרידקין, און ז. רייזען

מיט 3 פאַקסימילעס

ווילנער פאַרלאַג פון ב. א. קלעצקין
תרפה — 1925

MADE in POLAND

I. L. Perec. „Finf mgiłojs".

Drukarnia „Wydawn. Wileńskie" B. Kleckina.
Wilno, Mało-Stefańska 23.

אינהאלט

זייט

פון די צוזאמענשטעלער	V
שיר השירים	1
1־טער װאַריאַנט פון שיר השירים	33
2־טער װאַריאַנט פון שיר השירים	69
אַ װאַריאַנט אויף קאַפּ. 12 פון ענדגילטיקן טעקסט און קאַפּ. 16 פון 1־טן און 2־טן װאַריאַנט	103
רות.	1
איכה	1
װאַריאַנט פון איכה	31
קהלת	1
הויפּט־װאַריאַנט	52
פאַרשיידענע װאַריאַנטן	99
צוגאָב־װאַריאַנטן	131
אסתר	1
אַקדמות	1
1־טער װאַריאַנט פון אַקדמות	13
2־טער װאַריאַנט פון אַקדמות	23
חד־גדיא	1

פון די צוזאַמענשטעלער

איינער פון די באַוואוסטע קריטיקער אונזערע האָט אָנגערופן פּרצן דער פּראָבנמייסטער. ער, דער גענויאַלער עקספּערימענטאַטאָר, וועלכער האָט אונז געגעבן מוסטערן פון אַלע ליטעראַטור=פאָרמען כמעט, פון עפּאָס, ליריק, דראַמע, פון פעליעטאָן, פּובליציסטיק און קריטיק, האָט אין די פאַרשיידנסטע פּעריאָדן פון זיין ליטעראַרישן שאַפן געפּרובט זיינע כוחות אויך אַלס איבערזעצער. אין דער אייגענער חוש, וואָס האָט אים געפירט צו אַנטפּלעקן נייע טאַלאַנטן פאַר דער יידישער ליטעראַטור, האָט אים אויך אָפּט געמאַכט פאַר דעם אַנטדעקער פון אַזעלכע פרעמדע קינסטלער, וועלכע זיינען נאָך דעם ברייטן עולם גאָר ניט באַקאַנט געווען. שוין אין זיינע „יום=טוב=בלעטלעך“, למשל, געפינען מיר אַ איבערזעצונג פון קנוט האַמסון, אַ שריפטשטעלער, וועלכער איז דאַן נאָך געווען אַ פּנים=חדשות אין דער אייראָפּעאישער ליטעראַטור און איז ערשט אין יאָרן אַרום באַרימט געוואָרן אין ברייטערע קרייזן. און נאָך אַט וואָס: אַלס איבערזעצער איז ער אויך שטענדיק טריי געבליבן דעם אייגענעם סטיל זיינעם, און איז דען,

למשל, זיין איבערזעצונג פון מולטאַטולים „טינגאַטעער" ניט עכט פרציש? און האָט ער ניט אַריינגעבראַכט זיין אייגענעם ריטם אין דער איבערזעצונג פון ח. נ. ביאַליקס „משא נמירוב" (געדרוקט, איידער ביאַליק האָט די פּאָעמע אַליין איבערגעדיכט אין יידיש)?

איבערזעצנדיק ניט אויף באַשטעלונג, נייערט דאָס, וואָס האָט סטימולירט זיין דיכטערישן גייסט אין דעם אָדער יענעם פעריאָד פון זיין שאַפן, האָט פרץ שטענדיק אַרויסגעוויזן אַ גרויסן אינטערעס צו דעם תנך, צו די עטישע און פילאָסאָפישע אידעען פון דעם בוך איבער אַלע ביכער. דעמדאָזיקן אינטערעס געפינען מיר ביי אים שוין אין דעם ערשטן פעריאָד פון זיין ליטעראַרישער טעטיקייט אין יידיש — אין זיינע שירים אויף די מאָטיוון פון די נביאים, פון ישעיה, ירמיה, יחזקאל. אָבער, ווייזט אויס, ערשט אין לעצטן פעריאָד פון זיין לעבן האָט דער אינטערעס צו דעם תנך אָנגענומען די געשטאַלט פון יענער גרויסער אידעע, וועלכע איז צייטיק געוואָרן זינט דער יידישער שפּראַך־קאָנפערענץ אין טשערנאָוויץ אין יאָר 1908 — דער אידעע אַריבערצוטראָגן אין יידיש די אוצרות פון דער אַלטער יידישער קולטור. דידאָזיקע אידעע, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט שלום אַשס איבערזעצונג פון „רות" (1908), האָט איצט שוין דערגרייכט צו דעם גראַנדיאָזן ווערק פון יהואש אין זיין איבערזעצונג פון גאַנץ תנך אויף יידיש. און ווי אין אַלע גרויסע אויפטוען פון אונזער קולטור־רענע-

סאַנס, האָט אויך דאָ פּרץ ניט געקענט בלייבן אָן אַ זייט, און אין רעזולטאַט פון דעם האָבן מיר פון אים איבערזעצונגען פון אַלע מגילות *).

אָבער פּרץ איז געווען אַ צו בולט אויסגעשפּראָכענע דיכטערישע אינדיווידואַליטעט מיט אַ צו אינדיווידועלן סטיל, אַז ער זאָל זיך קענען באַנוגענען מיט דער ראָלע פון אַ איבערזעצער בלויז, מעג זיין אַפילו פון אַזאַ בוך, ווי דער תּנך איז. און אין זיינע איבערזעצונגען פון די מגילות האָבן מיר ווערק, וואו דער ביבלישער עלעמענט האָט זיך אָנגעקליידט אין דעם אייגנאַרטיקן לבוש פון דער ספּעציפישער פּרציִשער פאָרם.

*

* *

עס איז אונז שווער צו באַשטימען פון די מאַטעריאַלן, וואָס מיר האָבן אין אונזער רשות, ווען אייגנטלעך האָט פּרץ זיך אָנגעהויבן ערנסט און סיסטעמאַטיש אָפּצוגעבן מיט דידאָזיקע תּנך־איבערדיכטונגען. אפשר וועלן דאָס גענויער פעסטשטעלן די נאָענטע מענטשן פון זיין קרייז און משפּחה. מיר קענען אָבער משער זיין, אַז דאָס איז געשעען אין די

---

*) פון מאַנכע נאָטיצן און פּראָבן, וואָס זיינען פאַרבליבן אין כּתב־יד ביי פּרצן, איז צו זען, אַז ער האָט זיך ניט באַנוגנט נאָר מיט דער איבערדיכטונג פון די מגילות. עס קען זייער זיין, אַז ער האָט געהאַט בדעה בּיסלעכווייז איבערצוטראָגן אין יידיש גאַנץ תּנך. אַזוי, למשל, זיינען פאַרבליבן פון פּרצן אָפּגעריסענע קורצע פראַגמענטן פון „אז ישיר“ א. אַנד.

לעצטע דריי יאָר פון זיין לעבן, אין יענע יאָרן, ווען דער דיכטער האָט מיט אַזאַ פלאַמענדיקן אימפעט זיך פאַרטיפט אין די העברעע פראָבלעמען פון יידישקייט און זיך אַזוי באַגייסטערט מיט די אייביקע ווערטן פון תנך.

פאַרעפנטלעכן זיינע ביבלישע איבערדיכטונגען האָט פרץ אָנגעהויבן אין יאָר 1913 אין אַ ריי נומערן פון דער טעגלעכער צייטונג „דאָס לעבען" (געוועזענער „דער פריינד"). פון דעמדאָזיקן יאָרגאַנג געפינען מיר פראַגמענטן פון פרצעס קהלת=איבערזעצונג. אין דעם אייגענעם יאָר האָט ער אויך אָפגעדרוקט אין דעם סעפטעמבער=בוך פון דער ניו=יאָרקער „צוקונפט" (און אין אַ יאָר אַרום איבערגעדרוקט אין „דאָס לעבען") זיין איבערזעצונג פון „שיר השירים". פון די איבעריקע מגילות איז משמעות קיינע ניט געדרוקט געוואָרן ביי דעם דיכטערס לעבן, ניט גאַנצערהייט, ניט פראַגמענטנווייז (בלויז „חד=גדיא" און „אקדמות", וואָס מיר שליסן איין אין דעם ציקל איבערזעצונגען פון אונזער אַלטער ליטעראַטור, האָט פרץ פאַרעפנטלעכט אין פסח= און שבועות=נומער פון „היינט" 1913, וואו ער איז צו יענער צייט געווען אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער). און באמת זיינען די איבעריקע מגילות (אַחוץ „רות") נאָך געווען ניט גענוג באַאַרבעט צום דרוקן, ווי דאָס ווייזן די איבערגעבליבענע כתב=ידן פון דידאָזיקע איבערזעצונגען. אָבער אַפילו

די שוין פֿאַרעפֿנטלעכטע איבערדיכטונגען פֿון „שיר השירים" און „קהלת" האָבן פּרצן ניט באַפֿרידיקט, און ער האָט ניט אויפֿגעהערט צו אַרבעטן איבער זיי. ס'איז גענוג צו פֿאַרגלייכן דעם טעקסט פֿון זיין „שיר השירים" אין „דער צוקונפֿט" מיט דעם נוסח, וואָס איז מיט אַ האַלב יאָר שפּעטער ערשינען אין „לעבען", כּדי זיך צו איבערצייגן, ווי שטאַרק ער האָט פֿאַרענדערט די ערשטע געשטאַלט פֿון זיין איבערזעצונג (אויב רעכענען דעם טעקסט אין „דער צוקונפֿט" פֿאַר דעם ערשטן). באַזונדערס אָבער האָט ער זיך אָפּגעגעבן מיט דער איבערדיכטונג פֿון „קהלת". נאָך זיין טויט האָט מען אין די ליטעראַרישע קרייזן איבערגעגעבן, אַז ער האָט 67 מאָל איבערגעאַרבעט דידאָזיקע איבערדיכטונג, און אויב דידאָזיקע ציפֿער איז אַפֿילו אַ שטיקל גוזמא (לויט די פֿאַרבליבענע וואַריאַנטן, וואָס זייער צאָל דערגרייכט אויף מאַנכע שטעלן העכסטנס 10—12), איז אָבער דאָך ניט איבערטריבן דער עצם פֿאַקט פֿון דער אויסערגעוויינלעכער אָנגעשטרענגטער אַרבעט, וואָס ער האָט אַריינגעלייגט אין פֿאַריידישן דאָס דאָזיקע ליבלינגסווערק זיינס אין די לעצטע יאָרן פֿון זיין לעבן.

ביי דער געלעגנהייט האַלטן מיר פֿאַר אינטערעסאַנט צו ברענגען די זכרונות פֿון פּרצעס פֿריינד, ש. אַנ—סקי און אַלטער קאַציזנע, וועגן זיין אַרבעט איבער קהלת. אַנ—סקי דערציילט (אין דעם פּרץבוך פֿון „דער יידישער וועלט", 1915):

„... אַז איך ביך שפּעט ביינאַכט צו אים ווידער געקומען, האָב איך אים געפונען ביים שרייבטיש מיט דער פּען אין דער האַנט. ניט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ, האָט ער צו מיר געזאָגט:

— „זעץ זיך, איך וועל דיר לעזן מיין איבער־זעצונג פון „קהלת", איך אַרבעט אויף דעם די לעצטע חדשים.

„און ער האָט מיר געלייענט דאָס, נאָך מיין מיינונג, מוזיקאַלישסטע ווערק, וואָס ער האָט געשאַפן: ז י י ן קהלת. און איך האָב געפילט, אַז זיין געבראָ־כענער גייסט האָט זיך ניט צופעליק פאַרטיפט אין קהלת, וואו צוגלייך מיט דעם „הבל הבלים" זיינען דאָ שטאַרקע און זיכערע יסודות — „דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת". איך האָב געפילט, אַז דאָ זוכט ער אַן ענטפער אויף דער שרעקלעכער פראַגע פון היינטיקן טאָג.

„איך האָב זיך אומישנע געפרעגט, אויב ער רעכנט איבערזעצן „איכה". ער האָט זיך אַ קרים געטאָן:

— „ניין, אַ קלאָג אָן בילדער, אָן אַ געדאַנק וועגן צוקונפט"..... *)

„און אויף מאָרגן האָט ער מיר געזאָגט:

---

*) דיזאַזיקע שטעל פון אַן-סקים זכרונות איז אַ שטיקל רעטעניש: צווישן פרצעס תנך-איבערדיכטונגען איז אויך דאָ „איכה".

— „איך בין זייער צופרידן, וואָס דו ביסט געקומען. דו וועסט מיך אָפּרייסן פון דער אַרבעט, איך דאַרף עטלעכע טעג פאַרגעסן אָן איר, כּדי איך זאָל זי קענען נאָכאַמאָל איבעראַרבעטן".

און אַלטער קאַציזנע דערציילט (אין דעמזעלבן פּרק־בוך פון „דער יידישער וועלט"):

„— וואָס שרייבט איר איצט? פרעגט קאַציזנע פּרצן.

„— איך אַרבעט איבער קהלת. ע, וואָלט איר וויסן, וואָסערע עמי־הארצים מיר זיינען! ווי מיר פאַרשטייען נישט, וואָס מיר לייענען אין אונזערע ספרים! אָט האָב איך שוין געהאַט איינמאָל קהלת אָנגעשריבן, געדרוקט. זע איך איצט איין, ווי שלעכט דאָס איז געווען געמאַכט. מיר פאַרשטייען נישט דעם ריכטיקן טייטש... און ווייסט איר וואָס? לעבן זאָל יידיש. מאַנכעס מאָל ראַטעוועט עס מיך אַרויס. איך זאָל קיין יידיש ניט געווען קענען, וואָלטן פאַר מיר פיל העברעאישע אויסדרוקן פאַרבליבן נישט קלאָר! נעמט, צום ביישפּיל, דאָס וואָרט חכמה, אַזוי ווי דאָס טרעפט זיך אין קהלת. קלוגשאַפט? — טויג נישט. וויסנשאַפט? נישט צוגעפּאַסט. איך דערמאַן מיך אָבער, ווי דער ייד זאָגט: — איז וואָס איז די חכמה דערפון? — איר פאַרשטייט? דער ייד, וואָס האָט, דאַכט זיך, ניט פונאַנדערגעקליבן, וואו, אין וואָסער שפּראַך צו נעמען אַ וואָרט, האָט דאָך דאָס העברע־אישע וואָרט אויף זיין פּאַסיקן אָרט געלאָזט, ווייל

ער האָט געפילט זיין אַלטע שאַטירונג. מיינען מיינט ער דעם אויפטו, די מעכאַניק.

„פרץ רעדט וועגן זיין אַרבעט מיט גרויס חשק און באַגייסטערונג.... ער רעדט וועגן שלמה המלך. אין אַ דויערנדיקן שאַפונגס־עקסטאַז האָט ער אויפ־געדיכטעט שלמהן מיט זיין גאַנצער עפּאָכע און איצט לאָזט אים דער קלוגער עגאָאיסטישער מלך צו רו נישט.

„— איי, איז דאָס אַ שלמה! איי, אַ שלמה, וואָל ער!

„מיין באַמערקונג, אַז שלמה איז ווי נישט פון יידישער מאָראַל אַרויס, ווענדט ער אָפּ.

„— פאַרקערט, ער איז זייער מאָראַליש. זיין גאַנ־צע טיראַנישע טעטיקייט מיט דער פילפרעסעריי, מיט די פילע ווייבער, מיטן גאַנצן וואוילטאָג, וואָס איז גע־לעגן ווי אַ שווערע לאַסט אויפן פאָלק, זיין גאַנצן דאָזיקן אַרט לעבן פאַרטיידיקט ער פון מאָראַלישן שטאַנדפונקט.

„פרץ שטעלט זיך פאָר, אַז די זקנים פון פאָלק פלעגן זיך פאַרזאַמלען צום מלכס הויף מיט טענות, אַז דער מלך מיט זיין אַרט לעבן איז צו לאַסט פאַרן פאָלק און קעגן דעם ווילן פון באַשעפער. און שלמה פלעגט אין קורצע אַפאָריזמען אָפּווענדן זייערע טענות, דערוויזנדיק, אַז ער, דער מלך, האָט דאָס רעכט צו פאָרשן דאָס לעבן אויף אַלע געביטן און דורכדעם

גערענקען אָן זיין שעפער. אַזוי אַרום איז ערטערוויין אויסגעוואַקסן קהלת.

„די שפּעטערדיקע רעדאַקטאָרן פון דעמדאָזיקן ספר האָבן זיך דערשראָקן פאַר זיין אינהאַלט און ערטערווייז איבערגעדרייט די פּסוקים.

„האָט איצט פּרק די אַרבעט צו שיפרירן.

„— אַיי, שלמה! אַיי, שלמה!... איז ער אַנטציקט.

„אין שאָטן פון זילבער, אין שאָטן פון ווייסן
„ווי גוט איז דיין וואוילהייט געניסן!" —

פאַרלירט ער אַ פּרעכטיקע ציטאַטע פון זיין איבער־דיכטונג. ווי ניט ענלעך איז די שפּראַך צו יענעם האַרטן מאַרמאָר, פון וועלכן פּרק פלעגט אויסהאַקן זיין גראַם.

„מיר האָבן זיך געקריגט שוין ניט צום ערשטן מאָל איבער דער פראַגע. איך האָב מיך געהאַלטן ביי דער מיינונג, אַז דער דיכטער, ווען ער דרינגט אַריין אין אַ געוויסער עפּאָכע, דאַרף ער זי געבן אין אַ זעלב־שטענדיקער פאָעמע, ניט איבערזעצן די אַלטע ספרים. פּרק ווידער האַלט זיך אָן דער מיינונג, אַז די העכסטע פאָרם איז דער אַלטער פּרימיטיוו. קהלת אָבער איז ניט אַ ווערק צום איבערזעצן, נאָר צו שיפ־רירן. פּרק פאָרשט אַ שורה נאָך אַ שורה, אַ פּסוק נאָך אַ פּסוק, און פאַנגט דעם פאָדעם און פאַרלירט אים צוריק.

„און במילא וואַקסט אונטער זיין פעדער אַ זעלבשטענדיקע גלענצנדע זאַך, וואָס אויב דאָס איז קהלת, איז עס קהלת אין פּרצעס אָפּשפּיגלונג".

*

*   *

ביי דער באַציאונג, וואָס הערשט ביי דאָס רוב פאַרלעגער אונזערע צו די אויסגאַבן אַפילו פון אונזערע גרויסע קלאַסיקער, איז גאָר קיין וואונדער ניט, וואָס די מאַנוסקריפּטן פון אַלע פּרצעס געדרוקטע ווערק זיינען מסתמא פאַרלאָרן געגאַנגען, ווי די אומניצלעכע בלעטליך פון ציימונגס=שורות, און מיר קענען ניט פעסטשטעלן, ווי אַזוי האָט פּרץ געשריבן זיינע וויכטיקסטע זאַכן, צי גלייך פון פעדער אַרויס, אָדער אין איבעראַרבעטונגען און אין פאַרענדערונגען. מיר האָבן ניט קיין וואַריאַנטן פון אַזעלכע זאַכן זיינע, ווי די פאָלקסטימלעכע געשיכטן, די חסידישע מעשיות א. אַז. וו. בלויז פון זיינע דראַמען „די גאָלדענע קייט", „ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק" און פון דער פּאָעמע „מאָניש" האָבן מיר געדרוקטע וואַריאַנטן,*) וואָס גיבן אונז אַ אַריינבליק אין דעם שאַפונגס=פּראָצעס פון אונזער גרויסן דיכטער. אין דעם פּרט איז זייער וויכטיק דאָס שטודיום פון די פאַרשיידענע וואַ=

---

*) אַ ספּעציעלע אויספאָרשונג איבער די וואַריאַנטן פון „דער גאָלדענער קייט" און „ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק" האָט פאַרעפנטלעכט מאַקס עריק אין זיין בוך „קאָנסטרוקציע-שטודיען", וואַרשע 1924.

ריאַנטן פון פּרצעס תנך=איבערזעצונגען. אמת, דאָ האָבן מיר צו טאָן ניט מיט קיין אָריגינעלע שאַפונגען פון דיכטער, נאָר מיט אַרבעטן, וועלכע זיינען אין אַ געוויסער מאָס, אויף וויפיל זיי זיינען פאַרבונדן מיט אַ פרעמדן טעקסט, מעכאַניש און טעכניש. ביי דער געלעגנהייט איז אויך כדאי אָנצומערקן דעם באַזונדערן סטיל פון דידאָזיקע איבערזעצונגען. וואָס פאַר אַ תהום עס ליגט צווישן דעם געלייטערטן, שטאַרק העברעאיזירטן יידיש פון „די פאָלקסטימלעכע געשיכטן“ און דעם שווערן, עפּעס מאָדנע פאַרדייטשטן לשון פון פּרצעס „שיר השירים“ אָדער „קהלת“, וואו ס'איז דאָ אַזוי ווייניק פאָלקסטימלעכע שפּראַך=עלעמענטן. דאָס איז זייער כאַראַקטעריסטיש פאַר די קאַפּריזן פון פּרצעס שאַפונגס=פּראָצעס — דידאָזיקע טענדענץ דווקא אין די איבערזעצונגען פון תנך אויסצומיידן יעדן העברעאיזם אין דער שפּראַך. אָבער אין אונזער אויפגאַבע גייט ניט אַריין קיין גענויערער אַנאַליז פון פּרצעס סטיל אַלס תנך=איבערזעצער, און מיר לאָזן עס איבער פאַר אונזערע ליטעראַטור=פאָרשער און פילאָלאָגן. דאָ ווילן מיר זיך נאָר באַנוגענען מיט באַשרייבן אַלע מאַטעריאַלן, וואָס מיר האָבן געהאַט אין אונזער רשות, ביים אַרויסגעבן די מגילות, ווי אויך דעם פּלאַן פון אונזער אַרבעט.

שיר השירים.

פון שיר השירים האָבן מיר געפונען דריי נוסחאות: איין נוסח אין מאַנוסקריפּט און די איבע-

ריקע צוויי געדרוקטע; איינער — דער טעקסט, וואָס
האָט זיך געדרוקט אין ניו־יאָרקער „צוקונפֿט“ אין
1913, און דער צווייטער — וואָס האָט זיך געדרוקט
אין „דאָס לעבען“ נומ. 75 און 79 פֿון 1914. דער מאַ־
נוסקריפּט איז דער אַווטאָגראַף פֿון פּרצן און שטעלט
מיט זיך פֿאָר אַ גרויס ברייט העפֿט גמרא־פֿאָרמאַט פֿון
22 בלעטער. געשריבן איז ער אויף איין זייט; מאַנכע
שטעלן זיינען געשריבן אויף אַ קוים קענטיקן פֿריערדיקן
טעקסט, מיט וועלכן פּרק איז, ווייזט אויס, ניט גע־
ווען צופֿרידן און האָט אים אָפּגעמעקט. געשריבן איז
ער מיט אַ בליי־פֿעדער און איז, לויט אַלע וואָרשיינלעכ־
קייטן, דער אורטעקסט פֿון שיר־השירים; יעדנפֿאַלס
שיינט ער דאָס צו זיין לגבי אַלע איבעריקע נוסחאות
פֿון שיר־השירים, וואָס מיר פֿאַרמאָגן.

אין דעם 1־טן קאַפּיטל האָט פּרץ פּאַראַלעל
מיט דער יידישער איבערזעצונג געגעבן אויך דעם
העבּרעאישן טעקסט. די קאַפּיטלען זיינען דאָ ניט גע־
נוי אָפּגעשטעלט, און די ציפֿערן, וואָס באַצייכענען די
קאַפּיטלען, זיינען געמישטע, רוימישע מיט אַראַבישע.
אייניקע באַצייכענונגען פֿון די קאַפּיטלען פֿעלן לגמרי.
איינגעטיילט איז דערדאָזיקער טעקסט אין 18 קאַ־
פּיטלען.

אַלס יסוד און אַלס פּלאַן צו דער גאַנצער
איבערזעצונג האָט פּרץ געדינט אַ קאָנספּעקט פֿון
שיר השירים, וואו ער האָט אויף איינצלנע בלעט־
לעך פֿאַרצייכנט און קלאַסיפֿיצירט, מיט אַ תּוכן — די

נעמען פון שטעט, ערטער און פלעצער, געגנטן, נעמען פון בנינים, קליידער, ל בע=צערטלעכ=קייטן, פירות, צירונג, חיות, מענער=שיינהייט, פרויען=שיינהייט, — מיט איין וואָרט, דעם גאַנצן מאַטעריאַל פון שיר השירים.

דערדאָזיקער קאָנספּעקט האָט אויך, משמעות, געדינט פרצן אַלס מאַטעריאַל פאַר די פאָררעדעס און פאַר זיינע הערות צום טעקסט.

פאָררעדעס אָדער אינהאַלטן פאַרמאָגט דער אורטעקסט 2: איינע, פון וועלכער מיר האָבן בלויז אַ טייל, זעט אויס צו זיין אַ באַריכותדיקע; זי גיט איבער דעם תוכן פון שיר השירים און באַלייכט אים ביבל=קריטיש. די צווייטע איז אַ קיצור פון דער ערשטער, נאָר איבערגעגעבן מיט אַ וואַריאירטן נוסח. די פאָררעדעס זיינען געשריבן מיט בלייפעדער. דער מאַטעריאַל פון דידאָזיקע פאָררעדעס האָט פרצן געדינט אין די ווייטערדיקע טעקסטן — אַ טייל אַלס רעמאַרקן, אַ טייל — אַלס הערות, און אַ טייל — פאַר אַ פאָרוואָרט.

מיר גיבן אַפּריער דעם פאַרענדיקטן פאָרוואָרט, נאָכהער דעם פראַגמענט פון דעם באַריכותדיקן.

דער צווייטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „צוקונפט“, איז אַ ווייטערדיקע אַנטוויקלונג פון דעם 1=טן נוסח, הגם ער ווייכט ניט אָפּ קיין סך פון אים. צום באַדויערן, האָבן מיר בלויז געפונען די בלעטלעך פון איין נומער „צוקונפט“, וואו עס האָט זיך געדרוקט אַ העלפט טעקסט פון שיר השירים, ביז

קאַפּ. 11, און די צווייטע העלפט האָבן מיר געמוזט נעמען פון פּרצעס ווערק, וואָס זיינען אַרויס אין ניו־יאָרק אין 1920 אונטער דוד פּינסקים רעדאַקציע, און מיר קענען דעריבער ניט ערב זיין פאַר דער פּינקטלעכ־קייט און גענויקייט פון גאַנצן טעקסט, ווי ער האָט אויסגעזען אין „צוקונפט״; דען, פאַרגלייכנדיק דעם טייל טעקסט שיר השירים פון „צוקונפט״, וואָס מיר פאַרמאָגן, מיט דעם, וואָס איז געדרוקט אונטער פּינ־סקים רעדאַקציע, האָבן מיר געפונען געוויסע אָפּווײ־כונגען, ווי דאָס פאַרריכטן מאַנכע פּרצעס דייטשמע־ריזמען, אַ שטייגער: פריינד אָנשטאָט פריינדע; כלה אָנשטאָט ברויט און אַנד.

דער צווייטער טעקסט פאַרמאָגט אויך אַ קורצע פאָררעדע — אַ וואַריאַנט אויף די פריערדיקע פאָר־רעדעס. אויסער די טעקסטועלע אונטערשיידן לגבי דעם ערשטן נוסח, שיידט זיך דער דערדאָזיקער טעקסט אויך אונטער מיט דער איינשטעלונג פון די סטראָפן: מאַנכע פערזן קומען אויס אין אורטעקסט אין איין סטראָפע, אָדער געהערן צו איין קאַפּיטל (לויט פּרצעס איינטיילונג), און אין 2־טן טעקסט — אין אַן אַנדער סטראָפע און צו אַן אַנדער קאַפּיטל.

דער דריטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „דאָס לעבן״, איז איינגאַנצן אַן איבערגעאַרבע־טער נוסח, וואָס שיידט זיך שטאַרק אונטער פון די ערשטע צוויי. אויף דעמדאָזיקן טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאַר אַ שמאָל לאַנג אויפגענייט העפט מיט די

אַריינגעקלעפּטע אויסשניטן פון „דאָס לעבן“, איז אויפגעשריבן, אויסער דעם טיטל, ווי אויף אַלע פריערדיקע נוסחאות, אויך: „1914“, ד. ה. דאָס יאָר, ווען עס האָט זיך געדרוקט אין „לעבן“.

סיי אין דעם ענדגילטיקן טעקסט, סיי אין אַלע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן אַלע וואַריאַנטן פון די טיטלען, מיט וועלכע שיר השירים האָט זיך בשעתו געדרוקט אין די פאַרשיידענע אויסגאַבעס.

אויף דעם שער־בלאַט פון דעמדאָזיקן טעקסט איז געווען משמעות אָנגעקלעפּט דער טיטל פון „דאָס לעבן“: „אין ווייסן פּערז מיט צוגעגעבענע רעמאַרקן און באַמערקונגען“, וואָס ס'איז נאָכהער אַראָפּגעפאַלן, און מיר האָבן עס רעסטאַווירט. דער טעקסט אַנטהאַלט אויך אַ פאָררעדע מיטן נאָמען „דער קורצער אינהאַלט“ — אַ קורצע וואַריאַציע אויף די פריערדיקע פאָררעדעס. די פאָרבאַמערקונג באַציט זיך אויפן ערשטן פּסוק, וואָס איז אָנגעגעבן אַלס טיטל אויף אַלע דריי נוסחאות.

כדי טריי צו בלייבן דעם אַווטאָרס כוונה, האָבן מיר אומעטום געגעבן צום ערשטן די ענדגילטיקע און פולקום באַאַרבעטע טעקסטן, דערנאָך די וואַריאַנטן און די אַנטוואורף־טעקסטן, און אַזוי האָבן מיר זיך אויך נוהג געווען ביי שיר השירים: פאַר דעם ענדגילטיקן טעקסט האָבן מיר גענומען דעם נוסח פון „לעבן“, פאַר אַן ערשטן וואַריאַנט — דעם טעקסט פון „צוקונפט“, און צולעצט — דעם אורטעקסט, הגם כראָנאָלאָגיש האָט געדאַרפט זיין פאַרקערט.

דורכדעם זיינען מיר אויסן געווען צו געבן דעם לעזער אַ בולטע השגה פון פרצעס שאַפונגס=פּראָצעס, פון זיין אומדערמידלעכן פלייס צו אַרבעטן און איבער=אַרבעטן, צו שלייפן און פּאָלירן זיינע ווערק, פון דעם טיפן ערנסט, מיט וועלכן ער האָט זיך באַצויגן צו זיין אַרבעט. מחמת דעמדאָזיקן טעם האָבן מיר אויך אַלע דריי טעקסטן געגעבן באַזונדער, אַלס גאַנצע זאַכן, און ניט צעברעקלט זיי אַלס שטיקלעך וואַריאַנטן צו דעם גרונד=טעקסט. די שטעלן, וואו זיי גלייכן זיך, האָבן מיר באַצייכנט מיט שטערנדלעך ניט איינגעקלאַמערט, להיפך צו די הערות, וואָס גייען אַריינגערינגלט אין חצי=לבנות.

אַ באַזונדער וואַריאַנט אויף די פסוקים 5—8 פון קאַפּ. ח׳ האָבן מיר געפונען אויף אַ באַזונדער בלעטעלע, געשריבן מיט טינט, און לויט דער נומע=ראַציע פון די ציפערן, וואָס באַצייכענען די באַמער=קונגען, איז קענטיק, אַז עס איז געווען נאָך אַ פערטער טעקסט פון שיר השירים, וואָס איז, משמעות, פאַר=לאָרן געגאַנגען.

דער אורטעקסט און דער טעקסט פון „צוקונפט" זיינען איינגעטיילט אין 18 קאַפּ., און דער לעצטער, ענדגילטיקער טעקסט— אין 14.

ר ו ת.

פון רות האָבן מיר געפונען 1 טעקסט, דעם אַווטאָגראַף, פון וועלכן עס זיינען געמאַכט געוואָרן

דורך אַן איבערשרייבער 2 קאָפּיעס, און פּרק האָט אין זיי אַריינגעטראָגן קליינע שינויים, אַזוי אַז די דאָזיקע קאָפּיעס זיינען אַן ענדגילטיקער טעקסט. דער אַווטאָגראַף שטעלט מיט זיך פאָר אַ לאַנג שמאָל העפט פון 12 זייטן, געשריבן מיט אַ בלייפעדער, און אין פיל ערטער, כמעט אין דעם גרעסטן טייל, איז דער טעקסט געשריבן אויף אַן אָפּגעמעקטן און קוים קענטיקן פריערדיקן טעקסט.

אין דעמדאָזיקן אַווטאָגראַף געפינט זיך אויף דער 2-טער זייט פון שער-בלאַט פאָלגנדיקע פאַרשטראָכענע באַמערקונג, באַצייכנט מיט אַ ציפער 1, בנוגע וועלכער ס'איז ניט באַוואוסט, צו וואָס זי באַציט זיך: „בנות צלפחד איז קענטיק הוראת שעה,— ווי צוליב אַ ספּעציעלער באַשייד פון גאָט". —

די פאָר קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט און באַצייכנט מיט שטערנדלעך.

א י כ ה.

דער אַווטאָגראַף פון איכה באַשטייט פון איין גאַנצן טעקסט און אַ וואַריאַנט אויף דעם 1-טן קאַפּיטל. דער פאָרמאַט פון מאַנוסקריפּט איז ווי פון רות, געשריבן מיט בלייפעדער און אַנטהאַלט 15 בלעטער. מאַנכע סטראָפן זיינען געשריבן אויף אַ פריערדיקן טעקסט. ביז קאַפּ. ג' איז דער טעקסט מער-ווייניקער באַאַרבעט, פון קאַפּ. ג', דערהויפּט פון קאַפּ. ד', איז דער טעקסט בלויז אַן אָנוואָרף, אַ ניט באַאַרבעטער

מאַטעריאַל, די פּסוקים זיינען ניט באַצייכנט, אייניקע פּסוקים קומען בלויז מיט זייער העברעאישן טעקסט, ביי אייניקע טייטשן ווערט געבראַכט דער העברעאישער אָריגינאַל; משמעות, פּרק האָט נאָך פאַר זיי ניט געפונען דעם פּאַסיקן אָדער ענדגילטיקן אויסדרוק אין יידיש; פיל פּסוקים קומען צוזאַמענגעפּלאָכטן, און ס'ווערט ניט אָפּגעהיט די פערז-מאָס פון די שורות. בכלל מאַכט דער גאַנצער מאַנוסקריפּט אַן איינדרוק פון אַ מאַטעריאַל, וואָס איז אַרויס פון דער ערשטער פעדער.

דער וואַריאַנט פון איכה באַשטייט פון 2 בלעטלעך. מעגלעך, אַז ס'איז בלויז אַ טייל פון אַ וואַריאַנט אויף גאַנץ איכה, וועלכער איז פאַרלאָרן געגאַנגען. ניט קענענדיק אין געוויסע פאַלן פעסטשטעלן דעם אמתן טייטש פון אַ געוויסן וואָרט, גיט פּרק אַלע מעגלעכע טייטשן צוזאַמען. אַזוי איז דער פאַל מיט די ווערטער „תנין" (פּסוק 3, קאַפּ. ד'); „תשתפכנה", (פּסוק 1, קאַפּ. ד'); „סכות" (פּסוק 43, קאַפּ. ג') און אַנד. דידאָזיקע אַלע טייטשן האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אונטן, אַלס פאַרטייטשונגען, פון וועלכע פּרק אַליין האָט נאָך ניט אויסגעקליבן די ענדגילטיקע. מיר האָבן אויך אַראָפּגעטראָגן אונטן, אַלס באַמערקונגען פון פּרצן, די יעניקע פאַרקלאַמערטע באַמערקונגען אין טעקסט, וואָס דינען אַלס עקזעגעטישע קאָמענטאַרן און געהערן ניט צו דעם עצם טעקסט. דערקעגן האָבן מיר געלאָזן די פאַרקלאַמערטע באַמער-

קוננען אין טעקסט, וואָס דינען ווי אַ דערגאַנצונג און אַ דערפילונג צום פּסוק.

די קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט גופא.

ק ה ל ת.

פון קהלת האָבן מיר געפונען צוויי פולקומע גרונד=טעקסטן און דריי איבערגעשריבענע (ניט דורך פּרצן) קאָפּיעס פון איינעם פון זיי.

דער ערשטער טעקסט איז געווען אָפּגעדרוקט פראַגמענטנווייז ביז קאַפּ. ח אין „דאָס לעבן" (דער אָנהייב אומבאַוואוסט אין וואָסער נומער) אין די נומערן 3, 15, 23, 30, 57 און 91 (אין לעצטן נומער — אונטער דעם קעפּל: „אוים קהלת") פון יאָר 1914. דעמדאָזיקן טעקסט האָט פּרץ פונדאָסניי באַאַרבעט און ס'איז אַרויסגעקומען אַ צווייטער אורטעקסט. ער שליסט אין זיך איין דעם גאַנצן געדרוקטן טעקסט, נאָר שטאַרק באַאַרבעט. נאָך דעם געדרוקטן טעקסט קומט מאַנוסקריפּט ביז סוף פון קהלת.

דערדאָזיקער אורטעקסט איז זייער אַן אָריגינע=לער הן לויט זיין אויסערלעכן אויסזען, הן לויט די אָן אַ שיעור וואַריאַציעס, וואָס ער פאַרמאָגט. זען זעט ער אויס, ווי אַ ברייט לאַנג העפט גמרא=פּאַרמאַט און איז כמעט ווי איבערגעריסן אויף דער העלפט, חוץ דעם זיינען אויך ביי די זייטן אין אייניקע ערטער אויסגעריסן גאַנצע שטיקער. ווי עס גיט איבער ה' ב. קלעצקין אין דינעזאָנס נאָמען, ביי ווען

ער האָט איבערגענומען נאָך פּרצעס טויט (אין 1915) אַלע כּתבים פון י. ל. פּרץ, צווישן זיי אויך די מגילית, איז פּרץ געווען שטאַרק ניט צופרידן מיט דעמדאָזיקן טעקסט און איינמאָל אין אַן אויפגערעגטן צושטאַנד האָט ער אים שיר ניט צעריסן, ווען ניט דינעזאָן, וואָס איז געווען דערביי און האָט ביי אים באַצייטנס אַרויסגעכאַפּט דעם מאַנוסקריפּט און אַזויאַרום אים געראַטעוועט.

באַטראַכטנדיק דעמדאָזיקן טעקסט, איז ווירקלעך נשתומם צו ווערן פין דער אייזערנער גדולה, מיט וועלכער פּרץ האָט באַאַרבעט יעדן פּערז, יעדן זאַץ, יעדעם וואָרט, איבערגעשטעלט און איבערגעדרייט, פאַרמעקט און ווידער אויפגעשריבן אויף דעם פאַרמעקטן, געטאָקט און געשניצט און פאַרריכט ביז אין דער אומענדלעכקייט אַריין.

ביז העלפט גייט זיך דער טעקסט מער-ווייניקער נאָרמאַל, נאָר וואָס ווייטער, פאַרלירט ער דעם אָנבליק פון אַ טעקסט, און זעט אויס, ווי אַ קליין אינזעלע, אַרומגערינגלט מיט אַ ים פון פאַרשיידענע וואַריאַנטן ביי דער זייט אין אינמיטן, אויבן און אונטן, געמעקט און געשריבן, אָנגעהויבן אַ פּערז און ניט פאַרענדיקט, געבליבן שטיין אינמיטן אַ פּראַזע, אַמאָל — אינמיטן אַ וואָרט; ביי דער אַרבעט פלוצלונג דערמאָנט זיך פאַרשיידענע גראַמען און ווערטלעך און סינאָנימען און טייטשן פון העבּרעאישן אָריגינאַל — און גלייך פאַרצייכנט אויף דער ברייטער זייט פון העפט.

גענומען זיך באַאַרבעטן אַ פּסוק, וואָס איז מיט עטלעכע פּסוקים שפּעטער פאַר דעם דערבייאיקן טעקסט. כמעט יעדער פּערז ווערט וואַריאירט; פאַרהאַן פּסוקים, וואָס פאַרמאָגן איבער 10 וואַריאַנטן. און ניט נאָר פּסוקים; אויף איינצלנע ווערטער זיינען ביי אים פאַרהאַן צו עטלעכע וואַריאַנטן.

דער צווייטער טעקסט (כראָנאָלאָגיש, דער דריטער) פון קהלת איז אַ ווייטערדיקע באַאַרבעטונג פון דעם פריערדיקן. דערדאָזיקער אַווטאָגראַף האָט דעם אויסזען פון אַ לאַנג שמאָל העפט פון 31 בלעטלעך, געשריבן דורכאויס מיט בלייפעדער אויף אַ קוים קענטיקן פריערדיקן טעקסט, און אין פיל שטעלן מישן זיך אויסביידע טעקסטן און מחמת דעם איז שווער צו לייענען. אין דעמדאָזיקן 2-טן טעקסט האָט שוין פרץ די פּסוקים באַצייכנט מיט ציפערן און איינגעטיילט די קאַפּיטלען לויטן תּנכישן אָריגינאַל.

קיין הערות פון פרצן זיינען צו דעם אַווטאָגראַף ניטאָ; הערות זיינען פאַרהאַן אויף באַזונדערע 5 בלעטלעך פון אַלאַנגן און שמאָלן פאָרמאַט פון אַ טונקעלער פאַרב, געשריבן מיט אַ בלייפעדער פון פרצן אַליין. דערדאָזיקער טעקסט איז אויך פול ביי די זייטן מיט פרצעס תּיקונים, אויסמעקענישן און צושרייבענישן, מיט צוגעקלעפּטע און אַריינגעשטעלטע בלעטלעך. דאָך איז ער, לפי-ערך, לגבי דעם פריערדיקן נוסח, אַרויס ריין און פולשטענדיק.

אין די קאָפּיעס האָט פרץ אַריינגעטראָגן געווי=

סע קליינע תיקונים מיט זיין האַנט, נאָר ניט אין אַלע, און דעריבער שיידן זיך די קאָפּיעס אונטער בלויז איין קלייניקייטן.

פון דער הערה 4 (זייט 5) איז צו זען, אַז צו קהלת איז אויך געווען אַ פאָררעדע. מיר האָבן זי אָבער צווישן די פּרצעס כתבים פון די מגילות ניט געפונען.

די קאָפּיעס האָבן מיר אָנגענומען פאַר אַ גרונד-טעקסט און די איבעריקע — פאַר וואַריאַנטן, ווי מיר האָבן זיך נוהג געווען ביי די איבעריקע מגילות. די פאָר קליינע וואַריאַנטעלעך פון די קאָפּיעס האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט גופא; דעם באַרבעטן טעקסט פון „דאָס לעבען" האָבן מיר גענומען אַלס הויפּט-וואַריאַנט, און די אַלע גרעסערע און קלענערע וואַריאַנטן, סיי פון דעם הויפּט-וואַריאַנט, סיי פון דעם 2-טן טעקסט, וואָס באַשטייען פון גאַנצע סטראָפן, אָפּגעריסענע ניט פאַרענדיקטע פערזן, פראַזן, זאָגאַר איינצלנע ווערטער, אויב זיי האָבן נאָר אַ צוזאַמענהאַנג און בילדן ווירקלעכע וואַריאַנטן, האָבן מיר זיי געגעבן צום סוף אונטערן נאָמען „פאַרשיידענע וואַריאַנטן". איבערגעלאָזן האָבן מיר בלויז אַזעלכע פראַזן אָדער ווערטער, וואָס האָבן קיין שום צוזאַמענהאַנג ניט. דידאָזיקע פאַרשיידענע וואַריאַנטן זיינען באַצייכנט מיט ציפערן, אַנטשפּרעכנדיק די ציפערן פון הויפּט-וואַריאַנט, אויף וועלכע זיי באַציען זיך; די פאַרשיידענע וואַריאַנטן בילדן אויך אונטער-וואַריאַנטן,

וואָס זיינען אַראָפּגעטראָגן געוואָרן אויף אַן אָרט און באַצייכנט מיט ציפערן. די שטעלן, וואָס גלייכן זיך, האָבן מיר, ווי אין אַלע וואַריאַנטן, באַצייכנט מיט שטערנדלעך. גלייך אויף אַן אָרט האָבן מיר אויך גע־געבן פּרצעם הערות, וואָס האָבן אַ דירעקטע שייכות צום טעקסט, אויך באַמערקונגען פון רעדאַקציע, וועל־כע באַציען זיך אויף אַ געוויסן צושטאַנד פון מאַנו־סקריפּט, אָדער זיינען אויסן פעסטצושטעלן אָדער מתקן צו זיין אַ געוויסן טעות, וואָס איז אַריינגעפאַלן אין טעקסט. די באַמערקונגען פון דער רעדאַקציע זיינען באַצייכנט מיט שטערנדלעך, און פּרצעם הערות — מיט ציפערלעך. אויך די קליינע וואַריאַנטן, וואָס זיי־נען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט, זיינען באַצייכנט מיט שטערנדלעך.

כדי מ׳זאָל קענען פאַרגלייכן דעם הויפּט־וואַריאַנט מיטן ענדגילטיקן טעקסט, האָבן מיר אים אויך איינ־געטיילט אין פסוקים און קאַפּיטלען, אַנטשפּרעכנדיק דעם ענדגילטיקן טעקסט.

דער אופן פון אַראָפּטראָגן די וואַריאַנטן איז ביי אונז פאָלגנדיקער: אומעטום, וואו עס זיינען דאָ וואַ־ריאירטע פערזן, זאַצן אָדער איינצעלנע ווערטער, ווערט אַראָפּגעטראָגן, אַלס וואַריאַנט, דער פריערדי־קער טעקסט זייערער, און דער אויסגעבעסערטער טעקסט ווערט אָנגענומען אַלס ענדגילטיקער טעקסט. אויב דער פריערדיקער טעקסט איז אויסגעמעקט, ווערט ער אַראָפּגעטראָגן אַלס וואַריאַנט מיט דער

באמערקונג: אויסגעמעקט, אָדער פאַרקירצט: אויסג.
אויב דער אויסגעמעקטער טעקסט איז אַמיטן פערז
אָדער אַמיטן פראַזע—ווערט ער איינגערינגלט. אויב
אַנשטאָט דעם אויסגעמעקטן טעקסט איז קיין אַנדער
טעקסט ניטאָ, ווערט ער אָנגענומען אַלס גרונד=טעקסט,
נאָר ער ווערט איינגעקלאַמערט און באַצייכנט: אויס=
געמעקט.

איינינקע פסוקים זיינען ביי פרצן, צוליבן גראַם,
אַזוי פערפלאָכטן צוזאַמען, אַז ס'איז זיי אוממעגלעך
פינאַנדער־צוטיילן; דיזאָזיקע פסוקים האָבן מיר באַ=
צייכנט מיט זייערע געהעריקע ציפערן. דאָ, וואו עס
זיינען פאַרהאַן אַסך וואַריאַנטן, האָבן מיר באַ=
צייכנט זייער נומעראַציע מיט לאַטיינישע ציפערן.

אויסער די 2 גרונד=טעקסטן און דעם הויפט=
וואַריאַנט, האָבן מיר נאָך אויף איינצלנע קליינע בלעט=
לעך, פון וועלכע איינס שטעלט מיט זיך פאָר אַ שער=
בלאַט, געפונען נאָך אַ וואַריאַנט אויף איינינקע פסוקים.
מעגלעך, אַז דאָס איז געווען אַ גאַנצער וואַריאַנט אויף
קהלת, וואָס איז פאַרלאָרן געגאַנגען. מיר האָבן עס
אַראָפּגעטראָגן צום סוף מיט אַ געהעריקער באַ=
מערקונג דערצו.

אַלע אונזערע באַמיאונגען צו באַקומען די עק=
זעמפּלאַרן פון „דאָס לעבען", וואו עס האָבן זיך גע=
דרוקט די קאַפּיטלען פון קהלת, כדי צו קענען פאַר=
גלייכן מיט דעם געשריבענעם טעקסט, האָט צו קיין
רעזולטאַטן ניט געבראַכט; עס האָבן אויך ניט גע=

האָלפֿן אונזערע וועגדונגען אין דער פֿרעסע וועגן דעם, אונזערע פֿריוואַטע זוכענישן אין ווילנע און אַפֿילו אין וואַרשע, וואו „דאָס לעבען" איז ערשינען — אין ערגעץ האָבן מיר דידאָזיקע עקזעמפּלאַרן ניט געקענט קריגן. איצט, נאָכן אויסזעצן קהלת, האָט, על פּי צופֿאַל, ווילנער „שטראַשון־ביבליאָטעק" געקראָגן דעם יאָרגאַנג פֿון „דאָס לעבען", וואו עס האָט זיך געדרוקט קהלת (אי דאָס — מיט חסרים), און מיר האָבן איצט די מעגלעכקייט צוצוגעבן אייניקע וואַריאַנטן אויף אייניקע פּסוקים פֿון הויפּט־וואַריאַנט, וואָס פּרץ האָט זיי איבערגעאַרבעט און ניט גענומען דירעקט פֿון „דאָס לעבען". דידאָזיקע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן נאָך די „פֿאַרשיידענע וואַריאַנטן", אונטערן טיטל „צוגאָב־וואַריאַנטן".

אַגב, לויט דידאָזיקע עקזעמפּלאַרן פֿון "דאָס לעבען", האָבן מיר אויך די מעגלעכקייט פֿעסטצושטעלן די שטערנדלעך, אויף וועלכע עס באַציען זיך פּרצעס הערות אויף ז. 70 פֿון הויפּט־וואַריאַנט: דאָס ערשטע שטערנדל דאַרף קומען נאָך: „און אַ זייל אין דרייען געפֿלאָכטן" (פּ. 12); דאָס צווייטע: שוין „בעסער דעם אָרעמסטן קינד" (פּ. 13). אין דעם ערשטן טעקסט פֿון „דאָס לעבען", וואָס מיר האָבן געהאַט, זיינען די שטערנדלעך געווען מטושטש און מיר זיינען דעריבער געצוואונגען צו שרייבן אַ באַמערקונג, וואָס פֿאַלט, נאַטירלעך, איצט אָפּ.

אסתר.

אסתר באַשטייט פון איין טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַן אָנגעהויבענעם מאַנוסקריפּט, געשריבן מיט בלייפעדער, סך־הכל פון 2 בלעטלעך, ביז פּסוק 12 פון קאַפּ. א׳. קיין וואַריאַנטן זיינען ניטאָ. ס׳איז ניט באַוואוסט, צי איז דאָס אַן אָנהייב פון אַן ענד־גילטיקן טעקסט, אָדער דער 1־טער אַנטוואורף פון דער איבערזעצונג. אגב, דאַרף דער טיטל הייסן בלויז: אסתר, און ניט, ווי עס האָט זיך על־פּי־טעות אָפּ־געדרוקט: „אסתר, אין ריימען פאַריידישט“.

אקדמות און חד־גדיא.

פון אקדמות האָבן מיר געפונען צוויי אַוטאָ־גראַפן, פון וועלכע איינער שטעלט מיט זיך פאָר אַ ווייטערע באַאַרבעטונג פון דעם נוסח, וואָס איז גע־ווען געדרוקט אין „היינט“ אין שבועות־נומער פון 1913; אין „היינט“ האָט זיך געדרוקט אַ גלאַטער טעקסט, ניט איינגעטיילט אין קאַפּיטלען, און דאָ איז שוין געמאַכט געוואָרן אַ פּרוב איינטיילן דאָס ווערק אין קאַפּיטלען; דער 2־טער אַוטאָגראַף איז, הגם ניט קיין סך אַוועק ווייטער פון דעם ערשטן, איז אָבער אַן ענדגילטיקער, איינגעטיילט אין קאַפּיטלען און איבערגעשריבן אויף ריין. ביידע אַוטאָגראַפן זיינען פון אַ קליינעם פאָרמאַט פון 13 בלעטלעך יעדערער.

די מאַנכע אָפּווייכונגען, וואָס מיר האָבן געפו־

נען אין דעם טעקסט פּון אקדמות אונטער פּינסקים רעדאַקציע, קען מען ניט אָננעמען אַלס וואַריאַנטן, נאָר אַלס פּשוטע דרוקפעלערן. דאָס זעט מען אַרויס נאָך אַ גענויער פאַרגלייכונג מיטן טעקסט פּון „הײַנט“, פון וואַנען פּינסקי האָט דעם טעקסט גענומען, און פון דער אומהאַפּטיקייט פון די אָפּווייכונגען; בלויז אַ פּאָר ווערטער, וואָס קענען על־פּי ספק יאָ זיין וואַריאַנטן, האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אין אונזער טעקסט און באַ־צייכנט מיט אַ פראַגע־צייכן.

דאָסזעלבע האָבן מיר אויך געטאָן מיט

חד־גדיא,

פון וועלכן מיר האָבן בלויז דעם טעקסט פון „הײַנט“, וואו עס האָט זיך געדרוקט אין דעם פּסח־נומער פון 1913. פאַרגלייכנדיק מיט פּינסקים טעקסט האָבן מיר געפונען, אַז דאָרטן זיינען די אָפּווייכונגען דרוקפעלערן.

דער סך־הכל.

מיר האָבן אין פּרצעס טעקסטן קיין זאַך ניט געענדערט, נאָר אויפגעשטעלט אַלע צעוואָר־פענע, פאַרדרייטע און פאַרמעקטע וואַריאַנטן, צו־נויפגעצויגן און פאַרבונדן אַלע שטיקלעך און ברעקלעך, געמאַכט די געהעריקע באַמערקונגען, אויס־געשטעלט זיי לויט אַ געוויסן סדר, אויסגעשיידט די

וואַריאַנטן פון זייער פלאָנטער און צוגעגעבן זיי צו
די באַטרעפנדיקע טעקסטן, געמאַכט פראַגע=צייכנס,
וואו אונז האָט זיך ניט געשיקט, וואו עס האָט גע=
פעלט אַן אות, אַ וואָרט וכדומה — אויסער דער אָרטאָ=
גראַפיע, וועלכע מיר האָבן פאַראייַנהייטלעכט לויט
דער מאָדערניזירטער אויסלייגונג *).

זיסט זייַנען מיר געבליבן געטריי צו פרצעס
טעקסטן אין אַלע זייערע וואַריאַנטן, ניט ענדערנ=
דיק אַפילו די אומגעריכטסטע דייטשמעריזמען, אַזוי
אַז די דאָזיקע אויסגאַבע פון פרצעס תנך=איבערזעצונ=
גען קען גילטן דערווייל אַלס ערשטער און דער
ווייַלע לייַדער אייַנציקער פרוב פון אַ פולקומער
אויסגאַבע פון אַ ייִדישן קלאַסיקער, וועלכער וועט, לאָ=
מיר האָפן, דינען אַלס אָנרעגונג פאַר ווייַטערדיקע
אַרבעטן אויף דעם דאָזיקן געביט.

---

*) אױב, זייַנען אַפילו די ביי פרצעס לעבן פאַרעפנט=
לעכטע וואַריאַנטן געדרוקט לויט דער אָרטאָגראַפיע פון די אויס=
גאַבן, וואו זיי זייַנען פאַרעפנטלעכט געוואָרן;

דאס ליד דער לידער שלמהס

שיר השירים
אשר לשלמה

(אין ווייסן פערז פֿאַרייִדישט, מיט צוגעגעבענע רעמאַרקן
און באַמערקונגען)

פֿאָרבאַמערקונג.

„אשר לשלמה״ — ווערטלעך: וואָס צו שלמה. קאָן זיין „שלמהס״, פֿון שלמה פֿאַרפֿאַסט, אָדער, ווי „מזמור לדוד״, איז נאָך נישט „מזמורו של דוד״, אים צו ערן געדיכטעט. ווי-עס-איז, עס איז אַ ליד, פֿון איינצלנע לידער צונויפֿגעשטעלט און פֿון „אַ גאָרטן-זיצעריין״ — אַ גאָרטן-זינגעריין, אַלס וויין- און ליבעס-פֿאָעמאַט געזונגען. אינגאַנצן — אַ פֿאָעמאַט וועגן שלמה- און שולמית-ליבע.

דער קורצער אינהאַלט.

שלמה האָט ווײַנבערג אין דער נעגנט פון בעל־המון, מיט ווײַן־הײַזער אין די ווײַנבערג. ער קומט אין מענער־ און פרויען־באַגלייטונג (בנות ירושלים) אַהין, צו פאַרווײַלונג, און באַגעגנט זיך מיט שולמית— אַ ווײַנבערג־היטערין. זי דערציילט, אַז זי איז נישט קיין אייגנפאַכע היטערין פון ווײַנבערג. דאָס האָבן די ברידער איר געצערנט, און פאַר אַ היטערין צום ווײַנבערג געשטעלט. — גייען ליבעס־געזאַנגען. דערנאָך — שולמיתעס טרוימערייען וועגן שלמה בײַ זיך אין מוטער־הויז. זי באַזוכט אויך שלמהן אין ירושלים, טאַנצט פאַר אים אין ניסן־גערטל. ער פאַרלאַנגט זי, זי רופט אים צו זיך אין דאָרף אַרײַן. ער קומט און פאַרלאַנגט זי פון די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאַרטריבן אַ קליינע, ווייסן נישט, צי זי איז רײַף און איז צום פאַרגעבן אַלס בתולה פאַר אַ ווײַב, פאַר וועלכער מען באַקומט „מוהר" (אויסקויף־געלט) און זי באַקומט „מתן" (כלה־מתנות), און וואָס גייט צו חופּה, צו וועלכער דער חתן קומט אין אַ קרוין, ווי אַ קעניג, מיט אַ זילבערנעם טורעם איבערן קאָפּ, אָדער

מען קאָן זי נאָר פֿאַרקויפֿן אַלס מאַגד; זי איז דאָך אַזוי לאַנג אויסער שוץ געווען. זי ערקלערט זיך רייף און אַלס מעדכען, זאָגט זיך דערבײַ אָפּ פון כלה־געשענק, הייסט נאָר געבן די ברידער מוהר — 200 זילבער־שטיק.

I.

(די באַגעגענונג אין ווײנבערגן.

שולמית.

מיט קושן פון זײן מויל
זאָל ער לאָבן מיך!

(דרײסטער געוואָרן).

דען בעסער אַלס דער ווײן,
שמעקט דײן צערטלעכקײט!
צום גערוך די אײלן דײן
ווי אַנגענעם!
דײן נאָמען 1) שײן—אַ תורק=אײל!
ליבט די יונגפרויי דיך דאַרום!
אָ, צי מיך, צי,
מיר 2) אײלן דיר נאָך!

---

1) שלמה, דער קעניג פון פרידן; ווי שפעטער שולמית— די געהעריקע צו שלמה. דער נאָמען אין הײנטיקן זין איז נאָך אימבאַקאַנט. ער איז נאָר געבורטס- אָדער ערן-טיטל.

2) זי און אירע פרײנד'נען.

פירט דער קעניג מיך
אין זיינע קאַמערן, —
וועל'מיר לוסטיק זיין,
פרייען זיך מיט דיר!

און דערמאָנען אויך [3],
נישט אַזוי דעם וויין [4],
ווי דיין צערטלעכקייט!
געטרייע ליבן דיך!

(צו ירושלימס טעכטער).

שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
ירושלימס טעכטער!
ווי די קדר־צעלטן,
ווי די פאָרהענג שלמהס.

קוקט נישט, וואָס איך שוואַרצלעך בין;
מיך האָט אָפּגעברענט די זון.
עס האָבן מיר געצירנט
מיינע מוטער־זין; [5]
פאַר אַ ווייַנבערג־היטערין
מיך געמאַכט!

---

3) מיט דאַנקבאַרקייט.

4) די אויפנאַמע, ווי ביי אונז דער טיי; ווי „לחם" — דאָס מאָלצייט.

5) ביי דער פאָליגאַמישער אָרדענונג הערשן די ברידער אין מוטער־הויז איבער מוטער און טעכטער.

אין איך האָב מיין אייגענעם
וויינבערג 6) נישט געהיט!

(צו שלמה) 7).

זאָג מיר דו,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
וואו פיטערסט דו,
וואו לאַגערסט דו
צו מיטאָג־צייט?
נאָך וואָס זאָלן מיינען לייט,
דאָס איך לויף 8) די הירטן נאָך
פון דיינע קאַמעראַדן?

שלמה.

ווייסט עס נישט,
שענסטע צווישן פרויען?
גיי די צייכן נאָך
פון די שעפּלעך־טריט!
און פיטער דיינע ציקעלעך
ביי די שעפער־געלטן!

אין וואָגן פרעהס
צום פערדל קליין

---

6) איר געזיכט; אָפטער פאַרגלייך אין דער פּאָעמע.
7) אַ ביטע אום באַגעגענונג אין דער פאָרם פון אַ שעפער־
ליד; אין דערזעלבער פאָרם דער ענטפער.
8) עוטיָה; פון עָטה אל השלל.

גלייך איך דיך,
דו, ליבסטע מיין!
ווי שיין עס זענען
דיינע באַקן אין געהענגען
און דיין האַלז אין די שנירן;
גאָלד=געהענגען מאַכ'מיר דיר
מיט זילבערנע פליטערלעך.

II.

(שולמית מאַכט איר לייב-רייניקונג, שלמה וואַרט זי אָפּ; דערנאָך באַגעגנט).

שולמית.

אין זיין באַגלייט דער קעניג וואַרט,
און אויפגעדופט האָט שוין מיין נאַרד!
אַ בינטל מיראַ איז ער מיר, מיין פריינד,
וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט!
אַ באַלזאַם=שטענגל איז ער מיר,
פון עין=גדים ווייַנבערג!

שלמה.

(צו שולמית, אַז זי באַווייזט זיך).

שיין ביסט דו, פריינדין מיין,
שיין!
די אויגן דיינע — טויבן!

שולמית.

שיין ביסט דו, פריינד דו מיין,
און זיס!

(וועצן זיך אין פּרייעס).

פּריש און גרין איז אונזער לאַגער [9],
פון צעדערן דאָס הויז געבאַלקט!
די גאַלעריע — ציפּרעסן!

(דועט).

שולמית.

איך בין די ליליע פון שרון!
איך בין די רויז פון טאָל!

שלמה.

וואָס די רויז איז צווישן דערנער,
איז מיין פריינדין צווישן טעכטער!

שולמית.

וואָס דער עפּלבוים אין וואַלד,
איז צווישן זין מיין ליבער!
זיץ איך גליסטיק אין זיין שאָטן,
איז זיין פּרוכט [10] דעם גומען זיס!

(ליבעס־ליד).

ר'האָט צום וויינבערג מיך געפירט,
און איבער מיר זיין ליבעס־פאָן [11]
אויפגעפלאַנצט!

---

9) עֶרֶש; נישט „שלאָף־בעט", נאָר ווי די מטות אין „מגלת אסתר" — טרינק־לאַגער.

10) דער מאַן — דער בוים, זיין צערטלען — די פרוכט. אויך אָפּטע פאַרגלייכונג.

11) ווערטלעך, אַלס צייכן פון אויסוואַל. דאָס טוך, וואָס ווערט אין האַרעם געוואָרפן דער געוואונטשענער פרוי, איז די פאָן שוין אָן דעם שטאָק.

מינטערט מיך מיט טרויבן־זאַפט
און מיט עפּל לענט מיך אונטער, —
איך בין ליבעס־קראַנק.

*

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ:
און זיין רעכטע האַלזט מיך אַרום...
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
ביי דעם יונגן הירש,
ביי דעם רעה אין פעלד: [12]
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין! [13].

.III

(שולמית ביי זיך אינדערהיים, אין מוטער־הויז אויפן פעלז, פרוימט).

שולמית.

די שטים!
עס קומט מיין פריינד!
שפּרינגט שוין איבער בערג,
היפּט שוין איבער היגל!
דעם רעה צוגלייך,

---

12) דערמאַנט „חולדה ובורו".
13) אָפּטער רעפרען.

דעם יונגן הירש!
און שטייט שוין אונטער דער וואַנט!
דורך די פענסטער קוקט ער,
דורך די גראַטן 14) בליקט ער!
— — — — — — — — — — —
רופט זיך אָן מיין פריינד
און זאָגט צו מיר:
שטיי־אויף, פריינדין מיין,
ליבסטע מיין,
קום אַרויס!
דען דער ווינטער איז פאַרביי,
און די רעגן־צייט געוויכן!
און מיט גרינסן שפּראָצט די ערד!
געקומען איז די שניטער־צייט, —
אין אונזער לאַנד
לאָזט די טורקל־טויב זיך הערן!
און בליען טרייבט דער פייגנבוים,
און דער וויינבערג גרינט און דופט!
אָ, שטיי־אויף, געליבטע מיין,
שיינע מיין,
און קום אַרויס!

*

טויב דו מיין אין פעלזן־שפּאַלט,
אין פאַרבאָרגענעם געשטאַפּל,

---

14) פרויען־הייזער זענען אינם אָריענט פאַרגיטערט.

אָ, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אַנגענעם;
הערלעך דיין געשטאַלט!

*

„כאַפּט אונז די פּיקסלעך״
די פּיקסלעך די קליינע,
די ווײַנשטאָק־פֿאַרדערבער, —
אונזער ווײַנשטאָק גרינט״! [15]

מיין פריינד איז מיין
און איך בין זיין, —
דעמס, וואָס פּיטערט צווישן רויזן!

*

ביז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג [16],
און עס וויכן נישט די שאָטן, — [17]
גיין, פריינד!
זיי גלייך דעם רעה,
דעם יונגן הירש
אין די שפּאַלטן פון געבירג.

---

15) ברוך־שטיק פון אַ פאָלקס־ליד ביים גאָרטן־שפּיל.

16) רעפרען־אָפּשיד פאַרטאָג ביז צום אָוונט. בייטאָג מוז מען בלייבן צו הויז אָדער שיצן זיך פאַר דער זון אין שפּאַלטן פון געבירג.

17) וואָס זעען זיך נאָר אויף דער זון.

.IV

(וויטערדיקע טרוימערייען).

שולמית.

אין די נעכט,
אויף מיין געלעגער,
זוך איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט;
זוך איך און געפין אים נישט!
שטיי איך אויף,
און גיי אין שטאָט אַרום;
אויף מערק און אויף גאַסן זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט...

*

באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
„האָט איר נישט געזען דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט?"

קוים פאַרביי, — טרעף איך אים,
טרעף איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
האַלט איך אים, נישט אָפּגעלאָזט!
פיר איך אים צום מוטער־הויז,

צור געבערערין אין קאַמער!
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער!
ביים יונגן רעה,
ביים הירש אין פעלד, —

וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אליין!

V.

(שולמית פרוּפט זיך אַלם ברויט, און בּאַזוך בּיי שלמה)

שלמה.

(בּאַגעגנט זי).

ווער שטייגט פון וויסטעניי?
גלייך אין רויכיקע זיילן!
מיט ווייררויך און מיראַ געדעמפּפט,
מיט טענדלער=געווירצן אַלערליי!

שולמית.

(בּאַטראַכטנדיק).

אָט, שלמהם בעט,
זעכציק העלדן אַרום,
פון די שטאַרקסטע אין ישראל!
אַלע זענען שווערד=געגורטע,
און בּאַהאַוונטע אין קריג!
מענער — שווערדן בּיי די לענדן,
פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!
און אַ זענפט [18] האָט קעניג שלמה
פון לבנון=האָלץ געבּויט!

---

18) אַפריון — טראָג-שטול.

מאַכט די זיילן ער פֿון זילבער,
און דעם אָנלען — גאָלד!
און דער זיץ, דער איז פֿון פּורפּור,
מיט דער ליבע אויסגעבעט
פֿון ירושלימס טעכטער! 19)

קומט, ציונס טעכטער, זעט,
אין דער קרוין דעם קעניג שלמה,
וואָס זיין מוטער האָט געקרוינט אים,
צו זיין האָכצייטס־טאָג 20),
צו זיין האַרציקער פֿרייד!

VI.

שלמה.

(באַגעגנט זי).

שיין, ביסט דו, פֿריינדין מיין,
שיין!
פֿון אונטערן שלייער 21) ד׳אויגן דיין —
טויבן גלייך!
דיינע האָר — די געמזן־הערט,
פֿונם גלעד־באַרג געגליטשט!

---

19) די פּאַליגאַמישע פֿרוי קאָן זיין שטאָלץ דערויף.

20) חתנים אונטער דער חופּה טראָגן קרוינען, כּלות — זילבערנע טורעמס.

21) צַמָּה. צום—זאַמלען, צַמָּה — האָר־זאַמלער; קענטיק, אַ שלייער, וואָס פֿאַרדעקט די אויערן, ווייל נאָר זיי ווערן, צווישן אַלע אַנדערע גלידער, נישט געשילדערט.

דיינע ציין — די גוטע הערט,
אָקאָרשט פון דער וואַש אַרויס, —
גאַנץ און פּאַסיק, אָן אַ פעל!

דיינע ליפּן — פּורפּור־פּעדים,
ווי אַנגענעם — דיין רעדנס־אַרט!
און פון אונטערן שלייער קוקט
אַ גראַנאַטן־שטיק—די שלייף!

און דיין האַלז—דודס טורעם,
שטאָלץ געבויט און באַהאַנגען —
טויזנט שילדן,
אַלע טויזנט העלדן־שילדן!

אַ רעהען־פּאָר — דיין בריסטן־פּאָר;
אַ יונג־הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס עס פּיטערט זיך אין רויזן!

(אָפּשיר).

ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג
און ס׳צעפּלים זיך די שאָטן, —
גיי איך צו די מירא־בערג,
צו די באַלזאַם־היגל.

———

VII.

שלמה.

שיין ביסט דו, ליבסטע מיין,
אינגאַנצן שיין, אָן אַ פעל!
און מיט מיר פון לבנון, כלה,
מיט מיר פון לבנון קומסט דו!
פון די שניר- און חרמון-שפּיצן,
לייבן-היים און טיגער-בערג!
און באַהאַרצט מיך, שוועסטער-כלה,
באַהאַרצט האָסט דו מיך
מיט איין אויג פון אויגן-פּאָר,
פון דיין האַלז-באַנד מיט אַ שנירל!
און ווי שיין, שוועסטער-כלה,
צערטלסט דו, —
בעסער שמעקט דיין צערטלעכקייט,
אַלס דער וויין!
און איבער די געווירצן אַלע
איז דיין איילן-דופט!
זיסקייט טריפן דיינע ליפּן, כלה,
מילך און האָניק — פון דיין צונג,
און דער דופט פון די געווענדער —
דער לבנון-דופט!

אַ גאָרטן, אַ פאַרשלאָסענער,
איז מיין שוועסטער כלה!
אַ קוואַלן, אַ פאַרשלאָסענער,

אַ באָרן, אַ פּאַרזיגלטער!
אין ד'אָרעם דיין — דער פּאַראַדיז.
גראַנאַטן־דופט און זיסע פרוכט!
באַלזאַם און נאַרד!
נאַרד און קראָקוס, און צינאַמאָן,
ווייַרויך און אַלאָע
און די בעסטע פון געווירצן!

אַ גאָרטן־קוואַל,
אַ לעבעדיקער וואַסער־קוואַל,
וואָס פון לבנון פליסט!

שולמית.

וועק דיך, נאָרד!
קום, זיד! 22)
בלאָז מיין גערטל אויף!
זאָלן מיינע דופטן פליסן,
זאָל מיין פריינד
אין זיין גערטל קומען
און זיין זיסע פרוכט געניסן!

שלמה.

כ'בין געוועזן אין מיין גערטל,
שוועסטער־כלה,
האָב מיין האָניק־מילך גענאָסן —

---

22) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

(צו טרינק־געזעלן).

עסט, פריינד!

טרינקט, באַרוישט אייך, קאַמעראַדן!

VIII (23.

שולמית.

(טרוימט).

איך שלאָף,

וואַך איז מיין האַרץ, —

אָ, די שטים!

קלאַפּט מיין פריינד:

„עפן מיר, שוועסטער ליבע,

ריינע טויב!

דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,

די לאָקן פייכט

פון די טראָפּן פון דער נאַכט!"

— — — — — — — — —

— איך האָב אויסגעטאָן מיין קלייד,

זאָל איך מיך צוריק באַקליידן?

— כ'האָב מיינע פיס געוואַשן ריין,

זאָל איך ווידער זיי באַשמוצן!

— — — — — — — — —

---

23) אויספירלעכער וואָר. צו IV.

דורך אַ קראַפּן־שטאַלט
שטרעקט מיין פריינד די האַנט צו מיר,
ברומט צו אים מיין אינגעווייד!

— — — — — — — — —

שטיי איך אויף און עפן אים,
מיראַ טריפט פון מיינע הענט,
מיראַ טריפן מיינע פינגער
אויפן ריגל־גריף!
האָב געעפנט איך מיין ליבסטן,
און ער איז אַוועקגעגאַנגען,
אַוועקגעשליכן האָט ער זיך, מיין ליבסטער!

און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
פון זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט;
רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!
באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז'שלאָגן מיך און ביילן מיך,
רויבן מיר דעם שלייער צו,
אָ, די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
איר טרעפט מיין פריינד,
וואָס זאָגט איר אים?
— איך בין ליבעם־קראַנק!

———

— ווער איז דיין פריינד צווישן פריינד,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואָס באַשווערסט דו אונז אַזוי?
— ליטער ראָז איז מיין פריינד,
צווישן טויזנטער — די פאָן!
און זיין קאָפ — אַ קרוינען=גאָלד!
לאָקן קרויזע — ראָבן שוואַרצע!
און די אויגן זיינע — טויבן,
טויבן ביי דעם וואַסער=קוואַלן, —
אַפּעל באָדן זיך אין מילך!
און די באַקן — ווייררויך=בייטן,
הינגל=קליין, געווירציקע!
און די ליפּן זענען רויזן, —
מיראַ טריפּן זיינע ליפּן!
וואַלצן גאָלדענע די אָרעם,
מיט טורקוסן אויסגעפּילט, —
און דער לייב — איין עלפּן=ביין,
מיט סאַפּירן אויסגעזועצט!
און די ביינער — מאַרמאָר=זיילן,
אויף גינגאָלדענעם געשטעל!
דער לבנון איז דער אָנבליק,
און פון צעדערן — דער וואוקס!
און ווי זיס דער גומען זיינער,
און אינגאַנצן — אַ געליסטונג!
אָט דאָס איז מיין ליבסטער פריינד,
אָ, ירושלימס טעכטער!

— — — — — — — — —

וואוהין נעגאַנגען איז דיין פריינד,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואוהין נעגאַנגען איז דיין ליבסטער,
וועל'מיר זוכן אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינד געניִדערט,
אין די גערטנער וועט ער ווײדן,
און ער וועט זיך רויזן קלייבן!
— — — — — — — — — —

איך בין מיין פריינדס, —
מיין פריינד איז מיין!
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

IX [24].

שלמה.

שיין ביסט דו, ליבסטע מיין,
תּרצה גלייך!
ליבלעך ווי ירושלים,
נישט צוטריטלעך, ווי געפאָנטע! [25]
ווענד נאָר אָפּ דיין אויג פון מיר, —
עס איבערוועלטיקט מיך דיין אויג!

24) אויספירלעכער וואַר. צו VI.
25) אויסדערוויילטע; זע באַמערקונג 11 צו II.

און דיינע האָר — די געמזן=הערט,
פונם גלעד=באַרג געגליטשט!
און די ציין — די ווייסע שאָף,
אָקערשט=ערשט פון וואַש אַרויס,
פּאַסיק אַלע, אָן אַ פעל!
און פון אונטערן שלייער די שלייף —
דאָס גראַנאַטן=שטיק!

זעכציק זיי'ן די קעניגינס,
אַכציק — די בּיישלעפערינס,
יונגפער — אָן אַ צאַל!
איינע איז מיין קלאָרע טויב,
בּיי'ן איר מוטער איין=און=איינציק,
בּיי דער געבּערערין דער ליבּלינג!
זעען טעכטער — לויבּן זי!
קעניגינס, בּיישלעפערינס,
באַוואונדערן:
ווער איז זי,
וואָס ווי דער מאָרגן בּליט,
וואָס איז ליבּלעך, ווי דער מאָנד,
וואָס איז לויטער ווי די זון,
גישט צוטריטלעך, ווי דערווײַלטע?

.X

שלמה.

(דער פאַרליבטער, באַוועגטער שלמה גייט צום ניסן-גערטל; טרעפט שולמית, וואָס טאַנצט פאַר אים).

— צום ניסן=גערטל נידער איך,
איך וויל זען דאָס גרינס אין טאָל,
האָט דער ווייַנשטאָק אויפגעבליט?
צי עס שפּראָצן די גראַנאַטן?
וואונדערבאַר,
וואָס מייַן זעלע מאַכט פון מיר,
ווי די וועגן עמינדבס! 26)

(צו דער טאַנצנדיקער שולמית).

קער זיך, ווענד זיך, אָ, שולמית!
קער זיך, ווענד זיך, לאָז דיך זען!

שולמית.

וואָס זעט איר אין שולמית דען,
אינם „צוויי=אַרמייען-טאַנץ״? 27)

שלמה.

ווי שיין עס זענען, נדיבס טאָכטער,
אין די שיכלעך דייַנע טריט!

---

26) דאָס שענסטע און עלעגאַנטסטע איז פערד- און וואָגן; די געליבטע ווערט פאַרגלייכט צום ראָס אין וואָגן, די האַרציקע באַוועגונג—צו רעסאָרן אין (קענטיק, באַרימטן) עמי-נדיבס וואָגן.

27) קריגס-טאַנץ.

און די לענדן,
שפּאַנגען פון אַ מייסטער־האַנט!
דער נאָפּל — ווי דער פולער מאָנד,
ווי דער גאַנצער, אָן אַ פעל!
און דער לייב — אַ ווייצן־גאַרב,
מיט אַ רויזן־שנור נעגורט!
די בריסטן־פּאָר — אַ רעהען־פּאָר,
אַ יונג־הירשן־צווילינג־פּאָר,
און אַ טורעם פון עלפן־ביין
דער האַלז!
ד'אויגן — קוואַלן, וואָס ביי חשבון,
וואָס אין טויער פון בת־רבים;
די נאָז ווי דער לבנון־טורעם,
דער, וואָס אויף דמשק קוקט!
דער קאָפּ אויף דיר — דעם כרמל גלייך!
די פריזור אין פורפור־באַנד —
אַ קעניג אין רעגאַליען!
ווי שיין דו ביסט, ווי זיס דו ביסט,
אָ, דו ליבסטע און דו זיסטע!

(אומאַרמונג).

און איז דיין וואוקס — דער פּאַלמען־בוים,
און די בריסטן — טרויבן־בינטן,
מראַכט איך שטייגן אויף די פּאַלמען,
אירע צווייגן צו דערגרייכן!
און זאָלן מ'ר די בריסטן זיין,

ווי די וויינשטאָק=שטראַנגען!
דיין אָטעם שמעקט מיט עפּל=דופט.
פון גומען פליסט ווי זיסער וויין,
וואָס שווייציק מאַכט
די פאַרשלומערט=מידע ליפּן!

שולמית.

(ענטפערט):

קום, פריינד דו מיין,
צו די פעלדער לאָמיר גיין,
אין די דערפער וועל'מיר נאַכטן!
פעדערן צום וויינבערג זיך,
זען, צי דער וויינשטאָק בליט,
צי עפענען די קנאָספּן זיך
און עס שפּראָצן די גראַנאַטן!
דאָרטן, ליבסטער, גיב איך דיר
מיין פריינדשאַפט גאַנץ!
דאָרטן דופט דער ליבעס=אַפּעל!
און די איינגענג — פרוכט באַהאַנגען,
פרישע אַלטע — אויפבאַוואַרטע,
אַלץ פאַר דיר!

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

.XI

וואָלט מיר דיך ווער
פאַר אַ ברודער געמאַכט,
וואָס האָט מיין מוטערס ברוסט געזויגן!
טרעף אין גאַס איך דיך,
קוש איך דיך,
קיינער האָט מיר נישט פאַראיבל!
פיר איך דיך,
ברענג איך דיך,
צו מוטער=הויז,
לערנט זי מיך
לאָבן דיך
מיט געקאָכטן וויין,
און מיט מיין
גראַנאַטן=זאַפט!

— — — — — — — — — —

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ
און זיין רעכטע האַלזט מיך אַרום, —
באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער,
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

.XII

(שולמית-ליד)

„ווער שטייגט פון וויסטעניי
אויף איר ליבסטן אָנגעלענט?"

— — — — — — — — — — — — —

אונטערן אַפּעל=בוים [28]
האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האָט ווייען באַקומען
און דיך געהאַט!
דריק מיך ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ!
ווי אַ זיגל צו דיין אָרעם צו, —
שטאַרקער איז די ליבע אַלס דער טויט,
האַרבער פאַרן אָפּגרונד איז איר אייפער!
אירע פונקען — פייער=פונקען, —
אַ געטלעכע פלאַם!
וואַסערן פיל
ווען ליבע נישט פאַרלעשן!
טייכן —
נישט פאַרפלייצן זי!
און ביט אַ מאַן
זיין הויז=פאַרמעג פאַר ליבע, —
מען שפּאָט אים אויס!

---

28) „דודאים" — אַ סימפּאַטיש מיטל צו ליבע, קינדער צו האָבן א. ד. ג.

XIII.

(ברוימ-ליד) (29.

א שוועסטער האָבן מיר אַ קליינע
און קיין בריסטן האָט זי נישט!
וואָס טוען מיט דער שוועסטער מיר,
אַז מען קומט פאַרלאַנגען זי?
ווען אַ מויער (30, בויען מיר
אויף איר אַ זילבערנעם טורעם,
ווען אַ טיר (31,
הענגען מיר
אויף איר אַ צעדער-טאָוול אויף! (32
— איך בין אַ מויער!
בריסטן, ווי די טורמען האָב איך!
זע איך אין זיינע אויגן אויס,
ווי די שטיפטעריין פון פרידן!

*

אין בעל-המון האָט שלמה
אַ וויינבערג געהאַט,
האָט ער אים היטער
איבערגעגעבן;
טויזנט זילבער-שטיק

(29 זע פאַרבאַמערקונג.
(30 גאַנץ יונגפרוילעך.
(31 דער געגנזאַץ.
(32 מיטן פרייז אַלס מאַנד.

ברענגט אים יעדער מאַן
פאַר דער פרוכט!
מיין ווייַנבערג איז פאַר מיר [33],
די טויזנט, שלמה, זענען דיין!
און צוויי הונדערט — פאַר די היטער
פון זיין פרוכט!

.XIV

— אַ, דו, גערטן־זיצערין! [34]
דיך פאַרנעמען קאַמעראַדן!
לאָז דיין שטימע הערן!
— אַנטלויף, פריינד! [35]
דעם רעה צוגלייך,
דעם יונגן הירש
אויפן ווירציקן געבירג.

---

33) מיין אייגנס; די ברידער, די פאַרטרייבנדיק, האָבן פאַרלוירן זייער רעכט אויף איר.

34) גאָרטן־זינגערין.

35) זי געזעגנט זיך אָפּ; עס טאָגט.

ערשטער וואַריאַנט

דאָס ליד דער לידער שלמהס
(שיר השירים אשר לשלמה)

פארייידישט פון י. ל. פרץ

פּאָרוואָרט.

איז דאָס בוך ווירקלעך שלמהס?

„אשר לשלמה" איז נאָך נישט שלמהס, ווי „מזמור לדוד" איז נאָך נישט „מזמורו של דוד", נישט „מזמור=דוד". עס קאָן זיין, פון שלמה נאָר געזאַמלט (ער איז דאָך דער „זאַמלער"—קהלת), זאָגאַר — נאָר אים דערלאַנגט, אים, צו זיין ערן, געווידמעט. „אשר לשלמה" וואָלט באַ־עכטיקט אויך— וועגן אים און זיינע ליבשאַפטן געזונגען, — און גראָד האָבן מיר פאַר זיך לידער פון ווינהויז...

וועל' מיר לאָזן די פראַגע אָפן פאַר די ווייטערע פאָרשער; דאָס ביז אַהער־געשריבענע איז נישט איבערצייגנד,—ווייניקסטנס פאַרן איבערזעצער.

ווי עס זאָל נישט זיין, דאָס בוך— אַ זאַמלונג פון שעפער=טאַנץ=ווין= און האָכצייטס=לידער, — וואַרפט אַ רעטראָספּעקטיווע פלאַם אויף איין אַלט=העברעאיש ווינקל, פון אַ גאַנץ אומבאַקאַנט לעבן, וואָס באַווייזט זיך ערשט, ווען מע נעמט אַראָפּ דערפון דעם שלייער פון רעליגיעזער סימבאָליק: עס בלאַנקט אויף אַ נאַ=

טור נישט אין „ברכי־נפשי"־סטיל געשילדערט; זי רעדט צו אונז אויסשליסלעך פון — ליבע! פון דער ליבע, וואָס וועקט זיך צוזאַמען מיט דער נאַטור. און באַזונגען ווערט מיט ליבשאַפט דער פרויען־לייב, דער גאַנץ אָדער האַלב־נאַקעטער, אָדער נאָר, ווי ביי דער טענצערין שולמית, — מיט אַ רויזן־שנור אַרום די לענדן געגורט. דער פרויען־, ווי אויך דער מענער־לייב, אָריענטאַליש „געררייניקט" (פאַרגלייך מיט דער יונג־פרויען־רייניקונג אין מגלת אסתר), פערפיומירט מיט היימישע און פון הענדלער, טענדלער אימפּאָרטירטע איילן — ווייַן, ווייב, טאַנץ און געזאַנג...

די געגנט: ביי בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע ווייַנגערטנער און זיין ווייַנהויז, וואו די געמישטע יוגנט זאַמלט זיך, קוים „ווייכן די שאָטן, וואָס לייגן זיך אויף דער זון, און עס קילט זיך דער טאָג".

אויסער שעפער־לידער, דעם שולמית־טאַנץ און זיין רעזולטאַט די שולמית־ליבע, גייט דורך, אַלס אַ גאַנצע פּאַבולאַ, די ליבשאַפט צווישן שלמה און אַ ווייַנבערג־היטערין, וועלכע ער באַגעגנט, פירט אין ווייַן־הויז אַריין, „פלאַנצט איבער איר זיין ליבעס־פאָן" און זי ערקלערט זיך אים אין ליבע.

עס ווערט „געשמויסט" — „סיעסטאַ" געפירט אין ווייַנהויז, אויך אין דעם פרייען, אויף פריש־גרינע לאַגער... וואָס איז, גלייך אונזערן טיי, די אויפנאַמע. דער קעניג בלייבט אַ ווײַלע מיט זיין באַגלייט, זי

מאַכט איר „רייניקונג", פערפיומירט זיך און קומען זיך צוזאַמען ביים ווײַן.

דער ווינטער צעשיידט. דער פרילינג קומט, מיט אים וועקט זיך די ליבע אויפ'ס ניי. ער רופט זי אַראָפּ פון דער פעלזן-הייך, וואו זי וואוינט איבער די וויינבערג — די ליבשאַפט גייט אויפ'ס ניי.

צו-הויז בענקט זי נאָך אים. טרוימט וועגן זיין קומען. עס געשיט. ער ווערבט וועגן איר ביי די ברי-דער. זיי צווייפלען אָבער וועגן איר רייפקייט און יונגפרוילעכקייט. זיי האָבן זי דאָך אין צאָרן פאַר אַ היטערין צום וויינבערג געשטעלט, אויסן אויג געלאָזט. זי פאַרזיכערט, אַז זי איז רייף און יונג-פרוילעך. זי באַגליקט אים! זי זאָגט זיך אָפּ פון כלה-נאָב, נאָר „צוויי הונדערט" פאַר די ברידער אויסקויף-געלט.

דאָס ווערט געזונגען פון איין אַלט-העברעאי-שער „געישאַ" אין ווײַן-הויז; זעט אויס — אין שלמהס געגנוואַרט. קאַמעראַדן הערן צו. ער פאַרלאַנגט אין זיין און זייער נאָמען — נאָך; זי געזעגנט זיך אָפּ, דער הייסער טאָג קומט —

„ברח דודי"...

באַמערקונגען:

1) לויט דעם טעקסט רעדט „זי" צו אים אין דער דריטער פערזאָן און גייט באַלד איבער, ערמוטיקט, צו דער צווייטער.

2) דער פערזמאָס פון דער איבערזעצונג איז אונטערגעוואָרפן דעם אינהאַלט, צוליב דעקלאַמאַציאָן.

3) וואָס אָנבאַלאַנגט פאַרגלייכונגען מיט „ראָס" (פערד) און רייטוואָגן, מוז מען זיך פאַרזעצן אין דעם פרימיטיוון אָריענט, ווען דער רייטוואָגן איז געווען דאָס נייסטע און דאָס שענסטע, צו דער צייט פון איין: „אָבי, אָבי, רכב ישראל ופרשיו".

.1

זאָל ער קושן מיך,
קושן מיט זיין מויל, — [1]
דיין פריינדלעכקייט
ליבער שמעקט אַלס וויין.

צום געֿרוך ווי פיין
דיינע איילן זענען; [2]
און דיין נאָמען שוין (שיין ?—רעד.) [3]
איז אַ תורק=אייל!

די יונגפרויען אַלע
ליבן דיך דערום!

* אָ, צי מיך, צי,
מיר לויפן דיר נאָך;
ברענגט דער קעניג מיך

---

1) אין טעקסט: פון די קושן (מנשיקות). ביי פּאָליגאַמי איז אָן רעכט אויפן גאַנצן מאַן, אויף זיין גאַנצער צערטלעכקייט.
2) די הויפּט-זאַך אין הייסן אָריענט, ביים קנאָפּ-גע-קליידטן לייב.
3) דיין לויב, דיין רום.

* אין זיינע קאַמערן! [1]
* וועל'מיר לוסטיק זיין,
פֿרייען זיך מיט דיר!

און דערמאָנען וועל'מיר [2],
* נישט אַזוי דעם ווייַן,
ווי דיין פֿריינדלעכקייט!
ווי טריי מיר ליבן דיך!

---

* שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
* ירושלימס טעכטער, —
* ווי די קדר=צעלטן,
* ווי די פֿאָרהענג שלמהס!
נישט קוקט, וואָס ברוין איך בין,
מיך האָט די זון געברוינט!
ס'האָבן מיינע ברידער מיר,
מיינע מוטער=זין [3] געצירנט,
און צום וויינבערג מיך
אַלס היטערין געשטעלט, —
האָב איך דעם וויינבערג=מיין
נישט געהיט!

---

1) אין ווייַן-הויז.
2) געדענקען, דאַנקבאַר דערמאַנען.
3) אין פּאָליגאַמישן מוטער-הויז הערשן די ברידער.

2 [1].

— אַך, זאָג מיר דו, *
וואָס מיין זעלע ליבט, *
וואו פיטערסט דו, *
וואו לאַגערסט דו — *
צו מיטאָג־צייט?
נאָך וואָס אויסזען זאָל ביי לייט.
דאָס איך לויף [2] די הערדן נאָך *
פון דיינע קאַמעראַדן? *
— ווייסט עס נישט,
דו שענסטע פרוי?
גיי נאָך די טריט
פון שעפעלעך, —
און פיטער דיינע ציקעלעך *
ביי די שעפער־צעלטן. *

צו דעם ראָס אין פרעהס וואָגן
גלייך איך דיך, אָ, ליבסטע מיין! [3]
אַך, ווי שיין עס זענען דיינע
באַקן אין די קייטאַלעך
און דיין האַלז אין שנירן!

גאָלדענע קייטאַלעך מאַכן מיר דיר *
מיט זילבערנע פליטערלעך.

---

1) שעפער-ליד, דועט.
2) „עטה" — עטה אל השלל, יאָגן, לויפן נאָך וואָס.
3) רעיה — שעפערין, פריינדין, געליבטע!

.3

עס ווילט דער קעניג נאָך
מיט זיין באַגלייט [1]
און מיין נאַרד
האָט אויפגעדופט!

אַ ביכטל מיראַ
איז ער, מיין געליבטער, מיר, —
צווישן מיינע בריסטן רוט ער —
אַ באַלזאַם=שטענגל איבער מיר,
פון עין=גדים גאָרטן...
— שיין ביסטו, געליבטע מיין [2],
* שיין!
אויגן — טויבן גלייך!
— שיין ביסטו, געליבטער מיין,
* און זיס!
און פריש און גרין
איז אונזער בעט! [3]
אונזערע הייזער
פון צעדער געבאַלקט [4],
* די גאַלעריע — ציפּרעסן!

---

1) אָפּוואַרטנדיק איר פּערפיומירונג.
2) געזאַנג ביים ווין — שעפער-ליד.
3) זיץ-בעט ביים טרינקען (ביי אַחשורש מטות זהב וכסף).
4) אין פרייען — אין שאָטן פון צעדערן.

4.

* איך בין די ליליע פון שרון,
* איך בין די רויז פון טאָל!

* וואָס די רויז איז צווישן דערנער —
מיין געליבטער צווישן מענער!

— וואָס דער אַפּעל־בוים אין וואַלד איז —
מיין געליבטע צווישן מענער!

גלוסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
שמעקן זים די פרוכטן־זיין [1].

האָט צום וויינהויז מיין געליבטער
מיך געפירט!
און איבער מיר אויפגעפלאַנצט
זיין ליבעס־פאָן [2]!
אָ, קרעפטיקט מיך מיט טרויבן־זאַפט!
* און מיט עפּל לענט מיך אונטער!
* איך בין ליבעס־קראַנק!
אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האַנט
און זיין רעכטע
האַלוט אַרום...

---

1) ער—דעם בוים; די פרוכט—זיינע ליבקאָזונגען.
2) וואַל־סימבאָל, לעבט זיך איבער אין האַרעם אין איינפאַכער פאָרם; עס ווערט צוגעוואָרפן דאָס טוך אַליין.

איך באַשווער אייך,
אָ, ירושלימס טעכטער,
ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד —
וועקט די ליבע נישט!
וועקט זי נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

.5

א, די שטים!
מיין געליבטער קומט!
שפּרינגט שוין איבער די בערג,
* היפּט שוין איבער היגל, —
דעם רעה,
דעם יונגן הירש צוגלייך!
אָט שטייט ער שוין הינטער דער וואַנט!
דורך די פענסטער קוקט ער,
* דורך די גראַטן בליקט ער!

רופט זיך מיין געליבטער אָן,
זאָגט צו מיר:
שטיי, — מיין געליבטע, אויף!
לאָז דיך גייען! [1]
* דען דער ווינטער איז פאַרביי,
געוויכן איז די רעגנצייט,

---

1) איבער די גערטנער.

שפּראָצן האָבן זיך באַוויזן
איבער דער ערד!

און די צייט איז געקומען
פאַר געזאַנג!
עס לאָזט די טורקל־טויב זיך הערן
אין אונזער לאַנד!

דער פייגנבוים
ער טרייבט די קנאָספּן!
דער וויינשטאָק גרינט,
און לאָזט זיין דופט, —

אָ, שטיי אויף, געליבטע, און גיי,
שיינע פריינדין, לאָז זיך גייען!

אָ, טויב דו־מיין
אין פעלזן־שפּאַלט,
אין פאַרבאָרגנהייט פון שטאַפּל, —
אָ, באַוויז מיר דיין געשטאַלט,
און מיך לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אָנגענעם;
הערלעך — דיין געשטאַלט! *)

---

*) אין דעמדאָזיקן וואר. זיינען פארפעלט די פסוקים 15, 16 און 17, וואָס דארפן דא קומען; אין 2־טן וואר. זיינען זיי אריין—רעד.

.6

אויף מיין געלעגער,
אין די נעכט,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך אים; געפין אים נישט!

וועל איך אויפשטייען,
גיין אין שטאָט,
אויף מאַרק און גאַס זוכן דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט!

---

* באַגעגענען די היטער מיך,
* די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
— האָט איר, פּילייכט, געזען דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט?

* קוים פאַרביי, טרעף איך אים,
דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
כאַפּ איך אים
און לאָז נישט אָפּ!

פיר איך אים
צום מוטער־הויז,
אין מוטער־צימער

בּרענג איך אים[1]!
באַשווער איך אייך,
ירושלימס טעכטער!
בּיי דעם הירש
און רעה אין פעלד!
* וועקט זי נישט[2],
* וועקט די ליבּע נישט,
* ביז זי בּליט נישט אויף אַליין![3]

---

7 [4].

אך, ווער שטייגט
פון וויסטעניי
אין די רויכיקע זיילן,
מיט מירא און ווייררויך גערעמפט,
און אַלע טענדלער=פולווערס?!

— — — — — — — — — —

אַט דאָס איז שלמהס בעט,
* זעכציק העלדן — אַרום,
* פון די שטאַרקסטע אין ישראל!

---

1) טרוימעריי.
2) מיט לידער, געשפרעכן; רעד נישט!
3) לידער-רעפרען.
4) בּרוך-שטיקער פון שלמהס אַ האָכצייט-ליד, פלה-עמפּ-פאַנג, קאַמערן-שוי, — שלמה פון דער מוטער, לויט צייט-געבּרויך, אַלס חתן געקרוינט.

אַלע זענען שווערט=געגורט,
אַלע זענען שטרייט באַהאַוונט!
מענער — שווערטער ביי די לענדן
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זענפט האָט קעניג שלמה
זיך געמאַכט פון צעדער=האָלץ!
און די זיילן מאַכט ער — זילבער,
און די אָנלען [1]) גאָלד=געטריבן!
און פון פורפור איז דער זיץ,
* מיט דער ליבע אויסגעבעט
* פון ירושלימס טעכטער!

קומט אַרויס, ציונס טעכטער,
קומט, דעם קעניג שלמה זעט
אין דער קרוין, מיט וואָס די מוטער
האָט צום האָכצייטס=טאָג געקרוינט אים,
צום טאָג פון זיין האַרצנס=פרייד!

8.

* שיין ביסטו, פריינדין מיין,
* שיין!
דיינע אויגן דורכן שלייער —
* טויבן גלייך!

---

1) רפד—אונטערלענען.

און די האָר —
די געמזן־הערד
פון דעם גלעד־בערג געגליטשט!

און די ציין —
לעמער ווייסע רייען צוויי,
אָקאָרשט פון דער וואַש אַרויס,
גאַנצע, אָן אַ פעל!

און די ליפּן — פּורפּור־פּעדים!
דיין רעדנס־אַרט ווי אַנגענעם!
די שלייף, וואָס קוקט
פון אונטער דער הויב —
אַ גראַנאַטן־שניט!

דער האַלז, דער ריינער דוד־טורעם,
שטאָלץ געהויכט, און באַהאַנגען —
טויזנט שילדן! *
גאַנצע טויזנט קריגער־שילדן!

די ברוסטן־פּאָר — אַ רעהען־פּאָר —
אַ יונגע הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס פּיטערט זיך אין רויזן!

9 [1].

ביז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג
און די שאָטן ווייכן,
גיי איך מיר צום מירא=בערג,
צו די ווייַרויך-היגל!
אַך, דו ביסט אינגאַנצן שיין,
פריינדין מיין,
און אָן אַ פעל!

---

10 [2].

מיט מיר,
מיט מיר פון לבנון, כלה,
מיט מיר פון לבנון קומסט דו!

קוקסט פון אַמנה=הייך,
פון דעם שניר=און חרמון=שפּיץ!
פון דער לייבן=היים,
פון די טיגער=בערג!

האָסט באַהאַרצט מיך,
שוועסטער כלה,

---

1) אָפּשיידס-ליד.
2) ברויט-גאַנג-אויפנאַמע.

מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
* פון דיין האַלזבאַנד מיט אַ שנירל!

און ווי שיין דיין ליבשאַפט איז,
שוועסטער כּלה!
ווי שמעקנדיקער פאַרן וויין
דיין ליבשאַפט איז!
און דיינע איילן —
שטייגן אַלע איילן איבער!
זיסקייט=טראָפּן
דיינע ליפּן, כּלה!
האָניק און מילך איז אונטער דיין צונג!
און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון=דופט!

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

און אַ גאָרטן אַ געשלאָסענער
* איז מיין שוועסטער=כּלה!
* אַ קוואַל'ן אַ פאַרשלאָסענער,
אַ ברונעם אַ פאַרזיגלטער!

די אָרעם דיין — דער פּאַראַדיז!
גראַנאַטן און די זיסטע פרוכט!
* ציפּער=בליט און נאַרד!

נאַרד און קראָקוס, און די קאַנאַ,
שאַפראַן, ווײַרויך און אַלאָע,
מירטן און די אַלע פײַנסטע
פֿון געווירצן!

אַ גאָרטן־קוואַל ביסטו מיר,
אַ קוועלנדיקער וואַסער־ברונען [1]
פֿון לבנון אָנגעפֿלאָסן!

(די ברויט:)

* — וועק דיך, נאָרד,
פֿלי אָן, זיד! [2]
בלאָזט מײַן גערטל אויף, —
זאָלן פֿליסן זײַנע געווירצן, —
און זאָל מײַן געליבטער קומען
צו זײַן גערטל און זיך לאָבן
מיט זײַן פֿרוכט!

כ'בין געווען, שוועסטער כּלה,
אין מײַן גערטל!
און מײַן מיראַ דאָרט געקליבן
און די דופּטיקע געווירצן!
* און געלאָבט זיך מיט מײַן האָניק,
און מײַן זיסן ווײַן געטרונקען!

---

1) וואַסער־האַלטער, רעזערוואַר.
2) נאָרד- און זיד-ווינט.

עסט, קאַמעראַדן,
טרינקט, באַרוישט אייך.
ליבע פריינדע!

11[1].

שלומער איך,
מיין האַרץ איז וואַך, —
אַ שטים!
מיין געליבטער קלאַפּט!

— עפן מיר,
שוועסטער ליבע,
זיסע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
און די לאָקן —
מיט די טראָפּן פון דער נאַכט!

— איך האָב מיין קלייד שוין אויסגעטאָן,
ווי זאָל איך אָנטאָן עס?
ריין געוואַשן מיר די פיס,
ווי באַשמוץ איך זיי?

דורך די גראַטן שטעקט מיין ליבער
אוים זיין האַנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד!

---

1) ראָמאַנצע, אַן אַנדערע באַאַרבעטונג פון מאָטיוו.

* שטיי איך אויף און עפן אים!
מיראַ טריפן מיינע הענט,
פון די פינגער טריפט מיר מיראַ
אויף די קעפּלעך פון די ריגל.

כ'האָב געעפנט מיין געליבטן, —
אַוועקגעשליכן און פאַרשוואונדן, —
מיין געליבטער!
* און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
ביי זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!

באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די, וואָס קרייזלען אין די גאַסן!
שלאָגן מיך, ביילן מיך!
* רויבן מיר דעם שלייער צו,
די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך,
ירושלימס טעכטער!
טרעפט איר אים,
דעם געליבטן מיין,
* וואָס זאָגט איר אים? 1)
* — איך בין ליבעס=קראַנק!

---

1) (זאָגט אים:).

— וואָס איז דיין פריינד
צווישן פריינד,
דו שענסטע פרוי,
וואָס באַשווערסט דו
אונז אַזוי?
— לויטער איז, מיין פריינד, און ראָז,
אונטער טויזנטער די פאָן! [1]
לויטער גינגאָלד איז זיין קאָפּ,
און די לאָקן — ראָבן שוואַרצע!

די אויגן־זיין — טויבן ביי די וואַסער־קוואַלן,
פולע, באָדן זיך אין מילך!
און די באַקן — ווייראויך־בייטן, *
דופטנדיקע ווייראויך־היגל,
און די ליפּן, ווי די רויזן;
מירראַ פליסן זיינע ליפּן!

זיינע הענט — גאָלדן־וואַלצן,
מיט טאָפּאַזן אויסגעפילט!
די שטאַטור — אַן עלפנביין,
מיט סאַפירן אויסגעדעקט!
און די שענקל — מאַרמאָר־זיילן,
אויף גינגאָלדענעם געשטעל! *

די געשטאַלט פון אַ לבנון,
און די וואוקס איז פון אַ צעדער!

1) דער העכסטער, שענסטער.

און זיין גומען — זיסיקייטן
און אַ גליסטונג ער איינגאַנצן!

אָ, דאָס איז מיין פריינד,
דאָס איז ער,
מיין געליבטער,
אָ, איר טעכטער ירושלימס!

— און וואו איז דיין פריינד געגאַנגען,
שענסטע צווישן פרויען?
וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינד, —
זוכן וועל'מיר אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט גענידערט,
דער געליבטער=מיין,
צו די ווייררויך=בייטן, —
ווײדן וועט ער אין די גערטן,
און זיך קלייבן וועט ער רויזן,
* איך בין מיין פריינדס,
* מיין פריינד איז מיין, —
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן [1].

---

1) רעפרען.

12.

שיין ביסט דו,
פריינדין מיינע,
* תרצה־גלייך!
ווי ירושלים ליבלעך,
און אָפּשרעקיק 1) ווי באַפּאָנטע! 2)

ווענד אָפּ פון מיר די אויגן דיין,
זיי איבערוועלטיקן מיך!
אַך, די האָר — די געמזן־הערד,
וואָס גליטשט אַראָפּ פון גלעד־בערג!

און די ציין, די לעמער־הערד,
* אָקאָרשט־ערשט פון וואַש אַרויס,
ווי צוגעפּאַסט און אָן אַ פעל!
און פון אונטער דער הויב די שלייף —
אַ גראַנאַטן־שניט!

---

1) נישט צוגענגלעך, נישט צוטריטלעך, שטאָלץ, אָפּ־וויזנדיק.

2) פלעצער, באַנער־פלעצער, וואו צו גיין איז נישט ערלויבט.

.13 [1]

זעכציק זענ׳ען די קעניגינס,
די קעבס=ווייבער — אַכציק!
יונגפרויען — אָן אַ צאָל!

איינע נאָר מיין ציכט׳קע טויב,
איינע ביי איר מוטער אויך,
ביי איר געבערערין — אַ קלאָרע!

די יונגפרויען זעען
און לויבן זי!
די קעניגינס, ביישלעפערינס
באַוואונדערן:

— ווער איז די,
וואָס שטראַלט, ווי מאָרגנגלאַנק,
און איז ליבלעך, ווי דער מאָנד,
און איז לויטער, ווי די זון?

.14

* צום ניסן=גערטל נידער איך,
איך וויל דאָס גרינס אין טאָל באַזען!

---

1) צווישן דער און דער שפעטערער סטראָף וואָלט גע־פאַסט די ערשטע פון זיבן.

צי האָט דער וויינשטאָק אויפגעבליט
און די מילגרוים קנאָספּט?

ווייס איך דען,
וואָס מיין זעלע מאַכט פון מיר, *
ווי די וואָגנס עמינדיבס! [1]

---

15 [2] [*].

קער זיך אום,
ווענד זיך אום,
אָ, שולמית! [3]

קער דיך, ווענד דיך,
לאָז דיך זען!

— וואָס זעט איר דען,
וואָס געפעלט אייך אין שולמית,
ווען זי גייט דעם קריגער־טאַנץ? [4]

— ווי שיין עס זענען דיינע טריט,
נדיבס טאָכטער [5], אין די שיך!

---

1) אַזוי לייכט און באַוועגט.

*) די באמערקונגען 2, 3 און 4 זייגען אין דער אויסגאבע פון שיר השירים אונטער פינסקים רעדאקציע, דורך א דרוק־פעלער אַרויסגעפאלן — רער.

5) מעגלעך: פירסטן־טאָכטער.

די רונדן פון די היפטן=ביין —
רינגען פון אַ מייסטער=האַנט!
און דער נאָפּל גלייך דעם בעקן
פון מאַנד, דעם פולן, אָן אַ פעל!
* און דער לייב — אַ ווייצן=גאַרב!
* מיט דער רויזן=שנור געגורט!

די בריסטן=דיין, אַ רעהען=פּאָר,
אַ יונגער הירשן=צווילינג=פּאָר!
און די אויגן, ווי די קוואַלן
וואָס ביי חשבון! —
ביי דעם טויער פון בת רבים!
די נאָז—דער טורעם פון לבנון,
* דער, וואָס אויף דמשק קוקט!

און אַ כרמל=באַרג דער קאָפּ,
די פּריזור אין פּורפּור=בענדער —
אַ קעניג,
אין רעגאַליען געשנירט!

אַך, ווי שיין,
ווי זים דו ביסט,
די פאַראייניקונג
פון ליבשאַפט און געגום! 1)

1) קונסט-געגוס.

דיין געשטאַלט — דער פּאַלמען־בוים,
און די בריסטן — טרויבן־גינטער!
גליסט מיך שטייגן אויף מיין פּאַלמע,
זאָלן דיינע בריסטן זיין,
ווי די טרויבן־שטראַנגען!
דיין אָטעם־דופט — עפּל־דופט!

(שולמית:)

איך געהער מיין פריינד,
און איך בין זיין באַגער!

אָ, קום, פריינד,
לאָמיר גיין אין פעלד אַריין!
נאַכטן אין די דערפער!

און זיך פעדערן באַגינען
צו די וויינבערג.
* זען, צי דער וויינשטאָק בליט,
און דאָס גרינס האָט אויפגעשפּראָצט
און עס קנאָספּן די גראַנאַטן, —

דאָרט גיב איך מיין
ליבשאַפט דיר!

אויפגעדופט דער ליבעס=עפּל[1])
אויף אַלע טירן — זיסע פרוכטן,
אַלט און ניי; פאַר דיר, מיין פריינד,
אויפבאַוואַרט!

---

16 [2]).

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאַר אַ ברודער געמאַכט,
וואָס געזויגן האָט
פון מיין מוטערס ברוסט!

און באַגעגן איך דיך אין גאַס,
קוש איך דיך, —
מען שענדט מיך נישט!

* פיר איך דיך,
* ברענג איך דיך
אין מיין (מוטערס) *) הויז,
לערנט די מוטער מיך,
ווי צו לאָבן דיך
מיט ווייַן געקאָכטן
מיט מיין מילגרוים=זאַפט!

---

1) דוראים — מולדיק צו ליבע, ווי אויך צו קינדער, ווי ווייטער.

2) יונגפרוילעכע בענקשאַפט, טרוימען, גלוסטינגען.

*) די קלאמערן פון פרצן—רעד.

און אונטער מיין קאָפּ
איז זיין לינקע האַנט, —
מיט זיין רעכטער האַנט
האַלזט ער מיך אַרום!

איך באַשווער אייך,
ירושלימס טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט
אויף אַליין!

אַך, ווער שטייגט עס
אויף פון מדבר
און זי שמיגט זיך
צו איר ליבסטן?

„אונטערן עפּל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האָט אין ווייען
דיך געהאַט"...

נעם מיך צו דיין האַרצן צו,
ווי אַ זיגל!
ווי אַ זיגל צו דיין אָרעם דריק!
דען שטאַרקער ווי דער טויט איז די ליבע,
ווי דער אָפּגרונט איז איר אייפער!

* וואַסערן פיל
וועלן די ליבע נישט פאַרגיסן,
טייכן נישט פאַרפלייצן!
און זאָל אַ מאַן
זיין גאַנץ פאַרמעג פון הויז
פאַר ליבע ביטן, —
מען לאַכט אים אויס!

---

17 [1].

„אַ שוועסטער אַ קליינע האָבן מיר
* און קיין בריסטן האָט זי נישט! [2]
וואָס טו'מיר מיט דער שוועסטער, דאַן
ווען עס וועט(ר)ט פון איר גערעדט? [3]

איז זי אַ מויער [4], בוי'מיר אויף איר
פון זילבער אַ טורעם! [5] —
אויב אַ טיר — אַן צאַפּענע [6]

---

1) שפּאַסיקער ווערבונגס-ליד.
2) דאָס טראַכטן אירע ברידער, וואָס צירנען איר.
3) מע וועט פאַרלאַנגען זי.
4) גאַנץ — נאָך יונגפרוי, די „וויינבערג-היטערין״.
5) כלה-שמוק אויפן קאָפּ, ווי די קרוין חתן-שמוק.
6) „דלת״ — די טיר-עפענונג.

פֿאַרקלאַפּ׳מיר זי
מיט אַ צעדער־טאָוול! 1)

* — איך בין אַ מויער,
בריסטן האָב איך,
ווי די טורמען!

* זע איך אין זיינע אויגן אויס
* ווי די שטיפֿ(ט)ערין פֿון פֿרידן! 2)

אַ וויינבערג אין בעל־המון האָט
שלמה געהאַט!
דעם וויינבערג־היטער אָפּגעגעבן!
ברענגט אים יעדער פֿאַר זיין פֿרוכט
* טויזנט זילבער־שטיק!

דער וויינבערג מיין איז מיר פֿריי!
און די טויזנט, שלמה — דיין!
הונדערטער צוויי —
פֿאַר די היטער פֿון זיין פֿרוכט! 3)

---

1) שליסן מיר זי אָפּ, פֿילייכט אויך ווירקלעכער גע־
בראָך אין אַזאַ פֿאַל, אַלס שאַנד־סימבאָל.

2) גליק־אַנזאָגנדיקע.

3) פֿאַראַבאָל. זי זאָגט זיך אָפּ פֿון איר כּלה־אָפּצאָל,
נאָר צוויי הונדערט פֿאַר די ברידער, אויסקויף־געלט.

18 (1.

— אָ, דו, וואָס אין די גערטנער וינגסט,
קאַמעראַדן הערן זיך צו,
לאָז דיך הערן!

— אַנטלויף, פריינד!
ווי די רעה,
דער יונגער הירש
איבער די ווירויך־בערג.

---

1) עפּילאָג.

צווייטער וואַריאַנט.

שיר השירים אשר לשלמה

שלמהס ליד דער לידער.

פאָרוואָרט.

דאָס בוך, ווי די לעגענדע פאַרציילט, האָט געזאָלט „באַהאַלטן"—פאַרניכטעט ווערן, אין געפּאַנגענשאַפט אַריין דאַרף דאָס פאָלק מיטנעמען זיינע הייליקע ביכער, זיין ביבל; דאָס ווערק פּאַסט אין דער ביבל נישט אַריין...

איז אָבער אַרויס אַ בת־קול:

— אַל תגעו במשיחי!

„רירט נישט מיינע געזאַלבטע!"

האָט מען דאָס ווערק געלאָזט; די פאַרשידענע טעקסטן רעדאַגירט, פיליכט דאָך עפּעס געמינדערט, געשטראָכן דאָס גאַנץ, פון רעליגיעזן שטאַנדפּונקט, אוממעגלעכע, און מיר האָבן דאָס בוך.

מען האָט עס נאָר פאַרשלייערט אין רעליגיעז־סימבאָלישן שלייער: — מיר נעמען אים אַראָפּ און עס פאַלט אַ רעטראָספּעקטיווע פלאַם אויף אַ גאַנץ אונז אומבאַקאַנט ווינקל פון אַלט־העברעאישן לעבן.

אַ לעבן פון נאַטור, און די נאַטור ווערט נישט געשילדערט מיטן ברכי־נפשי־סטיל, אַלס אַ לויב פאַר גאָט און אַ דאַנק פאַר זיינע וואונדער. די נאַטור—„אַן און פאַר זיך"! אָבער אויך נישט געצנדינעריש־אונטערטעניק, נישט פאַרגעטערט—דער מענטש שטייט איבער דער נאַטור און געניסט זי, אירע שיינהייטן, אירע טיערע אין פעלד, בלומען אין גאָרטן, דעם וויין פון איר ווייבערג, און די זיסע פרוכט פון איר גערטן; און עס איז די געגנט פון

חרמון, איבער גערטנער — די וויינבערג, איבער די וויינבערג — דער נאַקעטער פעלז (דער מדבר); די געגנט פון בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע וויינבערג, וועלכע ער באַזוכט און וואו ער טרעפט שולמית...

דאָס איז אַ לעבן פון וויין, ווייב, געזאַנג און טאַנץ; שולמית זינגט, שולמית טאַנצט. אַנטציקט רופט שלמה: ווי שיין דו ביסט, ווי זיס דו ביסט, די ליבע מיט פאַרווײלונג...;

און די ליבע וועקט זיך גלייך מיט דער נאַטור, מיטן פרילינג, ווען דאָס גרינס שפּראָצט, דער פייגנבוים קנאָספּט, דער וויינשטאָק גרינט, די טורקלטויב לאָזט זיך הערן — די „צייט פון געזאַנג״, שפיל (די שטעלע: כאַפּט אונז די פיקסלעך איז אַן צווייפל אַ ברוך פון אַ גאָרטן־שפּיל) און — ליבע.

און געליבט ווערט דער לייב. דער מענער־לייב אין זיין שיינקייט, געזונטקייט, ליבלעכקייט און ריינקייט. אין דעם לעצטן זין איז זי די טויב — „יונתי תמתי״. —

דער לייב איז קנאַפּ באַקליידט; דערמאָנט ווערט נאָר: כתונת — דאָס קלייד, פיליכט נאַכט־קלייד, אין שמלות — די טיכער; דער קאָפּ ווערט געצירט און דער האַלז מיט שפּאַנגען, געהענגען און בענדער מיט שנירלעך. דער גאַנצער לייב גערייניקט מיט איילן און געווירצן, די תמרוקי הנשים, וואָס שפּילן אין מגלת־אסתר אַזאַ גרויסע ראָלע; די מענער זאַלבן זיך — דאָס פאַרלאַנגט דער אָריענט מיט זיינע היצן. —

און די יוגנט (פיליכט נאָר די קעניגלעכע?) ווילט זיך יעדן אָוונט אין געשלעכטלעך־געמישטער געזעלשאַפט, „זין״, „טעכטער״ און אַזוי יונגפרויען. יעדער יונגער־הער קלייבט זיך זיין געזעלשאַפטערין; אַלס צייכן, אַז ער ווילט זי, פלאַנצט ער איבער איר זיין פאָן, מיט דער אויפשריפט „ליבע״, ווערט צוזאַמען זיך געווילט, געשפּילט, געטאַנצט, געזונגען.

עס איז דאָך נאָר פריינדשאַפטלעכקייט, דער אָריענטאַלישער פלירט. מען באַשווערט ביי רעהען און הירשן אין פעלד, (ליבעס־פּראָטעקטאָרן, ווי חולדה ובור, די היטער פון טרייהייט),

מען זאָל די ליבע פּריצייטיק נישט וועקן... און אַזוי גייט עס ביז שפּעט, ביז מען געזעגנט זיך אויף איבערן טאָג, וואָס טרייבט מיט זיין זון די יונגפרויען אין די פאַרגיטערטע הייזער אַריין, און די הערן צו די שאָטן פון די בערג. דער אָפּשיד־רעפרען: „עד שיפוח היום"... ביז דער טאָג וועט (צומאָרגנס) נישט קילן.

די פּאָעמע לאָזט זיך טיילן אין 9 טייל מיט אַ צוויי סטראָפיקן עפּילאָג.

די פאַבילאַ: שולמית, נדיבס טאָכטער, (פּיליכט עמי נדיבם, דער קינסטלער פון וועגן) ברענגט אויף זיך דעם צאָרן פון אירע ברידער, וואָס הערשן, אין דער פאַליגאַמישער אָרדנונג, אין מי־טערהויז און זיי „מאַכן זי" פאַר אַ היטערין פון וויינבערג. זי פאַר־לאָזט זיך און איר שיינקייט, די זון ברוינט זי. זי איז דאָך נאַטור־שיין, און שלמה, קומענדיק אין איינעם פון זיינע וויינבערג, אין באַגלייט פון הערן און „ירושלימס טעכטער", וואַרפט אויף איר אַן אויג. ערדרייסט ערקלערט זי אים איר פריינדשאַפט. בעט, ער זאָל זי נעמען צו זיך, אין זיינע קאַמערן. עס געשעט. וויין־אויפנאַמע ביי שלמה, אין די וויינבערג־קאַמערן, פאַר שולמית אין אירע געזעלינען, אין געגנוואַרט פון שלמהס באַגלייט. שולמית גייט אָפּ זיך שיין מאַכן, איילן און ווירצן מיט „תמריקי הנשים" און קומט זיך צוזאַמען מיט שלמה ביים וויין־טיש, איידער טרינק־לאַגער. נייע ערקלערונגען — דאַן קימט ווינטער. שולמית אין פאַרגיטערטן מוטערהויז בענקט, טרוימט פון שלמה, באַזוכט אים אין ירושלים, טאַנצט פאַר אים; שלמה קריגט זי ווירקלעך ליב. ער פאַרלאַנגט זי. זי רופט אים צו זיך אין די דערפער אַריין, דאָרט קען ער־פילט ווערן זיין פאַרלאַנג. איר איינלאַדונג ווערט אָנגענומען. זיי טרעפן זיך, הייסע ערקלערונג אין ליבע, — שלמה קומט זי אָפּקויפן ביי די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאַר אַ היי־טערין געמאַכט, ווייסן נישט, צי זי איז רייף צו ליבע און צי זי איז ריין; צי קען מען זי געבן אַלס „טאָכטער" פאַר אַ פרוי. אָדער ווען זי (איז) שוין נישט אומשולדיק, פאַרקויפן פאַר אַ שקלאַפין. שולמית רופט אויס: „איך בין רייף און איך בין ריין!" — און

זאָגט זיך אָפּ פון כּלה-גאָב, פאַרלאַנגענדיק נאָר אויסקויף-געלט בּיי די בּרידער.

דאָס אַלץ אָבער ווערט געזונגען אין ווייַנהויז, פון דער „גאָרטן-זיצערין"—פון איין אַרט אַלט-העבּרעאישער „געישאַ". דער עפּילאָג: מען פאַרלאַנגט פון איר נאָך לידער, זי זאָגט זיך אָפּ, געזעגנט מיט דער פאָעטישער פּאָרם: בּרח דודי ודמה לך לצבי.

פראַגמענט פון אַ צווייטן פאַרברייטערטן פאָרוואָרט.

דאָס בוך האָט געוואָלט, ווי אין תלמוד ווערט פאַרציילט— „באַהאַלטן״, איינגנטלעך — פאַרניכטעט ווערן. דאָס פאָלק דאַרף מיטנעמען מיט זיך אין געפאַנגענשאַפט די הייליקע ספרים — די ביבל; דאָס ווערק פאַסט נישט דערצו, עס פאַסט אויך נישט פאַר דער עקסטערמינענטער טראַגישער שטימונג — עס האָט געהאַלטן ביי פאַרשווערן זיך קעגן געשלעכטלעכע באַציאונג. אָן ציון און זיינע הייליקייט, נאָך וואָס לעבן, נאָך וואָס מערן און פרוכפּ־רן זיך? קען פאַסן צו דער שטימונג דאָס בוך פון ליבע?

האָט אָבער געוואָלט אַרויס אַ בת־קול:

„רירט נישט מיינע געזאַלבטע״ — אַל תגעו במשיחי...
עס איז דאָך שיר־השירים אשר לשלמה!

איז נאָר געקומען די הייליקייט און האָט דאָס קוים געראַטעוועטע בוך פאַרהילט מיט אַ סימבאָליש־רעליגיעזן שלייער; עס איז אַ משל צו דער ליבע פון כנסת ישראל צום רבונו־של־עולם; צווישן זיי אַ דועט. די קירכע האָט עס איבערגעמאַכט אויף קריסטוס־ליבע.

נעמט אָבער אויף אַ ווײַלע דעם שלייער אַראָפּ, באַווייזט זיך אַ פלאַמיק ליבט, אַ רעטראָספּעקטיווע פלאַם־ליכט אויף אַ גאַנץ פאַרגעסן ווינקל פון אַלט־העברעאישן לעבן... פיליכט נאָר פון לעבן אין הויף, אין שלמהס הויף, וואָס איז באַרימט מיט זיין רייכטום, „טויזנט״ ווייבער און פאַרשווענדערישן הויף. דער טעקסט דערמאָנט אָן „זעכציק קעניגינס, אַכציק קעפּס־ווייבער און „יונג־פרויען״ אָן אַ צאָל... אָן „ווייגהויז״, וויין־אויפנאַמען: וויין, עפּל און

זיסע, געטריקנטע, ווי פרישע זיסע פרוכטן... 1) פון געמישטער געזעלשאַפט אין וויינהויז 2), טרינק־לאַגער, 3), געזאַנג 4), שפּיל 5) און טאַנץ 6)...

דאָס איז אַ בוך: „שיר השירים" — דאָס געזאַנג פון געזאַנגען, ליד דער לידער... און געזונגען ווערט עס, קענטיק, פון איין אַלט־העבּרעאישער „געישאַ" — פון דער גאָרטן־זיצערין, וואָס שלמה מיט זיינע קאַמעראַדן ווערן ניט מיד הערנדיק אין פּאַרלאַנגען נאָך... עס טאָגט אָבער, דער הייסער אָריענט־טאָג צעטרייבט די פריילעכע געסט אין די שאָטן אַריין, אין געלטן אָדער בערג... די געישאַ געזעגנט זיי אָפּ: „קער דיך אום, פריינד, זיי גלייך דעם הירש, אָדער דעם יונגן ריעה אויף די קליפּן אין די בערג"...

די זון־צייט, וואָס ווערט באַצייכנט מיט די אָנזעווודיקע שאָטן, וואָס ליגן זיך אויף דער זון, איז ניט די ליבע־צייט... די געליבטע געזעגענען זיך —

ביז דער טאָג ווערט אָפּגעקילט
און די שאָטן וועלן וויכן...

ביז דער אָוונט קומט, וואָס זויגט די שאָטן איין און קילט דעם טאָג...

עס איז אַ פריילעך נאַטור־לעבן...

---

1) תפּוחים: פּרי מגדים; חדשים, גם ישנים, אזוי ווי „לחם" — ברויט, איז אין דער גיבל די באַצייכענונג פון דער מאַלצייט, איז יין—ווייַן, ענלעך צו אונזער טיי, די באַצייכענונג פאַר דער גאַנצער אויפנאַמע ביים וויין. 2) עד שהמלך במסבו... עלמות את בנות ירושלים... 3) אין פרייעם. אף ערשנו רענה. — דאָ איז ערש דאָס זעלבע, ווי מטות אין מגלת־אסתר— טרינק־לאַגער; הסבה־בעטן—„העסע־בעטן"... 4) שעפער־לידער, ווי „אני חבצלת השרון", א. ד. ג. 5) אחוז לנו שועלים... 6) שולמית־טאַנץ.

און די נאַטור ווערט געשילדערט מילד, ליבלעך און פאַר זיך אַליין, פאַר איר שיינקייט און ליבלעכקייט, ניט אין סטיל פון „ברכי נפשי" אין אַנדערע תהילים-שטעלן, אַלס אַנטפּלעקונג פון גאָטס וואונדער אָדער זיין גוואַלטיקער הערשאַפט... אָבער אויך נישט גריכיש, געצנדינעריש-אויטאָרטעניק. דער מענטש איז איבער דער נאַטור, געניסט זי, איר שיינקייט, אירע פרוכטן...

מיט דער נאַטור צוזאַמען וועקט זיך די ליבע; מיטן פרילינג, ווען דאָס גרינס הייבט אָן צו שפּראָצן, קנאָספּן — דער פייגנבוים; ווען דער וויינשטאָק גרינט און די טורקלטויב לאָזט זיך הערן איבערן לאַנד...

און די ליבע איז די געזונטע, ערלעכע, די ליבע פון שיינעם געזונטן לייב. — ער ווערט געליבט פאַר זיין שיינקייט און מענלעכער קראַפט, זי — פאַר איר געזונטער ריינער שיינקייט פון לייב און אַלע זיינע גלידער...

עס איז דאָך דער קנאָפּ-באַקליידעטער, הוים-זוניקער אָריענט... מענער-קליידונג ווערט גאָרניט דערמאָנט, נאַקעט ווערט ער געמאָלט: פון פרויען-קליידער — דאָס קלייד (וואַרשיינלעך נאַכט-קלייד — כתונת) און די טיכער (שמלות)... אַלס שמיק-בענדער, געהענגען, קייטעלעך און שנירן און „צמה" — וואַרשיינלעך פון „צום", זאַמלען — דער האָרזאַמלער, קענטיק אַ שלייער, וואָס פאַרדעקט די אויגן, ווייל פון אַלע גלידער ווערן נאָר די אויערן ניט געשילדערט; ביין אַזויפיל פאַרב פאַר די אויגן און זאַגאַר פאַר דער נאָז...

וויכטיקער פאַר קליידער זענען די זאַלבן, די איילן, אַזוי ביים „געליבטן", וואָס זיין נאָמען — זיין לויב, צעגייט זיך ווי אַ תורק-אייל, קענטיק דער דעמאָלטיק בעסטער, און וואָס זיינע איילן זענען אַזוי אָנגענעם צום גערוך... ווי און נאָך מער ביי דער געליבטער; פאַרגלייכט מיט די תמרוקי הנשים פון מגלת אסתר... פיל געווירצן זענען פאַרהאַן היימישע, און אימפּאָרטירטע דורכן טענדלער. און צום לויב פאַר דער געליבטער ווערט פאַרצייכנט, אַז אירע היימישע זענען בעסער, פיינער...

I.

באגעגענונג.

ישקני מנשיקות	* זאָל ער קושן מיך
פיהו	* קושן מיט זיין מויל!
כי טובים דודיך	דען בעסער פאַרן וויי
מיין!	איז דיין ליבלעכקייט!
לריח	און די איילן-דיין,
שמניך טובים.	צום גערוך ווי ליב!
שמן תורק —	* און דיין נאָמען 1) שיין
שמיך!	אייטל תורק-אייל! 2)
על כן	דעריבער האָבן דיך
עלמות אהבוך.	די יונגפרויען 3) ליב!

1) נאָמען—לויב: „שם משמן טוב". אויסערן צופעליקן, פון דער מוטער געגעבענעם נאָמען, קומט דערנאָך מיט די יאָרן דער פאַרדינטער אָדער פאַסיקער צום לעבן (נָעמי—מָרה). שלמה—פרידן-קעניג; שפעטער: — קהלת — דער זאַמלער. שולמית — די געהעריקע צו שלמה און די שטיפטערין פון פרידן (צווישן איר און אירע ברידער) און שלמה—צופרידנהייט (מוצאת שלום).

2) אָדער צעגאָסענער.

3) יונגפרוי—עַלמָה. עֶלֶם, עלמה—מענלעכע און ווייב-לעכע יוגנט, נאָך (בהעלם) אָן אַ נאָמען, ער—גאָרנישט געשאַפן; זי געהער צו קיינעם.

משכני * אַ, צי מיך, צי 1),
אחריך נרוצה! * מיר לויפן דיר נאָך!

(איר פארלאנג געשיט. שלמה פירט זי און אירע געזעלינען אין זיינע קאמערן. וויין־אויפנאמע אין געגנווארט פון קעניגלעכן באגלייט פון הערן און ירושלימס טעכטער).

ש ו ל מ י ת.

הביאני * ברענגט דער קעניג מיך
המלך חדריו * אין זיינע קאַמערן, —
נגילה * וועל׳, מיר לוסטיק זיין,
ונשמך בך! * פרייען זיך מיט דיר.
נזכירה דערמאָנען 2) וועלן מיר,
דודיך מיין * נישט אַזוי דעם וויין, 3)
מישרים ווי דיין ליבלעכקייט, —
אהבוך. טרייע ליבן דיך;

(צו ירושלימס טעכטער געווענדט).

שחורה אַני ונאוה * שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
בנות ירושלים * ירושלימס טעכטער!
באהלי קדר * ווי די קדר־צעלטן,
כיריעות שלמה; * ווי די פאָרהענג שלמה(ס).

(טאָן־ענדערונג — שטאָלצער).

אל תראוני שאַני שחרחורת * קוקט נישט, וואָס איך שוואַרצלעך בין,
שזפתני השמש. * מיך האָט אָפגעברענט די זון!

---

1) ציען=נעמען, „משיכה".

2) מיט דאנקבארקייט.

3) ווי „לחם"—עסן, אזוי וויין, ענלעך צו אונזער ט״ע—די אויפנאמע, וויין און זיסיקייטן. —

בני אמי	געצירנט האָבן מיר
נחרו בי	* מיינער מוטער-זין [1],
שמוני	פאַר אַ היטערין
נוטרה את הכרמים!	צום וויינבערג מיך געשטעלט!
כרמי שלי	און איך האָב מיין אייגענעם
לא נטרתי!	וויינבערג [2] נישט געהיט!

(צו שלמה סימבאָליש: וואו, ליבער, טרעפט מען דיך?).

הגידה לי	* — אָך זאָג מיר, דו,
שאהבה נפשי	* וואָס מיין זעלע ליבט!
איכה תרעה,	* וואו פיטערסט דו,
איכה תרביץ	וואָס (וואו?—רעד.) לאָגערסט דו
בצהרים?	* צו מיטאָג-צייט?
שלמה	עס זעט ביי לייטן אויס,
אהיה כעוטיה	איך לויף [3] די הערטן נאָך
על עדרי חבריך?	* פון דיינע קאַמעראַדן!

שלמה

(אין זעלבן טאָן).

אם לא תדעי לך	— אויב דו ווייסט עס נישט,
היפה בנשים	* שענסטע צווישן פרויען!
צאי לך בעקבי	* גיי די צייכן נאָך
הצאן	* פון די שעפלעך-טריט,

---

1) עכטע ברידער און שוועסטער זענען ביי פאָליגאַמיע נאָר די פון איין מאַמען. צווישן אמנון און תמר קען זיין ליבע. אזעלכע ברידער הערשן אין מוטער-הויז אויפן אָרט אָדער אינם נאָמען פון פאָטער, איבער מוטער און שוועסטער. זיי ציכטיקן, זיי גיבן אויס די שוועסטער, באַקומענדיק אויסקויף-געלט.

2) איר פרויען-שיינהייט.

3) עוטיה=עטה אל השלל.

ורעי את גדותיך	פיר דיינע ציקעלעך
על משכנות הרועים!	צו די שעפער־צעלטן!

(טאָן־ענדערונג).

לסוסתי	צום פערדל מיין
ברכבי פרעה	ז׳וואָגן פרעהס 1),
דמיתיך	* גלייך איך דיך,
רעיתי!	אָ, פריינדין מיין! 2)
נאוו לחייך	שיין זענען די באַקן דיין *)
בתורים	אין די קייטאַלעך,
צוארך בחרוזים.	* און דיין האַלז אין שנירן.
תורי זהב נעשה לך	* גאָלדענע קייטאַלעך מאַכן מיר דיר
עם נקודות הכסף.	* מיט זילבערנע פליטערלעך!

(ביי די שעפער־צעלטן. אין פרייעם. שולמית ווארט דעם קעניג. נאָך דער רייניקונג פון לייב (תמרוקי הנשים אין מגילת אסתר).)

**)

ש ו ל מ י ת.

עד	ווײלט דער קעניג נאָך
שהמלך במסבו	* מיט זיין באַגלייט,

---

1) דאָס עלעגאַנטסטע שענסטע איז דאַן פערד־ און וואָגן. שלמה ברענגט זיך פרעהס וועגן פון מצרים. באַרימט זענען עמינדיבס וועגן (ווי שפּעטער), פיליכט שולמית׳ס פאָטער (בת נדיב). מען מוז זיך דערמאָנען אָן „אָבי אָבי רכב ישראל ופרשיו״.

2) רעיה — שעפערין, פריינדין; ווי רועה — שעפער, פריינד, געליבטער. פאַרגלייכונג פון שעפער־ליבע, וואָס האָבן קענטיק דיזעלבע ראָלע געשפּילט און מוסטער געווען, ווי ביי אונז אין מיטלאַלטער.

*) (ווי—אזיסג.) שיין די באַקן דיינע (זענען—אויסג.).

**) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט א פאַרמעקטער לאַטיינ. ציפער II, וואָס באַציכנט דעם קאַפּ.—רעד.

נרדי	און אויפגעדופט
נתן ריחו.	האָט מיין מיראַ שוין!
צרור המור	אַ בינטל מיראַ איז ער מיר
דודי לי —	דער געליבטער מיין,
בין שדי ילין.	* וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט! 1)
אשכול הכופר דודי לי	* אַ באַלזאַם־שטענגל איז ער מיר
בכרמי עין־גדי.	* פון עין־גדים וויינבערג.

שלמה.

(אָנגעקומען).

הנך יפה, רעיתי,	* שיין ביסט'ו, פריינדין מיין,
הנך יפה!	* שיין!
עיניך — יונים!	די אויגן — טויבן! *)

שולמית.

הנך יפה, דודי	* שיין ביסט'ו, פריינד דו מיין,
אַף נעים	* און זיס!
אף ערשנו רעננה.	פריש־גרין איז אונזער בעט 2) **)

---

1) דאָס מיראַ־בינטל!

*) די אויגן—טויבן (גלייך—אויסג.).

2) טרינק־לאַגער, ווי די מטות זהב וכסף פון מגילת אסתר.

**) און פריש־גרין איז אונזער בעט.

קורות בתינו — אָון די באַלקן פון געהויז
אַרזים, זענען צעדער,
רהיטנו ברותים! גאַלעריען פון ציפּרעסן! 1)

*).

(אין ווייבהויז).

שולמית — שלמה

(טיש-ליעד; דועט).

שולמית.

אני חבצלת השרון * — איך בין די ליליע פון שרון!
שושנת העמקים. * איך בין די רויז פון טאָל!

שלמה.

כשושנה בין החוחים * — וואָס די רויז איז צווישן דערנער,
כן רעיתי בין הבנות. * איז מיין פריינדין צווישן טעכטער 2).

כתפוח בעצי היער * — וואָס דער אַפּעלבוים 3) אין וואַלד,
כן דודי בין הבנים. איז דער פריינד-מיין צווישן די זין! 4)

---

1) דאָס פרייע.

*) דאָ קומט אין מאנוסקריפּט א פארמעקטער לאטייניש ציפער III, אלס באצייכענונג פון קאפיטל.—רעד.

2) די „יונגפרוי" איז די ליידיקע, די „טאָכטער"—די אדעליקע, פאטריציערין. „א טאָטנס א קינד".

3) פרויען-שיינהייט געגליכנט צום ווייבנבערג, דעם מאן צום בוים, דער אפּעל—דער סימבאָל פון ליבע. אפּעל-בוים—דער ליבער מאַן.

4) אין דערזעלבער באדייטונג, וואס טעכטער, גוט געבוירענע. דער בעגנזאץ: „בן בלי שם" — אָן א נאָמען, מען ווייסט נישט פון וואנען ער שטאמט. אין דער מיט שטייט „עלם", נאָך זיך קיין נאָמען נישט ערוואָרבן.

בצלו חמדתי וישבתי
ופריו מתוק לחכי!

* גליסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
שמעקן זים די פרוכטן 1) זיינע!

שולמית.

(ליד).

הביאני
אל בית היין
ודגלו עלי אהבה.

האָט צום וויינהויז
ער געפירט מיך,
זיין ליבשאַפט איבער מיר געפאָנט 2).

סמכוני באשישות
רפדוני בתפוחים
כי חולת אהבה אני.

* אָ, קרעפטיקט מיך מיט טרויבן־זאַפט
* און מיט עפל לענט מיך אונטער,—
* איך בין ליבעס־קראַנק!

שמאלו תחת לראשי
ימינו תחבקני!

אונטער מיין קאָפ זיין לינקע האַנט,
און מיך האַלזט אַרום זיין רעכטע.

השבעתי אתכם, בנות ירושלים
בצבאות או באילות השדה
אם תעירו,

* באַשווער איך אייך, ירושלימס טעכטער!
* ביי דעם הירש
* און רעה אין פעלד 3),
זייט נאָר שטיל,

---

1) דער מאַן — דעם בוים, זיין ליבלעכקייט, זיין ליב־קייזן (לאַסקע). זיין פרוכט.

2) קענטיק, אַלס סימבאָלישע אויסצייכענונג פלאַנצט אויף דער הער זיין פאָן „ליבע" איבער דער געוויילטער. דער־פון קען שטאַמען דאָס צוואַרפן פון טוך אין האַרעם—די פאָן אָן דעם שטאָק. דָגל איז דעריבער הייכן, ווילן, אויסצייכענען

3) פאַרגלייכט מיט „חולדה ובורי".

אם תעוררו את האהבה	* וועקט די ליבע נישט,
עד שתחפץ.	ביז זי וואַכט זיך אויף אַליין 1)

(אויף דער פעלזן־הייך, איבער די וויינבערג, געבאָרגן צווישן בערג־געשטאַפל, ווינטערט שולמית אין מוטער־הויז, אונטער פענסטער מיט קראַטן. פון פרילינג, פון גאָרטן־שפּילן, פון געליבטן...)

.2

שולמית.

(בענקשאַפט).

(פון פרילינג געוועקט).

קול דודי	די שטים פון מיין פריינד!
הנה זה בא	אָט קומט ער דאָך,
מדלג על ההרים,	שפּרינגענדיק איבער בערג,
מקפץ על הגבעות!	איבער היגל הופּפענדיק!

געגליכנט איז מיין פריינד צום רעה,
צום יונגן הירש!
אָט שטייט ער שוין
אונטער דער וואַנט!

* דורך די פענסטער קוקט ער אַריין,
* דורך די גראַטן בליקט ער!

* רופט זיך אָן מיין פריינד
און זאָגט מיר:
שטיי אויף!

---

1) עָרה—אנטדעקן, אויסזאָגן, עָרוֹר—וועקן. חָפֵץ — אויפשטייען (יחפוץ (זנבו) אויפשטעלן).

מיין פריינדין, מיין שיינע,
* קום אַרויס!
* דען דער ווינטער איז פאַרביי,
* און די רעגן-צייט געוויכן!
ס'שפּראָצט דאָס גרינס, און געקומען
פון געזאַנגען איז די צייט,
די טורקלטויב,
זי לאָזט זיך הערן
* אין אונזער לאַנד!

און עס קנאָספּט דער פייגנבוים!
און דער ווײַנשטאָק גרינט און גיסט
זיין דופט אַרום!

שטיי אויף, מיין פריינדין,
* שיינע-מיין
אינ'ם פרייע גיי.

אָ, דו טויב אין פעלזן-שפּאַלטן,
* אין פאַרבאָרגענעם געשטאַפּל!
קום, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
* לאָז דיין שטימע הערן,
דען דיין שטים איז זיס,
* הערליך דיין געשטאַלט!

(ארויסגעקומען).

* כאַפּט אונז די פיקסלעך,
* די פיקסלעך די קליינע,
די ווייַנבערג-פאַרדערבער,
אונזער ווייַנבערג גרינט!

מיין פריינד צו מיר!
איך — צו מיין פריינד!
צו דעם, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג 1),
און די שאָטן וויכן 2),
גיי דיך אים, גלייך דיר, פריינד,
צום הירש, צום יונגן רעה
איבער קליפּן פון געבירג!

V *).

(בענקשאַפט).

* אויף מיין געלעגער
* אין די נעכט
* זוך איך דעם, —
* וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט?

שטיי איך מיר אויף
און וואַנדער אין שטאָט,
אין מערק און אין גאַסן,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
און געפין אים נישט!

---

1) דער טאָג איז צו הייס, מען באַהאַלט זיך אין צי־מער, אָדער אין שאָטן פון בערג־שפּאַלטן.

2) די שאָטן אויף דער זון.

*) די באַצייכענונג פון די קאַפּיטלען III און IV—פעלן אינגאַנצן.—רעד.

* באַגעגענען די היטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
— האָט איר געטראָפן דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט?

קוים אַוועק פון זיי,
טרעף איך אים,
* דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!

האַלט איך אים און לאָז נישט אָפּ,
צום מוטער־הויז ברענג איך אים,
אין מוטער־צימער פיר איך אים!

* באַשווער איך אייך,
* ירושלימס טעכטער,
* ביי דעם הירש
* און רעה אין פעלד!
זייט נאָר שטיל,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי וואַכט נישט אויף אַליין!

.VI

(טרוימערייען)

(זעט זיך אַלס ברויט, פון פעלזן־הייך, פון וויסטן,
צו שלמה שטייגנדיק).

* אַך, ווער שטייגט פון וויסטעניי,
* גלייך אין רויכיקע זיילן,
אַרומגעדאַמפט ווייררויך און מירא

און אַלע פּולווערס
פונעם טענדלער?! 1)

און אָט איז שלמהס בעט!
* זעכציק העלדן אַרום,
* פון די שטאַרקסטע אין ישראל!
* אַלע זענען שווערט־געגורטע
און באַהאַוונטע אין שטרייט:
מאַן און — שווערט ביי די לענדן,
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זענפט 2) האָט קעניג שלמה,
זיך פון צעדערהאָלץ געמאַכט!
* און די זיילן מאַכט ער זילבער!
* און די אָנלען 3) מאַכט ער גאָלד!
און פון פורפּור — דאָס געזעס,
* מיט דער ליבע אויסגעבעט
* פון ירושלימס טעכטער!

(שלמה—נעמט זי).

קיקט, נאָר קומט, ציונס טעכטער,
קימט אין זעט'ן קעניג שלמה,
אין דער קרוין, וואָס די מוטער
האָט געקריינט אים,
* צו זיין האָכצייטס־טאָג.
צום טאָג —
פון זיין האַרציקער לוסט!

---

1) וואָס אימפּאָרטירט אויסלענדיש שמוק, געווירצן און אײלן.
2) טראָג־שטול.
3) רפידה—רפדוני.

ח.V

(ער ליבט זי).

* — „שיין ביסט'ו, פריינדין מיין,
* שיין!
די אויגן — טויבן צונלייך,
פון אונטער דער באַנד 1)",

„דיינע האָר — די געמזן־הערט,
פונעם גלעד־בערג געגליטשט!"

„דיינע ציין — די לעמער־הערט,
פון דער וואַש ערשט אויפגעשטיגן!
צווילינגער און אָן אַ פעל!"

* „דיינע ליפן — פורפור־פעדים,
* דיין רעדנס־אַרט, ווי אָנגענעם!
און דיין שלייף פון אונטער דער באַנד —
* אַ גראַנאַטן־שטיק!"

„דער דוד־טורעם — דיין הויך און פעסט
געבויטער האַלז,
און באַהאַנגען מיט די טויזנט,
אַלע טויזנט העלדן־שילדן!"

„דיין בריכטן־פאָר — אַ רעהען־פאָר,
אַ יונגער הירשן־ צווילינג־פאָר.
וואָס פיטערט צווישן רויזן!"

---

1) „צמה" — צום — זאַמלונג; צמה — די באַנד, וואָס זאַמלט די האָר.

(ער גייט).

* ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג
און עס ווייכן אָפּ די שאָטן,
* גיי איך מיר צום מיראַ-בערג,
און צום ווייַרויך-היגל!"

.VIII

(אוונט-צייט — צוריק).

— שיין ביסט'ו, פריינדין מיין,
אָן אַ פעל!

מיט מיר פון לבנון, כלה,
* מיט מיר פון לבנון קומסט דו,
* קוקסט פון אַמנה-שפּיץ,
* פון דעם שניר- און חרמון-שפּיץ,
* פון דעם לייבן-היים,
פון לעמפּערט-געבירג!

* באַהאַרצט האָסט דו מיך,
* שוועסטער כלה,
* מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
פון דיין האַלזבאַנד מיט אַ שנור!

* און ווי שיין דיין ליבשאַפט איז,
* שוועסטער כלה!
ווי זי בעסער שמעקט אַלס וויין,
און איבער די געווירצן אַל' —
דיינע איילן!

זיסקייט טריפן דיינע ליפּן,
כלה!

האַניק־מילך איז אונטער דיין צונג,
* און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון־דופט!

(איר ריינקייט).

* אַ גאָרטן אַ פאַרשלאָסענער
איז מיין שוועסטער כלה!
אַ ברונען אַ געשלאָסענער,
אַ קוואַל אַ פאַרזיגלטער!

אַ פאַראַדיס — די אָרים דיין!
גראַנאַטן־דופט, פרוכטן זיסע,
* ציפּער־בליט און נאַרד!

נאַרד, קראָקוס, קאַנאַ, שאַפראַן,
ווייררויך אַלאָע און מירטן,
און די פיינסטע פון געווירצן!

אַ גאָרטן־ברון,
* אַ לעבעדיקער 1) וואַסער־קוואַל
פון לבנון!

* — וועק דיך, נאָרד!
* קום, זיד! 2)
* בלאָז מיין גערטל אויף,
זאָלן זיינע געווירצן פליסן!
זאָל מיין פריינד צו זיין גערטל קומען,
* און זיין זיסע פרוכט געניסן!

---

1) מים חיים — נישט אָנגעזאַמלט רעגן־וואַסער.
2) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

(ער וועט דערנאָך צום טיש זיך זעצן
און זאָגן אין באַגלייט:)

— איך בין געוועזן אין מיין גערטל,
* שוועסטער כּלה!
האָב מיין מירא דאָרט געקליבן!
און די דופטיקע געווירצן!
* און געלאָבט זיך מיט מיין האָניק,
* און מיין זיסן וויין געטרונקען!

* עסט, קאַמעראַדן,
* טרינקט, באַרוישט אייך,
* ליבע פריינד!

.IX

* שלימער איך,
* מיין האַרץ איז וואַך;
די שטים,
עס קלאַפּט מיין פריינד:
* — עפן מיר,
* שוועסטער ליבע,
* ריינע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
און די פלעכטן פול מיט טראָפּן
פון די נאַכט!

— כ'האָב אַראָפּגעצויגן מיין געוואַנד,
ווי קלייד איך מיך?
* ריין געוואַשן מיר די פיס,
* ווי באַשמוץ איך זיי?

דורך אַ קראַטן־לאָך
שטעקט מיין ליבער דורך די האַנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד! 1)

שטיי איך אויף
און עפן מיין פריינד,
טריפן מיראַ מיינע הענט,
טריפן פון מיינע פינגער מיראַ
איבער גריפן פונעם ריגל!

און אַז איך האָב מיין פריינד געעפנט,
מיין פריינד איז שוין אַוועקגעשליכן,
פאַרביי געגאַנגען!
* און מיין זעלע איז דאָך פאַרגאַנגען
* פון זיין שטים!

* זוך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט:

* באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז'שלאָגן מיך, זיי ביילן מיך,
* רויבן מיר דעם שלייער צו, —
* די היטער פון די מויערן.

* באַשווער איך אייך,
* ירושלימס טעכטער,

1) מיין אינערפלוס.

טרעפט איר מיין פריינד,
* וואָס זאָגט איר אים?
(זאָגט אים:)

* — איך בין ליבעס-קראַנק!

———

— וואָס איז דיין פריינד צווישן פריינד 1)
* וואָס באַשווערסט דו אונז אַזוי?

* — לויטער איז מיין פריינד און ראָז,
* אונטער טויזנטער — די פאָן!
אין דער קאָפּ — לויטער גאָלד!
* און די לאָקן — ראָבן שוואַרצע!

די אויגן-זיין —
טויבן ביי דעם וואַסערקוואַל
* פולע 2) *) באָדן זיך אין מילך!

* און די באַקן — ווייַרויך-בייטן!
* דופטנדיקע ווייַרויך-היגל!
* און די ליפּן, ווי די רויזן!
* מירראַ פליסן זיינע ליפּן!

און די הענט — וואַלצן, גאָלד
* מיט טאַפּאַזן אויסגעפילט!
* די שטאַטור — אַיין עלפנביין,
* מיט סאַפירן אויסגעזועצט!

* און די שענקל מאַרמאָר-זיילן,
* אויף גינאָלדענעם געשטעלט! (געשטעל?--רעד.)

———

*) די ציפערלעך 1 און 2, וואָס קומען דאָ אין מאַנוסקריפּט, האָבן, משמעות, געזאָלט דינען אלס באמערקונגען; די באמערקונגען זיינען אָבער ניטאָ.—רעד.

און דאָס אויסזען — אַ לבנון!
און דער העכסטער צווישן צעדער!

און דער גומען — זיסיקייטן!
* און אַ גלוסטונג ער אין גאַנצן!
דאָס איז מיין פריינד, דאָס (איז—אויסג.) מיין ליבער,
* אָ, ירושלימס טעכטער!

און וואו איז דיין (פריינד?—רעד.) געגאַנגען,
* שענסטע צווישן פרויען?
* וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינד,
מ'זאָל'מיר זוכן אים מיט דיר?

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינד
געניטערט,
* צו די ווייררויך־בייטן,
* אין די גערטנער וועט ער ווידן,
רויזן וועט ער קלויבן!

---

* איך בין מיין פריינדס,
ער איז מיין,
* דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

---

10 *).

שיין ביסטו, פריינדין מיינע,
* תּרצה גלייך!

---

*) פון דאנען ביזן סוף וואריאנט גיים באצייכענונג פון די קאפיטלען, לויט פרצעס איינטיילונג, מיט אראבישע ציפער.—רעד.

* ווי ירושלים ליבלעך,
* און אָפשרעקיק ווי באַפאָנטע 1).

די אויגן-דיין ווענד אָפּ פון מיר,
דאָס האָבן מיך איבערוועלטיקט!
און די האָר — די געמזן-הערט,
וואָס גליטשט זיך אַראָפּ פון גלעד-בערג!

* און די ציין — די לעמער-הערט,
ערשט פון וואַש, און אַלע גאַנץ
און אָן אַ פעל!

און דיין שלייף פון אונטער דער באַנד
* דאָס מילגרוים-שטיק!

.11

זעכציק זענען קעניגינס
און די קעבס-ווייבער אַכציק,
יונגפרויען אָן אַ שיעור!

איינע איז מיין ריינע טויב,
איינע ביי דער מוטער אייד,

---

1) מען טייטשט—באפאָנטע—פלעץ, וואו די קריגס-באנער שטייען, וואו מען לאָזט נישט צו. געקומען דערויף: דגל—פאָן, און נאָך ירושלים און תרצה. קומט אָבער דער פאר-גלייך אויך שפּעטער פאָר, נאָך פארגלייכונגען מיט מאָרגנבלאַנץ, זונען-שיין און מאָנדליבלעכקייט.—עס איז ריכטיקער אָנצונעמען—די געפאָנטע פרויען, די געליבטע טעכטער, די עדעלע, ערהא-בענע. (אויסגעמעקט: זע זייטע.. באמערקונג...).

בײַ דער געבעריין די ליבסטע! 1) *)

* זען טעכטער לויבן זי,
* קעניגינס, בײַשלעפערינס
* באַוואונדערן:

* — ווער איז זי,
וואָס זי שטראַלט, ווי מאָרגנגלאַנץ,
* און איז ליבלעך ווי דער מאָנד
* און איז לויטער ווי די זון?
און אָפּשרעקיק, ווי געפאָנטע?

* צום ניסן־גערטל נידער איך 2)
קוקן אײַפּן גרינס אין טאָל,
זען, צי דער ווײַנשטאָק בליט
* און די מילגרוים קנאָספּט?
נישט צו פאַרשטייען,
וואָס עס מאַכט פון מיר מײַן זעל,
* ווי די וועגן עמי נדיבם! 3)

(שולמית טאַנצט).

**)
* — קער זיך אום,
* ווענד דיך אים,
* — אָ, שולמית!

---

*) דאָס ציפערל 1, וואָס קומט דאָ אין מאַנוסקריפּט, האָט משמעות, געוואָלט באַצייכענען אַ באַמערקונג, וועלכע איז אָבער ניטאָ.—רעד.

**) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט נאָכאַמאָל די באַצייכענונג פון קאַפּ. 11.

2) אַחשורוש גייט אַרויס צום גינת הביתן, ערעגט פון ווײַן, שלמה—פון ליבע.

3) אַזוי באַוועגט!

* קער דיך, ווענד דיך,
* לאָז דיך זען! 1)
— וואָס אַנטציקט 1) אייך
אין שולמית
* אינם „צוויי-אַרמעען"-טאַנץ?! 2)

— שיין זענען דיינע טריט,
* נדיבם טאָכטער, אין די שיך!

דער נאָפּל דיין — דער בּעכער*)-רונד,
פון פאָלען מאַנד אָן אַ פעל!

* און דער לייב — אַ ווייצן-גאַרב
* מיט אַ רויזן-שנור. געגורט!

* די בּריסטן-פאָר — אַ רעהען-פאָר,
* אַ יונגער הירשן-צווילינג-פאָר.

דער האַלז אַ טורעם פון עלפן-ביין
* און די אויגן, ווי די קוואַלן
* וואָס בּיי חשבּון
אינם בּת-רבּים-טויער!

די נאָז — דער לבנון-טורעם,
* דער וואָס אויף דמשק קוקט!

1/1) העברעאיש חָזה: זען און געהויבן, און אַנטציקט זיין. חוזה — איז דער אַנטציקטער זעער, דער נביא, חָזֶה — די געהויבּענע שטעל — די בּרוסט.

2) דער קריגער-טאַנץ, דער אָנהייב פון אַלע טענץ.

*) בּעקן.

און דער קאָפּ דיין ווי דער כּרמל 1)
און זיין הייך 2) *) אינם פּורפור
ווי אַ קעניג אין די שפּאַנגען;

12

שלמה;

ווי שיין דו ביסט,
ווי זיס דו ביסט,
ליבשאַפט מיט פאַרוויילונג!

* דיין געשטאַלט — דער פּאַלמען־בוים,
* און די בריסטן — טרויבן־בינדן...

וויל איך שטייגן אויף מיין פּאַלמען,
זאָלן מיר ווי טרויבן־שטראַנגען
די בריסטן זיין!
* דיין אָטעם־דופט — אַפּעל־דופט!

דער גומען דיין — דער גוטער וויין,
גראַדע פליסט ער מיר צום מויל 3) **)

---

1) די שטאָט אויף חרמון־באַרג ? !

2) דלת ראש, די הויכע האָרל־זאַמלונג איבער קאָפּ, מיט באַנד ארומגעבונדן.

*) I (און אויפן.
II און איבער אים___אויסג.)

**) אין מאַנוסקריפּט קומט דאָ א ציפער, אלס אָנווייזונג אויף א הערה; די הערה פעלט אָבער.

13.

שולמית.

(צו זיך—אויסג.)

איך בין מיין פריינדס,
מיין פריינדס באַגער בין איך!

(צו שלמה—אויסג.) **)

קום, מיין פריינד 1),
אין די פעלדער וועל מיר גייען,
אין די דערפער נאַכטן!

גאַנץ באַגינען וועל'מיר אויפשטיין
און זיך פעדערן צום וויינבערג,
* זען, צי דער וויינשטאָק בליט *),
צי דאָס גרינס האָט אויפגעשפראָצט,
צי עס קנאָספּן די גראַנאַטן!
דאָרט באַקומסט דו מיך!

* דאָרטן דופט דער ליבעס-אַפּל
איבער טירן 2) זיסע פרוכט(ן),

---

*) אין מאנוסקריפט קומט דאָ אן אויסגעמעקטע ציפער 14, אלס גאַ ציבענונג פון דעם קאפיטל.—רעד.

1) אָנגעהויבן אין דער דריטער און איבערגעגאַנגען צו דער צווייטער פערזאָן, ווי גאָר אין אָנהייב (ישקני... דודיך)...

**) זען, צי דער וויינשטאָק גרינט—אויסג.

2) עפּענונגען, גענג.

פרישע און אויך אַלטע
פאַר דיר, מיין פריינד,
אויפבאַוואַרטע!

.14

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאַר אַ ברודער געמאַכט,
* וואָס געזויגן האָט
* פון מיין מוטער ברוסט!
טרעף איך דיך אין גאַס,
* קוש איך דיך,
* קיינער האָט מיר ניט פאַראיבל!

דאַן פיר איך דיך,
* ברענג איך דיך
* אין מיין מוטער-הויז, —
* לערנט זי מיך,
* ווי צו לאָבן דיך
מיט ווין געקאָכטע,
* מיט מיין מילגרוים-זאַפט!

.15

אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האַנט,
מיט זיין רעכטער
האַלזט ער מיך.

באַשווער איך אייך,
* ירושלים-טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

.16

אַך ווער שטייגט פון מדבר אויף,
זיך שמיגענד צו'ן אי איהר פריינד?

* — אונטערן אַפּעל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער
האָט אירע ווייען,
דיין געבערערין
דיך געהאַט!

טו מיך ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ,
* ווי אַ זיגל צו דיין אָרים דריק!
דען שטאַרקער פאַרן טויט
איז די ליבע,
ווי דער אָפּגרונד טיף
איר אייפער;

* וואַסערן פיל
* ווען די ליבע נישט פאַרגיסן,
* טייכן נישט פאַרפלייצן.
* און זאָל אַ מאַן
* זיין גאַנץ פאַרמעגן פון הויז
* פאַר ליבע ביטן,
פאַראַכט מען אים!

.17

(ברויט-וואַרב).

די ברידער.

„אַ שוועסטער האָבן מיר אַ קליינע,
קיין בריסטן האָט זי נישט,
וואָס וועל'מיר מיט דער שוועסטער ס'איז,
ווען מען רעדט פון איר? *) 1)

— ווען אַ מויער,
בויען מיר
* אויף איר אַ זילבערנעם טורעם; 2)
אויב אַ טיר,
* הענגען מיר
אויף איר אַ צעדער-טאָוול! 3)

שולמית.

— איך בין אַ מויער,
בריסטן האָב איך, ווי די טורמען! 4)
בין אין זיינע אויגן איך
די שטיפטערין פון פרידן! 5)

---

*) ווען עס ווערט פון איר גערעדט?
1) מען פארלאַנגט זי.
2) ברויט-שמוק, שפעטער — שטעט — ירושלים ==
גיב מיר זי אלס כלה.
3) „צום פארקויפן" אלס מאגד.
4) ריין און אנטוויקלט.
5) (פון גליק—אויסג.), האָב איך אים בארויקט.
דאַפון: שולמית, אויך מיט דער באדייטונג—שלמהס.

* אַ וויינבערג אין בעל־המון האָט
* שלמה געהאַט,
ז׳ וויינבערג־היטער איבערגעגעבן!
גיט אים יעדער פאַר דער פּרוכט
* טויזנט זילבער־שטיק!

* מיין וויינבערג איז פאַר מיר! 1)
שלמה,
די טויזנט 2) — דיר!
* און צוויי הונדערט פאַר די היטער! 3)

18.

שלמה?

אַ, דו, וואָס אין די גערטן ווילסט,
* קאַמעראַדן הערן זיך צו,
גיב עפּעס נאָך!

די גאָרטן־זינגערין.

(אַבשיד).

* אַנטלויף, פריינד,
זיי גלייך דעם רעה,
* דעם יונגן הירש
אויף די באַלזאַם־בערג!

---

1) פריי?
2) פאַר מיין פּרוכט (כלה־גאָב) די טויזנט זילבערשטיק.
3) פאַר די ברידער אויסקויף־געלט.

אַ וואַריאַנט, באַזירט זיך בלויז אויף דעם קאַפּ. 12 פון ענדגילטיקן טעקסט און אויף קאַפּ. 16 פון 1=טן און 2=טן וואַריאַנט.

(ווער שטייגט עם אויף פון וויסטעניי,
אויף איר פריינד געלענט?

* אונטערן אַפּעל-בוים 34).
דאָרטן האָב איך דיך געוועקט,
דאָרט האָט דיין מוטער
אירע ווייען באַקומען,
* דיין געבערערין
* דיך געהאַט. — אויסג.).

* דריק מיך, ווי אַ זיגל צו דיין האַרץ,
* ווי אַ זיגל צו דיין אָרים דריק!
ליב׳ איז שטאַרקער, ווי דער טויט,
* ווי דער אָפּגרונד איז איר אייפער!
* אירע פונקען — פייער-פונקען,
די געטלעכע פלאַם!

* וואַסערן פיל
* וועלן ליבע נישט פאַרלעשן,
טייכער — נישט פאַרפלייצן זי!
* און בוט אַ מאַן
זיין גאַנץ הויז-פאַרמעג פאַר ליבע, —
מען לאַכט אים אויס!

34) זע דודאים, 17.

רות

אין ווייסן פערז פאַריידישט

א.

ס'איז געוועזן אין די צייטן,
ווען געריכט'ט די ריכטן האָבן.

ג'וואָרן איז אין לאַנד אַ הונגער. —
איז אַ מאַן אַרויסגעגאַנגען
פון בית=לחם 1) אין יהודה
צו שדה=מאב; דאָרט צו וואוינען, —
ער, די פרוי און ביידע זין.

איז זיין נאָמען—אלימלך,
נעמי האָט זיין פרוי געהייסן;
די זין זיי הייסן: איינער—מחלון,
כליון איז דעם צווייטנס נאָמען, —
אַלע זענען זיי אפרתער 2),
פון בית=לחם אין יהודה.

---

1) „בית-לחם“—ברויט-הויז—קענטיק, אַ טאָל גוטע ערד.

2) דער נאָמען פון דער אָרטשאַפט, ווי שפעטער: „ועשה חיל באפרתה“.

און זיי זענען אָנגעקומען,
און פֿאַרבליבן אין שדה־מאב;
איז געשטאָרבן אלימלך,
נעמים מאַן, און איז געבליבן
זי מיט אירע ביידע זין.

און זיי נעמען זיך דאָרט ווייבער
מאב׳ס טעכטער; איינע — ערפּה
און די צווייטע — רות געהייסן!

זיצן זיי אַ צענדלינג יאָרן,
שטאַרבט אויך מחלון, נאָך אים—כּליון;
איז די פֿרוי אַליין געבליבן,
אָן דעם מאַן און אָן די זין!

און הייבט זיך אויף מיט ביידע שנירן
צוריק צו גייען פֿון שדה־מאב.
דען פֿאַרנומען אין שדה־מאב
האָט די פֿרוי שוין, דאָס דערמאַנט זיך
האָט דער אייביקער זיין פֿאָלק, —
און ער האָט אים ברויט געגעבן!

און—פֿון אָרט אַרויסגעגאַנגען,
וואו זי האָט זיך אויפגעהאַלטן, —
זי באַגלייטן ביידע שנירן —
אויפֿן וועג צום לאַנד יהודה, —
שטעלט זיך נעמי אָפּ און זאָגט:

„—גייט צוריק אייך, שנירן מיינע,
צון איר מוטער=הויז אֵיעדע!
זאָל דער אייביקער גענעדיק
זיין צו אייך, ווי איר—געוועזן
צו די טויטע און צו מיר!
זאָל דער אייביקער באַשערן
יעדערער פון אַייך אַ רואונג
ביין איר מאַן אין הויז!”

און זי קושט זיי. און זיי הייבן
אויף די שטימען, און זיי וויינען,
און זיי זאָגן: ניין, מיר גייען
צו דיין פאָלק צוריק מיט דיר!

נעמי זאָגט זיי: טעכטער מיינע,
נאָך וואָס זאָלט איר מיט מיר גייען?
טראָג איך דען אין לייב נאָך קינדער,
איך זאָל געבן אייך פאַר מענער?

קערט צוריק אַייך, טעכטער מיינע,
אַלט *) איז נעמי פאַר אַ מאַן!

און לאָמיך זאָגן, דאָס איך האָב נאָך,
וואָס צו האָפן, און די נאַכט נאָך
וועל איך צון אַ מאַן געהערן,
און איך וועל אים זין געבערן,

*) צו אַלט.

וועט איר אויף זיי וואַרטן קענען
ביז זיי ווערן אויפגעוואַקסן?
און פאַרבינדן זיך, ביז דאַן
נישט צו געהערן צון אַ מאַן?

און אויך וויינט נישט, טעכטער מיינע,
דען ביטערער איז מיר פאַר אייך, —
אויף מיר האָט זיך אויסגעגאָסן
פון דעם אייביקן דער צאָרן!

האָבן ווידער אויפגעהויבן
זיי די שטימען און זיי וויינען,
און דאַן ערפּה קושט די שוויגער,
רות דאָך בלייבט אָן איר באַהעפט!

נעמי זאָגט איר: „טאָכטער מיינע,
ס׳איז דיין שוועגערין געגאַנגען
צון איר פאָלק און גאָט צוריק, —
גיי נאָך איר!" און רות איר ענטפערט:
דרינג מיך נישט, דיך אָפּצוטרעטן!
וואו דו גייסט, איך גיי מיט דיר!
און איך נעכטיק, וואו דו נעכטיקסט,
דען דיין פאָלק איז אויך דאָס מיינע,
און דיין גאָט איז אויך מיין גאָט,
און וואו דו, וועל איך אויך שטאַרבן
און באַגראָבן זיין, וואו דו!
אַזוי דער אייביקער מיר העלפט,

אונז צעשיידן וועט דער טויט!
און זי זעט, דאָס פעסט באַשלאָסן
האָט זיך רות מיט איר צו גייען,
הערט זי אויף זי אָפּצורייידן!
גייען ביידע קיין בית־לחם. —

קיין בית־לחם אָנגעקומען,
די גאַנצע שטאָט ווערט אויפגעטומלט!
פרעגן ווייבער: איז דאָס נעמי?

און זי זאָגט זיי: נאָך וואָס רופט איר
מיך נאָך נעמי? רופט מיך מרא,
דען פאַרביטערט האָט מיך גאָט!
פול בין איך פון אייך געגאַנגען,
און אַ ליידיקע געקומען!
קעגן מיר האָט גאָט געצייגט
און דער מעכטיקער—געשטראָפט!

אַזוי איז נעמי קריק געקומען
מיט איר שנור, די רות פון מאב, —
און זיי זענען אָנגעקומען
קיין בית־לחם אינם אָנהייב
פונם גערשטן־שניט. —

ב.

געהאַט האָט נעמי אַ פאַרוואַנדטן
נאָכן מאַן, אַ העלדיש=מאַן,
פון פאַרוואַנדשאַפט אלימלכס, —
בועז איז געווען זיין נאָמען.

איינמאָל זאָגט איר רות פון מאב:
לאָז מיך גייען צו די פעלדער
זאַנגען קלויבן נאָך אַזוינעם, 1)
וואָס ער וועט מיר זיין געפעליק.
ענטפערט נעמי: גיי, מיין טאָכטער!

איז זי, רות, אַרויסגעגאַנגען,
אין אַ פעלד אַריינגעקומען
און געקליבן נאָך די שניטער.

און אַ צופאַל צו פאַרדאַנקען,
האָט זי צו דעם פעלד געטראָפן,
וואָס איז געווען דאָס טייל פון בועז,
פון פאַרוואַנדשאַפט אלימלכס.

---

1) דער שניטער (מעגלעך, ווי עס זעט אוים פון טעקסט—די שניטערין) גייט פאָראויס, דערנאָך דער בינדער, הינטער ביידע דער קלייבער פון „לקט" — פון די זאַנגען, וואָס דער בינדער לאָזט אויפן פעלד. דאָס דאַרף זיין פריי פאַר אַלע אָרימע־לייט, זעט אוים, האָט מען געמוזט געפינען „לייטזעליקייט אין די אויגן" פון באַזיצער, ער זאָל לאָזן קלויבן. פאָרצוג האָבן, זעט אוים, געהאַט היימישע אָרימעלייט. —

און ס'איז בועז אָנגעקומען
פון בית־לחם; גריסט די שניטער,
זאָגט: דער אייביקער מיט אײַך!
און אים ענטפערן די שניטער:
זיי פון אייביקן געבענטשט!

און עס האָט געפרעגט דאַן בועז
ביי זיין קנעכט, וואָס אויף די שניטער:
— און די יונגפרוי וועמעס איז?

און דער שניטער־היטער זאָגט אים:
אַ מאַביטערין, געקומען
צוריק מיט נעמי פון שדה־מאב.

און געמאָלדן, קלויבן וויל זי
ביי די גאַרבן, נאָך די שניטער...
אַזוי שטייט זי פון באַגינען,
יעצט ערשט קלויבט זי זיך אַהיים!

זאָגט איר בועז: טאָכטער מיינע,
האָסט געהערט דאָך, אַלזאָ גיי נישט
אין קיין פרעמדע פעלדער קלויבן,
און אויך דאָ זיך נישט דערווייטער!
האַלט זיך אויף ביי מיינע מעגדן,
מיט די אויגן אויפן אַקער,
וואו זיי גייען, נאָכגעגאַנגען!

איך האָב שוין אָנגעזאָגט די קנעכט,
ס׳זאָל דיך קיינער נישט באַרירן!
און ווען דורשטיק דו וועסט ווערן,
זיך גענען צו די געפעסן,
טרינק דיך, וואו די יונגען שעפּן!

אויפן אָנגעזיכט געפאַלן
און געבוקט זיך צו דער ערד,
זאָגט אים רות: מיט וואָס געפונען
האָב איך גונסט אין דיינע אויגן,
דאָס דו מיר דיין גוטס באַוויזן, —
בינען בין איך דאָך אַ פרעמדע!

און דערויף איר ענטפערט בועז:
— אָנגעזאָגט איז מיר געוואָרן,
וואָס דו האָסט געטאָן דיין שוויגער,
ווען שוין טויט געווען דיין מאַן!

האָסט דיין פאָטער און דיין מוטער,
און דיין היים—דיין לאַנד פאַרלאָזן,
און צון אַ פאָלק אַ פרעמדס געגאַנגען,
וואָס דיר אומבאַקאַנט געווען!

זאָל דער אייביקער דיר צאָלן
פאַר דיין גוטס, און פיל באַלוינען
זאָל דיך דער, וואָס אייביק לעבט,
דער גאָט דער מעכטיקער ישראלס,
וואָס דו ביסט געקומען זוכן
אונטער זיינע פליגל שוץ!

רות אים ענטפערט: הער, געפינען
זאָל איך גונסט אין דיינע אויגן!
דען דו האָסט מיר טרייסט געגעבן,
גוטע רייד גערעדט צום האַרץ
פון דיין מאַגד, אויבוואָל איך בין נישט
צו איינער גלייך פון דיינע מעגד!

און עס האָט געזאָגט איר בועז:
אַהער דאָ קום צום צייט פון עסן
און דו וועסט פון ברויט באַקומען
און וועסט עס דיר אין עסיק טונקען!

ז'איז געקומען, און געזעצט זיך
ביי די שניטער, אָן אַ זייט,
נעמט ער, בועז, און דערלאַנגט איר
אַ הויפן אָנגעברענטע זאַנגען, —
ז'האָט געגעסן, זאַט געוואָרן
און עס איז איר נאָך געבליבן!
און אויפגעשטאַנען ווייטער קלויבן!
און צו זיינע קנעכט זאָגט בועז:
אויך פון צווישן גאַרבן קלויבן
לאָזט זי און פאַרשעמט זי נישט.

לאָזט אויך פאַלן פון די בינטן,
און פאַרלאָזט, און לאָז זי קלויבן,
און איר זאָלט זי נישט פאַרשעמען!

און זי איז *) אין פעלד געקליבן
ביז ס'איז פארנאכט געוואָרן,
דאָס געקליבענע—געדראָשן,
ס'איז אַ מעסטל גערשט געוועזן!

אויפגעהויבן און געטראָגן,
און אין שטאָט אַריין געקומען,
און דער שוויגער עס געוויזן
און נעמט אַרויס נאָך און דערלאַנגט,
וואָס פון עסן איר געבליבן.

און עס זאָגט צון איר די שוויגער:
וואו האָסט דו היינט צו טאָג געקליבן?
ביי וועמען האָסט דו זיך פארנומען
און—געבענטשט זאָל (זיין? — רעד.) דיין גענער!

און זי האָט פאַרציילט דער שוויגער
וואָס עס האָט מיט איר פּאַסירט
און זי זאָגט איר: און דער נאָמען
פונעם מאַן, אויף וועמעס אַקער
כ'האָב געקליבן, בועז איז!
צו דער שנור דאַן זאָגט די שוויגער:
זאָל דער אייביקער אים בענטשן
פאַר זיין גוטס, וואָס ער באַווייזט
די לעבעדיקע ווי די טויטע!

*) אין זי האָט.

רות פון מאב זאָגט דער שוויגער:
וואָס נאָך דער מאַן האָט מיר געזאָגט:
זיי צו מיינע קנעכט באַהאָפטן,
ביז זיי האָבן נישט געענדיקט
ביי מיר אין פעלד דעם גאַנצן שניט!

צו רות דער שנור דאַן נעמי זאָגט:
איז געשייט דיר, טאָכטער מיינע,
מיט זיינע מעגדן אויסצוגייען,
דאָס עס זאָל דיך קיינער האָבן
אויף אַ פרעמדן פעלד געטראָפן.

און ביי בועזס מעגדן האַלט זיך
רות ביים קלייבן, ביז געענדיקט
ס'איז דער גאַנצער שניט געוואָרן
פונם גערשטן און פון ווייצן, —
און געזעסן—ביי דער שוויגער!

ג.

איינמאָל זאָגט צו רות די שוויגער:
דאָך איך מוז פאַר דיר אַ רואונג
אויסגעפינען, ס'זאָל דיר גוט זיין!

אָט, דער אונז באַקאַנטער בועז,
וואָס דו ביסט צו זיינע מעגדן
באַהעפט געווען, אינם שייער
לופטערט היינט צו נאַכט זיין גערשט.

און דו וואַש דיך אָפּ און זאַלב דיך,
און באַקלייד דיך, און אַרונטער
גיי צום שייער. גיי, עס זאָל דיך
קיינער מערקן ביז ער האָט נישט
אָפּגעגעסן און געטרונקען...

און אַז ער וועט זיך לייגן גייען,
וועסט דו רעכט דאָס אָרט באַמערקן,
און וועסט צוגיין, און אַנטפּלעקן
זיין צופוסנס און זיך לייגן.

דיר וועט דאַן דער מאַן שוין זאָגן
וואָס צו טון. און רות איר ענטפערט:
ווי דו הייסט מיך, וועל איך פאָלגן.

רות צום שייער האָט גענידערט
און אויסגעפירט דער שוויגערס רייד.

אָפּגעגעסן און געטרונקען
האָט זיך בועז און געמיטלעך
זיך געווײַלט, און גייט, און לייגט זיך
ביין אַ סטירטע אָן אַן עק...

און זי שטילערהייט געגעגט זיך,
און אַנטפּלעקט אים זיין צופוסנס,
און זי האָט זיך צוגעלייגט.

האַלבער נאַכט, און אויפגעציטערט
ווערט דער מאַן, און בויגט זיך איבער, —
אים צופוסנס ליגט אַ פרוי!

פרעגט: ווער ביסטו? און זי ענטפערט:
— רות דיין מאַגד! און דו פאַרשפּרייט
אויף דיין מאַגד די פליגל דיינע,
דען דו ביסט דאָך איר דערלייזער!

און ער זאָגט איר: טאָכטער מיינע,
זיי דעם אייביקן געבענטשט,
דען די גנאָד, די לעצטע דיינע
איז נאָך גרעסער אַלס די ערשטע!
דען דו ביסט נישט נאָך די יונגען
אָרעם אָדער רייך געגאַנגען!
אַלזאָ יעצונד נישט געפאָרכט זיך,
איך וועל דיין פאַרלאַנג געווערן,
דען אין טויער ווייסן אַלע,
דאָס אַ בראַווע פרוי דו ביסט!
און וואָרהאַפטיק, כ׳בין אַ לייזער, —
דאָך פאַרהאַנען איז נאָך איינער
און אַ נענטערער פון מיר!

און די נאַכט דאָ נעכטיק איבער,
און אַנטשיידן וועט דער מאָרגן!
און פאַרלאַנגט ער, זאָל ער לייזן
און אַז נישט, וועל איך עס טוען, —
ביי דעם אייביקן געשוואָרן!
ליגט דאָ אַלזאָ ביז באַגינען!

איז זי צופיסנס אים געלעגן
ביז צו מאָרגן. גאַנץ באַגינען,
איידער איינער ועט׳ם צווייטן,
אויפגעשטאַנען, דען ער זאָגט איר,
עס דאַרף קיינער גאָרנישט וויסן,
דאָס געוועזן אַ פרוי אין שייער!

און ער זאָגט: דערלאַנג דיין מאַנטל,
שפּרייט אים אויס און האַלט פאַר מיר.
זי טוט אַזוי, און אָנגעמאָסטן
זעקס מעסטלעך גערשטן האָט ער
און אַרויפגעלייגט אויף איר,
און איז אין שטאָט אַריין געגאַנגען.

צו דער שוויגער — רות געגאַנגען,
און זי פרעגט זי: טאָכטער מיינע,
צונד ווער ביסטו? און זי האָט איר
וואָס דער מאַן געטון פאַרציילט...

און זי זאָגט איר: אָט דעם גערשטן,
מעסטלעך זעקס מיר אָפּגעמאָסטן,
דען ער האָט צו מיר געשפּראָכן:
צו דיין שוויגער קום נישט ליידיק!

נעמי זאָגט איר: אַלזאָ רואיק
קענסט דו, טאָכטער מיינע, וואַרטן,
ביז עס ווערט דיר קונד געגעבן,
ווי די זאַך איז אויסגעפאַלן, —
דען עס וועט דער מאַן נישט רוען,
היינט נאָך ענדיקט זיך די זאַך!

ד.

און בועז הייבט זיך אויף צום טויער,
און עס גייט פאַרביי דער לייזער,
וואָס דערמאַנט ער האָט פאַר רות.
און ער זאָגט אים: קום אַריין נאָר
און דאָ זעצט דיך, דער און דער.
פאָלגט דער מאַן און טרעט אַריין,
און זעצט זיך צו. און בועז נעמט
צען פון ד׳אַלטע לייט אין שטאָט,
זאָגט זיי: זעצט אייך! און זיי פאָלגן.
און ער זאָגט דאַן צום דערלייזער:

אונזער ברודערס, אלימלכס,
טייל פון אַקער, דאָס האָט נעמי,
וואָס געקומען פון שדה מאב
אָפּגעגעבן אין פרעמדע הענט;
יעצונד האָב איך מיך אַנטשלאָסן,
דיר צו זאָגן, זאָלסט עס קויפן
פאַר די אַלע, וואָס דאָ זיצן
און די אַלטע לייט אין שטאָט.
און ווילסטו לייזן, זאָלסטו לייזן!
אויב דו ווילסט נישט, זאָלסטו זאָגן!
כ׳דאַרף עס וויסן, דען קיין לייזער
דיר צופאָר איז נישט פאַרהאַנען, —
קומען קום איך ערשט נאָך דיר!
יענער ענטפערט: איך וועל לייזן!
בועז זאָגט: אין טאָג, אין זעלבן,
וואָס דו האָסט געקויפט דעם אַקער
ביי דער נעמי און דער וויטווע,
פונם טויטן — רות פון מאב,
האָסטו אויך געקויפט דעם נאָמען
פון פאַרשטאָרבענעם צו שטעלן
אויף זיין אַקער־טייל!

זאָגט דער לייזער: כ׳קען נישט לייזן!
איך וויל מיין אַרב מיר נישט פאַרדאַרבן!
קויף דאָ אַלזאָ מיין דערלייזונג,
כ׳קען נישט לייזן!

און פֿאַרצייטן
אין ישראל איז געווען
אַ געבֿרויך אַזאַ:
בײַם דערלייזן און פֿאַרטוישן,
וויבער יעדע זאַך צו שטעלן,
ציט אַ מאַן אַרויס דעם שליסל
און דעם צווייטן אים דערלאַנגט.
און דאָס געווען די צייגעניש.

און דער לייזער זאָגט צו בועז:
קויף און צי אַרויס דעם שליסל.

צו די אַלטע ווענדט זיך בועז
און צום גאַנצן פֿאָלק דערבײַ:
זייט איר אַלע היינט די צייגן,
דאָס ערוואָרבן האָב איך אַלעס,
וואָס געהערט צו אלימלך
און צו כליון און צו מחלון, —
אָפּגעקויפֿט פֿון נעמים האַנט!

און — אַלס ווײַב די רות פֿון מאָב,
מחלונס ווײַב; דעם טויטנס נאָמען
אויף זיין ערבטייל אויפֿצושטעלן!
דאָס ער זאָל נישט זיין פֿאַרשניטן
פֿון צעווישן זיינע ברידער
און פֿון טויער פֿון זיין אָרטשאַפֿט.
און איר אַלע זייט די צייגן!

און זיי זאָגן: ס'פֿאָלק אין טויער
און די אַלטע זענען צייגן!

און דער אייביקער זאָל געבן,
דאָס די פרוי וואָס קומט יעצונדער
צו דיר אין הויז אַריין, געבענטשט *)
זאָל זיין ווי רחל און ווי לאה, **)
וואָס אויפגעבויט עס האָבן ביידע
ס'הויז ישראל; אין אפרתה
זאָלסט דו שטאַרקן זיך, און רופן ***)
אָן אַ נאָמען 1) אין בית=לחם!

זאָל זיין דיין הויז ווי ס'הויז פרץ, ****)
דעם זון יהודהס, וואָס פון תמר
פון דעם זאָמען, וואָס באַשערן
ס'וועט דיר גאָט פון דיזער פרוי!

און בועז האָט זיך רות גענומען
פאַר אַ פרוי, ביין איר געוועזן,
און דער אייביקער געבענטשט
האָט זי מיט אַ שוואַנגערשאַפט, —

און צו נעמי ווייבער זאָגן:
געלויבט דער אייביקער, וואָס האָט דיר
דיין דערלייזער נישט צעשטערט!..

---

*) צו דיר אין הויז אַריין, זאָל ווערן
**) דיר ווי רחל און ווי לאה;
***) שטאַרקן זאָלסטו דיך און רופן.
1) אַ קינד האָבן און אים אַ נאָמען געבן.
****) I זאָל זיין דייז הויז, ווי ס'הויז פון פרץ.
II און דיין הויז, ווי ס'הויז פרץ; — אויסג.

און זיין נאָמען אָנגערופן
וועט שוין זיין דאָ אין ישראל!

און וועט דיין זעלע דיר דערקוויקן,
אויף דער עלטער דיך פאַרזאָרגן,
דען דיין ליבע שנור געבערט אים
וואָס בעסער איז אַלס זיבן זין!

און דאָס קינד, אַז ס'איז געבוירן,
נעמי נעמט אין שויס צו זיך,
און איז זיין ווערטערין געוואָרן!

און די נאַכבאַרינען זאָגן:
נָעמין איז אַ זון געבערן!
און זיי גיבן אים דעם נאָמען,
האָבן עובד אים גערופן!

עובד איז דער פאָטער ישים
און דעם ישים זון איז דוד!
און זיי שטאַמען אָפּ פון פרץ:
פרץ האָט געבוירן חצרון,
חצרון האָט געבוירן רם, —
דער זון פון רם איז עמינדב,
דער זון פון עמינדב — נחשון, —
נחשון האָט געבוירן שַלמה,

שלמה האָט געבוירן בועז,
דערנאָכטן: עובד, ישי, דוד!

א י כ ה

אין ווייסן פערז פאַרוידישט

א.

1 ווי עלנד איז זיצן געבליבן די שטאָט,
די פיל=באַפעלקערטע!
ווי אַ וויטווע וויסט געוואָרן!

די גרויסע צווישן פעלקער,
צווישן לענדער די הערשערין,—
צו צינז איז זי געוואָרן!

2 וויינען וויינט זי ביי דער נאַכט,
אויף די באַקן אירע טרערן
און קיין טרייסטער 1) פון די אַלע,
וואָס זי האָט ליב געהאַט!
דען עס האָבן געפעלשט אָן איר
די פריינד אירע, אַלע!
זיי זענען איר צו פיינד געוואָרן!

---

1) „מנחם“ — דער טרייסטער, דאָס איז דער נאָנטער, וואָס קומט צו הילף און זיך צו רעכן אָן זיין פריינדס באַדרענ-גער. דערמיט ווערט מען געטרייסט, פאַרגעסט מען דאָס געשעענע אומגליק. דערפון — וַיִּנָּחֶם על הרעה. דער „מנחם“ איז נאָנט צום „גוֹאֵל“ — צום דערלייזער.

3 וואַנדערט אוים יהודה
פאַר פיין און פאַר אַרבעט שווערע...
צווישן פעלקער זיך באַזעצט,
און קיין רואיקונג געפונען!
צווישן די גרעניצן דעריאָגן
אַלע זיינע יעגער אים!

4 ציונס וועגן ליגן אין טרויער,
קיין פעסט־טעג־וואַנדערער נישט דאָ!
אַלע טויערן אירע — וויסט, —
זיפצן אירע פריסטער,
די יונגפרויען — אין אומעט
און זי אַליין — פאַרביטערט!

5 אירע באַדרענגער — גרוים געוואָרן!
און באַרואיקט 1) אירע פיינד!
זי האָט אָפגערוימט 2) דער אייביקער
פאַר אירע גרויסע זינד!
אין געפאַנגענשאַפט געגאַנגען איז איר יוגנט
פאַרן באַדרענגער! 3)

---

2) „שליה" דער פועל עומד — אויפן אָרט — רואיק בלייבן. דער פועל יוצא (שול תשולו) אַרויסוואַרפן.

1) הוֹגה ווי „הָגה מן המסלה", אָפטרייבן, אויסרוימען פון וועג, — פאַרטרייבן, פאַריאָגן. —

3) = פון באַדרענגער געטריבן.

6 אַרויס פון ציון איז איר פּראַכט!
אירע הערן — ווידער אָן אַ ווייד 1),
וואָס גייען מאַכטלאָז פאַרן יעגער 2)!

7 און ירושלים טראַכט
אין די טעג פון פּיין און ווײ
אַלע אירע גליסטיקייטן 3) פון אַמאָל...

אין באַדרענגער־האַנט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער קומט צו הילף, —
קומען די באַדרענגער אויף איר
און לאַכן פון איר אונטערגאַנג!

8 זינד באַגאַנגען — ירושלים, —
ווי פון אַ פרוי, פון נישט קיין ריינער

טרעטן אַלע אָפּ פון איר!
די פאַרערער אַלע שענדן, —
זיי האָבן אירע שאַנד געזעען!
זי זיפצט אויך אָפּ און טרעט צוריק!

9 דאָס אומריינע — אין די זוימען 4),
האָט אָן פאָלגן נישט געדאַכט!

---

1) פאַרהונגערטע.
2) ווי 3) (פסוק 5—רעד.) ; פון יעגער געטריבן.
3) קאָסטבאַרקייטן, טייערע זאַכן. געמיינט: די בעסטע און שענסטע פון פאָלק.
4) פון קלייד.

און איז וואונדערלעך געפאַלן
און קיין טרייסטער נישט פאַרהאַנען!

זע, דו אייביקער, מיין פיין, —
צו גרוים איז שוין דער פיינד!

10 אויף אַלע אירע גליסטיקייט לייגט
דער באַדרענגער זיין האַנט!
זי האָט אויך געזען אין טעמפּל אירן קומען
די פעלקער, וואָס פאַרזאָגט האָסט דו זיי
אין דיין געמיינדע אַריין צו קומען [1]!

11 פאַרזיפצט — די גאַנצע פעלקערשאַפט,
עסן זוכן זיי!
די גליסטיקייט אָפּגעגעין פאַר עסנווארג
דאָס לעבן צו דערהאַלטן!
זע און קוק, דו אייביקער —
איך [2] בין אַ פרעסערין געוואָרן!

12 נישט אויף אייך געדאַכט, וועג־פאַסאַנטן!
זעט און קוקט, צי איז פאַרהאַנען
נאָך אַ ווייטאָג, ווי מיין ווייטאָג,
וואָס מיר איז געטון געוואָרן,

---

1) עמון ומואב.
2) די שטאָט ציון.

און וואָס עס האָט פֿאַר מיר
אויס־געטראַכט דער אייבּיקער
אין טאָג פֿון גרימיקן צאָרן!

13 פֿון דער הייך אַ פֿייער געשיקט
אין מיין געבּיין!
צעדריקט האָט ער עס!
אַ נעץ פֿאַר מיינע פֿיס געשפּרייט
און צוריק געצויגן!
פֿון מיר איין עלנדע געמאַכט,
אַ צעווייטאָגטע אויף אימער!

14 מיט אייגענע הענט דעם זינדיקן יאָך
לייגט ער אויף מיר!
פֿאַרצווייגט געוואָרן איבּער מיין נאַקן
[זענען די שטריק!]
אָפּגעמאַטערט האָט ער מיך, —
און אין הענט געגעבּן,
וואָס נישט אויסצושטיין!

15 אַלץ, וואָס שטאַרק אין מיר, צעטרעטן
האָט מיין הער!
אַ פֿאַרזאַמלונג [פֿון פֿיינד] גערופֿן
האָט ער אויף מיר!

וואָס יונג און קרעפּטיק צו צעברעכן!
אַ קעלטער האָט מיין הער געטרעטן
פֿאַר דער יונגפֿרוי ציונס־טאָכטער [1]!

1) פֿון איר דעם זאַפֿט אויסגעדריקט.

16 אויף דעם אַלעם איז מײַן געוויין!
מײַן אויג, — מײַן אויג וואַסער רינט!
דערווײַטערט האָט זיך מײַן טרייסטער פֿון מיר,
דער, וואָס מײַן זעלע דערקוויקט!
עלנד זענען מײַנע זין געוואָרן;
דער פֿײַנד האָט זיך געשטאַרקט!

17 שפּרייט ציון אויס די הענט,
און קיין טרייסטער האָט זי נישט!
אַרום יעקב האָט דער אייבערשטער
אַלע זײַנע באַדרענגער באַשטעלט!
צווישן זיי ירושלים —
איין אומרייניע פּרוי געבליבן [1]!

18 גערעכט איז ער, דער אייבערשטער,
ווידערגעשפּעניגט האָב איך זײַן מויל [2]!
הערט, איר פֿעלקער אַלע, זעט מײַן ווײ!
מײַנע יונגען, מײַנע יונגפֿער —
אין געפֿאַנגענשאַפֿט געגאַנגען!

19 צו ליבהאָבער מײַנע גערופֿן, —
גענאַרט האָבן זיי מיך!
מײַנע פּריסטער, מײַנע אַלטע—
גייען אין די גאַסן אויס!

---

1) פֿון וועלכער עס טרעט יעדער אָפּ מיט אָפּשײַ.
2) זײַן געבאָט. (פּי מלך שמור).

אַרויסגעגאַנגען עסן זוכן,
דאָס לעבן צו דערהאַלטן !

20 זע, אייבּיקער, ווי מיר איז ענג !
עס בּרענט אין מיר מיין איינגעווייד !
איבּערגעדרייט מיין האַרץ אין מיר
אוים לויטער בּיטערקייט !
פון דערויסן טרייבּט די שווערט
און אין שטוב איז ווי דער טויט !

21 ווי האָבּן געהערט, דאָס איך — פאַרזיפצט, —
קיין טרייסטער נישט דאָ !
פון מיין בּייז — אַלע מיינע פיינד געהערט —
אַ פרייד אויף זיי !
דען עס איז דיין ווערק !
דאָס האָסט דו אַזוי געמאַכט !
וואָלסט דו [אויף זיי] געבּראַכט דעם טאָג [1],
וואָס דו האָסט [אויף מיר] גערופן,
וואָלטן זיי געוועזן ווי איך !

(22) [*] זאָל ז י י ע ר בּייז קומען פאַר דיר [2]
און טוט (טו ? — רעד.) זיי, וואָס דו מיר געטון
פאַר מ י י נ ע זינד !
צו שטאַרק זענען מיינע זיפצן,
צו פאַרוויטאָגט איז מיין האַרץ !

---

1) אַלץ איז אָן דער צייט. גאָט ענדערט די צייטן און בּייט די טערמינען. טעג ווערן געבּענטשט און געשאָלטן. —

*) אין מאַנוסקריפּט פעלט דער ציפער פון פסוק 22, וואָס דארף דאָ קומען.

2) דערמאַן דיך אָן זיי.

ב.

1 ווי האָט, מיין הער, אין זיין צאָרן
ציונס טאָכטער פאַרוואָלקנט!
פון הימל צו דער ערד געוואָרפן
ישראלס פּראַכט!
אָן דעם שעמל [1] פון זיינע פיס
נישט געדאַכט אין טאָג פון צאָרן!

2 פאַרדאָרבן, נישט געשוינט דער הער
יעקבס שיינע שטעט
און אין גרימיקן צאָרן צערשטערט
די פעסטונגען פון יהודה,
צו דער ערד געשטרעקט
און פאַרשוועכט
דאָס קעניגרייך און זיינע פערשטן.

3 אויפגעבראַכט און אונטערגעהאַקט
יהודהס מאַכט; די רעכטע האַנט [2]
פון קעגן פיינד צוריקגעצויגן,
און אין יעקב אָנגעצונדן
ווי אַ פייער=פלאַם,
וואָס האָט אַלץ אַרום פאַרצערט!

---

1) בענקל.
2) וואָס שפּאַנט דעם בויגן צום שיסן.

4 זיין בויגן האָט ער גלייך דעם פיינד געטרעטן,
גלייך דעם באַדרענגער פעסט געשטרעקט זיין
האַנט.
און אויסגעטייט דאָס גליסטיקע פון אויג.
אין ציוגס טאָכטערס צעלט!
ווי אַ פייער זיין גרים זיך שפּרייט!

5 דער הער געוואָרן גלייך צום פיינד!
פאַרדאָרבן ישראל,
פאַרדאָרבן זיינע פּאַלאַצן,
זיינע פעסטונגען צעריסן,
אין יהודה אָנגעמערט
קלאָג און ווייגעשריי.

6 דאָס אַרומגעצוימטע באַרויבט ער,
גלייך אַ גאָרטן [אַ פרייעם]!
זיינע פעסט=שטעט פאַרדאַרבט ער...
פאַרגעסן מאַכט דער אייביקער אין ציון
פעסט= און רוע=טעג און צו שאַנד
און גרימיקן צאָרן פּריסטער און קעניג.

7 מיין הער האָט פאַרלאָזט זיין אַלטאַר,
זיין הייליקטום געשענדט,
אין פיינדלעכע (הענט?—רעד.) איבערגעענפערט
האָט ער די מויערן פון זיינע פּאַלאַצן...
אַ געשריי אין אייביקנס הויז געמאַכט
ווי'ן אַ פעסטטאָג האָבן זיי!

8 באַשלאָסן האָט דער עווינגער צו פאַרדאַרבן
די מויערן פון ציונס טאָכטער,
אַ שנור גענייגט,
די האַנט ניט צוריקגעצויגן פון פאַרדאַרבן
און געבויגן פאָרווער און מויער.

9 אין דער ערד געזונקען — אירע טויערן,
איבערגעפירט און צעבראָכן אירע ריגלען.
איר קעניג און אירע הערן — צווישן פעלקער,
אָן לערע,
אויך אירע פראָפעטן
האָבן פון עוויגן קיין זעונג באַקומען.

10 צו דער ערד זיך געזעצט און פאַרשוויגן געוואָרן
די אַלטע פון ציונס טאָכטער,
אַש אויף זייערע קעפּ געשטרייט,
זיך מיט זעק אַרומגעגורט, —
די קעפּ צו דער ערד בייגן
די יונגפרויען ירושלימס.

11 מײַנע אויגן האָב איך אין טרערן אויסגעוויינט,
עס ברענט מיין אינגעווייד,
עס גיסט זיך מיין לעבער צו דער ערד
אויפן ברוך פון מיין פאָלקס טאָכטער —
קינד און זייגלינג פאַרשמאַכטן אין די גאַסן
פון שטאָט.

12 מוטער[1] פרעגן זיי: וואו איז ברויט און ווייַן?
זיך וואַלגערנדיק ווי דערשלאָגענע אין די גאַסן
פון שטאָט,
אויסהויכנדיק זייער זעעל אין דער שויס פון
דער מוטער.

13 וואָס זאָל צייגן וועגן[2] דיר
און צו וועמען ענלעך[3] מאַכן ירושלימס טאָכטער?
צו וועמען גלייכן אום צו טרייסטן דיך,
יונגפרוי ציונס טאָכטער!
דען גרויס ווי דאָס מעער איז דיין וואונד[4],
ווער וועט דיר לייכטער מאַכן?[5]

14 דיינע פּראָפעטן האָבן דיר פאַלש און טרוג(עריש?)(*)
אויף דיינע זינד דיר נישט אָנגעוויזן
דיינע געפאַנגענשאַפט אָפּצווענדן,
פאַלשע זעונגען האָבן זיי דיר פּראָפעצייט
און פאַרפירערישע.

15 אַלע פאַרבייגייער שלאָגן צוזאַמען די הענט
וועגן דיר,
זיי שמוצירן און שאָקלען מיט די קעפּ
אויף ציונס טאָכטער:

---

1) (די—אויסג.) מוטער.
2) אויף.—אויסג.
3) פארגלייכן.—אויסג.
4) בראָך.—אויסג.
5) (היילן).
*) די קלאמערן מיטן פראגע-צייכן—פון פרצן.

איז דאָס די שטאָט, וואָס מען 1)
זאָגט: 2) פאָלקאָמענע שיינהייט, די פרייד פון
גאַנצן לאַנד? 3)

16 די מיילער עפענען אויף דיר אַלע דיינע פיינד,
פייפן און קריצן מיט די ציין.
זאָגן: פאַרדאָרבן האָבן מיר זי!
אָט דער טאָג, וואָס מיר האָבן געהאָפן,
דערגרייכט, 4) דערזעען!

17 געטון האָט דער אייביקער, וואָס ער האָט פאַר־
טראַכט 5)
אויסגעפירט זיין וואָרט, זיין אָנזאָג פון אַלטע צייטן.
צעשטערט און נישט דערבאַרמט.
פרייד 6) געמאַכט מיט דיין אומגליק דיינע פיינד,
געהויבן דעם האָרן פון דיינע באַדרענגער!

18 געשריען האָט זייער הערץ צו גאָט,
ציונס מויער, גיס טרערן ווי אַ טייך
טאָג ווי נאַכט!
געב דיר נישט קיין אויפהער,
דיין אויגאַפל זאָל נישט שווייגן.

---

1) איז דאָס די שטאָט, וואָס מען (האָט אויף איר.—אויסג.)
2) געזאָגט.—אויסג.
3) די פרייד פון (לאנד.—אויסג.)
4) דערלעבט.—אויסג.
5) צוגעדאכט.
6) פריילעך.—אויסג.

19 שטיי אויף און רוף בּיי דער נאַכט
צום בּאַגין פון די וואַכן,
גיס דיין האַרץ ווי וואַסער אויס קעגן גאָט,
הייב צו אים די הענט
בּעט פאַר דער זעל פון דיינע קליינע קינדער,
וואָס חלשן פאַר הונגער אין אַלע גאַסן.

20 זע, עוויגער, קוק זיך צו,
וועמען האָסט דו דאָס געטון (עוללת),
אַז פרויען עסן זייער פרוכט,
זייער קליינע קינדער[1],
אַז אין טעמפּל ווערט געטייט פּריסטער און
פּראָפעט.

21 צו ערד אויסגעצויגן
אויף די גאַסן יונג און אַלט,
מיינע מעדכען און יונגען דורך דער שווערט געפאַלן,
האָסט אין דיין צאָרן־טאָג געטייט,
קיין ערבּאַרמען געהאַט.

22 האָסט צוזאַמענגערופן ווי אויף אַ פּעסט־טאָג
אַלע מיינע שרעקן אַרום.
אין טאָג פון דיין צאָרן קיין איבּערגעבּליבּענער,
קיין אַנטרונענער.
וואָס איך האָבּ געצויגן און געגרויסט
האָט דער פיינד פאַרלענדט!

1) I קינדער קליינע.
II אירע קינדער — אויסג.

ג. *)

איך בין דער מאַן, וואָס האָט די פּיין פאַר־
זוכט
פון זיין צאָרניקע רוט.

מיך האָט ער געטריבן, אין פינסטערניש, אָן ליכט
געפירט.

אויף מיר ווענד זיין האַנט און קערט זי אום
צו מיר נישט אויפגעהערט.

צעפוילט מיר מיין לייב און מיין הויט;
מיינע ביינער צעבראָכן.

אַרום מיך געבויט, אַרומגערינגלט
מיט ביטערקייט 1) און מאַטערניש.

אין פינסטערקייטן מיך אַריינגעשטעלט
ווי וועלט־געשטאָרבענע.

אַרומגעצוימט, נישט אַרויסצוגיין,
שווערע קעטע אויפגעזעצט.

---

*) פון קאפּ. ג ביז סוף פון איכה זייגען די פסוקים אין מאנוסקריפּט
גיט באצייכנט מיט ציפער.—רעד.

1) גיפט.

און לאָמיך שרייען און געוואַלדן,
מיין געבעט נישט צוגעלאָזט! (שתם) [1]

מיינע וועגן מיט קוואָדערן פאַרצוימט,
מיינע שטעגן אויסגעקרימט.

אַ לויער [2] =בער איז ער פאַר מיר,
אַ לייב אַ באַהאַלטענער.

דרייט אוים מיינע וועגן, און ליימט מיך,
מאַכט מיך דול!

ער שפּאַנט זיין בויגן און צו דער פייל
מיך אַלם ציל געשטעלט.

אין מיינע נירן צילט ער [3]
זיינע פיילן.

בין, מיין פאָלק, צום געלעכטער געוואָרן,
זיי זינגען פון מיר אומאויפגעהערט.

מיט ביטערקרויט [4] שטאָפּט ער מיך,
וועטיקט מיך מיט ווערמוט [5],

1) פארהאלטן.—אויסג.
2) א לאָקער.—אויסג.
3) אין מיינע (איינגעווייד טרעפן).—אויסג.
4) ביטערפילן.—אויסג.
5) ועטיקט מיך מיט (גאל און גיפט.—אויסג.)

מיט שאַבער ברעכט ער מיר די ציין,
און אַש וועלגערט ער מיך!

מיין זעעל האָט שוין די רו פאַרגעסן,
איך געדענק שוין נישט קיין גוטס.

און געטראַכט [1]: פאַרלוירן מיין לעבן (נצחי)
און מיין האָפנונג אָן אייביקן.

דורכגענומען פון מיין אומגליק
ווערמוט און גיפט.

דאָס אַלץ געדענקען געדענקט מיין זעעל
און בויגט זיך איבער מיר.

דאָך אָט דאָס טראַכט איך איבער
און פאַרוואָס איך האָף:

גאָטס גענאָד ווערט נישט פאַרניכטעט,
זיין באַרמהערציקייט לאָזט זיך נישט אויס.

טאָג אויף טאָג באַנייערט,
גרויס איז זיין טריישאַפט.

---

1) I זאָל איך זאָגן.
II כ׳קלער.—אוי׳סג.

דיר, עוויגער, איז מיין טייל, זאָגט מיין זעעל,
דאַרום האָף איך צו אים.

גענעדיק איז דער עוויגער
צו די וואָס טרויען אים,
צו דער זעעל, וואָס פאָרשט נאָך אים.

גוט און ציטעריק און שווייגנדיק
צו דער הילף פון אייביקן.

טוב דעם מאַן, וואָס טראָגט די יאָך
אין זיין יוגנדשאַפט.

זיצט ער איינזאַם שווייגנדיק,
אויף אים די לאַסט געלייגט.

צום שטויב צוגעלייגט דאָס מויל,
פילייכט האָפענונג פאַרהאַן.

שטעלט אויף די באַק צום שלעגער,
זעטיקט זיך אָן מיט שאַנד.

דען נישט אויף אייביק דער הער פאַרלאָזט.

צעוואַרפט ער, דערבאַרמט ער זיך אין זיין גענאָד*)

נישט אוים גוטן ווילן פייניקט ער און טרייבט
די מענטשן=קינדער, ער זאָל מיט די פיס צו=

1) ון טרייבט ער, דערבארמט ער זיך אין זיין גענאָר.

דריקן די ערד=געפאַנגענע. פאַרקרימען אַ מענטש
אין זיין רעכט (בריבו) מיין הער זעט עס
נישט! ווער זאָגט און ס'זאָל געשעען און מיין
הער—נישט געבאָטן? נישט פון זיין מויל גייט
אַרויס דאָס גוטע ווי דאָס שלעכטע.

וואָס קלאָגט זיך אַ לעבעדיקער מענטש?
אַ מאַן — אויף זיינע זינד!

לאָמיר איבערזוכן אונזערע גענג,
פאָרשן און צוריק צום אייביקן קערן.

הייבן די הערצער מיט די הענט
צום שטאַרקן אין הימל!

מיר האָבן געזינדיקט, ווידערשפעניקט,
דו — נישט פאַרציית!

פאַרהילט, [1] זיך אין צאָרן און אונז געיאָגט.
געטייט און זיך נישט דערבאַרמט.

האָסט דיך מיט אַ וואָלקן פאַרהילט,
עס זאָל נישט דורך קיין געבעט.

---

1) I פארצוימט.
II פאַרבאָרגן.

האָסט פון אונז עקל [1]) און אָפּשיי צווישן די
פעלקער געמאַכט

אַלע אונזערע פיינד — די מיילער אויף אונז
געעפנט.

אונז צו טייל איז געוואָרן שרעק און געפאַנ=
גענשאַפט [2]), פאַרוויסטונג און אונטערגאַנג.

בּוכן טרערן רינט מיין אויג אויפן בּרוך פון
מיין פאָלק...

עס פליסט מיין אויג, נישט אָפּגעשטעלט, נישט
אויפגעהערט.

בּיז קוקן עס וועט דער אייבּיקער און פון הימל
דערזעען.

מיין אויג האָט מער געטאָן מיין זעעלע,
אַלס אַלע טעכטער פון שטאָט (?) *).

זיי האָבּן מיך ווי אַ פויגל געפאַנגען
מיינע אומזיכטיקע פיינד.

מיינע יאָרן אין גרוב פאַרקירצט; שטיינער
אין מיר געוואָרפן.

וואַסער איז איבּער מיין קאָפּ געשוואומען,
געטראַכט איך בּין פאַרבּיי [3]).

1) שמוץ.—אויסג.
2) גענצן.—אויסג.
3) I פארלוירן.
II פארניכטעט.
*) דער פראגע-צייכן—פון פרצן—רעד.

איך האָב, אייביקער, דיין נאָמען גערופן
פון טיפסטן גרוב.

האָסט מיין שטים געהערט, בייג דיינע אוירן
נישט אָפּ פון מיין שווער עטעמען, צו מיין
געשריי [1].

גענענט האָסטו זיך, ווען איך האָב דיך גערופן,
געזאָגט: שרעק דיך נישט!

האָסט זיך אָנגענומען פאַר די שמעלונגען
פון מיין זעעל,
מיין לעבן אויסגעקויפט.

האָסט מיין שמעלונג געזען, ריכט מיין געריכט.

דו זעסט זייער ראַכע, זייער נאָכטראַכטן אויף
מיר, —

האָסט זייער שענדן, אייביקער, געהערט,
אַלע זייערע פּלענער [2] ווענן מיר.

די ליפּן פון מיינע געגנער (קמי), וואָס טראַכטן
נאָר ווענן מיר.

וואו זיי זיצן און שטייען, זע, זייער שפּאָט-
ליד בין איך.

---

1) הילף.

2) געדאנקען.—אויסג.

פאַרגיטיג זיי 1), אייביקער, לויט די ווערק פון
זייערע הענט —
גיב זיי האַרץ־וויי, דיין פלוך אויף זיי.

יאָג זיי מיט דיין צאָרן פון אונטער די הימ־
לען פאַרטיליג. —

---

4. *)

ווי ווערט פאַרטונקלט גאָלד?
פאַרענדערט דער גוטער ערץ 2)
אויסגעשיט 3) די הייליקע שטיינער אין אַלע גאַסן.

די זין פון ציון די טייערע, מיט גינגאָלד גע־
וואָגענע
ווי גלייך געוואָרן זיי זענען צו ערדערנעם
געפעס 4) פון טעפּערס האַנט?

5) דערלאַנגען די ברוסט, נערן זייערע יונגע,
מיין פאָלקס טאָכטער אומערבאַרמלעך,
ווי דער שטרויס אין דער וויסטעניי.

---

1) צאָל זיי.
*) דער פערטער קאפּ. איז אין מאַנוסקריפּט באַצייכנט מיט א ציפער און ניט מיט קיין אות—רעד.
2) (גינגאָלד? גוטגאָלד? רויטגאָלד?)
3) I פאַרשיט.
II צעוואָרפן.
III צעשפּרייט.
4) (קרוגן, שערבן).
5) וועלף, אומגעהייער, שלאנג, שאקאלע זעהונד.

דעם וויגלינגס צונג פֿאַר דורשט — צום גומען
צוגעקלעפּט,
קליינוואַרג בעט ברויט, קיינער דערלאַנגט...
פּיינשמעקער [1] פֿאַרוויסט
אין די גאַסן; אויף זייד דערצויגענע
דריקן זיך צו מיסט [2].

גרעסער איז אויסגעקומען די זינד פֿון מיין
פֿאָלק אַלס די זינד פֿון סדום, וואָס אומשטונד [3]
איז אין דער סעקונדע געוואָרן, אָן פֿרעמדע הענד
דערבײַ [4].

אירע אָפּגעזאָנדערטע זענען לויטערער געווען
אַלס שניי, ווייסער אַלס מילך, — גערייטלטער
דאָס לײַב אַלס קרעלן, סאַפּירן דער שניט [5]
פֿינסטערער אַלס שוואַרץ, נישט צום דערקענען
אין גאַס, די הויט צום געביין [6] געשרומפּן [7],
אויסגעטריקנט ווי האָלץ.

בעסער שווערד־אַלס הונגער געפֿאַלענע,
שהם יזובו מדוקרים מתנובות שדי.

1) (לעקערבּיסן־עסער).
2) (נעבּעך ארום).
3) (פּלעצלעך).
4) (נישט צוגעלייגט).
5) (די געשטאַלט).
6) אויפֿן לײַב. — אויסג.
7) I איינגעשרומפּן,
II איינגעצוינן.

די הענט פון באַרמהערציקע פרויען קאָכן ווייער(ע)
קינדער, אַיין עסן פאַר זיי אין גרויסן אומגליק
פון פאָלק.

אויסגעשעפט האָט דער א. *) זיין גאַנצן צאָרן,
זיין גרים אויסגעגאָסן. אָנגעצונדן אַ פייער אין
ציון און אירע פונדאַמענטן.

נישט געגלויבט האָבן די קעניגע פון לענדער
און די וועלט באַוואָען (באַוואוינער? — רעד.), דאָס
אַ בעדרענגער און אַ פיינד וועלן קומען אין די
טויערן ירושלימס.

פון דער זינד פון אירע פראָפעטן, פאַר שולדן
פון אירע פריסטער, וואָס פאַרגיסן בלוט פון
גערעכטע אין איר.

בלינדע וואָגלען אין די גאַסן, איינגעשמירט אין
בלוט, קענען אירע קליידער נישט באַרירן.

טרעט אָפּ, אומריינער! רופט מען צו זיי, טרעט
אָפּ, טרעט אָפּ! רירט נישט אָן!
כּי נצו גם נעו, אמרו בגוים לא יוסיפו לגור.

*) פארקירצט פון אייביקער—רעד

פּני ה׳ חלקם, לא יוסיף להביטם...
פּני כּהנים לא נשאו, זקנים לא חננו!

עס גייען אונז נאָך די אויגן אוים צו אונזער נישטיקער הילף, אויסקוקנדיק אויף אַ פאָלק, וואָס גיט קיין הילף.

זיי פאַרפאָלגן אונז טריט אויף טריט, נישט צו גייען אין די גאַסן. גענענט זיך אונזער ענד, פול געוואָרן די מאָס פון אונזערע טעג, דען געקומען אונזער ענד.

פלינקער זענען אונזערע יעגער געוועזן, אַלס די אָדלער אונטערן הימל. אויף 1) די בערג אונז גע־יאָגט, אין סטעפּ אויף אונז געלויערט.

אונזער אָטעם (רוח אפּינו) דעם וויגנס גע־זאַלבטער איז געפאַנגען אין זייער גריבער, — דער, וואָס מיר האָבן גערעכנט מיר וועלן לעבן אין זיין שוץ צווישן פעלקער.

זיי פראָה און פריי דיך, אדומס טאָכטער, די באַוווינערין אין לאַנד עוץ, איבער דיר וועט

1) איבער.—אויסג.

אויך פאַרביי גיין דער בעכער, וועסט זיך באַ=
רוישן און (שענדלעך) אַנטפּלעקן. (אויסגע=
וואָרצלט, אויסגעריסן ווערן).

ציונס טאָכטער—אויסגעלאָזט דיין זינד, מער
טרייבט ער דיך נישט. אָן דיינע אומרעכט
דאַכט, אדומס טאָכטער, אַנטפּלעקט דיינע זינד!

(*

געדענקט, אייביקער, וואָס אונז איז געשען, קוק
און זע אונזער שאַנד.

אונזער אַרב איבערגעגאַנגען צו פרעמדע,
אונזערע הייזער פאַרפרעמדט!

ווייזן זיינען מיר געוואָרן אָן אַ פאָטער,
אונזער מוטער ווי די וויטווען.

אונזער וואַסער — פאַר זילבער געטרונקען,
אונזער האָלץ קומט צו אונז פאַר באַלוינונג 1)

אויפן האַלז געיאָגטע, מיד געוואָרן, מען לאָזט
נישט אָפּ.

---

*) דאָ דארף קומען קאַפּיטל ה, וואָס איז אין מאנוסקריפּט אינגאנצן
ניט באַצייכנט.

1) (פריין).

צו מצרים אויסגעשטרעקט די האַנט; צו אַשור—
ברויט צו באַקומען.

אונזערע פעטער האָבן געזינדיקט און זענען
נישט דאָ; מיר ליידן פאַר זייערע זינד.

קנעכט רעגירן מיט אונז, קיין באַפרייער פון זיי.

מיטן לעבן ברענגען מיר אונזער ברויט, פון
דער שווערד אין סטעפּ.

אונזער הויט ברענט אויף אונז [1] ווי דער אויוון,
אויס הונגער־גלות.

געפייניקט פרויען אין ציון, יונגפרויען אין די
שטעט יהודה, פירשטן אויף די הענט געהאָנגען;
אַלטע נישט געשוינט. יונגע טראָגן מילשטיינער,
קנאַבן פאַלן איבער די העלזער.

אַלטע קומען נישט צום טויער, יונגע — פאַר־
שטערט זייער געזאַנג.

פאַרשטערט אונזער האַרציקע פרייד, אונזער
טאַנץ צום טרויער געוואָרן.

---

1) אונזער הויט (שוואַרץ.—אויסג.) ווי דער אויוון.

אונזער קרוין פון קאָפּ אַראָפּגעפאַלן, ווײ צו אונז, געזינדיקט האָבן מיר!

דערויף האָט ווײ געטאָן דאָס האַרץ, דערויף פאַרפינסטערן זיך אונזער אויגן.

אויף ציונס באַרג וואָס וויסט געוואָרן,
פיקסן שפּאַצירן 1) אַרוים.—

דו, אייביקער, וועסט אייביק באַשטײן, דײן טראָן — פון געשלעכט צו געשלעכט!

פאַרוואָס האָסטו אונז אויף אייביק פאַר-געסן, אויף לאַנגע יאָרן פאַרלאָזט?

פיר אונז צוריק, לאָמיר קומען צו דיר! באַנײ אונז די יאָרן פון אַמאָל!

נײערט דו האָסט אונז פאַרעקלט, צו צאָרניק ביסט דו אויף אונז.

---

1) גײען דאָרט.—אויסנ.

וואַריאַנט.

א.

1 ווי עלנד איז זיצן געבליבן
די פיל באַפעלקערטע שטאָט,
ווי אַ ווײַטווע ווײַסט!

די גרויסע צווישן די פעלקער,
איבער לענדער די הערשערין, —
געוואָרן צו צינז.

2 זי וויינט בײַ דער נאַכט,
אירע טרערן אויף די באַקן, —
פון אַלע געליבטע אירע
קיינער טרייסט!

געפעלשט אָן איר האָבן
אַלע פרײַנד!
צו פײַנד געוואָרן!

3 * וואַנדערט אוים יהודה
אוים פּיין,
אוים אַרבעט שווערע.

* צווישן פעלקער זיך באַזעצט; —
קיין רואיקייט געפונען!

צווישן די גרעניצן דערגרייכן
אים אַלע יעגער.

4 טרויערן די וועגן פון ציון,
צו פעסט־טעג קיינער גייט;
די טויערן אירע — וויסט.

אירע פּריסטער זיפצן,
אירע יונגפרויען — אין אומעט,
און איר איז ביטער, ביטער!

5 געגרייסט זענען אירע באַצווינגער,
אירע פיינד — פאַרגעניגט...
* זי האָט אָפּגערוימט דער אייביקער
פאַר אירע זינד!

גייט איר יוגנט איר (אין? —) געפאַנגענשאַפט
פון באַצווינגער געטריבן!

6 איז פון ציון אַראָפּ דער גלאַנץ,

אירע פערישטן, ווי די וויבער,
וואָס פאַרהונגערט גייען
מאַכטלאָז פאַרן יעגער.

7 טראַכט יעצט ירושלים,
* אין די טעג פון פיין און וויי,
אָן אירע קאָסטבאַרקייטן
פון אַמאָל!

אין באַצווינגערס מאַכט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער העלפט!
זאַמלען זיך די פיינד אַרום
און לאַכן אויף איר אונטערגאַנג!

8 געזינדיקט האָט ירושלים,
ווי אַן אומריינע פרוי געבליבן,
אַלע טרעטן זי אָפּ!

אַלע פאַרערער אירע — שענדן, —
זיי האָבן איר שאַנד געזען!
און זי זיפצט אָפּ און טרעט צוריק!

9 דער שמוץ נאָך אין די זוימען...
די פאָלגן נישט פאָרגעזען!
און וואונדערלעך געפאַלן,
און קיינער טרייסט!

זע, אייביקער, מיין פּיין,
וואָס אָנגעמאַכט עס האָט דער פֿיינד!

10 אויף אַלע אירע קאָסטבאַרקייט
לייגט זיין האַנט ער, דער באַצווינגער!
פֿעלקער, וואָס פֿאַרווערט דו האָסט
אין דיין געמיינדע אַריין צו קומען!
טרעטן אין דיין הייליקטום!

און איר פֿעלקערשאַפֿט פֿאַראומערט,
עסן ווערט געבעטן,
פֿאַר עסן ווערט דאָס טייערסטע נעגעבן,
* דאָס לעבן צו דערהאַלטן!
זע, אייביקער, קוק, —
* איך בין אַ פּרעסערין געוואָרן!

12 נישט אויף אייך, איר וועג־פֿאַסאַנטן,
זעט, קוקט, צי איז פֿאַרהאַנען
נאָך אַ וויי ווי מיין ווייטאָג,
וואָס איז גרימיק־צאָרניקן טאָג
מיר דער אייביקער האָט צוגעטראָכט!

קהלת

(דער זאַמלער)

אין ריימען פאַריידישט

א.

1 די רייד פון קהלת, (1
דודס זון,
קעניג אין ירושלים —

2 קהלת קינדיקט אייטלקייט,
אייטל נישטיקייט,
אַלץ איז נישטיק נישט! (2

3 דען וואָס פאַר אַ גוטס דערווישט
און וואָס האָט דער מענטש דערפון,
וואָס ער מיט זיך אונטער דער זון?

---

1) דער זאַמלער — נאָך זיין געבורט האָט דוד געשיקט נתן הנביא, מען זאָל אים אַ נאָמען געבן ידידיה (דער פריינד פון גאָט). אַלס קעניג הייסט ער שלמה—דער קעניג פון פרידן. קהלת איז דער נאָמען פון אויטאָר און פון בוך — דער זאַמלער און די זאַמלונג. דאַרום (קאַפיטל י״ב, 9) אמר הקהלת און פריער (קאַ-פיטל ז׳, 27) אמרה קהלת — געזאָגט האָט די זאַמלונג. און פילייכט דאַרף דאָ אויך זיין: אמר הקהלת.

2) אין טעקסט: הבל — אַ גענעראַל-וואָרט פאַר פיל באַ-גריפן: ווינט, אָטעם, הויך, פאַרגענגלעך (ווינטיק), אָן אַ האַפט און דאַרום אויך: נישט קלוג ווייל נישט צילמעסיק און אויך—אומרעכט, ווייל נאָר דאָס גערעכטע איז צילמעסיק און האַלטבאַר. כאַראַקטע-ריסטיש איז, דאָס כסיל איז אַ בייזער און זאָגלייך אַ נאַר.

4 אַ געשלעכט קומט, אַ געשלעכט גייט, —
און די ערד אויף אייביק שטייט!

5 און אויף=די זון און אונטער=גייט,
און שטרעבט צוריק צום זעלבן אָרט,
און ווידער אויפגעשיינט פון דאָרט!

6 גייט קיין זיד, קערט קיין נאָרד,
קרייזלט דער ווינט אין זיין געיעג: —
און אויפן זעלבן קרייזל=וועג
קומט דער ווינט צוריקגעקערט!

7 צום מעער גייען אַלע טייכן, —
נישט פול דאָס מעער קיין אויגנבליק!
וואו אָנגעקומען, דאָרטן ווייכן
די וואַסערן און גיי'ן צוריק!

8 און ווי אַלע זאַכן—פאַריאָגט, —
דערויף דער מענטש קיין שפּראַך פאַרמאָגט!
דאָס אויג פון זעען זאַט נישט ווערט,
עס האָט קיין אויער זיך פול געהערט!

9 און וואָס ס'איז געשען, דאָס וועט געשען!
וואָס לאַנג געמאַכט, דאָס ווערט געטון!
נישט דאָ קיין נייס אונטער דער זון!

10 און רופן לייט אַניים צו זען,
לאַנג שוין אויף דער וועלט געווען,
און פאַרשוואונדן אָן אַ צייכן...

11 פאַרגעסן געוואָרן די ערשטע צייטן, [3]
און די לעצטע, וואָס אונז פאַרבייטן,
וועלן קומען און וועלן וויכן
און זייער געדעכעניש דערגרייכן,
צו די נאָך לעצטערע אַמאָל
ווערט אויך אַזוי ווייניק!

12 איך קהלת בין געווען קעניג
אין ירושלים איבער ישראל [4].

13 האַרץ געלייגט און מיט פאַרשטענדיקייט
נאָכגעפאָרשט און איבערגעקלערט
וואָס אונטערן הימל געטון דאָ ווערט?

---

3) אין טעקסט: ראשונים און אחרונים — די ערשטע און די לעצטע, אָבער דערמיט ווערט באַצייכנט נישט מער ווי: דער אַמאָליקער, לאַנג געוועזענער און — דער ערשט געקומענער, דער יעצטיקער, דער וואָס איז ערשט געבוירן. אין קאַפּיטל ה', 15 און 17 זענען די אַחרונים די החיים המהלכים תחת השמש—דאָס ערשט-געבוירענע געשלעכט — די יוגנט. עס איז דער זעלבער באַגריף פון ראשון און אַחרון, וואָס אין דער רבנישער ליטעראַטור.

4) וואַרשיינלעך — ווערטלעך, און די שטעלן געהערן צו דער הדיוט-צייט פון שלמה (זע די פאָררעדע). אַזוי טייטשט אוים דער מדרש.

כ׳מיין דעם מענטשנס טעטיקייט,
אים פון מעכטיקן געגעבן,
אַלס באַשעפטיקונג אין לעבן! [5]

14 איך האָב די אַלע ווערק באַטראַכט, —
וואָס אונטער דער זון עס ווערט געמאַכט, —
נישטיק אַלץ און ווינט געזייט! [6]

15 און וואָס קרום איז, גלייך נישט ווערט,
און וואָס עס פעלט,
נישט צו געציילט!

16 טראַכט איך ביי מיר אין האַרצן און קלער,
נון וויים איך מער, און קען אויך מער
אַלס די אַלע, וואָס זענען דאָ ביז אַהער
אין ירושלים פאַר מיר געווען!
און האָב פיל וויסן און קלוגשאַפט געזען!

17 און נעם מיר צום האַרץ, און וויל דערגיין,
וואָס איז פאַרשטענדיק און געשייט,
און וואָס נאַריש, און פאַרשייט?
און זע: אַ נישטיקער געדאַנק!
וואָס מער וויסן, אַלץ מער לייד,
דאָס פילע־וויסן מאַכט נאָר קראַנק!

---

5) אין טעקסט—איז לַעֲנוֹת נישט לֶעֱנוֹת—געפייניקט ווערן.

6) „רעות רוח״ — רעי האליל (זכריה י״א, 17) מות ירעם (תהילים מ״ט, 15) — דער טויט וועט צעטרייבן. אפרים רעה רוח (הושע י״ב, 2). „רועה״ איז אויך וואַרשיינלעך דער וואָס טרייבט די שאָף.

בּ.

1 טראַכט מיין האַרץ נאָך לוסטיקייט,
גוטס געניסן! אויך צו נישט!

2 דעם לאַכער זאָג איך: ביסט צעמישט!
און וואָס טוט די פריילעכקייט?

3 טראַכט מיין האַרץ און ס'פאַלט מיר איין:
באָדן וועל איך מיך אין וויין,
און פירן מיט פאַרשטענדיקייט,
איך וועל דאָס נאַרישע געניסן,
ביז איך וועל מיך נישט דערוויסן,
וואָס אונטערן הימל עס איז געשייט?
צו וואָס עס האָט דער מענטש צו שטרעבן
אין זיינע געציילטע טעג פון לעבן?

4 און איך האָב *) זיך מיט ווערק אַרומגעשאַנצט!
הייזער געבויט, וויינבערג געפלאַנצט!

5 גערטנער און סעדער, און אויסגעזוכט,
און ביימער געזעצט פאַר יעדע פרוכט!

---

*) און האב זיך.

6 ציסטערנען געמאַכט, וואַסער צו לענקען,
דעם ביימער=שפּראָציקן וואַלד צו טרענקען.

7 און פון ביידערליי געשלעכט
האָב איך זיך איינגעהאַנדלט קנעכט,
און אויפגעצויגן אַ הויז=געזינד
און הערטן מער פון שאָף און רינד
געהאַט אַלס אַלע, וואָס זענען פריער
אין ירושלים געווען פאַר מיר!

8 און זאַמל זילבער אָן און גאָלד
און אויפגעזאַמלט *) אַלערהאַנט
קאָסטבאַרקייט פון קעניג און לאַנד
און אַלץ וואָס מענטשן האָבן האָלט!
צום גענוס און צייט=פאַרטרייב,
זינגער, קינצלער מאַן און ווייב!

9 און אַלע וואָס זענען געווען דאָ ביז דאַנען
האָב איך אין אַלעם איבערגעשטיגן!
און מיין קלוגשאַפט איז מיר בייגעשטאַנען,
פאַרשאַף מיר יעדעם פאַרגעניגן!

10 און נישט פאַרווייגערט פון מיר ווערט,
וואָס ס'האַרץ געלוסט, דאָס אויג באַגערט!
און האָב מיך מיט מיין מי געפרייט!

*) און אויך געזאַמלט.

און דאָס איז געווען איבער דער צייט
פאַר מיין גאַנצער מי מיין טייל! [7]

11 און האָב איך אָפּגעשטעלט אַ ווייל
און באַטראַכט די אַלע זאַכן,
וואָס כ'האָב זיך אָנגענומען צו מאַכן,
און אַלץ איז נישטיק, ווינט געיאָגט!
וואָס אונטער דער זון,—קיין ווערט פאַרמאָגט!

12 און צו דערגיין האָב איך באַגערט,
וואָס אַלזאָ איז פאַרשטענדיקייט,
און וואָס איז נאַריש און פאַרשייט?
דען דער מאַן וואָס וועט זיין ווערט,
וואָס וועט נאָכן קעניג קומען,
און דאָס אַלעם גרייט באַקומען?

13 און אָט וואָס איינגעזען איך האָב:
פון דום און קלוג דער אונטערשייד —
פינסטערניש און ליכטיקייט!

14 דער קלוגער האָט זיין אויג אין קאָפּ
און זעט אויף קלאָר!
עס טאַפּט דער נאַר אין פינסטערקייט!
אָבער אויך נישט מינדער וואָר,
דאָס איין געשיק פאַר אַלע גרייט!

7) „חלק״ — וואָס דעם מענטש פון גאָט איז צו־אָדער אויסגעטיילט, דאָס (איינציקע) וואָס אים באַשערט איז.

15 און האָב געטראַכט אין האַרץ ביי זיך:
וואָס ס׳טרעפט דעם נאַר, דאָס טרעפט אויך מיך!
וואָס האָט מיין וויסן מיר געלוינט?
און זע, — די זעלבע נישטיקייט:

16 דום צי קלוג, ווערט נישט געשוינט!
און עם ווערט אויף אייביקייט
קיין געדעכעניש פאַראַרבט! *)
און — ווי שטאַרבט
גלייך אַ קלוגער מיטן נאַר?!

17 און איך פאַרהאַס דאָס לעבן דערפאַר!
דען עס מאַכט אַ בייז געמיט,
וואָס אונטער דער זון געשיט,
ס׳איז נאָר אַ נישטיק ווינט־געפאַנג!

18 און עס טוט מיר הערצלעך באַנג,
וואָס אונטער דער זון כ׳האָב אָנגעמיט,
נאָך מיר זאָל עס ווער געניסן
און זיין דערויף דער אייבער־האַר!

19 און וואָס ווייס ער — ווער קען וויסן? —
זיין, אַ קלוגער צי אַ נאַר?

---

*) קיין געדעכעניש פאַראַרבן!
און ווי קען עס שטאַרבן
(גלייך) דער קלוגער מאַן גלייך צום נאַר.

20 עס איז נישט רעכט! און אָפּגעטון
האָב איך מיין האַרץ, און זאָג זיך אָפּ
פון מיין גאַנצן האָב און גאָב,
וואָס אָנגעמיט אונטער דער זון!

21 וואָס ס׳מיט זיך איינער מיט פאַרשטאַנד [8]
מיט וויסן און מיט פעיקייטן,
צו פאַראַרבן אַלץ אַ צווייטן,
וואָס וועט געפינען אַלעם גרייט,
איין אומרעכט און אַ בייזע לייד!

22 און וואָס פאַר אַ גוטס דעם מענטש געשיט,
וואָס האָט זיך אונטער דער זון געמיט?
אַלץ געפלייסט זיך און געטראַכט,
פאַרברענגט די טעג אין פיין און לייד,
און נישט גערוט — דאָס האַרץ ביינאַכט, —
אויך די זעלבע נישטיקייט!

23 איז אַ גוטס נאָר איינס פאַרהאַן, —
עסן, טרינקען זאָל דער מאַן,
לאָזן וואויל זיך גיין!
איז עס אָבער, ווי כ׳האָב געזען,
ביי גאָט אין דער האַנט!

---

8) זיך געמיינט, פאַרגלייך קאַפּיטל ד׳, 8: ולמי אני עמל?

24 ווער איז אויסער מיר אימשטאַנד
נאָך צו געניסן און צו צערן?
וועמען ער ווויליקט, טוט ער באַשערן
פרייד און קלוגשאַפט און פאַרשטאַנד, —
און פאַרנעמט דעם זינדיקערס טעג
נאָר מיט זאַמלען און מיט שטרעבן,
דעם גאָט=געפעליקן איבערצוגעבן, —
אויף אַ נישטיק ווינט=געיעג.

ג.

1 צייט פאַר יעדעם דינג באַשערט! 9)
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט,
צו דער צייט ווערט אויסגעפירט!

2 פאַרהאַן אַ צייט ווען מען געבערט
און צום שטאַרבן — אויך אַ צייט!
און אויף פלאַנצן — דאָ אַ צייט
און ווען אויסגעוואָרצלט ווערט!

---

9) אַלץ איז אונגעשטעלט און עס קומט אַליין אַרויס צו דער צייט. (זע ווייטער 11.) דער מענטש נאָר מיינט, אַז ער טוט עפּעס מיט זיין ווילן, צו זיין ציל. דאָס איז נאָר די מי פון גאָט געגעבן, ער זאָל באַשעפטיקט זיין מיט איר.

3 און ווען געהיילט און ווען געטייט!
און אויף בויען און צעשטערן,

4 אויף געלעכטער און אויף טרערן,
צום קלאָגן צייט, צום טאַנצן צייט!

5 שטיינער ווען צוזאַמענפירן,
און ווען שטיינער ווערן צעשטרייט!
און ווען געהאַלזט און אָפּגעווענדט!

6 און אויף זוכן און פאַרלירן,
און ווען געהיט און ווען פאַרשווענדט!

7 און ווען געניית און אויפגעטרענט
און אויף שוויגן און אויף רייד!

8 אויף ליבן צייט, אויף האַסן צייט!
און אויף פרידן און אויף שלאַכט!

9 און דער פלייסיקער וואָס מאַכט
מיט זיין מיען און באַשטרעבן?

10 די גאַנצע זאַך, ווי איך זע איין,
איז דעם מענטש פון גאָט געגעבן,
ער זאָל דערמיט באַשעפטיקט זיין!

11 און אַלעס האָט ער אין דער צייט
אַריינגעפּאַסט און אָפּגעשטעלט!
אין האַרץ אַריין געגע׳ן אַ וועלט, [10]
נאָר נישט געגע׳ן די מעגלעכקייט
וואָס ער טוט צו האָבן דערקענט,
ס׳גאַנצע ווערק בּיז אָנהייב בּיז ענד!

12 און זע, קיין אַנדער גוטס פאַרהאַן:
עס זאָל לוסטיק זיין דער מאַן
און זיך גוטס טון אינם לעבן!

13 און יעדער מאַן [11] וואָס עסט און טרינקט,
און גוטס צו זעען אים געלינגט
פאַר דעם וואָס ער דאָ מיט זיך אָפּ, —
עס איז פון מעכטיקן אַ גאָב!

14 און איך ווייס: וואָס בּאַשערן,
ס׳וועט דער מעכטיקער, וועט זיין!
און ס׳וועט אויך אייביקלעך געווערן,
מאַכסט נישט מינער און נישט מיין!
און דאָס דער מעכטיקער בּאַצוועקט,
דאָס דער מענטש זיך פאַר אים שרעקט!

---

10) צו דערקענען, נאָך נאָך אַ קורצע צייט, דען די צייטן פון פאַרן מענטש ווערן פאַרגעסן און וואָס שפּעטער נאָך אים וועט זיין, אָדער „ווען ער וועט שוין זיין בּיי די טויטע״, קען דער מענטש נישט וויסן, עס וועט אים קיינער נישט קומען צו זאָגן.

11) נישט נאָר אַ קיניג ווי ער.

15 וואָס ס׳איז געשען — איז שוין געשען!
וואָס קומען וועט, איז אויך געווען, —
און דעם געיאָגטן גאָט באַוואַכט!

16 און זע איך נאָך, ווי אונטער דער זון,
וואו רעכט דאַרף זיין, ווערט בייז געטון! [12]
און יעדע שלעכטיקייט געמאַכט,
וואו הערשן דאַרף גערעכטיקייט, —

17 זאָג איך: דער מעכטיקער וועט רעכטן
אי דעם בייזן, אי דעם שלעכטן!
אומרעכט ווער און רעכט געהאַט!
דען אויף אַלץ, פאַר יעדע טאַט
קומט דאָרט אַ צייט!

18 און איך טראַכט וועגן גערייד, —
דאָס פון מעכטיקן אויסגעשיידט [13]
זאָל זיין דער מענטש, און וואַרף אַ בליק, —
זיי זיינען אויך דאָס זעלבע פי!

19 דען איבער אַלע—איין געשיק!
עס שטאַרבן יענע גלייך ווי די!

---

12) אין טעקסט: במקום — אין דער אַנשטאַלט.

13) צייט אין רעכט איז פאַר אַלע גלייך, ווי עס איז פאַסיק פאַר אַ קולטור וואָס ציט צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט אויך אַ שור נגח.

דער זעלבער גייסט [14] פֿאַר פֿי און לייט,
און דער מענטש האָט אויך נישט מער!
דען אַלץ די זעלבע נישטיקייט!

20 אויך איין גאַנג פֿאַר אַלע גלייך!
אַלע — פֿון דער ערד געקומען,
און פֿון דער ערד צוריק גענומען!

21 ווער ווייסט, דאָס צו דער הייך
דער גייסט פֿון מענטש געהויבן ווערט,
און גענידערט צו דער ערד —
דער גייסט פֿון פֿי?

22 איך זע, עס בלייבט דעם מענטש נישט מער,
נאָר זיך צו פֿרייען מיט זיין מי!
דאָס איז זיין טייל און זיין באַשער!
קיינער ברענגט אים, ער זאָל זען,
וואָס נאָך אים עס וועט געשען!

---

14) רוח—גייסט, אָטעם, וואָס באַוועגט זיך אינם מענטש אין איינגעווייט (י״א. 5) און באַוועגט אים אָפּט צום בייזן און וועלכן דער מענטש קען נישט באַהערשן (ח׳, 8);

ד.

1 ווידער האָבֿ איך דעם רויבֿ [15] באַטראַכט,
וואָס אונטער דער זון דאָ ווערט געמאַכט!
די טרערן, וואָס רינען!
פֿון געשמעלטע
און זיי וועלן קיין טרייסט געפֿינען!
און פֿון איבֿערמאַכט געקוועלטע, —
קיין דערבאַרמונג אין דער נויט!

2 טראַכט איך, בעסער לאַנג שוין טויט,
אַלס די, וואָס לעבן צווישן די ליידן!

3 און נאָך בעסער איז פֿאַר ביידן
איז דעם, וואָס איז נאָך גאָרנישט געווען
און דאָס בייזע נישט געזען,
וואָס דאָ אונטער דער זון געשיט!

---

[15] עשק — נענטער צו אינזער עקספּלאָטאַציע — דאָס יאָגעניש, דאָס איינרייסעניש נישט אָפּגעהאַלטן פֿין געוויסן און ערלעכקייט און די קריגערייען דעריבער. פֿון עשק שטאַמט אויך דער עסק, מיט די עסקים ווערט אויך מיטגעריסן דער קלוגער מאַן (ז׳, 7) און „קלוג" איז דער גענגזאַץ פֿון שכל און כּסיל, אַלזוי אויך—דער גערעכטער. גערעכטיקייט איז צילמעסיקייט.

4 און וואָס מענטש נאָך יאָגט זיך און מיט, *)
דאָס **) פאַרנעם, די טעטיקייט, —
איז נאָר ווייל איינער דעם צווייטן באַניידט!

5 און דער נאַר די הענט פאַרפרעסט
און זיין אייגן לייב זיך פרעסט!

6 בעסער אַ וועניק שטילקייט פאַרמאָגט
אַלס פיל געמאַטערט און ווינט געיאָגט!

7 און נאָך אַ שלימערע נישטיקייט
האָב איך דאָ אונטער דער זון געזען! 16)

8 עס לעבט אַ מאַן מיט איינזאַמקייט,
לעבן זיך ער האָט נישט קיינעם! —
ער האָט קיין זון, קיין ברודער געהאַט
און ער מיט זיך מיד און מאַט,
פון רייכטום ווערט זיין אויג נישט זאַט!

---

*) און וואס דער מענטש זיך יאגט און מיט.

**) דער.

16) זעלבסטבאַטראַכט־נג פון פאַרלאָזטן (פיליכט געוועזע־נעם) קעניג שלמה, וואָס בענקט צו אַ פריינד, נאָך מער צום הויז־גליק אין דרייען — מאַן, פרוי און קינד (זע ווייטער). ער איז אַלט, פאַרלאָזט, און עס איז אים קאַלט ווי דעם קעניג דוד (ווייטער 11). עס שטייט אים פאָר די געפאַר קענטיק פון הדד, וואָס איז געקומען פון מצרים און איז אים געוועזן אַ „שטערעניש" פאַר זיין גאַנצער רעגירונגס־צייט (מלכים א׳ י״א, 14);

און פֿאַר װעמען אַלץ אינאײנעם
איך זיך מי און קװעל אָן אַ נוץ,
און זאָג מיך אָפּ פֿון יעדן גוטס, —
אױך אַ נישטיק בײזע זאַך!

9 איז צװײ שױן בעסער אַ סך
אַלס אײנעם!
זײ קען גוטער לױן באַגלײטן,
פֿאַלט מען, אײנער העלפֿט דעם צװײטן!

10 אײנער האָט קײן הילף פֿון קײנעם —
װײ אים, אױב ער פֿאַלט!

11 און װאַרעם, ליגן צװײ אינאײנעם,
דעם אײנציקן איז — קאַלט!

12 און װען עמיץ באַפֿאַלט, —
אין צװײען װערט לײכטער געפּאָכטן!
און אַ זײל אין דרײען געפֿלאָכטן,
רײסט זיך נישט געשװינט!

13 בעסער דעם אָרעמען קלוגן קינד, (17
אַלס דעם אַלטן קעניג דעם נאַר,

---

17) געמײנט הדד (מלכים א׳ י״א, 17).

וואָס זעט נישט קיין געפֿאַר,
וואָס האָט שוין יעדע פֿאָרזיכט פֿאַרלוירן 18)

14 רעגירן איז ער געקומען אַרויס
פֿון אָפּקער־הויז! 19)
אין זיין קעניגרייך 20) געמיין געבוירן!

15 און כ׳האָב געזען, ווי אָנגעשוועבט
קומט אונטער דער זון אַלץ וואָס לעבט,
און זיך מיטן צווייטן קינד געגעגנט, 21)
קעגן ערשטן אויפגעלענט!...

---

18) אַלס אַ מאַן פֿון פּרעהס טאָכטער איז אים לייכט געוועזן דעם הדד, וואָס האָט זיך אויפגעהאַלטן ביי פּרעה, ווען ער איז פֿון אדום אַנטלאָפֿן, צו באַזייטיקן; ער האָט דאָס נישט געטון ווייל אַלץ הענגט אָפּ אין דער צייט (ג׳, 1). וואָס גאָט וועט באַשערן דאָס וועט זיין (14) און „דעם געיאָגטן גאָט באַוואַכט״ (15).

19) אין טעקסט „הסורים״, נישט „האסירים״ און נישט „הסירים״ — מיט אַ „ויו״ נישט קיין „יוד״ אין אָן אַן „אלף״— אַלזאָ נישט געבונדענע און נישט טעפּ. עס שטאַמט פֿון „סרה״— מאוסקייט: (הכל סר) אויך אַן אָרט, וואו מען קערט אָפּ. הדד, אויבוואָל פֿון קעניגלעכער פֿאַמיליע, איז אַ שלעכט געבוירענער, ווייל נישט פֿון גראָדער ליניע און פּילייכט פֿון אַ קעפּסווייב.

20) אין אדום.

21) ווער דער צווייטער הדד האָט געזאָלט זיין, פֿאַר דער כראָניק פֿאַרשוויגן. עס האָט געקענט זיין אַזוינער, וואָס פֿיגורירט אין דער לעגענדע אַלס אשמדאי, וואָס האָט דעם קעניג שלמה

16 נאָך גרעסער איז דאָס פאָלק אין גאַנג,
נאָך אומצייליקער די רייען!
און וועלן זיך אויך מיט אים נישט פרייען, —
אַ נישטיקער ווינט=געדאַנק!

17 גייסט צו גאָט אין הויז אַריין,
זע, אויף דיינע פּים געאַכט! 22)
און ליבער פיל=געהאָרזאַם זיין
אַלס ווי נאַרן פיל געשלאַכט!
דען עס וויסן נישט די לייט
ווי אַ זינד ווערט גוט געמאַכט*)! 23)

פאַרטריבן, וויניקסטנס אויף אַ צייט. מעגלעך איז אָבער אויך, אַז די סענטענצן פון דעם קאַפּיטל האָבן אויך אַ באַציאונג צום פאָטער דוד, וואָס זאָגט אויף זיך: „ואני איש רש ונקלה" (שמואל א' י"ח, 24) און שמואל אויף אים — הלא יום קטן אתה בעיניך (שמואל א' ט"ו, 17), וואָס האָט זיך אויף דער עלטער נישט אָפּגעהיטן פאַר זיין זון אבישלום און שפּעטער פאַרן צווייטן זון, אַבישלומס יינגערן ברודער אדניה.

22) איינפאַך — ריין צו האַלטן.

*) צו מאכן גוט א שלעכטע זאך!

23) „עשה" איז טון, אויך פאַרבעסערן, פאַרגיטיקן (כה יעשה לי האלהים) און אויך — רייניקן (ואת הבקר אשר יעשה אברהם...)

ה.

1 און פאַר גאָט דאָס מויל באַוואַכט! *)
און נישט פאַרכאַפּט זיך אין די רייד!
גאָט איז אין הימל, דו — אויף דר׳ערד,
דאַרום פאַר גאָט קיין רייד געמערט!

2 דען קומט דער טרוים מיט פילערליי, —
אַזוי דער נאַר מיט פלוידעריי!

3 און האָסטו אַ געליבע געמאַכט,
נישט געצעגערט, אָפּגעבראַכט!
דען מען האָט קיין נאַרן ליב, —
וואָס דו האָסט פאַרשפּראָכן — גיב!

4 שוין פיל ליבער נישט פאַרשפּראָכן,
אַלם געזאָגט און וואָרט געבראָכן!

5 און אַ זינדיק וואָרט פאַרמייד:
זאָג נישט דעם, וואָס קומט דערמאַנען,
דאָס מען האָט דיך שלעכט פאַרשטאַנען,
עס וועט דער מעכטיקער הערן די רייד,
און ער זאָל בייז צאָרניק ווערן,
און דיין האַנטווערק דיר צעשטערן!

---

*) און פאר גאט דיין מויל—באוואך!

6 און ווער ס׳איז פּיל *) מיט טרוימעריי,
שווערמעריי, גענאַרעריי,
דער אויך די פּילע ווערטער האָט, —
ליבער זיך געפּאָרכט פאַר גאָט!

7 און זעסטו רויב אין לאַנד פאַרשפּרייט,
דער אָרעמאַן ווערט אויסגעניצט
פון רעכט באַרויבט די שוואַכע לייט
און פון יעדן גערעכטיקייט!
נישט וואונדער זיך, דאָס ווערט געשיצט
פון דעם, וואָס הויך און העכער זיצט,
און וואָס נאָך איבער זיי געשטעלט!

8 אין אין יעדן פאַך, די ערד
איז איבער אַלעם; איך אַ קעניג
איז דעם אַקער אונטערטעניק!

9 ווער זילבער ליבט, זילבער זאַט נישט ווערט!
און די מענגע ליבן האָט קיין ציל!

10 דען דאָס גוטע וואַקסט צומאָל,
נישט מינדער וואַקסט די עסער=צאָל!
נאָר די אויגן זעען פּיל!

*) און איז ווער פּול.

11 און זים — דער שלאָף פון אַרבעטס=לייט,
ווייניק אָדער פיל פאַרצערט, —
און דעם רייכנס שלאָף צעשטערט
די זעטיקייט!

12 איז נאָך פאַרהאַן אַ בייזע לייד.
וואָס דאָ אונטער דער זון געשיט
צום באַזיצערס שווער געמיט
ווערט אַ רייכטום צוגעגרייט!

14 אַ שלעכט געשעפט און נאָך אַ צייט,
און דאָס רייכטום גייט פאַרלוירן,
און אים ווערט אַ זון געבוירן
איז שוין דערפון אַלעם בלויז!

15 און ווי פון מוטערס=לייב אַרויס
גייט ער צוריק, ווי ר׳איז געקומען!
און פון דער מי, וואָס ער דאָ טרייבט,
אין דער האַנט אים גאָרנישט בלייבט,
און האָט גאָרנישט מיטגענומען!
און דאָס איז זי אויך די בייזע לייד,
דאָס אַ מאַן קומט און — פאַרשווינדט!

16 און וואָס דערלעבט ער איבער דער צייט
וואָס אויפן ווינט ער האָט זיך געמיט? *)
געגעסן אין אַ פינסטערקייט,
אין זאָרג און פּיין, **) און צאָרן!

*) וואס ר׳האט געמיט זיך אויפן ווינט,
**) און אין זארג, אין פיין,

17 און עס איז מיר נאָך קלאָרער געוואָרן,
דאָס דעם מענטשנס איינציק פאַרמעג
איז עסן און טרינקען און גוטס זיך טון
פאַר זיין גאַנץ באַמיען זיך אונטער דער זון,
אין די געציילטע לעבנס=טעג,
פון מעכטיקן, וואָס איז אים געגעבן, —
דאָס איז זיין איינציק טייל אין לעבן!

18 און וועמען ער גיטער און רייכטום באַשערט,
און דערפון צו עסן אים נישט פאַרווערט,
און ס׳מיט זיך דער מאַן מיט לוסטיקייט,
און האָט זיין טייל זיך אָפּגענומען
פון מעכטיקנס לייטזעליקייט
האָט ער אַ געשאַנק באַקומען!
און טראַכט אויך נישט אין זיין לעבנס=צייט,
דען דער מעכטיקער האָט אים פאַרנומען
מיט האַרציקער פרייד!

ו.

1 און נאָך אַ בייזע לייד דערקענט,
וואָס ווערט אונטער דער זון געשיקט
אויף אַ מענטש און שווער אים דריקט!

2 ווערט אַ מאַן פון גאָט געגענט
רייכטום, גיטער און אויך ערן,
און ער קען זיך לייכט באַשערן
וואָס אַ האַרץ קען באַגערן,
נאָר פון דעם, וואָס ער פאַרמאָגט
אים צו עסן איז פאַרזאָגט!
עס איז אַ פרעמדן צוגעגרייט, —
אויך אַ נישטיק בייזע לייד!

3 ווען הונדערט זין דער מאַן געבערט
און ער לעבט אַ לאַנגע צייט,
און וואָס די יאָרן=צאָל איז גרעסער
און נישט געוועזן פון גוטן געהאַט
און קיין באַגרעבעניש געהאַט, —
זאָג איך, דעם מפּיל=קינד איז בעסער!

4 ער קומט דער מאַן אין נישטיקייט
און — צו פינסטערניש געווענדט!
זיין נאָמען דעקט די פינסטערקייט.

5 קיין זון געזען און נישט געקענט, —
פיל שוין ליבער דעם אַבאָרט.

6 און העט ער טויזנט יאָר געלעבט,
טאָפּלט, — און קיין גוטס דערלעבט, —
גייט דאָך אַלץ צום זעלבן אָרט!

7 די גאַנצע מי איז פאַר דער קעל,
און נישט זאַט ווערט אויך די זעל, —

8 וואָס איז דעם קלוגסטן מער געגעבן?
און דעם אָרעמאַן, וואָס טויג,
וואָס ער קליגט זיך קענן לעבן? (24

9 ליבער, וואָס עס זעט דאָס אויג,
אַלס דער קלוגער שנעלן=גאַנג, —
אויך אַ נישטיק ווינט=געפאַנג!

10 און וואָס געקומען — (25
אָנגערופן איז זיין נאָמען
און ער איז אַלס מענטש באַקאַנט!
און דער מענטש איז נישט אימשטאַנד
מיטן שטאַרקן צו שטרייטן!
און די מענטשן האָבן רייד,

11 רייד, וואָס מערן נאַרישקייטן,
וואָס פאַרן מענטש עס איז געשייט?

(24 הלך — גיין, אַרויסטרעטן; ידע להלך—וויסן אַרויס־צוטרעטן; הלך נפש— דער געדאַנקען־גאַנג; דערפון שפּעטער הלכה, כּגנד החיים — געגן דער ווירקלעכקייט — פאַנטאַזירן, אויף דער שטעל—וועגן העכערע צילן פון מענטש אין שפּעטערן לעבן; ער האַלט עס פאַר נישט ריכטיק: „עסן און טרינקען זאָל דער מאַן, דער מענטש מיט זיך פאַר דער קעל".

(25 דאָס ניי־געבוירענע מענטשן־קינד.

12 און ווער קען אים ריכטיק ראָטן,
וואָס פאַר אים איז גוט אין לעבן,
און די טעג, וואָס דורכצושוועבן
אים באַשערט איז, ווי אַ שאָטן!
און קיינער ווערט אים נאַכריכט געבן,
וואָס נאָך אים עס וועט זיך טון
אונטער דער זון!

ז.

1 ליבער אַ נאָמען (26) אַלס גוטע איילן,
און פון געבורט דער טאָג פון טויט!

2 און ליבער אין הויז פון טרויער צו איילן
אַלס אין טרינקער=הויז צו ווײַלן
דען אַלעם ענדיקט מיטן טויט
נעמט זיך דער, וואָס לעבט, צום האַרץ!

3 און ליבער אומעט אַלס געלעכטער!
דען דאָס אָנגעזיכט ווערט שלעכטער,
און געבעסערט ווערט דאָס האַרץ!

4 אין הויז פון טרויער ס׳קלוגנס געדאַנק;
צום טרינקער=הויז דעם נאַרס פאַרלאַנג!

(26 אַ גוטן, איבערגעלאָזט.

5 און בעסער פון קלוגן — אַן אָנגעשריי,
איידער פון נאַרן צו הערן געזאַנג!

6 דען איינערליי:
צי קנאַקן דערנער אונטער אַ טאָפּ,
אָדער עס זינגט אַ נאַרישער קאָפּ!

7 און נישט *) איז דאָס אַלץ מיטאַנאַנד
דעם קליגסטן מאַן צעמישט דער רויב
און מאַכט דאָס בעסטע האַרץ 27) צו שאַנד!

8 און נישט אין אָנהייב די זאַכן לויב,
וואַרט נאָר, וואָס צו ענד געשיט!
און בעסער לאַנג= אַלם הויך=געמיט!

9 און לייכט אין צאָרן ברעך נישט אויס;
צאָרן רוט אין נאַרן=שויס!

10 און נישט געזאָגט אויך: וויאָס באַדייט,
בעסער געוועזן דאָך פריער די צייט?

11 נישט אויס קלוגשאַפט טוסט עס פרעגן!
גוט איז וויסן, ווען פאַרמעגן!

*) און נישטיק.

27) לב מתנה — פון גאָט געשענקט.

12 דערהויפּט פֿאַר די, וואָס זון געניסן [28]
אין טאָפּלטן שאָטן [29] פֿון זילבער און וויסן!
דער פֿאָרצוג פֿון וויסן: די וויסנשאַפֿט
גיט־איר באַזיצער לעבנס־קראַפֿט!

13 און דאָס ווערק פֿון גאָט נעם ווי ס'איז.
וואָס פֿון אים איז קרום אַרויס, —
דו גלייכסט נישט אויס!

14 האָסטו העלע טעג, געניס!
און נעם פֿאַר ליב
אויך די צייטן וואָס זיינען טריב!
דען עס זענען ביידערליי צייטן
פֿון גאָט געמאַכט און טוט זיי בייטן,
דאָס הינטער אים דאָס מענטשן־קינד
קיין שפּור געפֿינט! [30]

28) דאָס וואויל־געמיטיקסטע פֿאַרן אָריענטאַלישן מענטש צו זיצן אין שאָטן אונטער אַ דאַך פֿון אַן אָפֿענער געביידע און צו זען און צו געניסן די זון. „ראה" האָט דעם באַגריף פֿון געניסן: „ראה חיים" — געניסן דאָס לעבן; „ראה שמש" — געניסן די זון — פֿיין און רואיק לעבן; די שטילקייט וואָס איז בעסער פֿון פֿיל מאַטערניש און ווינט־געיעג (ד, 5). אונטער דעם אויפֿדאַך ווערן אויפֿגענומען געסט: „אחרי כי באת בצל קורתי"; דער שאָטן אינטערן דאַך איז דער שוץ וואָס ווערט געגעבן;

29) שוץ (זע פֿריער 28).

30) גלייך עמיק גייט אָפּ און פֿאַרשווינדט, פֿאַרניכטנדיק נאָך זיך יעדן צייכן. עס איז גאָט נישט צו זען, נאָך אים קיין צייכן צו געפֿינען און נישט נאָר די צוקונפֿט איז פֿאַרשטעלט

15 און האָבּן האָבּ איך שוין אַלץ געזען
אין מיין נישטיקער לעבּנס=צייט!
דעם גערעכטן—אונטערגיין
און צוליבּ גערעכטיקייט!
און דאַגעגן — אויפגערעכט
דעם שלעכטן אין זיין שלעכטיקייט!

16 זיי נישט צו קלוג, נישט צו גערעכט, [31]
נאָך וואָס זאָלסטו זיך פאַרדאַרבּן?

17 און ווילסטו פאַר דער צייט נישט שטאַרבּן,
נישט צו דום און נישט צו שלעכט!

18 אָן דעם זיך האַלט און יענץ נעם מיט,
ווער גאָט זיך פאָרכט גייט דורך די מיט!

(דער וויים קיינמאָל נישט, וואָס נאָך אים וועט זיין, און געשיט וואָס, קומט קיינער נישט אַראָפּ צו די טויטע זיי אָנצוזאָגן), נאָר אויך די פאַרגאַנגענהייט: די אַלטע צייכן ווערן פאַרגעסן. גאָט האָט אַזוי זיין ווערק געמאַכט, מען זאָל עס נישט דערקענען פון אָנהייבּ בּיז צו ענד (ג׳, 11) און צוואַר דאַרום, מען זאָל זיך פאָרכטען פאַר גאָט (דאָרטן, 14). אַלזוי ווערט גאָט נישט געזעען אין זיין אָנקומען (די צוקונפט) און נישט אין זיין אָפּגיין (די פאַרגאַנגענהייט). פון איין משה ווערט דערציילט, דאָס ער האָט געזען גאָט פון אונטן; די צוקונפט איז פאַר אים אויך פאַרבּאָרגן געוועזן.

31) קעניג-פּאָליטיק.

19 און דער מאַן וואָס קלוגשאַפט באַזיצט [32]
ווערט פון זיין קלוגשאַפט בעסער געשיצט
אַלס פון שילדן=טרעגער צען, [33]
וואָס זענען דאָ אין שטאָט געווען!

20 און קיינער אין לאַנד איז לויטער גערעכט,
וואָס זאָל נישט האָבן קיין פעלער געמאַכט...

21 און אויף זייערע רייד נישט אַכט!
הער נישט, אויב דיך שילט דיין קנעכט...

22 ווען אין גערעכעניש געזוכט, —
האָסטו אַנדערע אויך געפלוכט!

— — — — — — — —

23 אויסגעפאָרשט דאָס אַלעם קלוג,
און געמיינט, איך וויים גענוג, —
און עס איז נאָך וויים פון מיר,

24 און נאָך ווייטער פיל אַלס פריער,
און — אין אַ טיפעניש פאַרשטעקט,
דאָס עס קיינער נישט אַנטפלעקט...

---

32) פון זיך גערעדט.

33) באַצים זיך אויף אַ געשעעניש.

25 כ׳האָב אַלץ אַרום געפּאָרשט גענוג:
וואָס איז באַרעכנקייט און קלוג
און וואָס איז נאַריש ווילד און בּיין?

26 און אָט דאָס איינע, וואָס איך ווייס:
שלימער אַלס דער טויט דאָס ווייבּ!
זי האָט נעצן און פאַלן אין לייבּ,
און ווי מיט שטריק בּינדן די הענט,
אַנטרינט נאָר דער, וואָס פאָרכט זיך פאַר גאָט,
דער זינדיקער קיין רעטונג האָט!

27 קהלת זאָגט: מי פאַרשווענדט 34)
די גרויסע ווייבּער־צאָל דערקענט
איינס אים איינס געפאָרשט גענוי,
און נאָך געזוכט, — קיין רעכטס פאַרהאַן!

28 צווישן טויזנטער — געפין איך אַ מאַן,
צווישן די אַלע — קיין איינציקע פרוי!

29 און אויסער דעם, וואָס נאָך איך געפין
גאָט דעם מענטש האָט גראָד געמאַכט 35), —
און זיי האָבּן פיל אין זין,
רעכנשאַפטן פיל געמאַכט 36)!

34) פון טעקסט זענען אַרויסגעלאָזט אייניקע ווערטער.
35) לעבּן, עסן, טרינקען און געניסן.
36) אידעען וועגן צוקונפטיקן לעבּן, אויסגעטראַכט פון די וואָס קענען דאָס לעבּן נישט געניסן און גייען דאַרום קעגן דער ווירקלעכקייט (ו׳, 7 און 8).

ח.

1 צוּ דעם קלוגן [37] ווער זיך גלייכט?
און אין געריכט
ווער צום זאַך־באַשייד דערגרייכט?
מענטשן־קענערשאַפט באַלייכט
זיין אָנגעזיכט,
זיין אָנבליק צייכנט אוים די מאַכט!

2 ראָט איך: קעניגס מויל געהיט!
און וועגן שוואור ביי גאָט געטראַכט! [38]

3 ווענדסט זיך אָפּ, — געציילט די טריט!
און צו קיין בייז זיך צוגעשטעלט;
דער קעניג טוט, וואָס אים געפעלט!

דעם קעניגס וואָרט איז רעגימענט!
ער טוט, פון קיינעם אָפּגעווענדט!

און דער מאַן, וואָס היט געבאָט [39]
פאַר קיין בייז צו פאָרכטן האָט!

---

37) גערעדט פון זיך, פון „החכם מכל אדם״.

38) דוד, איבערגעבנדיק שלמהן דאָס קעניגרייך, האָט פאַר־זאַמלט דאָס פאָלק און האָט געהייסן צו שווערן שלמהן, וואָס דאָס פאָלק האָט אויך געטון.

39) פון קעניג.

6 ווייל צייט און רעכט דער קלוגער היט!
און ריכטיק צו דער צייט פאַרגעלטיקט
ווערט יעדע זאַך, ווייל איבערוועלטיקט
פון בייזן אין דעם מענטשם געמיט!

7 ווייל וואָס קומען וועט דער מענטש נישט ווייסט
און קומט עס, קיינער מאַכט באַקאַנט!

8 עס באַהערשט קיין מענטש דעם גייסט,
איז אים צווינגען נישט אימשטאַנד!
אין טאָג פון טויט דאָך העלפט קיין מאַכט,
און קיין געשיקטקייט אין דער שלאַכט,
דאָס בייזע העלפט נישט צום אַנטרינען!

9 דאָס אַלעס האָב איך אויסגעפונען, —
דען כ׳האָב געפאָרשט און דורכגעטראַכט
וואָס נאָר געשען איז אונטער דער זון,
צייט דעם צווייטן שלעכטס צו טון
עס האָט זיך באַנוצט דער מענטש מיט מאַכט!

10 און וואָרהאַפטיק דאָס איך האָב געזען,
זינדיקע לייט, באַהאַלטן געווען 40)
און — געקומען!

40) קבר—באַהאַלטן, ווארשיינלעך אין דער ערד באַהאַלטן.

און פון אַ הייליק אָרט געוואַנדלט, (41
און אין שטאָט זיך איבערגענומען,
דאָס זיי האָבן רעכט געהאַנדלט!
אויך אַן אומגערעכטיקייט!

11 ווייל נאָך דער זינד נישט צו דער צייט
דער שטראָף־באַשייד ווערט אויסגעפירט,
ווערט דאָס האַרץ פון מענטש פאַרפירט
צו אַלדעם בייז! ווייל מען זעט,
דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגערט
און עס ווערט אים פראָלאָנגירט!

12 אויבוואויל איך וויים, דאָס (גוט?) וועט זיין
דעם גאָטספאָרכטיקן אַליין
וואָס טוט ערפילן זיין געבאָט

13 און נישט גוט דעם מאַן פון זינד,
וואָס ווי אַ שאָטן ער פאַרשווינדט,
ווייל ער קיין לאַנג לעבן האָט,
ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט!

14 איז אַ נישטיקייט פאַרהאַן,
וואָס ווערט געמאַכט דאָ אויף דער ערד,
וואָס דעם גערעכטן איז באַשערט

---

41) פון „קרנות המזבח" אָדער פיליכט „עיר מקלט",
וואָס זיי זענען געשיצט געווען פאַרן אויספירן די שטראָף. שלמה
האָט נישט געקוקט דערויף (זע מלכים א ב׳, 28)

אָפּט דער לוין פון בייזן מאַן!
און וואָס דעם גוטן צוגעהערט
דאָס באַקומט דער בייזער מאַן!
זאָג איך: אויך אַ נישטיקייט

15 און די פרייד געלויבט זאָל זיין!
דען קיין בעסערס האָט צו טון
דאָס מענטשן=קינד אונטער דער זון,
נאָר עסן, טרינקען און לוסטיק זיין!
און זאָל עס זיין אויך זיין באַגלייט
איבער זיין נישטיק מיאיקער צייט,
וואָס אונטער דער זון באַקומען ער האָט
געשענקט פון גאָט!

16 איך האָב דאָך דערויף מיין האַרץ געווענדט,
איך זאָל האָבן די קלוגשאַפט דערקענט,
צו וויסן, וואָס טוט זיך דאָס אויף דער ערד,
וואָס שלאָפן נישט לאָזט טאָג אַזוי נאַכט!

17 און ס׳גאַנצע ווערק פון גאָט באַטראַכט,
און איינגעזען —
דאָס עס וועט קיין מענטש דערגיין,
וואָס אונטער דער זון עס ווערט געמאַכט
און זאָל ער מיען און זוכן, ער וועט נישט געפינען
וואָס עס שטעקט דערינען!
און מיינען צו געפינען דער קלוגסטער מאַן,—
עס איז קיין מעגלעכקייט פאַרהאַן!

ט.

1 ד״ען איך האָב דאָס אַלעס צום האַרצן גענומען!
און ס׳איז פֿון דעם אַלעס אַרויסצובאַקומען,
דאָס ווען אויך קלוג און ווען גערעכט,
אַזוי זיי, ווי ווייערע קנעכט —
זענען ביי גאָט אין דער האַנט!
אויך נישט באַגרייפֿט דעם מענטשס פֿאַרשטאַנד
נישט זיין האַסן, נישט זיין ליבן!
אַלס פֿון פֿאַר אים — פֿאָרגעשריבן!

2 און איין ענד פֿאַר אַלץ מיט אַנאַנד:
פֿאַרן גערעכטן און נישט גערעכטן,
און ווער איִמריין איז און ריין,
און צי געאָפּפּערט ווערט צי ניין,
און פֿאַרן גוטן און פֿאַרן שלעכטן!
און צי שווערט דער מאַן צי נישט!
איין צופֿאַל אַלע דערווישט!

3 און דאָס איז דאָס שלימסטע אונטער דער זון
פֿון אַלעם, וואָס ווערט דאָ אָפּגעטון,
דאָס פֿאַר אַלע דיזעלבע גאָב!

און דער מענטש אין זיין לעבנס=צייט
איז פול בייז און צעלאָזנקייט,
און צו די טויטע אַראָפּ! 42)

4 דען ווען מען זאָגט נאָך: בלייב!
האָט נאָך צו האָפן אַ גרונד!
דען בעסער אַלס דעם טויטן לייב,
איז דעם לעבעדיקן הונט!

5 ווייסט דאָך פון טויט דער וואָס לעבט,
פון אַלעם ווייסן אויסגעוועבט
איז דער טויטער שוין!
און נישט פאַרהאַן פאַר אים קיין לוין,
עס ווערט זיין נאָמען נישט געוועקט!

6 און מיט אים צוזאַמען—אויסגעמעקט
זיין ליבשאַפט, האַס און נייד!
און אויף אייביקער צייט
דער טויטער מאַן זיין טייל פאַרלירט
אין דעם, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט!

42) די אונטערוועלט: בור, דומה א. אַנדערש — (ז. ישעיה י״ח, פון 9 און ווייטער) און אין תהלים: נישט די טויטע לויבן גאָט און נישט די יורדי דומה (קט״ו 17).

7 גיי 43), עס דיין ברויט מיט פרייד!
וואוילגעמיט דיין וויין געניס!
פון גאָט דיין ווערק געוויליקט איז!

8 און שטענדיק וויים זאָל זיין דיין קלייד!
און נישט געקאַרגט צום קאָפּ דאָס אייל!

9 און זע אַ לעבן אויף דער וועלט
מיט דעם ווייב, וואָס דיר געפעלט!
דאָס איז אונטער דער זון דיין טייל,
וואָס איז דיר, אין דעם נישטיק לעבן,
פאַר דיין פלייס און מי געגעבן!

10 און וואָס דו קענסט, זיך צוגעשאַנצט,
צו וואָס נאָר עס גענינגט דיין קראַפט!
דען אין גרוב, וואוהין דו שפּאַנסט —
קיין וויסן און קיין רעכנשאַפט,
קיין קלוגהייט און קיין ווערק!

11 וואָס נאָך איך אונטער דער זון באַמערק,
דאָס נישט דער פלינקער נעמט ס'געיעג,
נישט דער העלד די שלאַכט געווינט!
אַ קלוגער מאַן און הונגער=טעג,
און פאַרשטאַנד בלייבט אָן פאַרמעג,

---

43) צו זיך געווענדט.

און אין די אויגן נישט געפֿינט
דער וויסנדער לייטזעליקייט!
דען צייט און צופֿאַל מיט אַלעם רעגירט!
און קיינער קען וויסן, ווען עס פּאַסירט.

12 עס זעט קיין מענטש פֿאָראויס זיין צייט!
און ווי די פֿיש אין נעצן פֿאַרכאַפּט
ווי פֿייגל אין דער פֿויגל=פֿאַנג, —
אַזוי ווערט אויך דער מענטש דערטאַפּט,
פּלוצלונג קומט זיין אונטערגאַנג!

13 האָב איך אונטער דער זון געזען 44)
אַ קלוגע זאַך און שאַק נישט גרינג.

14 איז אַ קליינע שטאָט געווען
און פֿון מאַנשאַפֿט האָט זי וועניק
און זי באַפֿאַלט אַ גרויסער קעניג
און בויט אַרום דער שטאָט אַ רינג

15 פֿון הויכע טורמען. איז דערינען
גראַדע אין דער שטאָט פֿאַרהאַן
אַ נויט=באַדערפֿטיק קלוגער מאַן,

---

44) זעלבסטפֿאַרטיידיקונג, פֿאַרוואָס ער פֿירט נישט קיין קריג און זעט אַלץ דורכצופֿירן מיט קלוגשאַפֿט (פֿאָליטישע מיטלען), ווי דאָס נעמען אַלס פֿרויען די טעכטער פֿון די אַרומיקע קעניגע.

און ער האָט אַ ראָט געפונען
און די מאַנשאַפט איז אַנטרונען —
קיינער דאָך באַהאַלט אין זינען
און גערעדט דעם אָרימאַן!

16 און איך האָב געזאָגט דעריבער:
קלוגשאַפט ליבער
אַלס העלדישקייט!
דעם אָרימאַנס פאַרשטענדיקייט
ווערט פאַראַכט!
און קיינער אַכט
אויף זיינע רייד!

17 אין ליבער איז, וואָס קלוגע לייט
ריידן אין דער שטיל,
אַלס דאָס געבריל
וואָס דער נאַרן=הערשער *) מאַכט!

18 און בעסער קלוגשאַפט אָן אַ שלאַכט!
און ס'איז איין זינדיקער אימשטאַנד
צו מאַכן פיל פון גוטן צו שאַנד!

---

*) באהערשער.

פ׳ 45).

1 אַ טויטע פליג צו שאַנדן מאַכט
דעם ווירצנס אייל, און יערט זי אויף;
אַ קלוגער מאַן און אויך געאַכט, —
ס׳ביסל דומהייט קוועלט אַרויף 46)!

2 דעם קלוגנס האַרץ — זיין רעכטער האַנט,
דער לינקער האַנט באַפעלט דער נאַר 47)!

3 און אויך אין וועג און אָן פאַרשטאַנד
מאַכט ער אַלעמען באַקאַנט,
אַז ר׳איז אַ נאַר!

4 האָסט דיין קעניג אויפגעבראַכט,
פון אַנטרינען נישט געטראַכט;
אויסגעהאַלטן, מאַכסטו לינד
די שווערסטע זינד!

5 אונטער דער זון אַ ביין דערקענט!
גלייך אַן אירטום פון רעגענט! 48) *)

45) באַטראַכטונגען וועגן זיין דינערשאַפט, הויפלייט און זיינע דיספּאַטאַנטן, וואָס גייען (קענן לעבן) — קעגן דער ווירקלעכקייט; און קעגן הויף־אינטריגן.
46) „יִקר" — דער עתיד פון „קור", —
47) דער נאַר איז לינקיש אָדער געלינקט.
48) גאָט געמיינט.

*) ׳ (מאכט) ; אירטום דער רעגענט.

6 ווערט דער נאַר הויכגעשעצט;
דער רייכער מאַן 49) — אַראָפּגעזעצט!

7 האָב איך רייטן *) קנעכט געזען,
ווי די פערשטן אויף די פערד!
און דאַנעגן — פערשטן גייען
ווי די קנעכט **) צו פוס אויף דר'ערד ***)!

8 ווער עס אונטערגראָבט, דער פאַלט אַליין
אין געמאַכטן גרוב אַריין.
און פון שלאַנגען ווערט געביסן
ווער אין צוים זיך אייַנגעריסן!

9 ווער שטיינער רוקט, אויף שטיינער פאַלט,
און האָלץ ווער ס'שפּאַלט
באַקומט מיט אַ שייט!

10 און אַז שטומפּיק איז דאָס אייזן
און עס שאַרפט קיין שנייד צומאָל

---

49) רייך אין פאַרדינסטן — דער פירשט.

*) רייטן האָב איך.

**) גלייך ווי קנעכט.

***) רייטן די קנעכט
ווי הערן אויף פערד;
און הערן ווי קנעכט —
צו פוס אויף דער ערד!

און קרעפּטיקט זיך אָן איבעריק מאָל
אַלץ זיין קלוגשאַפט צו באַווייזן!

11 אָן אַ קלאַנג
בייסט די שלאַנג, —
וואָס די מער מיט צונגמאַן?

12 מיט פיינע רייד דער קלוגער קוויקט,
זיך אַליין מיט רייד פאַרשטריקט
נאַרישמאַן!

13 אין אָנהייב — דום, צו ענד — געמיין
און ווילד־פאַרשייט!

14 און ס׳האָט דער נאַר אַזוי פיל רייד!
און וואָס שפּעטער עס ווערט זיין
ווייסט קיין מענטש און אים פאַרציילט
קיינער, וואָס נאָך אים געשעט.

15 און דער נאַר זיך מיט און קוועלט,
און ווייס אַליין נישט וואו ער גייט!

16 נישט צום באַניידן איז דאָס לאַנד
פון יונגן קעניגס לייכטער האַנט 50)
רעגירט,
וואו ביים אַדל־שטאַנד
ווערט באַגינען טיש געפירט!

---

50) זאָל דאָס זיין הדר?

17 וואויל דעם לאַנד, וואו עס שאַפט
דער פרייער קעניג, צו דער צייט
עסן זיינע אַדל-לייט
און צוליב באַקומען קראַפט
און נישט בלויז צום טרינקען!

18 אין פוילקייט וועט דער באַלקן זינקען;
און ביי אָפגעלאָזטע הענט
רעגנט פון די ווענט!

19 צוליב געלעכטער ווערט געטישט!
דער וויין דאָס לעבן דערפרישט!
מיט זילבער אַלץ פאַרענטפערט ווערט!

20 און אויך אין געהיים ביי זיך
קיין קעניג פליך!
קיין רייכן שילט אין שלאָף-געמאַך!
דען פויגל פון הימל הערט
און פליגלמאַן צעטראָגט די זאַך!

יא.

1 איבערן וואַסער דיין ברויט צעשפרייט,
דו וועסט עס געפינען איבער דער צייט!

2 און זיבן און אַכט טייל דיין ברויט, —
וואָס אויפן לאַנד עס קומט פאַר אַ נויט,
קענסטו נישט וויסן!

ווערט דער וואָלקן פֿול מיט רעגן
אויף דער ערד וועט ער גיסן!
און פֿאַלט אַ בוים, נישט געלעגן
3 אין אָסט צי נאָרד, —
בלייבט ער דאָרט!

4 עס זייעט נישט ווער ווינטן היט [51],
וואָלקן=קוקער זעט קיין שניט!

5 ווי דו ווייסט נישט דעם גייסט=באַטרייב
צווישן די ביינער אין פֿולן לייב [52],
דאָס זעלבע ביסטו נישט אימשטאַנד
אין ווערק פֿון גאָט קלאָר צו ווערן,
וואָס ער האָט און וועט באַשערן,
אַלץ מיט אַנאַנד!

6 און באַגינען דיין זאָמען שפּרייט,
נישט אָפּגעלאָזט אויך אָוונט=צייט [53]!
דו ווייסט דען, וועלכער בעסער איז?
מעגלעך, דאָס די ביידע טויגן!

7 און ווי דאָס ליכט איז [illegible]
און ווי די זון איז גוט פֿאַר ד'אויגן!

---

51) די ווינטן וואָס ברענגען רעגן.
52) אויסערן בלוט, וואָס איז דאָס לעבן (כי הדם הוא הנפש.) ווייסט מען שוין דאָן פֿון דעם אָטעם (דער גייסט), וואָס באַוועגט זיך אין פֿולער טראַכט און באַוועגט דעם מענטש.
53) דער אַלטער מאַן דאַרף אויך נישט רוען.

8 און דער מענטש, מען זאָל אים שענקען
יאָרן אומצייליקע רייען, —
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען,
אויך די טריבע טעג געדענקען, —
נישט ווייניק האָט זיי דאָס מענטשן־קינד
און אַלץ וואָס קומט — פאַרשווינדט!

9 פריי דיך, יונגע, מיט דיין יוגנטשאַפט!
און געניס דיין יוגנט־קראַפט
און לויט דיין אויג דיין לעבן לענק,
און אין וועג פון האַרץ געגאַנגען
נאָר דער מעכטיקער, געדענק!
וועט רעכנשאַפט אויף אַלץ פאַרלאַנגען!

10 און לאָז נישט צו קיין בייז צום האַרץ
און ווייט פון לייב די זאָרגן האַלט!
דען יוגנטשאַפט און לאָקן־שוואַרץ
פאַרשוואונדן *) באַלד!

יב.

1 און דיין באַשעפער אין זכרון
האָב יונגערהייט!
איידער עס קומט די שלעכטע צייט,
איידער עס דערגרייכן די יאָרן,
וואָס דו טוסט שוין נישט באַגערן!

*) פארשווינדן.

2 איידער די זון וועט פינסטער ווערן[54],
און דאָס ליכט, מאָנד און שטערן
און צוריקקערן
די וואָלקן נאָכן רעגן[55]!

3 ווען זיך וואַקלען די וועכטער פון הויז[56]
און די קריגס-לייט קרומען זיך אוים[57]!
און די מילנער[58] קיין אַרבעט דערוועגן.
די קליינע צאָל געניגט נישט מער
און פאַרשוואַרצט די שפּאַלטן-זעער[59]!

4 און ביידע טירן[60] פון מאַרק[61]—געשפּערט!
קוים *) ס'געריש פון מאָלן געהערט[62]!
צום פויגל-פּיפּץ זיך אויפגעשטרעקט[63]!

---

54) די אויגן ווערן פאַרדאַרבן.

55) פאַר געזינטערע אויגן ווערט ליכטיקער נאָכן רעגן.

56) די פאָרנטדיקע ציין.

57) די זייטיקע ציין וואָס שניידן.

58) די באַק-ציין.

59) די וואורצלען און די צאָן-לעכער.

60) דער אונטער-דאַרם און דער אָרגאַן פאַר אורין.

61) דער אונטער-לייב.

62) שלעכט פאַרדייען.

63) דער אַלטער מאַן שטעלט זיך אויף און שטרענגט זיך אָן ביים ריידן און לאָזט נאָר אַרויס אַ דינעם קלאַנג אַ ווייל.

*) ס'ווערט קוים.

די זינגערלעך — טיף פאַרשטעקט 64)
און וואָס עס איז נאָר העכער שרעקט 65) *)
. . . . **)

5 אין די מאַנדל 66)—אָפּגעבליט,
דער היישעריק 67) געבוּיגן מיד!
די קאַפּער=בער 68), די העלפט שוין ניט!
עס גייט דער מענטש צום אייביקן הויז
און עס קומען די קלעגער אַרוים
אין מאַרק אַרום, זאַמלען זיך גרייט!

6 און איידער זיך קניפּט די זילבערנע קייט 69),
און איידער די גאָלדענע קויל צעפּליט
און עס פּלאַצט דער קרוג בּיים קוואַלן,
ס׳ראָד אין בּרונען אַריינגעפאַלן!

---

64) די שטוב-זייטן זענען אָפּגעלאָזט.

65) שוואַכע פּיס;

66) דאָס איי.

67) דאָס מענער-גליד.

68) מענער קראַפט.

69) די צעשטערונג פון מענטש פאַרגליכן צו אַ צעשטע-רונג פון אַ ציסטערנע.

*) און וואָס נאָר העכער שרעקט.

**) און לעכער פול אויף יעדן שריט.

7 און דער שטויב ווערט צוריקגעקערט
וואו ר'איז געווען — צו דער ערד!
און צוריק טוט שוועבן
דער גייסט פון גאָט, וואָס האָט'ם געגעבן!

8 און אַלץ — קהלת זאָגט — איז אייטלקייט,
אייטל נישטיקייט!

שפעטערע צושריפט.

9 און אויסער דעם וואָס דער זאַמלער איז
אַ קלוגער געווען,
האָט ער נאָך דאָס פאָלק דערקענטעניש געלערנט,
און פאַרפאַסט און געפאָרשט און רעדיגירט
פיל גלייכענישן.

10 געזוכט האָט דער זאַמלער צו געפינען זאַכן
פון ווערט, ערלעך פאַרצייכנטע ווערטער וואָרע.

11 די רייד פון קלוגע לייט זענען ווי שטאַכעטן
און אַריינגעזעצטע פלעקער, די מענער פון
פאַרזאַמלונגען, פון איין שעפער געגעבן.

12 און מער פאַר זיי, זיי געוואָרנט, מיין זון,
פון פילן ביכער=מאַכן; פיל גערייד מאַכט
מיד דעם לייב.

13 און צו ענד — שוין אַלץ געהערט! פֿאָרכט זיך
פֿאַר גאָט, היט זײַן געבאָט, דערויף איז
דער גאַנצער מענטש.

14 ווײַל יעדעס ווערק פֿירט גאָט רעכנשאַפֿט
איבערן פֿאַרהוילענעם, איבער גוט און בייז.

הויפט־וואַריאַנט.

א.

1.

1 * די רייד פון קהלת
דעם זון דודס,
* קעניג אין ירושלים.

2 דום — זאָגט קהלת, דום!
אַלץ אַרום
איז אייטל נישטיקייט,
נאָר פאַרגעגגלעכקייט.

3 מיט זיך דער מענטש אונטער דער זון, —
וואָס האָט ער דערפון? [1]

4 עס גייט אַ געשלעכט,
עס קומט אַ געשלעכט, —
שטייען שטייט אייביק די ערד!

5 די זון איז אויפגעגאַנגען;
די זון איז אונטערגעגאַנגען,
נישט אויפגעהערט,
שטרעבט זי צוריק צום זעלביקן אָרט
און שיינט פון דאָרט
אויפ׳ס ניי!

6 גייט קיין נאָרד,
קערט קיין זיד, —
עס קרייזלט פֿאַרביי
דער ווינט אין זיינע געיעגן, —
אויף די זעלבע געקרייזלטע וועגן
קערט ער צוריק!

7 עס יאָגן, עס אײַלן
צום מעער די פּלאָסן;
* נישט פֿול דאָס מעער קיין אויגנבליק!
קיין רגע פֿאַרווײַלן, —
וואו אַרײַנגעגאָסן,
פֿון דאָרט פֿליסט מען צוריק! 2)

8 און אַלץ פֿאַרהאַוועט, נישט צום פֿאַרציילן!
און דאָס אויג ווערט נישט זאַט פֿון זען.

9 און דאָך ווערן
וועט נאָר דאָס, וואָס איז שוין געוועזן,
געשען — וואָס שוין לאַנג געשען.
ס'איז אונטער דער זון קיין ניי'ס פֿאַרהאַן!

10 עס זאָגט אַמאָל אַ מאַן:
אָט, אַ נייע זאַך!
געוועזן! שוין פֿאַר יאָרן און יאָרן אַ סך,
* און פֿאַרשוואונדן אָן אַ צייכן!

2.

11 אויך אונזער געדעכעניש וועט בלייבן:
ניט דערגרייכן,
ניט דערלאַנגען
די שפּעטערע צייטן!
און אויך יענע וועלן גיין פון דאַנען,
און די וואָס וועלן יענע פאַרבייטן,
וועלן זיי ניט דערמאָנען... 3)

12 * איך — קהלת — בין געוועזן קעניג!
אונטערטעניג
איז ישראל מיר געווען 4)!

13 און האָב געפאָרשט 5) און נאָכגעשפּירט
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט, —
כ׳וויל אַלץ וויסן און פאַרשטיין!
דאָס אומגליקלעכע 6) באַשטרעבן,
וואָס גאָט האָט איינגעגעבן
אין האַרץ פון מענטשן־קינד,
אים צו באַשעפטיקן דערמיט! 7)

14 אַלץ, וואָס אונטער דער זון געשעט,
איז דום, איטל יאָגעניש נאָך ווינד, 8)
עס איז דאָ גאָרנישט צו דערגרייכן!

15 דען די אַלע 9) זאַכן
זענען קרום ניט אויסצוגלייכן.
פעל, ניט בעסער צו מאַכן. 10)

3.

16 איך האָב אין האַרץ ביי מיר געטראַכט:
איך ווייס מער און קען מער,
איך האָב עס ווייטער געבראַכט,
ווי אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
אין ירושלים דאָ געווען.

17 נון מעכט
איך ווייסן און דערגיין,
וואָס ווילד איז, וואָס שלעכט,
וואָס קלוג און געשיידט...
אויך אַ נאַריש=נאַרישקייט,
וואָס מער קענען, אַלץ מער לייד,
וואָס מער ווייסן, מער פאַרדרוס... [11]

ב.

1 געפרובט גענוס,
לוסטבאַרקייט;
ס'האָט מיין האַרץ מיך נישט געשטילט! [12]

2 צו פאַרווייילונג זאָג איך: ווילד! [13]
און פרעג ביי דער פרייד:
וואָס איז די מער?
. . . .

3 טראַכט איך און קלער:
איך וועל באָדן זיך אין וויין,
איך אַליין
בין קלוג און יויל נאַריש געניסן;
ביז איך וועל זיך נישט דערוויסן,
וואָס פאַרן מענטש איז גוט אונטער דער זון...
ווי ער זאָל זיך פירן, וואָס ער זאָל טון
אין זיין קורצער לעבנסצייט, וואָס אים איז
באַשערט 14).

4 האָב איך מיינע ווערק געמערט,
זיך מיט זיי אַרומגעשאַנצט:
* הייזער געבויט, וויינבערג געפלאַנצט,

5 * גערטנער און סעדער, און אויסגעזוכט
אוןביימער געפלאַנצט פון יעדער פרוכט.

6 * ציסטערנען געבויט, וואַסער צו לענקען.
* דעםביימער=שפּראָציקן וואַלד צו טרענקען.

7 און איינגעהאַנדלט קנעכט
פון בײדערליי געשלעכט,
און געמערט מיין הויז=געזינד!
און הערטן פיל, און שאָף און רינד, —
פיל, פיל מער
אַלס אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
* אין ירושלים געווען פאַר מיר.

8 און געזאַמלט זילבער אָן און גאָלד,
אַלץ, וואָס קאָסטבאַרקייט און ציר, [15]
שאַצן פון קעניג און לאַנד
אַלץ, וואָס מענטשן האָבן האָלט,
זינגער, קונצנמאַכער אַלערהאַנט,
צום צייטפאַרטרייב, —
מאַן און ווייב!

9 און אַלע איבערגעשטיגן,
וואָס זענען געווען דאָ ביז דאַנען!
מיין וויסן איז מיר בייגעשטאַנען,
און זאָג זיך נישט אָפּ פון קיין פאַרגעניגן.

10 עס ווערט באַשערט [16],
וואָס נאָר דאָס אויג באַגערט
און דאָס האַרץ געליסט.
זאָל דען זיין מיין מי אומזיסט?
דאָס איז דאָך מיין גאַנצער פראָפיט [17]!

11 און שטעל זיך אָפּ און באַטראַכט
מיינע ווערק, וואָס כ׳האָב מיט מיינע הענט
געמאַכט, —
אומזיסט זיך געמיט,
ווינט געיאָגט און ווינט געשאַפּט [18], —
אונטער דער זון האָט גאָרנישט קיין האַפּט.

12 (ניטא אין הויפּט-וואַריאַנט).

13 קלוג און דום—דער אונטערשייד [19]:
ווי צווישן ליכט און פינסטערקייט!

14 דאָס אויג אין קאָפּ,—דער קלוגער זעט!
אין פינסטערניש דער דומער גייט!
דאָס איז קלאָר!
אָבער ס׳איז נישט מינדער וואָר:
פאַרהאַן איין טראַף פאַר אַלע גלייך!
עס ווערט קיינער נישט געשווינט!

15 איך בין קלוג און וויסנרייך
און ענדיק מיטן נאַר צוגלייך.
וואָס האָט דאָס וויסן מיר געלוינט?
און איך טראַכט אין האַרץ דערום:
וויסן איז נישט מינדער דום!

16 ווייל ס׳איז אין באַשטענדיקייט
קיין געדעכעניש פאַרהאַן...
קוים פאַרעלטערט זיך די צייט,
— אַ קלוגער מאַן, אַ דומער מאַן, —
זינקט מען אין פאַרגעסנקייט!
ס׳איז קיין אויסנאַם נישט פאַרהאַן... [20]
ס׳שטאַרבט דער קלוגער ווי דער נאַר, —
דאָס איז שלעכט.

17 פאַרהאַס דאָס לעבן דערפאַר,
ווייל עס פירט זיך דאָ נישט רעכט.

וואָס אונטער דער זון עס ווערט געשפּינט —
איז דום און יאָגעניש נאָך ווינט [21] !

18 און אויף דער מי הויפּט אָן פֿאַרדריסן,
אויסגעקליגט, צונויפֿגענומען,
און נאָך מיר ווער דאָ עמיץ קומען,
וועט מיין האָב און גוטס געניסן

* און זיין דערויף דער אויבער־האַר !

19 * און וואָס וועט ער — ווער קאָן וויסן? —
* זיין: אַ קלוגער, צי אַ נאַר?

20 דאָס איז דום! און ס'קערט זיך אָפּ
פֿון פֿלייס מיין האַרץ, פֿון האָב און גאָב

21 פֿון אונטער דער זון! קוים געשיט,
דאָס אַ קלוגער זיך באַמיט
מיט פֿעאיקייטן
און מיט וויסן, און פֿאַרשטאַנד,
צו פֿאַראַרבן עס אַ צווייטן,
וואָס קומט, גאָר אָן מי צום גרייטן,
וואָס האָט נישט צוגעלייגט קיין האַנט, —
דאָס איז דום, דאָס איז בייז!

22 און וואָס האָט ער געהאַט פֿון פֿלייס
אונטער דער זון? וואָס פֿאַר אַ גענוס
פֿון דעם, וואָס ס'האַרץ האָט אויסגעטראַכט?

פאַרגאַנגען די טעג מיט שמערץ און פאַרדרוס,
נישט גערוט דאָס האַרץ ביינאַכט — —
אָט דאָס איז דאָס נאַרישקייט!

23 וואויל איז דעם, וואָס טרינקט און עסט,
און געניסט זיין מי מיט פרייד, — —
אָבער נישט פאַרגעסט;
דאָס אַלץ ביי גאָט אין דער האַנט!

24 דען ווער [22] איז אויסער מיר אימשטאַנד
צו פאַרצערן, צו געניסן?
דעם, וואָס אים געפעלט, גיט ער פאַרשטאַנד
און קלוגשאַפט און פרייד!
דעם זינדיקן באַשעפטיקט ער
מיט קלייבן צונויף און זאַמלען, וואָס מער [23]
צו פאַראַרבן ד ע ם, וואָס געפעליקייט
אין זיינע אויגן געפינט...
איז דאָס אַלץ נאָר איטלקייט
און אַ יאָגעניש נאָך ווינט!

ג.

4.

1 אַלץ איז טערמינירט!
אַלץ, וואָס אונטערן הימל פאַסירט,
האָט זיין צייט!

2 צו געבוירן צייט, צו שטאַרבן צייט!
זעצן און אויסצורייסן פלאַנצן!

3 און ווען געהיילט ווערט, און ווען געטייט,
אויף ברעכן צייט און אויף בויען צייט,

4 אויף וויינען, ווי לאַכן; אויף קלאָגן און טאַנצן.

5 שטיינער צו צעוואַרפן און צונויפצופירן.
און ווען זיך געהאַלזט, און ווען אָפּגעווענדט—

6 און צייט אויף זוכן, צייט צום פאַרלירן.
ווען עס ווערט געקאַרגט און ווען—פאַרשווענדט.

7 און צעריסן און צונויפגענייט,
* און אויף שווייגן און אויף רייד;

8 אויף ליבן און אויף האַסן צייט,
און אויף פרידן און אויף שטרייט!

9 און דער טוער וואָס האָט
פון זיין פלייס און באַשטרעבן?

10 דאָס האָט נאָר גאָט
דעם מענטשן געגעבן

11 אַלס באַשעפּטיקונג [24], און אין דער צייט
אַליין אַלץ פיין און פעסטגעשטעלט
און אין האַרץ אַריין געגע'ן אַ וועלט,
נאָר אָן דער מעגלעכקייט
זיין ווערק צו געפינען
און צו האָבן דערקענט
פון באַגינען
ביז צו ענד...

12 דאָס איינציקע, וואָס קאָן באַפרידיקונג געבן:
לאָזן זיך וואוילגיין, גוטס טון אין לעבן [25].

13 דאָס איז דער מענטש! שפייז און געטראַנק,
און גאָטס געשאַנק —
דערביי דאָס ביסל פרייד!

14 דען גאָטס ווערק איז אויף אייביקייט,
נישט צו מינדערן, נישט צו מערן!
און ער וויל, מען זאָל אים ערן
און שרעק איז זיין פאַרלאַנג!

5.

15 וואָס געוועזן, — איז פאַרהאַן!
וואָס גרייט זיך קומען — לאַנג געוועזן!
זוכט גאָט דעם געיאָגטן מאַן?

17 אונטער דער זון האָב איך געזען,
וואו רעכט דאַרף צו שפּרעכן,

רעגירט פאַרברעכן;
אויפן אָרט פון גערעכטיקייט —
שלעכטיקייט!

17 טראַכט איך: דעם גערעכטן,
ווי דעם אומגערעכטן,
אויף ס'ניי וועט גאָט ערשט רעכטן
און אַנטשיידן וועט זיין וואָרט
דאָרט,
וואו אויף אַלעם קומט אַ צייט

18 מענטשן־גערייד... [26]
גאָט האָט זיי אויסגעשיידט,
פאַר זיי אַן אויסנאַם געמאַכט,
און נעענטער באַטראַכט —
דאָס זעלבע פי...

19 ס'טרעפט דאָס זעלבע יענע, ווי די,
איין טויט פאַר מענטש און טיר,
דערזעלבער דאָכט
ווערט אויסגעפאָכט!
און איך טראַכט אין האַרץ ביי מיר
פון מענטש ביז טיר קיין אונטערשייד,
דאָס איינציקע וואָרט
איז אייטלקייט!

20 און אַלץ גייט צום זעלבן אָרט!
פון שטויב גענומען
און צום שטויב צוריק געקומען!

21 און ווער קאָווירט און ווייסט,
דאָס דער מענטשלעכער גייסט
צו דער הויך געהויבן ווערט
און פון פי דער גייסט
נידערט צו דער ערד?!

22 זע איך איין:
עס בלייבט דעם מענטש נישט מיין,
ווי זיין ווערק מיט פרייד צו גענימן!
דאָס איז זיין טייל.
דערווייל, —
ער וועט זיך קיינמאָל נישט דערוויסן,
וואָס נאָך אים וועט זיין!

ד.

6 *).

1 און אויפס ניי,
ווי דאָ ווערט געפירט:
דאָס רויבעריי,
וואָס אונטער דער זון פּאַסירט,

*) שרעק און איינזאַמקייט פון אַלטן קעניג...

באַטראַכט —
צוואַנג און איבערמאַכט,
און טרערן ריינען, —
טרערן פון געשמעלטע,
וואָס וועלן קיין טרייסט געפינען;
פון אונטערדריקטע און געקוועלטע,
קיין באַפרייאונג פון צוואַנג,
* קיין דערבאַרמונג אין דער נויט —

2 און איך טראַכט, —
בעסער די, וואָס זענען לאַנג,
לאַנג שוין טויט,
איידער, די וואָס זענען נאָך אין גאַנג,
זעען די פּיין און די ליידן!

3 און בעסער פאַר ביידן —
די וואָס זענען נאָך דאָ נישט געווען,
און אונטער דער זון נישט געזען
אַלדאָס בייז!

4 און דאָס שטרעבן, און דער פליים,
דאָס פאַרברענגען אין מי די טעג
איז נייערט די פרוכט
פון אייפערזוכט,
וואָס איינער דעם צווייטן באַניידט!

5 און דער נאַר, אוים נייד,
די הענט פאַרפרעסט
און פרעסט
זיך אויף זיין אייגן לייב!

6 בעסער לוסט אַ ווייל און צייט=פאַרטרייב,
אַלם יאָרן אין געיעג, אין גערודער!

7 איז אונטערן זון נאָך דומערם פאַרהאַן:

8 לעבט אַן איינזאַמער מאַן,
אָן אַ צווייטן, אָן אַ זון, אָן אַ ברודער, —
אים דאָם זאַמלען נאָך וואָם טויג?
און ס׳ווערט נ׳שט זאַט זיין גליסטיק אויג, —
און איך וואָם לעב אין פאַרדרום,
און זאָג מיך אָפּ פון יעדן גענום
און מי זיך, — פאַר וועמען?
אַ נאַריש און שלעכט באַנעמען!

9 פיל שוין בעסער אין צווייען *),
די מי לוינט און קאָן געדייען:

10 איינער העלפט, ווען דער צווייטער פאַלט!
איינער אַליין, — קיין הילף פון קיינעם!

---

*) אין פרידן צוזאַמען געלעבט.

11 וואַרעם — ליגן צוויי אינאיינעם,
איינעם אַליין איז קאַלט!

12 אין צווייען, אויב עמיץ באַפאַלט,
ווערט לייכטער געפאָכטן...
און אַ צייל, אין דרייען געפלאָכטן, *
רייסט זיך נישט געשווינד! *

13 שוין בעסער דעם אָרימסטן קינד *)
אַלס דעם אַלטן קעניג, דעם נאַר, *
וואָס קאָן זיך שוין נישט היטן מער!

14 פון געפענגניש **) קומט ער אַהער
רעגירן... דער קעניגלעכער האַר,
(וואָס האָט זיין פאַרשטאַנד פאַרלוירן)
איז אויך אָרים געבוירן!

15 און אונטער דער זון זע איך די שאַר,
די נייע לעבעדיקע רייען,
וואָס באַגלייטן
דעם צווייטן —
דעם שטעלפאַרטרעטער — דאָס קינד!

---

*) ווען אַ קינד אין בונד.

**) אין הויף (אין טעקסט געדרוקט אין ווארשעווער „פריינד", איז נישט אָנגעוויזן, על-פי-טעות, צו וועלכן אָרט די דאָזיקע באמערקונג באציט זיך.—רעד.

***) אָריענטאַליש: טראַנספּאָלגער אין טורמע.

16 אַ פֿאָלק אָן אַ צאָל
געווען דאָס זעלבע ביי יענעם אַמאָל [27]
און זיי מיט אים וועלן זיך אויך נישט פרייען!
אַ נאַריש יאָגעניש נאָך ווינט [28].

7 [*].

17 קומסט צו גאָט אין הויז אַריין,
היט
דיינע טריט.
און באַווייז דיין פרום געמיט.
ענדער מיט געהאָרזאַם זיין,
אַלס פאַר נאַרן אָפּפער שלאַכטן [**]:
ז'ווייסן פון קיין בייז צו טראַכטן [***]! [29].

ה.

1 און מיט דער צונג נישט איבעראיילט!
פאַר גאָט קיין ווערטער נישט געמערט!
דו ביסט אויף דר'ערד
און דער גאָט אין הימל ווילט! [30]

---

*) פרום-און אַלט-קעניג-פּאָליטיק.

**) פלייש דעם פֿאָלק צו געבן.

***) נישט דאָס פֿאָלק איז דער פיינד פון אַלטן קעניג, נאָר, ווי פריער דערמאַנט, זיינס אַ קינד אין געפענגניש.

2 מישט אויס דער טרוים איין אַלערליי,
* אַזוי דער נאַר מיט פּלוידעריי! 31)

3 און האָסט צומאָל
גאָט וואָס צוגעזאָגט — באַצאָל!

4 דען שוין ליבער נישט פאַרשפּראָכן,
* אַלס געזאָגט און וואָרט געבראָכן!

5 פאַרזינדיק נישט מיט רייד דיין לייב;
ערלעך בלייב!
און זאָג נישט דעם, וואָס קומט דערמאַנען,
אַז מע האָט דיך שלעכט פאַרשטאַנען...
זאָל גאָט אויף דיר נישט צאָרניק ווערן
* און דיין האַנט=ווערק דיר צעשטערן!

6 פאַר גאָט זיך פאָרכט, אָן טרוימעריי,
גענאַרעריי און פּלוידעריי...
— — — — — — —
— — — — — — —

7 הערשט אין לאַנד נאָר רויבעריי,
אונטערדריקט—דער אָרימאַן,
קיין גערעכטיקייט פאַרהאַן, —
זיבער זיי:

אַז דאָס אומרעכט ווערט געשיצט

* פון דעם, וואָס הויך און העכער זיצט,

און פון העכערס איבער זיי! *) 32)

8 אַס געשיידסטן אויפן לאַנד! **)

אויך דער קעניג

* איז דעם אַקער אונטערטעניק...

איין שפּייזערין די ערד! 33)

9 ווער זיך זילבער מערט,

פון זילבער זאַט נישט ווערט...

און ווער עס ליבט און זיך פאַרשאַפט

די מענגע דינערשאַפט

האָט 34) דערפון קיין נוץ! 35)

10 עס וואַקסט דאָס גוטס,

דאָס גוטס ווערט גרעסער; 36)

אויך—די צאָל פון זיינע עסער

11 * און זיס—דער שלאָף פון אַ ר ב ע ט ס=מ אַ ן,

ווייניקער צי מער פאַרצערט;

דאָס זאַטקייט פונם ר י י כ ן מאַן

זיין שלאָף צעשטערט.

---

*) די אָנמאַכט פון אַלטן קעניג קעגן זיין באַאַמטנשאַפט.

**) בענקשאַפט צום לענדלעכן שטיל-לעבן און זעלבסט-באַשעפטיקונג.

.8

12 און נאָך אַ קרענקונג אַ בייז דערקענט,
וואָס דאָ אונטער דער זון זיך טרעפט:
אויף אַ צייט
צו זיין לייד
ווערט איינעם רייכטום געגעבט...

13 און דערנאָך, אין אַ שלעכט געשעפט,
גייט דאָס גאַנצע רייכטום פאַרלוירן, —
* און אים ווערט אַ זון געבוירן,
איז שוין דער מיט ליידיקע הענט!

14 ווי פון [37] מוטער־לייב אַרוים,
גייט ער נאַקעט און בלוים
אַהין, פון וואַנען געקומען;
פון זיין מי אים גאָרנישט בלייבט,
פון זיין האַנטווערק, וואָס ער טרייבט,
אויפן ווינט זיך געמיט,
אָן צוועק און ציל...

15 דאָס מאַכט אַ שלעכט און בייז געמיט:
קיינמאָל גאָרנישט צו דערלאַנגען,
ווי געקומען, זוי געגאַנגען...

16 * און געהאַט — פאַרדרוס אַזוי פיל [38],
די טעג אין דער פינסטער פאַרצערט,
אין קראַנקהייט... און צאָרן...

---

*) די ציפער פון די פסוקים 11 — 16 גייען אין ענגלישן טעקסט ניט נאָך דער אָרדענונג. רעד.

9.

17 אין מיר נאָך קלאָרער געוואָרן,
אַז אַ ווערט
אין דער קורצער לעבנס=צייט,
וואָס איז אונז פון גאָט באַשערט,
האָט נאָר עסן, טרינקען און ס׳ביסל פרייד
פון באַמיען זיך און שטרעבן;
דאָס איז אונזער טייל אין לעבן...

18 און האָט וועמען גאָט געגעבן
רייכטום און גיטער און באַקרעפטיקט
פריידיק פון זיין מי צו צערן, —
דער האָט
פון גאָט
אַ געשענק אַ גרויס באַקומען!
ר׳וועט אין זיין לעבן ווייניק וואָס קלערן!

19 גאָט האָט אים באַשעפטיקט,
מיט האַרציקער פרייד פאַרנומען! (39

ו.

10.

1 **א**יז אָבער אַ בייז פאַרהאַן
אונטער דער זון, וואָס טרעפט אַזוי שווער:

2 גיט גאָט אַ מאַן
רייכטום, גיטער און ער׳
און קיין זעלן=באַגער,

דאַרף ער זיך נישט ווערן...
האָט אים אָבער גאָט קיין האַרץ נישט געגעבן,
צו געניסן פון לעבן,
פון זיין גוטס צו צערן...
און גאָטס געשענק
אַ מאַן אַ פרעמדער פאַרצערט!
אַ נאַריש=בייזע קרענק! 40)

3 און ווען ער הונדערט זין געבערט
און לעבט לאַנג, די גרעסטע לענג,
און וואָס דאָס פאַרמעגן גרעסער,
ווייניקער — די זעלע זאַט,
* און קיין באַגרעבעניש געהאַט, —
איך דענק:
דעם פעל=געבורט שוין בעסער!

4 אין פינסטערניש געקומען, אין פינסטערניש
געעקט,
זיין נאָמען פאַרדעקט
די זעלבע נאַכט... 41)

5 די זון נישט געזען, פון זון נישט געטראַכט... 42)
אַלץ בעסער דעם אַבאָרט!

6 אַלס יענעם, וואָס ווערט פון גוטס נישט געוואָר.
און ווען טויזנט יאָר

ער לעבט, און צוויי,
איינערליי!
עס גייט דאָך אַלץ צום זעלבן אָרט!

11.

7 דעם מענטשנס מי איז פֿאַר דער קעל,
ווייסט אויך די זעל
פֿון קיין „געניוג"... 43)

8 און ס'איז קיין פּאָרצוג נישט פֿאַרהאַן
אַלץ איינס: דום, צי קלוג... 44)
און לעבנס־קענטעניש וואָס טויג
דעם אָרעמאַן!

9 בעסער, וואָס עס זעט דאָס אויג,
אַלס דער קליגסטער זעלן־גאַנג...

12.

און דום איז אַלץ און ווינט־געפֿאַנג!

10 און וואָס געוועזן, איז באַקאַנט 45)
אָנגערופֿן שוין זיין נאָמען!
מענטשן־זאָמען!
* און דער מענטש איז נישט אימשטאַנד
מיט איבער־מאַכט צו פֿירן שטרייט...
ער האָט רייד! 46)

11 און וואָס מער רייד, מער נישטיקייט...
וואָס האָט ער מער? 47)

12 און קאָן דען ווער
זאָגן אויף געווים,
וואָס פאַרן מענטש אין לעבן בעסער איז,
אין זיין נישטיקער יאָרן=צאָל,
וואָס ער פאַסירט נאָך, ווי דער שאָטן... (48
און וועט דען וועמען ווען געראָטן
צו האָבן אַן אַנונג דערפון,
וואָס נאָך אים אונטער דער זון
וועט זיין אַמאָל?

ז.

.13

1 * ליבער אַ נאָמען, אַלס גוטע איילן,
אַלס פון געבורט — דער טאָג פון טויט...

2 און ענדער אין הויז פון טרויער צו ווייל,
אַלס צום הויז פון טרינקער צו איילן,
* דען אַלעם ענדיקט מיטן טויט... (49
* נעמט זיך דער, וואָס לעבט, צום האַרץ.

3 און איידער געלעכטער, בעסער שמאַרץ.
וואָס ערגער ס׳געזיכט (50, בעסער דאָס האַרץ.

4 * אין הויז (51 פון טרויער—דעם קלוגנס געדאַנק
* צום טרינקער=הויז—דעם נאַרס פאַרלאַנג...

5 בעסער פון קלוגן אַן אָנגעשריי,
אַלס פון נאַרן צו הערן געזאַנג.

6 דערנער קנאַקן פון אונטערן טאָפּ,
אַזוי דאָס ליד פון נאַרישן קאָפּ... [52]

14.

7 און אַלץ איז דום, דען רויבעריי
אויך דעם קליגסטן מאַן פאַרפירט
און אַ געשענק, ווי אָפט פּאַסירט,
אויך דאָס בעסטע האַרץ פאַרבלענדט... [53]

8 פאַרן אָנהייב בעסער דאָס ענד,
און האַלט דיך בעסער קליין, אַלס גרויס,

9 און זיי צו צאָרן נישט איבעראײַלט,
האָב לאַנגגעמיט; דען צאָרן ווײַלט
אין נאַרן־שויס... [54]

15.

10 און זאָג נישט: אַמאָל איז בעסער געווען...
און — פאַרוואָס זענען בעסער געווען
פאַרגאַנגענע טעג?

11 זיי קלוג, נישט פרעג!
גוט איז וויסן מיט פאַרמעגן

12 און דערהויפּט פּאַר זונען־זעער...
ווערט אָבער געקלערט:
פּאַרמעג אָדער וויסן?
וויסן איז מער,
וויסן דערנערט! [55]

13 און זע גאָטס ווערק צו געניסן,
דען איז פון זיין האַנט עפּעס קרום אַרויס,
צו גלייכן אויס
איז שוין קיינער נישט אימשטאַנד! [56]

.16

14 האָסט גוטע טעג, לעב אין גענוס,
לעב איבער שלעכטע אָן פאַרדרוס.
די גוטע צייט, די שלעכטע צייט, —
איינעם קעגן צווייטן האָט גאָט געמאַכט,
דאָס דער מענטש זיך נישט דערטראַכט,
און זאָל נישט געפינען קיין באַשייד
וועגן צוועק און ציל... [57]

.17

15 און געזען האָב איך פיל
אין מיין קורצער, נישטיקער צייט...
גייט אַמאָל צו גרונט דער גערעכטער
אין זיין גערעכטיקייט,
און לאַנג לעבט דער שלעכטער
אין זיין שלעכטיקייט!

16 ווילסט דיין לעבן נישט פֿאַרדאַרבן,
* זיי נישט צו קלוג, נישט צו גערעכט!

17 און נישט צו דום, נישט צו שלעכט,
אויב דו ווילסט נישט שטאַרבן
פֿאַר דיין צייט...

18—20 ניטאָ אין הו פֿט־וואַריאַנט — רעד. 58).

.18

21 צום האַרץ נישט גענומען קיין מענטשן־גערייד,
און שעלט דיך דיין קנעכט—הער נישט צומאָל! 59)

22 וואָלסטו בעסער אין האַרץ געזוכט 60)
און דערמאַנט זיך, וויפֿיל מאָל
דו האָסט אַנדערע געפֿלוכט!

.19

23 דאָס אַלץ געפּרובט, געזוכט באַשייד,
געמיינט, כ'וועל עפּעס דערגיין —
עס איז ווייט פֿון מיר, נאָך ווייט,

24 נאָך ווייטער, ווי געווען!
און אַזוי טיף און פֿאַרבאָרגן,
נישט היינט און נישט מאָרגן
אַרויסצובאַקומען! 61)

20.

25 איך האָב מיר צום האַרצן גענומען
צו שטודירן;
נאָכצופאָרשן, נאָכצושפּירן
אַלץ, איך זאָל דערגיינען
פּלאַן און רעכנשאַפט געפינען... [62]
און צו דערגיין אַזוי אַרום,
וואָס בייז און נאַריש איז און ווילד און דום...

26 און אָט וואָס איך ווייס געניי:
ערגער אַלס דער טויט איז די פרוי!
אין האַרץ שלינגען געשטעלט,
אַ פאַל-שטריק זי אַליין!
ווער גאָט געפעלט,
דער ווערט אַנטרונען...
דער זינדיקער פאַלט אַריין!

27 דאָס, זאָגט קהלת, האָב איך אויסגעפונען,
אויספּרובנדיק איינע נאָך דער צווייטער —
קיין איינציקע געשייטער!

28 צווישן טויזנט מאַן
איז איינער אַ רעכטער פאַרהאַן...
קיין פרוי קיין איינציקע געפונען!

— — — — — — — — —

29 און נאָך צו וואָס איך האָב זיך דערטראַכט:
איינפאַך האָט גאָט דעם מענטשן געמאַכט
און זיי—טויזנטער פּלענער שפּינען!

ח.

.21

1 * מִיט דעם קלוגן *) ווער זיך גְלייכט?
אין געריכט
דעם זאַך=באַשייד ווער טראָגט אַרוים? **)
זיין אָנגעזיכט
* מענטשן=קענערשאַפט באַלייכט!
עס צייכנט זיך זיין אָנבליק אוים — ***)
מיט מוט! 63)

2 און איך ראָט:
אויף קעניגס מויל אויפגעפּאַסט ****)
ווי דו פאַר גאָט געשוואָרן האָסט!

3 און שטיל, אָן האַסט,
דיין אָרט פאַרלאָזט! 64)
צו קיין בייז זיך נישט געזעלט!
דען ער טוט, וואָס אים געפעלט!

---

*) כהחכם — מיט ה״א הידיעה—דער וועלטבאַרימטער חכם, „ויחכם מכל האדם״.

**) שלמה איז באַרימט אַלס ריכטער, וואָס דערגייט די וואַרהייט דורך וויציקע אַיינפאַלן.

***) ישֻׁנֶא — וישנה לטוב א. ד. ג.

****) געשטאַנען און אָפּגעוואַרט, וואָס ער וועט הייסן.

4 * דעם קעניגס וואָרט איז רעגימענט!
* ער טוט, פון קיינעם אָפּגעווענדט!

5 און פאַר קיין בייז האָט קיין פאָרכט, —
ווער ס'געהאָרכט!

6 דען צייט און רעכט דער קלוגער היט *)!
קומט די צייט, ווערט אַלץ פאַרגעלטיקט 65),
ווייל פון בייזן איבערוועלטיקט
איז דאָס מענטשלעכע געמיט.

7 ווייל די פּאָלגן ער ניט ווייסט;
קומט עס, טוט מען נישט צו ווייסן!

8 דאַרום באַהערשט ער נישט זיין גייסט **),
ער זאָל דעם גייסט אין זיך פאַרשליסן!
אין טאָג פון טויט, — העלפט קיין מאַכט!
קיין אָפּווענדונג אין דער שלאַכט!
ס'העלפט קיין בייז נישט צום ענטרינען.

9 אָט דאָס האָב אויך (איך ?—רעד.) אויסגעפונען!
איך האָב געפאָרשט און נאָכגעשפּירט
וואָס אונטער דער זון עס פּאַסירט
פון זייט,
צו זיין לייד,
אַ מענטש איבער מענטשן רעגירט!

---

*) אַלץ האָט זיין צייט, ווען עס גליקט.
**) דעם בייזן ווילן.

22.

10 און וואָס נאָך איך האָב געזען
באַגראָבענע פאַרברעכער גייען
פריי אין שטאָט אַרום.
געקומען פון אַ הייליקער שטעל
און רימען זיך: האָבן דאָס און יענץ געטון!
דום!

11 און קומען קומט עס דערפון,
וואָס נישט אויף דער שטעל,
וואָס נישט אַזוי געשווינד
ווערט נאָך דער זינד
דאָס אורטייל אויסגעפירט...
דאָס, וואָס מען זעט,
דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגייט, —
און עס ווערט אים פראָלאָנגירט, —
דאָס פאַרפירט.
און ערדרייסט ס'מענטשלעכע האַרץ אין זיי
צו אַלערליי
בייז. 66)

12 איך ווייס,
אַז גוט וועט זיין
נאָר דעם גאָט־פאָרכטיקן אַליין,
וואָס היט זיין געבאָט! 67)

13 און נישט לאַנג וועט געראָטן,
דאָס נישט לאַנג לעבט דער מענטש פון זינד,

דאָס ער ענדלעך פאַרשווינדט,
ווי דער שאָטן,
* ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט 68).

14 שלעכט
איז אָבער דאָ אויף דער ערד,
אָפט איז אַ מאַן גערעכט
און ווערט ווי אַ זינדיקער באַלוינט
און פאַרקערט:
עס ווערט געשוינט
דער שלעכטער
און לעבט, ווי אַ גערעכטער 69).

15 דום. און פאַרן מאַן
איז אונטער דער זון פאַרהאַן
נ י ש ט מיין,
ווי דאָס ביסל פרייד:
עסן, טרינקען און לוסטיק זיין.
דאָס זאָל'ס. . .
אין. . . 70) *)
. . . . 71)

ט.

23.

1 דאָס אַלץ האָב איך צום האַרץ מיר גענומען,
און פון דעם אַלעם — אַרויסבאַקומען,
דאָס (אויך–[אויסג.]) קלוג און גערעכט --

---

*) דאָ איז דער הויפט-וואר. אויסגעריסן ביז קאפ. ט.—רעד.

אַזוי די הערן ווי די קנעכט! —
זענען אַלע ביי גאָט אין דער האַנט!
אייך איבערן מענטשלעכן פֿאַרשטאַנד
איז זיין האַסן און זיין ליבן...
אַלץ פֿון פֿריער — פֿאָרגעשריבן
איז אַלץ מיט אַנאַנד. [72]

2 און איין לאָז דערגרייכט
דעם גערעכטן, ווי דעם אומגערעכטן,
אַלץ איינס, אומריין און ריין.
* און צי געאָפּפערט ווערט צי ניין,
און דעם גוטן און דעם שלעכטן,
און ווער עס איז צום שווערן לייכט
און ווער — פֿון שווערן אָפּגעהיט...
אָן אונטערשייד! [73]

3 פֿון אַלעם, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט
די שלימסטע נייט!
און דאָס האַרץ פֿון מענטש איז פֿון בייז פֿאַרפֿירט
פֿול דאָס האַרץ צעלאָזונקייט
ביי דער גאַנצער לעבנס־צייט,
און דערנאָך — צום טויט! [74]

4 וועמען געזאָגט איז: בלייב!
האָפּט ביז דער לעצטער שטונד;
בעסער אַלס דעם טויטן לייב
איז דעם לעבעדיקן הונט... [75]

5 דער לעבעדיקער זעט זיין טויט פאָראויס,
דער טויט איז פון יעדן וויסן בלויז!
און קיין פאַרגעלטונג און קיין לוין
איז פאַרן טויטן נישט פאַרהאַן;
לאַנג פאַרגעסן שוין
איז דער טויטער מאַן.

6 און זיין ליבשאַפט, האַס און נייד —
פאַרגעסן מיט דער צייט!
אין דעם, וואָס אונטער דער זון געשיט,
נעמט שוין נישט קיין טייל דער טרויט!

7 גיי, עס מיט פרייד
דיין ברויט,
וואוילגעמיט 76)
טרינק דיין וויין,
דען גאָט אַליין
האָט שוין לאַנג דיין טון געוויליקט!

8 * און שטענדיק ווייס זאָל זיין דיין קלייד!
און געביליגט
צום קאָפ דעם אייל! 77)

9 און זע מיט דער פרוי, וואָס ליבסט, אַ לעבן!
איבער דער נישטיקער לעבנס=צייט,
וואָס איז דיר אונטער דער זון געגעבן...
דאָס איז דיין טייל

אין לעבן
אונטער דער זון פֿאַר דיין מיזעליקייט
און דיין גאַנץ באַשטרעבן! [78]

10 און וואָס צו טון דו ביסט אימשטאַנד,
וואָס עס דערגרייכט דיין האַנט,
טו מיט אייגענער קראַפֿט,
דען קיין וויסן און קיין פֿאַרשטאַנד,
און קיין רעכנשאַפֿט
און שוין גאָר נישט פּאַסירט
אין גרוב, וואוהין דו ווערסט געפֿירט!
דאָרט קען שוין גאָרנישט געשען...

.24

11 און נאָך אונטער דער זון געזען!
נישט דער פֿלינקער — דאָס געיעג
און נישט דער העלד די שלאַכט געווינט.
דער קלוגער אָפֿט קיין ברויט געפֿינט
און דאָס רייכטום און פֿאַרמעג
זיך נישט מיט פֿאַרנונפֿט געזעלט, —
נישט דער פֿאַרשטענדיקער געפֿעלט
און געפֿינט לייטזעליקייט,
איבער אַלי׳ צופֿאַל און צייט. [79]

12 און קיינער ווייס, ווען זיין צייט וועט קומען,
ווי די פֿיש אין אַ בייזער נעץ פֿאַרנומען,
ווי די פֿייגל אין די פֿאַלן...

און גלייך מיט זיי, אוף דער צוקונפט בלינד
צאַפּלט דאָס מענטשן=קינד, —
פון זיין אונטערגאַנג באַפאַלן 80)!

13 און אַ קלוגשאַפט אונטער דער זון געזען
(איך האַלט זי נישט פאַר גרינג!)

14 אַ שטאָט — אַ קליינע געווען,
מאַנשאַפט ווייניק...
באַפאַלט זי אַ גרויסער קעניג,
אַרומגענומען מיט טורמען אַ רינג!

15 איז אין דער שטאָט פאַרהאַן
אַ קלוגער נויטבאַדערפטיקער מאַן
און ער האָט אַ רעטונגס=מיטל געפונען.
* און די מאַנשאַפט איז אַנטרונען, —
און עס האָט קיינער נישט אין זינען
דעם אָרעמאַן —

16 איך טראַכט:
בעסער ווייסן. . .
אָבער. . . *)

---

*) דא איז דער מאנוסקריפט צעריסן, עס פעלט טעקסט בי קאפ. י.—רעד.

י.

25.

1 אַ טויטע פליג אין ווירצערס טאָפּ
פאַרדאַרבט דעם אייל, יערט אים אויף. [81]
ער׳ און ווייסן, ווען דומהייט אַ נאָפּ, —
קוועלט עס אַרויף! [82]

2 זיין רעכטע האַנט
דעם קלוגנס האַרץ באַפעלט;
מיט דער לינקער זיך קוועלט
דער נאַר! [83]

3 און אויך אין וועג (ווי אָן פאַרשטאַנד!)
* מאַכט ער אַלעמען באַקאַנט:
איך בין אַ נאַר! [84]

— — — — — — — — —

4 האָסט אָנגעמאַכט דיין הערשער פאַרדראָס,
דיין פלאַץ נישט פאַרלאָז!
אויסגעהאַלטנקייט מאַכט לינד
די שווערסטע זינד!

5 האָב איך אונטער דער זון אַ בייז דערקענט:
אַ פאַרזועץ פון רעגענט!

6 הויך און העכער — דער נאַר געשעצט,
פאַרדינטע לייט — אַרונטערגעזעצט!

7 געזען האָב איך, קנעכט רייטן אויף פערד.
און הערן, גלייך קנעכט, צו פוס אויף דער ערד!

8 דער אונטערגראָבער פאַלט אָפט אַליין
אין געמאַכטן גרוב אַריין;
* ווער אין צוים זיך איינגעריסן, —
ווערט ער פון אַ שלאַנג געביסן!

9 ווער שטיינער רוקט, דער שלאָגט זיך אָן,
דעם האָלצנהעקער פלעט אַ שפּאָן!

11 און אויב שטיל, אָן קלאַנג
עס בייסט די שלאַנג
מיטן באַרעדער, וואָס איז די מער? 85)

* 10 ס'אייזן שטומפ, שאַרפט קיין שנייד
און מיט זיך, און אַרבעט שווער...
קלוגשאַפט שטעקט אין פאָרבערייט 86)

12 אַ קלוגער רעדט — עס האָט אַ חן,
אין די רייד טוט דער נאַר פאַרשטריקן, 87)

13 הייבט אָן דום, ענדיקט געמיין.
און רייד אַזוי פיל. 88)

---

*) אין מאנוסקריפט קומט דער פסוק 11 פארן פסוק 10. אין דעם ענד־
גילטיקן טעקסט זיינען זיי אויסגעשטעלט אין דעם ריכטיקן סדר. — רעד.

14 קיין מענטש ווייס, וואָס דערפון וועט זיין,
וואָס עס טוט זיך אונטער זיין רוקן [89],
און פירט צו קיין ציל!

15 ניטאָ אין הויפּט־וואַר. — רעד [90].

16 וויי דיר, לאַנד,
* פון יונגן קעניגס לייכטער האַנט
* רעגירט,
און באַגינען טיש געפירט
ווערט ביים עדלשטאַנד...

17 וואויל דיר, לאַנד!
וואו פעסט און פריי דער קעניג שאַפט;
צו דער צייט
עסן זיינע עדללייט
און צוליב קראַפט,
נישט צוליב טרינקען.

18 אין פוילקייט מוס דער באַלקן זינקען.
אָפּגעלאָזט די הענט, —
וויינען די ווענט!

19 ניטאָ אין הויפּט־וואַר.

20 אין דער היים ביי זיך
אין שטילסטן אָרט
קיין קעניג פליך,

* קיין רייכן שילט אין שלאָפגעמאַכט,(שלאָף-געמאַך?--רעד.)
דער פויגל פון הימל כאַפּט דאָס וואָרט,
פליגלמאַן צעטראָגט די זאַך 91).

יא.

1 דיין פּאָרראַט איבער וואַסער שפּרייט;
דו געפינסט עס מיט דער צייט...

2 אויף זיבן צי אַכט צעטייל דיין ברויט.
דען וואָס פאַר אַ נויט
עס קען קומען אויפן לאַנד,
איז דיר אומבאַקאַנט!

3 ווען רעגן-פול אַ וואָלקן וואַרט,
גיסט ער אויף דער ערד;
און פאַלט אַ בוים, אָסט צי נאָרד,
ר׳בלייבט שוין דאָרט!

4 וייעט נישט — ווער ווינטן היט;
* וואָלקן-קוקער, האָט קיין שניט.

5 דען גאָטס ווערק און וואָס ער מאַכט
דאָס ווייס נישט קיינער,
ווי מע ווייסט נישט, צווישן ביינער,

דעם צוג פון ווינט אין פולער טראַכט;
ווערט קיין באַשייד דערויף געפונען!

6 וייע דיין זאָמען באַגינען
און לאָז נישט אָפּ צו אָוונט=צייט,
דען דו קענסט נישט וויסן,
וועלכער עם געדייט.
און מעגלעך, דאָס ביידע טויגן 92).

7 און זים איז דאָס ליכט; די זון צו געניסן
איז אַזוי גוט פאַר די אויגן 93).

8 זאָל צו מאָל
אַ מענטש לעבן יאָרן אויף יאָרן,
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען; אין זכרון
וועלן אים בלייבן, נישט ווייניק אין צאָל,
... טעג...
... געקומען איז, נעמט זיין וועג... 94) *)

9 פריי דיך מיט דיין לעבנסקראַפט **),
יונג לעבן!
דיין איז, ווי לאַנג יונג דו ביסט,
וואָס דיין אויג זעט, דיין געלוסט

*) דאָ איז דער מאַנוסקריפּט אויסגעריסן און עס פעלן ווערטער פון די אָנהייב שורות. — רעד.

**) דער פ. 9 פאַרמאָגט נים קיין גרונד-וואַריאַנט, נאָר באַשטייט בלויז פון וואַריאַנטן. מיר גיבן אין „הויפּט"וואַריאַנט" דעם לעצטן וואַריאַנט, וועלכער באַציט זיך אויף גאַנצן פּסוק 9. — רעד.

און דיין געשענק.
נאָר געדענק [95]
דאָס גאָט [96] ווּעסטו געבן
אויף דעם אַלעם רעכנשאַפט [97]. *

10 ניטאָ אין הויפּט-וואר. — רעד.

יב.

1 אָן באַשעפער געדענק יונגערהייט,
איידער ס'דערגרייכט שלעכטע צייט,
יאָרן, וואָס זענען נישט ליב,
וואָס איז דיר אין זיי נישט געלעגן. [98]

2 ווען די זון ווערט טריב
* און דאָס ליכט, מאָנד און שטערן,
און דער וואָלקן קומט צוריק נאָכן רעגן... [99]

3 ווען פאַרצירט (פארצערט? פארציטערט?—רעד.) עס ווערן
די וועכטער פון דיין הויז,
די קריגער קרומען זיך אויס,
די מילנער, געמינער, בלייבן ליידיק שטיין,
די קראַטן-קוקער הערן אויף צו זען. [100]

4 און פֿאַרשפּאַרט אַרום דער גאַנג
דאָס גערויש פֿון מאָלן ווערט קוים געהערט.
אַ פֿויגל פּיפּצט, דער שלאָף געשטערט,
און דערנידערט די טעכטער פֿון געזאַנג,
געבויגן און בלייבט. 101)

5 און עס שרעקט די קלענסטע הייך,
שטרויכלונגס אויף גלייכן וועג.
דער מאַנדלבוים האָט אָפּגעבליט
און די שנעקע שלעפּט זיך...
און די קאַפּערבער...
עס גייט די... *) 102)

. . . . 103)

*) דאָ איז דער מאַנוסקריפּט צעריסן און עס פֿעלן די ווייטערדיקע פּסוקים 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 — ביזן סוף פֿון קהלת. עס איז בלויז פֿאַרהאַן אַ וואַריאַנט אויפֿן פּ. 7, געפֿונען אויף אַ באַזונדער בלעטעלע. — רעד.

פאַרשיידענע וואַריאַנטן.

1 וואָס בלייבט אים דערפון?

2 פון דאָרט (קערט מען זיך אום — אויסגעמעקט),

3 קיין געדעכעניש ביי לייטן
פאַר ערשטע צייטן. [1]
(און וואָס נאָך שפּעטער אונז פאַרבייטן. — אויסג.)
און נאָך (שפּעטערע. — אויסג.) קומען און ווייכן
און נאָך שפּעטערע דערגרייכן
וועט זייער געדענקען אויך אַזוי ווייניק.

4 * איך קהלת בין געוועזן קעניג [2]
אין ירושלים
* אונטערטעניג
* איז ישראל מיר געווען.

5 I האָב איך קלוג (אַלץ. — אויסג.) געפּאָרשט.
II און קלוג געפּאָרשט.

6 אַן אומגליקלעכע באַשטרעבן.

7 צו באַשעפּטיקן דערמיט;

8 אַלץ, וואָס אונטערן הימל געשיט,
איז אייטל יאָגעניש נאָך ווינט.

9 (דען. — אויסג.) אַלע.

---

1 (פאר דער לאנג פארשוואונדענער) צייט.
2 איך—קהלת—אין ירושלים קעניג.

10 עס זענען אַלע זאַכן
נישט אויסצוגלייכן — קרום.
און פֿעל — נישט צו רעכט צו מאַכן.

11 I (איך, — אויסג.) מעכט
וויסן און דערגיין
וואָס ווילד איז (און אויסג.) שלעכט.

II איך וויל דערגיין
וואָס שלעכט איז און ווילד, קלוג און געשייט...
אויך אַ נאַרישקייט:
וואָס מער וויסן, אַלץ מער לייד.

12 (איך פּרוב. — אויסג.) גענוס
און לוסטבאַרקייט.
עס האָט מיין האַרץ זיך נישט געשטילט.

13 צום געלעכטער זאָג איך ווילד.

14 דאָך, איך קלער:
* איך וועל באָדן זיך אין וויין!
איך בין קלוג, אַליין
גענים וועל איך נאַרישקייט!
ביז איך וועל נישט געפינען באַשייד,
וואָס גוט איז און וואָס געשייט
פֿאַרן מענטשן-קינד אונטער דער זון, —

15 און (איך האָב מיר.—אויסג.) זילבער און גאָלד
(אָנגעזאַמלט, אויך.—אויסג.) אַלערהאַנט.

16 און (אויך. — אויסג.) נישט פֿאַרוויגערט (אויסג.) ווערט
פֿון מיר.

17 פֿאַר מיין מי מיין איינציק טייל.

18 (אויף וועלכע איך האָב זיך אַזויפֿיל געמיט
און ס'איז דום, דום. — אויסג.)

19 (און אין באַטראַכט גענומען
וואָס דום איז און קלוג. — אויסג.

20 עס ווערט קיינער נישט געשוינט. — אויסג.

21 (דאָס אַלץ. — אויסג.). וואָס אונטער דער זון געשיט.
(ווייל אַלץ איז. — אויסג.) אַ נישטיק ווינט־געפּאַנג.

22 ווער (נאָך. — אויסג.)

23 מיט זאַמלען און באַשטרעבן; — אויסג.

24 (עס האָט יעדע זאַך איר צייט!
אַלץ, וואָס אונטער דער זון פּאַסירט
האָט זיין צייט באַשערט;
אַ צייט — ווען מאַן געבערט
און אויך צו שטאַרבן צייט!
ווען אויסגעוואָרצלט און געפּלאַנצט!
ווען ס'ווערט געטויט און ווען קורירט.
ווען געבויט און ווען צעשטערט!
און אויף געלעכטער און אויף טרערן.
און געקלאָגט און ווען געטאַנצט.
און ווען שטיינער ווערן צוזאַמענגעפירט.
* און ווען געהאַלזט און אָפּגעווענדט.
און ווען מען זוכט, און מע' פאַרלירט!
* און ווען געקאַרגט און ווען פאַרשווענדט;
צונויפגענייט און אָפּגעטרענט!
* און אויף שווייגן און אויף רייד!
* אויף ליבן צייט, אויף האַסן צייט
* און אויף פרידן און אויף שלאַכט!
און דער פליסיקער וואָס מאַכט
מיט זיין מי? און איך זע איין,
דאָס פון מעכטיקן געגעבן
איז דעם מענטשן דאָס באַשטרעבן
* ער זאָל דערמיט באַשעפטיקט זיין.

25 זע איך איין;
נישט פֿאַרהאַן קיין אַנדער שטרעבן
נאָר לוסטיק זיין
(און זיך גוט צו טאָן אין לעבן... — אויסג.)

26 איז עס אָבער מענטשן-גערייד... — אויסג.

27 געווען דאָס זעלבע (שוין—אויסג.) אַמאָל;

28 נאַריש און ווינט-געיעג—(אויסג.)

29 I (גייסט צום מעכטיקן אין הויז אַריין,
* זע אויף דיינע פּים געאַכט
און ליבער שטיל געהאָרזאַם זיין,
אַלם ווי נאַרן פֿיל אָפּפּער-שלאַכט,
* דען עס ווייסן נישט די לייט
ווי גוט צו מאַכן אַ בייזע זאַך).

II (און ליבער איז (שטיל אויסג.) געהאָרזאַם זיין
אַלם פֿון אָפּפּער פֿיל געשלאַכט
ווי עס טון די נאַרישע לייט,
וואָס ווייסן נישט, ווי גוט געמאַכט[1])
עס ווערט פֿאַר גאָט אַ בייזע זאַך! אויסג.

30 (און פֿאַר אים דיין מויל באַוואַך[2])
נישט פֿאַרכאַפּט זיך אויף די רייד,
ער איז אין הימל, דו—אויף ד׳ר׳ערד,
און דאַרום—קיין רייד געמערט!—אויסג.).
* גייסט צו גאָט אין הויז אַריין
* זע אויף דיינע פּים געאַכט

31 (עס קומט דער טרוים מיט פֿילערליי.
און דער נאַר מיט פּלוידעריי.—אויסג.)

32 פֿון העכערן נאָך איבער זיי;

---

1 זיי ווייסן נישט, ווי גוט געמאַכט.
2 און פֿאַר גאָט דיין מויל באַוואַך—אויסג.

33 שפייזן שפייזט די ערד.
און די מענגע דינערשאַפט
ברענגט קיין נוץ:

34 (זעט — אויסג.) קיין נוץ.

35 * (פון זילבער זאַט נישט ווערט,
ווער זילבער ליבט און זיך פאַרשאַפט.— אויסג.)..

36 דאָס גוטס ווערט גרעסער אין גרעסער

37 ווי פון דער.— אויסג.

38 און וואָס (האָט ער.— אויסג.) דערלעבט איבער דער צייט.

39 I (און ווירקלעך דער מאַן, וואָס גאָט האָט באַשערט
רייכטום אין גיטער און נישט פאַרווערט
צו באַהערשן זיין פאַרמעגט
און צו צערן, צו געניסן זיין מי מיט פרייד) 1)
און האָט זיין טייל זיך אָפגענומען,
האָט אַ געשענק 2) פון גאָט באַקומען
געדענקט נישט פיל.

II און יעדער מאַן, וואָס גאָט האָט באַשערט
רייכטום און גיטער און נישט פאַרווערט
פון זיין מי זיין טייל צו באקומען (געניסן) 3).
האָט אַ געשענק פון...

III צו צערן (און צו געניסן (אויסג.) מיט פרייד פון זיין
פאַרמעגן
און האָט פון זיין מי זיין טייל זיך גענומען
דער האָט אַ געשענק פון גאָט באַקומען
נישט פיל געדענקט ער פון זיינע טעג
גאָט האָט אים מיט פרייד פאַרנומען.

---

1 צו צערן פרייד מיט פרייד.

2 א געשענקען.

3 I צי צערן מיט לוסט און צייט.
II צו צערן איבער דער צייט זיין מי.

40 I אונטער דער זון איין אומגליק פאַרהאַן,
אָון דריקט אַזוי שווער;
גיט גאָט אַ מאַן 1)
* רייכטום, גיטער און ער
קען זיך באַשערן
יעדן האַרציקן באַגער.
און האָט ער פאַרזאָגט
צו הערשן איבער דעם,
דערפון צו צערן,
און אַ פרעמדער עס פאַרצערט.

II אין אונטער דער זון איין אומגליק פאַרהאַן,
וואָס טרעפט אַזוי שווער.
אַ מאַן 2),
וואָס גאָט גיט רייכטום, גיטער אין ער,
וואָס דאַרף זיך נישט פאַרווערן
קיין האַרציקן באַגער. 3)

41 ווען ער הונדערט זין געבער
און לעבט לאַנג, לעבט וואָס מער
אין איז פון האָב און גוטס נישט זאַט
* און קיין באַגרעבעניש געהאַט —

I ענדער שוין 4) אַ מפיל-קינד,
וואָס קומט און פאַרשווינדט.

---

1 לייטזעליגט
אָ א מאַן. — אויסג.
2 (גאָט גיט. — אויסג.)
א מאַן.
3 וואָס א האַרץ נאָר קען באַגערן.
4 בעסער שוין.

* אין פינסטערניש געקומען, אין פינסטערניש געעקט,
און מיט פינסטערניש דעם נאָמען פאַרדעקט.

II איז ליבער שוין אַ מפּיל־קינד, 1)
וואָס אין דער פינסטערניש קומט און פאַרשווינדט;
מיט 2) פינסטערניש דעם נאָמען פאַרגאָסן.

42 קיין זון געזען, קיין ליכט גענאָסן 3). — אויסג.

43 I אַ מענטש מיט זיך פאַר דער קעל;
און נישט זאַט ווערט די זעל!

II די מי פון מענטש איז פאַר דער קעל,
און די זעל
די האָט קיינמאָל נישט גענוג...

44 און דום צי קלוג,
ס'איז קיין אונטערשייד פאַרהאַן.

45 און וואָס געקומען (איז געקומען. — אויסג.)

46 פאַרהאַן רייד.

47 און פיל רייד, פיל נישטיקייט
און דער מענטש פאַרמאָגט נישט מער!

48 און ווייס דען ווער 4),
וואָס פאַרן מענטש איז געשייט
אין זיין נישטיקער לעבנס־צייט,
* וואָס ער, ווי אַ שאָטן פאַסירט.

---

1 איז ליבער שוין נאכט. — אויסג.
2 אין. — אויסג.
3 קיין ליכט גענאסן, קיין זון נישט געזען.
4 און ווער וועט זאָגן אויף געוויס. — אויסג.

49 ענדער אין הויז פון טרויער צו ווײַלן
אַלם צום [1]) טרינקערהויז צו אײַלן.
דער טויט (דער. — אויסג.) איבער אַלעם שוועבט.

50 ערגער ס'געזיכט.

51 צום הויז) [2]

52 (דאָס אויסג.) קנאַקן פון דערנער אונטערן טאָפּ.
אַזוי דאָס געזאַנג פון נאַרישן קאָפּ.

53 און אַלץ מיט אַנאַנד —
נישטיק נישט!
דער רויב דעם קליגסטן מאַן צעמישט,
און מאַכט דאָס גאַנצע האַרץ צו שאַנד!

54 I בעסער דער ענד פון אַ זאַך
אַלס דער אָנהייב.
בעסער לאַנג. אַלס הויכגעמיט.
און לאָזט (לאָז?) דיין צאָרן נישט לייכט אַרויס
דען צאָרן רוט אין נאַרן-שויס.

II נישט אין אָנפאַנג ערשט צו ענד
ווערט יעטווידע זאַך דערקענט.
ענדער לאַנג. אַלס הויכגעמיט.
* און לייכט אין צאָרן ברעך נישט אויס;
צאָרן ליגט אין נאַרן-שויס.

55 I נישט זאָג: וואָס איז עס געשען?
אין אַמאָליקע צייטן איז בעסער געוועזן [3])

---

1 אלס אין.___אויסג.
2 צום (האַרץ).
3 און זאָג נישט: עס איז בעסער געוועזן.

נישט אוים קלוגשאַפט טומטו פרעגן.
גוט איז קלוגשאַפט מיט פאַרמעגן[1]
דערהויפּט פאַר די, וואָס זענען די זון;
אין שאָטן פון וויסן, אין שאָטן פון געלט,
שטייגערט די ווייסנשאַפט
און שטייגערט דעם קענערם לעבנם-קראַפט׳

II און זאָג נישט, וואָס איז עם געוואָרן?
די אַלטע צייטן זענען בעסער געווען אַלם איצט.
נישט אוים קלוגשאַפט איז דאָם פרעגן.
גוט איז וויסן מיט באַזיצט
נאָך מער פאַר די, וואָם זענען די זון.
אין שוץ[2] פון וויסן, אין שוץ פון זילבער
קלוגשאַפט לעבעדיק מאַכט.

III פרעג נישט: וואָם איז עם געשען,
פאַרוואָם איז פאַרצייטן בעסער געווען?
וואָם האָסטו דערפון —
פון (נאַרישן.— אויסג.) פרעגן[3]
גוט איז וויסן מיט פאַרמעגן
(דערהויפּט פאַר די, וואָם זען די זון. — אויסג.)
אין שאָטן פון (זילבער. — אויסג.) אין שאָטן פון געלט
גיט לעבנסקראַפט
די ווייסנשאַפט.

IV און נישט זאָג:
דאָם אַמאָל איז בעסער געווען.
וואָם איז עם געשען,

---

1 גוט איז צו פארשן ווען מען באזיצט.
2 אין (שאָטן).
3 נאריש איז דאָס פרעגן.

וואָס ערגער ווערט מיט יעדן טאָג...
(וואָס פאַר אַ נוץ
האָט דאָס פרעגן אויסג. 1)
גוט איז וויסן מיט פאַרמעגן,

V און נישט זאָג, וואָס איז (יִם) געשען?
אַמאָליקע צייטן איז בעסער געווען
פאַרוואָס פאַרשלימערט זיך צייט? 2)
איז אַזאַ פרעגן
איז גאָרנישט 3).
גוט איז וויסן ביי פאַרמעגן.

VI און נישט זאָג
וואָס איז עס געוועזן 4)
אַמאָליקע צייטן איז בעסער געווען
און ערגער ווערט מיט יעדן טאָג 5)
נישט אוים קלוגשאַפט טוסט עס פרעגן. 6)

---

1 I וואָס פאַר א נוץ ברענגט דאָס פרעגן.
II נאריש פרעגן, וואָס ברענגט קיין נוץ.
III דען דאָס פרעגן האָט קיין נוץ.
2 פון וואנען קומט די שלעכטע טעג.
3 דו פרעג נישט, זוך נישט בעשייד.
4 (און נישט פרעג) וואָס איז עס געשען.
5 I און נישט זאָג,
אויב דו האָסט א שלעכטן טאָג
II און נישט רעד פון אונטערשייד
צווישן היינט און נעכטיקן טאָג.
III און פרעג נישט אויף קיין אונטערשייד
צוויש איצט און אמאָל געווען
○ (וואָס האָסטו דערפון פון אזא פאָרשן און פרעגן אויסג.).

VII (פריער ערווערב דיר דיין פאַרמעגן 1)
דאַן האָט וויסן אַ נוץ.
אין וויסן שוץ, אין זילבער שוץ
דאַן וואָס מער וויסנשאַפט)...

VIII אָנגענעמער די זון צו געניסן 2)
אין טאָפּלטן שאָטן פון זילבער און וויכן.
וויסן, דערהייפט די וויסנשאַפט,
איז די קוואַל פון לעבנסקראַפט.

IX און נאָך מער
פאַר די זונען-זעער
גוט איז באַשטעלט
אין שאָטן פון וויסן
אין שאָטן פון געלט...
און וואָס מער וויסן, מער לעבנסקראַפט
גיט די וויסנשאַפט.
* און וואויל איז די, וואָס די זון געניסן 3)
* אין טאָפּלטן שאָטן פון זילבער און וויסן —
און וואָס מער וויסן, לעבנסזאַפט
קוועלט פאַר זיי די וויסנשאַפט 4)

---

1 גוט איז קלוגשאפט מיט ערווערב.

2 גוט איז די זון צו געניסן.

3 וואויל די, וואס די זון געניסן.

4 און פארשן וואס מער, דען וויסנשאפט
(איז פאר זיי לעבנסזאפט.—אויסג.)

56 און זע גאָט (גאָטס ?) וועלט!
זי גלייכט נישט אוים וואָס קרום געשטעלט! [1]

57 גוטע טעג לעבֿ אין גענום
און די שלעכטע אָן פֿאַרדרום,
דען די גוטע און שלעכטע צייטן
האָט גאָט געמאַכט איינס קעגן צווייטן
דער מענטש זאָל נאָך אים גאָרנישט געפֿינען.

58 וואַריאַנטן צו די פּסוקים 19, 20, וואָס זיינען אין הויפּט-
וואַריאַנט ניטאָ.

I דעם קלוגער (קלוגן ?) שיצט דער פֿאַרשטאַנד [2]
בעסער (די) אַלס די שילדן-טרעגער צען,
וואָס זענען אין שטאָט געווען.
און נישטאָ קיין מענטש אין לאַנד,
וואָס זאָל זיין דורכאויס גערעכט. [3]

II דעם קלוגן שיצט זיין פֿאַרשטאַנד
מער ווי די הערשער צען, [4]
וואָס זענען דאָ אין שטאָט געווען,
און ס'איז אין לאַנד קיין מענטש פֿאַרהאַן,
וואָס זאָל שטענדיק זיין גערעכט,
וואָס זאָל נישט האָבן קיין פֿעלער געמאַכט.

---

1 I נעם גאָטס וועלט
ווי זי איז.
II ווי זי איז נעם גאָטס וועלט.
2 שיצט בעסער זיין) פֿארשטאנד.
3 און נישטאָ קיין (גערעכטער).
וואָס זאָל נאָר גוטס טון אָן א פֿעל.
4 קלוגשאפט שיצט דעם קלוגן מאן
בעסער אלס די הערשער צען.

59 און אויף פּרעמדע רייד נישט אַכט.

60 דען בײ זיך אין האַרץ געזוכט.

61 I אַלץ געפּריווט, געזוכט באַשייד,
געמיינט כ'בין קלוג, עס איז ווייט!
ווייט איז וואָס פאַרגאַנגען
און טיף, נישט צו דערלאַנגען...

II (דאָס אַלץ געפּאָרשט, געפּריווט, געזוכט 1)
און געמיינט, איך וועל דערגיין
אין עס איז נאָך פון מיר ווייט.
עס איז נאָך ווייטער ווי געווען,
און טיף נישט אַרויסצובאַקומען! — אויסג.)

III זוך איך און פּאָרש, קליג מיך און פּריוו,
און געמיינט איך וועל דערלאַנגען 2)
ווייסט (ווייט?) פון מיר! וואָס אָפּגעגאַנגען; 3)

62 (איך האָב צום האַרצן זיך גענומען:
צו פּאָרשן, וואָס עס האָט אַ האַפט,
וואָס ס'איז קלוג און רעכנשאַפט. — אויסג.)

63 I צו דעם קלוגן ווער זיך גלייכט?
ווער נאָך ווייס אַ זאַך באַשייד?
מענטשן-קענערשאַפט זיין געזיכט 4) באַלייכט
און זיין אָנבליק — פּעסטיקייט.

---

1 דאָס אַלץ געפּאָרשט, באַשייד געזוכט.
2 און געמיינט אָט אָט געפין איך וואָס באַשייד.
3 וואָס געוועזן, דאָס איז ווייט.
4 (זיין אָנגעזיכט).

II צו דעם קלוגן ווער זיך גלייכט,
און זאַך-באַשייד ווער טראָגט אַרויס ? 1)
זיין געזיכט באַלייכט
מענטשן-קענערשאַפט ;
און מיט קראַפט
צייכנט זיך זיין אָנבליק אויס.

III צו דעם קלוגן ווער זיך גלייכט ?
און אין געריכט, ווער טראָגט אויס (אַרויס?)
דעם זאַך-באַשייד ?
מענטשן-קענטעניש באַלייכט
זיין אָנגעזיכט.
עס צייכנט זיך זיין אָנ...

IV צו דעם קלוגן ווער זיך גלייכט ?
ווער נאָך וויסט דעם זאַך-באַשייד ? 2)
מענטשן-קענערשאַפט באַלייכט
זיין אָנגעזיכט ; מיט פעסטיקייט
צייכנט זיך זיין אָנבליק אויס.

64 I קעניגס מונד אויפגעפאַסט! דאַרום 3)
ווי דו ביי גאָט געשוואָרן האָסט,
נישט געאַיילט דיין אָרט פאַרלאָזט.

II ראָט איך היטן דעם קעניגס געבאָט,
און געדענק דיין שוואור ביי גאָט,
טרעט צוריק, נישט געאַיילט.

---

1 זאך באשייד ווער טראגט ארויס.
מעסט זיך מיט דער(ס?) קלוגן ווער ?
ווער נאָך וויסט ווי ער...
2 דארום קעניגס מויל געהיט !
3 אַפ.___ אויסג.

III רָאט איך שטרענג ערפֿיל
דעם קעניגס געבאָט
ווי געשוואָרן דו האָסט פֿאַר גאָט:
גייסט פֿון אים...

65 רעכט און צייט דער קעניג היט;
אַלעם אין דער צייט פֿאַרגעלטיקט!

66 I און ווירקלעך, איך האָב פֿאַרנומען, 1)
עס זענען באַשטאַטע פֿאַרברעכער געקומען,
זיי גייען פֿון אַ הייליקער שטעל
און רימען נאָך זיך פֿרעך 2)
(מיט זייער פֿאַרברעך.—אויסג.) זיי האָבן.
דום! ווייל נישט אויף דער שטעל
די שטראָף נאָך דעם ווערט אויסגעפֿירט.
ווייל אָפֿט מען זעט 3),
דאָס הונדערט זינד אַ מאָן באַגייט
און עס ווערט אים פֿראָלאָנגירט
מאַכט זיי דרייסט 4), דאָס פֿאַרפֿירט
צו אַלדאָס בייז.

II און געזען האָב איך פֿיל:
קומען באַשטאַטע פֿאַרברעכער,
גייען פֿון הייליקן אַזיל
און באַנעמען זיך נאָך פֿרעכער,

---

1 און ווירקלעך איך באמערק.
2 און רימען נאך זיך פרעך אין שטאט.—אויסג.
3 ווייל (דאס וואס) מען זעט.
4 (דאס) מאכט זיי דרייסט.

רימען זיך מיט זייער טון! 1)
דאָס בייזע קומט דערפֿון,
וואָס עס ווערט נישט געשווינד
די פֿאַרגעלטונג אויסגעפֿירט 2).
ווייל מען זעט 3)
* דאָס הונדערט זינד אַ מאַן באַגייט
* און עס ווערט אים פֿראָלאָנגירט,
פֿון דעם ווערן זיי פֿאַרפֿירט 4).

III און וואָס איך האָב געזען
פֿאַרשטאַטע פֿאַרברעכער גייען
פֿון אַ הייליקן שטעל
און געגאַנגען אין שטאָט אַרום,
באַרימט זיך דאָס און יענץ געטון,
דאָס איז דום
און עס שטאַמט דערפֿון,
(וואָס דאָס אורטייל אויף דער זינד
ווערט נישט אויסגעפֿירט געשטעל. — אויסג.)
IV (מערק איך פֿיל
זינדער פֿאַרשטעקטע
אויפֿסניי אַנטפּלעקטע, 5)
געקומען פֿון אַ הייליקן אַזיל

---

1 גערימט זיך דאָס און יענץ געטון.
2 וואָס נישט (אַזוי) געשווינד
ווערט די פֿארגעלטונג אויסגעפֿירט.
3 (און אַז) מען זעט
4 אַט מאַכט זיי דרייסט.
צו אַלדאָס בייז.
5 (פֿלוצלונג אַנטפּלעקטע).

גייען אין שטאָט אַרום פרעד
און רימען זיך מיט זייער פאַרברעך.—אויסג.)

V מערק איך זינדער פאַרשטעקטע
אויפם ניי אַנטפלעקטע
(גייען פון אַ הייליקער שטעל[1]). — אויסג.)

VI געזעען
פאַרשטאַטע פאַרברעכער קומען,
זיי גייען פון אַ הייליק אָרט
און רימען זיך אין שטאָט:
זיי האָבן רעכט געטאָן.

VII און וואָס איך האָב געזעען
אין שטאָט אַרום גייען,
מאַנכע באַשטאַטע פאַרברעכער 2)
קומען פון אַ הייליקן אָרט. — — — —

67 און איך ווייס
דאָס 3) גוט וועט זיין
נאָר דעם גאָטס-פאָרכטיקן אַליין.

68 דעם זינדיקן 4) קען אַ ווײַלע געראָטן,
ר'וועט פאַרשווינדן ווי אַ שאָטן
דאָס 5) ער קיין לאַנג לעבן האָט.
ווייל ער פאָרכט זיך נישט פאַר גאָט.

---

1 פון א הייליקער שטעל געקומען.
2 באשטאטע פארברעכער (פיל).
3 דאָס (ענדלעך).
4 (און דעם זינדיקן)
5 (דען).

69 I איז אויף דער ערד אַן אומרעכט פאַרהאַן
וועט אַ רעכטשאַפענער מאַן
אָפּט ווי אַ זינדער באַלוינט
און דער זינדער 1) געשוינט
און עס גייט אים.

II און דאָך איז עס ניש רעכט 2),
וואָס עס געשיט דאָ אויף דער ערד.
טרעפט אַ מאַן איז גערעכט 3)
און ס'איז אים דעם בייזנס לאָס באַשערט.
און דער שלעכטער ווערט געשוינט
און גלייך אַ גערעכטער געלוינט.
(דאָס האָט אָבער אויך קיין ווערט. — אויסג.).

II דאָך ווי, — אויסג.
שלעכט
פירט זיך דאָ אויף דער ערד... 4)
אָפּט איז אַ מאַן גערעכט
און ווערט ווי אַ זינדער באַלוינט,
און דער זינדיקער ווערט געשוינט
און באַקומט דעם גערעכטנס טייל. — אויסג.)

III איז פאַרהאַן אַ נישטיקייט
וואָס געשיט דאָ אויף דער ערד,

---

1 ווערט.

2 און דאָך איז אַ בייז פאַרהאַן.

3 (טרעפט אויסג.) דעם גערעכטן מאַן.

4 I (דום אויסג.) פירט זיך דאָ אויף דער ערד.
II און דאָך איז נישט רעכט
(ווי עס; — אויסג.) פירט זיך דאָ אויף דער ערד...

ווערט דעם גוטן בייז באַשערט
און געשווינט די בייזע לייט. 1)

70 I ליב איך איינציק און אַליין
נאָר די פרייד! אונטער דער זון 2)
האָט דער מענטש נישט וואָס צו טון
נאָר עסן טרינקען און לוסטיק זיין!
דאָס איז באַגלייטן אין זיין מיאיק לעבן,
וואָס איז אים אונטער דער זון געגעבן!

II און איך שאַץ דאַרום די פרייד! 3)
קיין אַנדער גוט (ס?) איז פאַר אַ מאַן
אונטער דער זון דאָ נישט פאַרהאַן
נור עסן און טרינקען און לוסטיק זיין.

71 וואַריאַנטן צו די פעלנדיקע פּ. 16 און 17.
16 אַלץ געפאָרשט און נאָכגעקלערט,
אום צו קומען צום פאַרשטאַנד,
וואָס דאָ טוט זיך אויף דער ערד,
וואָס מע יאָגט זיך דורכאַנאַנד,
וואָס קיין רו בייטאָג מען האָט
און מען זעט קיין שלאָף ביינאַכט.
II האָב איך געפאָרשט און נאָכגעקלערט
קלוג צו ווערן (און דערגיין. — אויסג.)
וואָס דאָ טוט זיך אויף דער ערד.

17 און האָב איינגעזען, אַז גאָט
האָט דאָס אַלץ אַז׳׳ יעמאַכט,
דאָס דער מענטש זיך ׳ שט דערוויסט 4)

---

1 און עס באַקומט (באַקומען) דער בייזער מאַן (בייזע לייט) וואָס דעם גוטן צוגעהערט.
2 (און געלויבט זאָל זיין די פרייד).
3 שאַץ איך דאַרום די לוסטיקייט.
4 דאָס קיינמאָל זיך דער מענטש דערוויסט.

וואָס אונטער דער זון עס דאָ געשיט 1)
און זאָל זיך מיען און זוכן אומזיסט.
עס איז דערפון
קיין באַגריף נישט צו געווינען;
און אויב דער קלוגער צו וויסן מיינט,
אים שיינט,
עס איז גאָרנישט צו געפינען.

72 דאָס אַלע צום האַרץ זיך גענומען,
פון דעם אַלעם אַרויסבאַקומען,
דאָס אַלץ איינס קלוג און גערעכט, —
די הערן און זייערע קנעכט
זענען ביי גאָט אין דער האַנט!
און דער מענטשלעכער פאַרשטאַנד
שאַפט זיין האַסן און זיין ליבן
אַלץ אָנצייכנט; פאַרגעשריבן
איז אַלץ מיט אַנאַנד.

73 און איין לאָז דערגרייכט
דעם גערעכטן און אימגערעכטן
דעם וואָס אומריין איז אין דעם וואָס ריין 2)
און צי געאָפפערט ווערט צי ניין,
און דעם וואָס איז 3) צו שווערן לייכט
און פון שווערן אָפגעהיט... 4)
קיין אונטערשייד! אויסג.

1 I וואָס דאָ געשיט אונטער דער זון.
II וואָס עס געשיט דאָ אונטער דער זון.
2 ווער עס איז אומריין (ווער ס'איז ריין).
3 און ווער עס איז. — אויסג.
4 פון שווערן אָפגעהיט.

74 I דאָס שלימסטע, וואָס אונטער דער זון געשיט:
וואָס אַלע איין געשיק דערגרייכט!
און פול בייז און צעלאָזנקייט
איז דער מענטש אין זיין לעבנס-צייט.
(אין, — אויסג.) שפּעטער 1) צו דער אונטערוועלט! 2)

II שלעכט וואָס אונטער דער זון געשיט,
דאָס איז איבער דער מאָס
און נאָך וואָס...

75 I ווער צום לעבן אויסגעקליבן,
האָט נאָך צו האָפן אַ גרונד 3)
דען בעסער דעם לעבעדיקן הונט
אַלס דעם לייב.

II דען איז געוויילט צום לעבן ווער
האָט נאָך צו האָפן גרונד 4)
און בעסער איז דעם הונט,
אַלס דעם לייב, וואָס לעבט נישט מער.

III דען ווער געוויילט עס איז צום לעבן,
דעם איז האָפענונג געגעבן.

76 און וואוילגעמיט...

77 און נישט קאַרג צום קאָפּ דיין אייל.

78 אין פאַרגעניגט לעב אָפּ דיין וועלט
מיט דעם ווייב, וואָס דיר געפעלט.

---

1 און דערנאָך. — אויסג.
2 און צו די טויטע איבערגעגעבן.
3 האָפט נאָך ווער.
4 דער האָפט. — אויסג.

דאָס איז אונטער דער זון דיין טייל 1)
פאַר דיין גאַנצער מי און שטרעבן
אין דיין קורץ און נישטיק לעבן.

79 I ווידער זע איך 2) דאָ אויף דער וועלט,
נישט דער לייכט געווינט ס׳געיעג
און אין געשלעג
זיגט נישט 3) דער העלד.
* דער קלוגער אָפט קיין ברויט געפינט
און פאַרמעג
זיך צו קלוגשאַפט נישט געזעלט
און נישט דער וויסנדער געפינט
לייטזעליקייט.

II (נאָך וואָס אונטער דער זון באַטראַכט 4)
נישט דער פלינקער געווינט
דאָס געיעג
נישט דער שטאַרקער זיגט אין שלאַכט
* און פאַרמעג
זיך מיט וויסן נישט געזעלט.—אויסג.).

III מערק איך נאָך, דאָס אויף דער וועלט
נישט דער לייכטער — אין געיעג
און נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.
אַ קלוגער מאַן און הונגער־טעג
(און פאַרמעגן מיט פאַרשטאַנד

---

1 דען דאָס קומט דיר, דאָס איז דיין טייל
פאַר גאַר דיין גאַנצער מי אין לעבן.
2 וואָס נאָך איך זע.
3 נישט זיגט.
4 און ווידער האָב איך באַטראַכט.
נישט דער פלינקער (דאָס געיעג) געווינט.

זעלטן גייען האַנט אָן האַנט — אויסג.); 1)
און קיין אונטערהאַלט געווינט. 2)
און נישט וויסנדער געפינט
לייטזעליקייט

IV נאָך וואָס אונטער דער זון באַטראַכט.
נישט דער פלינקער ס׳גײַיעג געווינט.
נישט דער העלד זיגט אין שלאַכט.
און דער קלוגער אָפּט קיין ברויט געפינט.
פאַרמעגן 3) צו קלוגשאַפט זיך נישט געזעלט
און נישט דער פאַרשטענדיקער געפעלט.

V נישט דער וואָס לייכט 4)
אין געלאַף דאָס ציל דערגרייכט
(דאָס) אין קריג
נישט ביים 5) שטאַרקן בלייבט דער זיג.
* דער קלוגער אָפּט קיין ברויט געווינט 6),
לייטזעליקייט נישט דער וויסנדער געווינט

VI און אונטער דער זון וואָס נאָך באַטראַכט:
נישט ווער ס׳איז לייכט ס׳געיעג געווינט
און נישט דער העלד זיגט אין שלאַכט.
אַ קלוגער אָפּט קיין ברויט געפינט.

---

1 I און נישט האַנט אָן האַנט
בייט דאָס רייכטום מיט פאַרשטאַנד.
II רייכטהום בייט נישט האַנט אָן האַנט
(מיט פאַרשטאַנד).

2 I (וויסן קיין פאַרמעג) געווינט.

3 רייכטום אויסג.

4 דאָס נישט דער וואָס לייכט.

5 (דעם).

6 פאַרמעג און וויסן בייען צושייד.

פאַרשטענדיקער קיין רייכטום מאַכט, 1)
און לייטזעליקייט
דער קלוגער נישט געווינט,
דען איבער אַלעם צופאַל און צייט!

VII און ווידער געזען, דאָס אויף דער וועלט
נישט דער פלינקער קומט געשווינד
* נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.
* אַ קלוגער מאַן קיין ברויט געפינט
און נישט צוזאַמען האַנט אָן האַנט
גייט דאָס רייכטום מיט פאַרשטאַנד 2)
און דאָס לייטזעליקייט
נישט דער וויסנדער געווינט.

VIII ווידער זע איך: אויף דער וואַלט
נישט דער לייכטער — דאָס געיעג,
* נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד;
דער קלוגער מאַן האָט הונגער-טעג.

IX וואָס איז זע נאָך אויף דער וועלט,
נישט דער לייכטער נעמט ס'געיעג
* און נישט דער שטאַרקער זיגט אין פעלד.

I און דאָס מענטשן-קינד איז בלינד
פאָראויס זיין צייט זעט קיינער ניש 3),
ווי אין בייזער נעץ די פיש,
ווי פייגל אין דער פויגל-פאַנג 4).

---

1 רייכטום צום קלוגן זיך נישט געזעלט.___אויסג.
2 גייט דאָס רייכטום מיט פארמעג.
3 I פאָראויס די צייט זעט קיינער ניש.
II די צייט פאָראויס דאָס זעט ער ניש.
4 ווי (די) פייגל אין דער פייגל=פאנג (געפאלן).

II אוּן ווען די צייט וועט קומען,
דאָס פּאָראוים זעט קיינער ניש'.
ווי'ן (אַ בייזער נעץ) די פיש
ווי פייגל אין די פאַנגען
אַזוי ווערט אויך דער מענטש געפאַנגען. 1)
פלוצלונג קומט זיין אונטערגאַנג.

III צייט און צופאַל אַלץ רעגירט 2)
און קיינער ווייסט נישט ווען ס'פאַסירט
און ווען עס קומט 3) ווייס קיינער ניש.
ווי אין בייזער נעץ פאַרנומען
* (ווי די פייגל אין די פאַלן... — אויסג.)

IV (און — אויסג.) פּאָראוים זעט קיינער ניש,
* ווי'ן אַ בייזער נעץ די פיש
ווי די פייגל אין פויגל-פאַנג
ווערט געכאַפּט דאָס מענטשן-קינד 4).

81 מאַכט דעם גאַנצן אייל צו שאַנד.

82 I פיל ערן און פיל פאַרשטאַנד
ווען דומהייט אַ נאַפּ,
קוועלט עס אַרויף
מאַכט אַלץ צו שאַנד.

II ער' און וויסן,—דומהייט אַ נאַפּ,
עס קוועלט אַרויף.

83 זיין רעכטע האַנט. דער קלוגער באַפעלט 5)
(טוט, מיט דער לינקער דער נאַר זיך קוועלט און גע־לינקט)

---

1 אזוי ווערט דער מענטש (באַנומען)
2 צייט און צופאַל אלע דערגרייכט. אויסג.
3 (און ווען עס קומען וועט)
4 כאַפּט מען אויף דאָס מענטשן-קינד.
5 דער קלוגער באַפעלט זיין רעכטע האַנט.

84 (אין אויך אין וועג אַז האַרץ — אויסג.) אים פּעלט,
קינדיקט ער איך בין אַ נאַר.

85 ווער די בייזע צונג באַדאַרף!

86 ס'אייז (ס'אייזן?) שטומפּ. ער מאַכט קיין שאַרף
און אַרבעט מיט דער לעצטער קראַפט, —
אין צובאַרייט איז קענערשאַפט!

87 (און זיך אַליין
אין די רייד דער נאַר פאַרשטריקט. — אויסג.)
אין אָנפאַנג — דום, צו ענד — געמיין.

88 און פאַרשיים — אויסג.

89 און ער האָט אַזוי פיל רייד — אויסג.
עם וויימט קיין מענטש נישט, וואָס ס'וועט זיין!
און עס וועט נאָך אים געשען,
(אים קיינער דערציילט — אויסג.).

90 און דער נאַר מיט און קוועלט,
און ווייסט נישט, וואו אַהין ער גייט. — אויסג.

91 I אין דער היים ביי זיך
אויף קיין קעניג קיין שלעכט געזאָגט,
אין שלאָף-געמאַך [1]) קיין רייכן פליך,
דער פויגל פון הימל...

II אין שטילסטן צימער ביי זיך,
אין שטילסטן צימער קיין קעניג פליך.

92 I פון באַגינען [2]) דיין זאָמען שפּרייט,
לאָז נישט אָפּ אויך אָוונט-צייט

---

1 אין שלאָף-געמעך קיין רייכן פליך.
2 מאָרגן פרי — אויסג.

דו ווייסט דען, וועלכער בעסער איז ? 1)
(אין מעגלעך איז. — אויסג.) אויב נישט ביידע 2) טויגן.

II אין דערפרי דיין זאָמען שפּרייט
נישט אָפּגעלאָזט אויך אָוונט-צייט
דו ווייסט נישט וועלכער בעסער איז
(און, — אויסג.) פילייכט וועלן ביידע טויגן.

93 I און דאָס ליכט איז זיס,
און גוט איז פאַר די אויגן.

II און דאָס ליכט איז אַזוי זיס,
און אַזוי גוט פאַר די אויגן
די זון צו זען 3).

94 I און זאָל אַ מענטש צו מאָל
לעבן יאָרן איבער יאָרן, 4)
אַלע וועלן פרייד אים געבן,
נישט ווייניק אין צאָל
(טריבע.,.—אויסג.) 5)

II און דעם מענטש זאָל מען שענקען
יאָרן אומצייליקע רייען
מיט אַלע וועט ער זיך פרייען
(און — אויסג.) וועט אויך טריבע טעג געדענקען. 6)
און זייער צאָל ווערט נישט לינד 7)
און אַלץ, וואָס געקומען איז, פאַרשווינד!

---

1 דו ווייסט נישט, וועלכער גערייט.
2 דאָס ביידע טויגן.
3 (די זון צו זען) איז גוט פאר די אויגן.
4 אַ מענטש זאָל יאָרן איבער יאָרן לעבן.
5 אויך טריבע טעג.— אויסג.
6 וועט אויך (האָבן צו) געדענקען.
7 טריבע טעג און נישט לינד איז זייער צאָל.

95 I פֿריי דיך, יונג לעבֿן,
ווי לאַנג יונג דו בֿיסט. 1)
געניס 2) דיין פֿרישע לעבנסקראַפֿט
וואָס דיין...

II יונגערמאַן, ווי לאַנג יונג דו בֿיסט,
פריי דיך מיט דיין לעבֿנסקראַפֿט,
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט...

III ווי לאַנג יונג דו בֿיסט,
פֿריי דיך מיט דיין לעבֿנסקראַפֿט,
געניס דיין יונג לעבֿן,
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט,
נאָר...

IV פֿריי דיך, אָ, יונג לעבֿן,
ווי לאַנג פֿריש און יונג דו בֿיסט,
פֿריי דיך מיט דיין יונגער לעבֿנסקראַפֿט,
וואָס דיין אויג זעט, דיין האַרץ געלוסט,
איז דיין געשענק,
נאָר געדענק... 3)

96 דאָס (פֿאַר) גאָט.

97 און נישט פֿאַרגעס, דאָס רעכנשאַפֿט
וועט אויף אַלעם גאָט דערלאַנגען.

98 I פֿון בֿאַשעפֿער טראַכט (נאָך) יונגערהייט,
איידער עס קומט די בֿייזע צייט,
אין וועלכער ס׳איז דיר נישט געלעגן.

---

1 (פריי דיך) ווי לאַנג יונג דו ביסט.
2 פריי דיך מיט.
3 נאָר ווייס.

II אין דעם באַשטעטער גערענק יונגערהייט! [1]
איידער עס קומט די שלעכטע צייט,
די יאָרן וואָס זענען נישט ליב...
(און די טעג גלייכגילטיק ווערן—אויסג.)

III און פון דיין באַשעפער געקלערט [2]
נאָך יונגערהייט,
* איידער עס קומט די בייזע צייט
און די טעג שוין אָן אַ ווערט [3],
ווען דו פרעגסט, וואָס האָב איך דערפון?

99 I ווען טונקל וועט די זון דיר ווערן
און דאָס ליכט — מאָנד און שטערן,
און צוריקקערן
וועט דער וואָלקן נאָכן רעגן.

II ווען די זון (פון אויב(ן)—אויסג.) ווערט טריב,
(און טונקל וועט ווערן—אויסג.)
(און—אויסג) דאָס ליכט, מאָנד און שטערן.
דער רעגן איז פאַרביי און פון אַלע עקן
(וואָלקן זיך שטרעקן...—אויסג.)

100 I און ס'וואַקלען זיך די וועכטער פון (דיין—אויסג.) הויז
און די קריגס-לייט קרומען זיך אויס.
און די מילנער (מאָ'ן נישט מער, לוידיק גייען...—אויסג.) [4]
די צאָל איז קליין
(און פאַרטונקלט די קראָטן-זעער. — אויסג.)

---

1 אָן באַשעפער דענק יונגערהייט.—
(איידער עס קומט...—אויסג.)
2 און פון באַשעפער פון דיינעם געקלערט.
3 די יאָרן וואָס האָבן פאַר דיר אַ ווערט.—אויסג.
4 און די מילנער שטייען פוסט און פאַס.—אויסג.

II און עס וואַקלען זיך די וועכטער פון דיין הויז
און די קריגער קרומען זיך אויס,
און די מילנער שטייען פוסטע פאַם 1),
די קליינע צאָל געניגט נישט מער.
און די וואָס דורך די לעכער קוקן 2) ווערן שוואַרץ 3)

101 פארשפארט די טירן צו דער גאס 4),
ווייל דאָס געמעל א·ז געפאַלן 5)
(און יעדער פיפץ פון אַ פויגל וועקט,—אויסג.) 6)
די זינגערלעך אַראָפּגעלאָזט 7).

102 און עס שרעקט אויב וואָס העכער 8)
און דער וועג איז פול מיט לעבער.

103 וואַריאַנט אויף פ. 7, (אין הויפּט-וואַריאַנט פעלט),
ס'גייט דער שטויב צוריק צו דער ערד,
וואו ר'איז געווען,
און דער גייסט צוריקגעקערט
צו גאָט.

---

1 פוסט און פאס.
2 און די וואָס קוקן דורך די שפאלטן—אויסג.
3 פארפינסטערט די זעער. אויסג.
4 I פארשפארט די טירן (אין גאס אריין,—אויסג.).
II און עס שליסט זיך די טיר ארויס.
III און (ס'ווערן,—אויסג.) אין מאַרק (די טירן) געשפּערט.
5 (און—אויסג.) דאָס געמעל (ווערט קוים געהערט—אויסג.).
6 I צום פויגל-פּיפּץ זיך אויפגעשטרעקט—אויסג.
II צום פויגל-פיפּץ זיך (אויפגעשטעלט—אויסג.)
7 I די זינגערלעך (ערגע(ץ) טיף פארשטעקט—אויסג.)
II די זינגערלעך ערגעץ פארבויגן—אויסג.).
8 און די קלענסטע הייך דערשרעקט,

צוגאָב=וואַריאַנטן

צום הויפּט=וואַריאַנט.

קאַפּ. א.

פּסוק 16.

איך האָב אין האַרץ בּיי מיר געטראַכט ;
איך האָב עס ווייטער געבּראַכט,
איך ווייס מער און קען מער,
אַלס די אַלע, וואָס זענען בּיז אַהער,
אין ירושלים דאָ געווען.

קאַפּ. ב.

פּסוק 4 שורה 2.

און זיך טיט זיי אַרומגעשאַנצט.

פּסוק 5.

גערטנער און סעדער... אויסגעזוכט,
און בּיימער געפּלאַנצט פאַר יעדער פרוכט.

פּסוק 7.

און איינגעקויפט זיך מעגד און קנעכט
פון בּיידערליי געשלעכט,
און געמערט דאָס הויז-געזינד

און הערטן—שאַף און רינד —
און פיל, פיל מער,
אַלס אַלע, וואָס זענען ביז אַהער
אין ירושלים געווען פאַר מיר.

פסוק 8, שורה 2.

און וואָס נאָר קאָסטבאַרקייט און ציר.

דערזעלבער פסוק, שורה 4.

און אַלץ, וואָס מענטשן האָבן האָלט.

פסוק 9 און 10.

אַלע, וואָס זענען געווען פאַר מיר,
איבערגעשטיגן.
און נישט פאַרוויגערט ווערט,
וואָס דאָס אויג באַגערט.
און יעדעס פאַרגעניגן,
וואָס דאָס האַרץ פאַרלאַנגט.
דאָס איינציקע, וואָס כ'האָב דערלאַנגט
מיט אַלע מיינע ווערק.

פסוק 11.

און קוק זיך אום,
און נעם מיין גאַנצע מי און באַטראַכט —
געווען בלינד!
אַלץ, וואָס איך האָב געמאַכט,
איז דום,
אייטל יאָנעניש נאָך ווינט!
אונטער דער זון האָט גאָרנישט קיין ווערט.

דרוק־פעלערן אין קהלת.

זייט	שורה		דארף זיין	אנשטאט
24	12	פון אויבן	דער פון . . .	דערפון
„	—	—	איז די איינטיילונג פון די פסוקים ניט אויף אן אָרט: וואו ציפער 14 — דארף זיין 13; וואו 15 — 14; ביי די ווערטער: „און דאָס איז זי אויך (שורה 18 פון אייבן) — ציפער 15; ביי די ווערטער: געגעסן אין א פינס־ערקייט (שורה 4 פון אונטן — ציפער 16.	
27	7	„	זעלן־גאנג . .	שנעלן־גאנג.
34	—	—	פעלן די ציפער פון די פסוקים 4 און 5, וואָס דארפן קומען ביי די ווערטער: „דעם קעניגס וואָרט — 4; „און דער מאן" — 5.	
57	—	—	דארף קומען דער ציפער פון קאפּ. 2 נאָך פּ. 11, ניט פאַר אים.	
61	—	אנהייב עמוד	פעלט דער ציפער פון קאפּ. 3.	

זייט	שורה		דארף זיין	אנשטאט
65	2	פון אונטן	יעם מענטשן־קינד .	דעם מענטשן
71	„	פון אויבן	א פֿאָלק אָן צאָל .	א פאָלק אָן א צאָל
74	3	פון אונטן	דארף דאָס שטערנדל פון פּ. 16 קומען איינגערינגלט, ווי א הערה	
103	לעצטע שורה	„	פעלט א ווערטל: אויסג.	
123	13	פון אויבן	פעלט א ווערטל אויס־געמעקט צום סוף שורה.	
„	15	„	געווינט	געפינט
110	3	„	פעלט א קלאמער נאָכן וואָרט אויסגעמעקט.	
112	5	„	פעלט א קלאמער אין וואָרט: שיצט.	

אסתר

אין ריימען פאַרייִדישט

אין די טעג פֿון אחשורוש,
אחשורוש, וואָס געקיניגט
האָט פֿון הודו ביז צו כּוש —
הונדערט זיבּעניק צוואַנציק לענדער!

אין יענע צייטן, ווען געזעסן
ס׳איז דער קעניג אחשורוש
אויף זיין טראָן אין שושן־בּורג, —
צום דריטן יאָר פֿון זיין רעגירן
האָט אַ טרינקמאָל ער געגעבּן
פֿאַר די פֿערשטן און די דינער
און סאָלדאַטן, אויסגעווײלטע —
פּערסיאַנער, מעדיאַנער
און רעגענטן פֿון פּראָווינצן,
וואָס פֿאַר זיין געזיכט געשטאַנען!

און ער בּאַווייזט דערבּיי דאָס רייכקייט
פֿון זיין קעניגלעכער הערשאַפֿט,
אויפֿגענומענע זעלטנהייטן
פֿון זיין גרויסקייט, און עס דויערט
גאַנצע הונדערט אַכציק טעג!

ערשט דערנאָכטן מאַכט דער קעניג
פאַר די שושן־בורג באַוואוינער
פון גרויס ביז קליין אַ טרינק־געלעגער
אויפן פאָרהויף פונם קעניגס
גאָרטן־ווילע, — זיבן טעג!

אויסגעהאָנגען שטאָפן ווייסע,
פאָרהענג גרינע, הימל־בלויע,
און די שנירן — ביסוס, פורפור,
זילבער־שטאַנגען, מאַרמאָר־זיילן!

די דיוואַנען — גאָלד און זילבער,
אַלאַבאַסטער אויסגעפלאַסטערט,
מאַרמאָר, גלאַנצשטיין און פאָרפירען!

און די בעכער זענען גאָלדן,
פאַרשידנאַרטיקע געפעסן, —
מאַסן קעניגליכע ווייגען,
ווי עס איז אימשטאַנד אַ קעניג!

און דאָס טרינקען, לויט דער פאָרשריפט,
נישט צו נייטן! דען באַפוילן
די הויז־באַדינ(ער) האָט דער קעניג
צו טון יעדעס מאַן זיין ווילן!

און אין קעניגלעכן פאַלאַץ
וואָס צום קעניג אחשורוש

וַשתּי מאַכט — די קעניגינע —
אַזאַ טרינקמאָל פֿאַר די פֿרויען!

און צום לעצטן זיבטן טאָג,
וואויל געמיט פֿון וויין דער קעניג,
שיקט ער זיינע זיבן דינער,
וואָס פֿאַר זיין געזיכט געשטאַנען:
מהומן, בּזתא און חרבונא,
בּגתא אבגתא און דעם זתר
און דעם כרכּס און בּאַפֿעלט זיי,
צו דער קעניגינע ושתּי,
דאָס זי זאָל פֿאַר אים ערשיינען
אין דער קעניגלעכער קרוין,
דען איר שיינקייט וויל ער ווייזן
פֿאַר די פֿעלקער און די הערן, —
ז'איז אַ שיינע פֿון געשטאַלט!

אקדמות

(פריי פאַרײדישט)

א.

אײדער כ׳טו די לעפצן אויף,
בעפאָר דאָס וואָרט איך שפּרייט,
בעט איך די ערלויבעניש
פון אײער ליבלעכקייט...

זינגען וויל איך פון באַשעפער
און זיין הערלעכקייט!
דאָך אומענדלעך איז זיין מאַכט,
ווער שעפּט זי אויס מיט רייד?

און ווען הימלען — לויטער פּאַרמעט, —
ווייט אַרום און ברייט,
אַלע וועלדער לויטער פּענעס,
שרייבער — קינד און קייט!

נאָך קיין טראָפּן נישט פון ים —
פון זיין אַלמעכטיקייט;
נאָך קיין אָפּגלאַנץ פון אַ שטראַל
אין זיין הערלעכקייט!

ווי די פאָרהענג האָט ער הימלען
אויס- און אויסגעשפּרייט!
און די ערד האָט ער געזעצט
אויף נישט אין פעסטיקייט!

אין טעג אין ועקס דאָס אַלץ באַשאַפן,
קיין מי, קיין מידיקייט!
איינציק מיטן וואָרט גערופן —
אַלעס שטעלט זיך צו דער צייט!

און איז זיך אויף זיין טראָן געשטיגן,
לויטער ליכט — זיין קלייד!
און זעקס=פליגלדיקע שרפים,
כרובים זיין באַגלייט!

שווימען שאַר און שאַר פאָרביי,
פאַרצוקט אין לויטערקייט,
אין פאַרביק=רעגנבויגנדיקער
שטילער הע־לעכקייט!

קוקן אוים זיין וואונק און וואַרטן,
צום ערפילן גרייט,
מיט דער שטרענגסטער דונער=קראַפט,
בליצן=שנעליקייט!

שווימען מיט געזאַנג פאָרביי
יעדע האָט איר צייט!
רוישן כריבים און גלגלים
אין באַשטענדיקן פאַרבייט!

און אַלץ נייע, נייע שאַרן, —
כאָרן און באַגלייט!

שווימט פאָרביי, דער קאָפּ געבוקט,
פליגל — אויסגעשפרייט!

און אויף יעדער צונג די לויב:
„אויף אייביק־אייביקייט
„זאָל געלויבט זיין נאָמען זיין
„און זיין מאַכט — געשפּרייט!

„און געהייכט, און געקריינט
„איבער אָרט און צייט,
„אייביק—פון אומענדלעכקייט
„ביז אומענדלעכקייט!"

ב.

ווער אָפּגעלויבט און שווימט פאָרביי
קומט נישט צוריק זיין צייט!
און אויפן פאָלק ישראל ווערט
אַראָפּגעקוקט מיט נייד!

ווייל עס ווערט זיין לויבגעזאַנג
טאָג אויף טאָג באַנייט!
און ער איז פון האַר אַליין
געוויילט צו דעם באַשייד!

און אויף אַלע וועלטן מעג
זיין זיין לויב צעשפּרייט,

און אויף אַלע שבעה ימים —
זיין געזאַנג צעזייט.

איז אַ מלאך אויפגעוואַכט,
זיי צו זאַמלען גרייט,
און ער זוכט און זאַמלט זיי
מיט ליב און צערטלעכקייט!

און פון יעדן לויב־געזאַנג,
פאַרצוקט אין שטילער פרייד,
פלעכט ער קרוינען צום באַשעפער
קאָפּ אין הערלעכקייט!

און אויסגעקריצט אויף יעדער קרוין
איז דער באַשייד:
„וואויל דער אומה, גליק און הייל,
וואָס דינט דער איינציקייט!

ג.

וואָס איז „וואויל", „גליק" און „הייל",
פון דעם יעצונד באַשייד!
די קעניגן — זיי שטייען אויף,
פערשטן, גרויסע לייט

אינם פאַלש פאַרבלענדטן שטאָלץ
אויסצושפּעטן גרייט,
רוישן ווי די וואַסער־אינדן,
פרעגן אונז פאַרשייט:

„ווער איז דיין געליבטער, זאָג,
„דיין האַרציק פּיין און לייד?!
„ווער איז דער געטרויטער דיין,
„קינדיק, שפּרעדע מייד״! [1]

„פאַרברענגסט אומזיסט אין בענקעניש
דיין גאַנצע לעבנס־צייט״.
און ראָטן: קום צו אונז און טייל
אונזער לוסט און פרייד!

הער, דו קעניג, פערשט און פאָלק,
מיין קורץ און שאַרף באַשייד.
אייער לוסט איז אַש און שטויב,
לויטער נישטיקייט!

אייער פרייד—פאַרבלענדעניש!
אייער דרייסטיקייט
און אייער רום, און אייער שטאָלץ —
אייטל־אייטלקייט!

---

1) אַיינגעשפּאַרטע יונגפרוי.

עס קומט דער טאָג פון אונזער טרייסט,
פון לוין און זעליקייט,
ווען ער באַווייזט זיין פראַכט און מאַכט,
און זיין גערעכטיקייט!

וואָס געדריקט, דאָס ווערט באַפרייט, —
געזאַמלט, וואָס צעשפּרייט,
הייליק־ציון — אויפגעבויט,
זיין קעניגרייך באַנייט!

עס איז דער טאָג פון גליק און הייל,
דער טאָג פון לוין און פרייד!
אויבן גפלען, ווי קרישטאָלן,
ווי די חופּות אויסגעשפּרייט,

אונטן שפּרייטן באַלזאַם־טייכן
זייער ליבלעך־דופטיקייט
און אין קרוינען, און אויף טראָגען
זיצן גוטע, פרומע לייט.

און זיי לייכטן, ווי די שטערן,
עטעמען מיט געטלעכקייט,
אָ, דאָס איז נישט צום באַשרייבן,
נישט צו מאָלן מיט קיין רייד!

דאָס האָט נאָך קיין אויג געזעען,
קיין פּראָפעט נאָך פּראָפעצייט!

די לבנה — זיבנפאַרביק,
און די זון — אַרוים פון שייד!

אַלע זיבן הימל — אָפן,
און דער מערמל־שטיין — געשפרייט!
ער אַנטפּלעקט זיך און באַווייזט זיך
אין זיין הערלעך הייליקייט!

אָ, דאָס איז ער, מיין געליבטער!
און אין גרוים לייטזעליקייט [1]
וועט ער נעמען מיך און פירן
אויפן שטעג פון אייביקייט!

און עס ווערט אין אַלע הימלען
דער פריידן־שאַל געשפרייט:
מיט זיין פאָלק ישראל האָט
ער זיין בונד באַנייט!

ד.

און עס הייבט אַ קאַמף זיך אָן
גרימיק און פאַרשייט
מיטן ווילדן שור־הבר
דער לויתן־שטרייט!

---

1) און אין (זיין — אויסג.) גרוים לייטזעליקייט.

דער האָט אייזערענע פלאָסן,
און ער עפנט ווייט און ברייט
קעגן שור=הבר די שלונד
און אַ שפרונג, צו שלינגען גרייט!

יענער שטעלט די הערנער אויס
שטאָלן, שפיציק און גענדרייט,
קעמפן ביידע אונגעהויער
און אויף טויט און לעבן גרייט!

גייט דער נונ=ומנוּנ=שפיל,
געווערן וועט דער שטרייט — —
ניין, דער שעפער צוקט די ברעם
און די שווערט אַרויס פון שייט.

ביידע, ווי פון בליץ געטראָפן,
לעבלאָז, אויסגעשפּרייט!
צו דער סעודה פאַר צדיקים
ווערט שוין, איילנדיק, געגרייט

אויף די טישן פון גאָרפונקל,
יאַספּיס אויסגעשפּרייט!
און עס פערלט זיך אין בעכער
אין זיין קלאָריקייט

דער ווייַן אין דער טרויב געהיטן
פון דער אָנהייב צייט!
אַלץ איז אָפן, אַלץ אַנטפּלעקט,
אויס פאַרבאָרגנקייט!

ה.

און האָב איך צינדערט מיט פאַרלויב
געענדיקט מיינע רייד,
בלייבט מיר נאָך צו ווינטשן אייך,
גוטע, פרומע לייט!
דערמאָנען זאָל ער זיך אָן אייך,
ווען עס קומט די צייט!

איר זאָלט פון אַלעם דעם געניסן
אין דער ערשטער ריי, נישט ווייט,
פון זיין גלאַנץ און פּראַכט, און לויטער
הייליק, הייליק הערלעכקייט!

אָ, דאָס ווינטש איך אייך פון האַרצן,
און זאָל הערן מיינע רייד
ער, געלויבט זאָל זיין זיין נאָמען
פון אייביקייט ביז אייביקייט!

ערשטער וואַריאַנט.

I.

* אײדער כ׳טו די לעפּצן אויף,
* בעפאָר דאָס וואָרט איך שפּרייט,
* בעט איך די ערלויבעניש
* פון אייער ליבלעכקייט!

פון באַשעפער וויל איך זינגען
* און זיין הערלעכקייט!
* דאָך אומענדלעך איז זיין מאַכט,
* ווער שעפּט זי אויס מיט רייד?

און ווען די הימלען — לויטער פאַרמעט, —
* ווייט אַרום און ברייט,
* אַלע וועלדער — לויטער פּענעס,
* שרייבער — קינד און קייט!

ווען (וועט?—רעד.) קיין טראָפּען נאָך נישט זיין
אין ים פון אייביקייט
און קיין איינציק־שטראַל פון גלאַנץ
פון זיין הערלעכקייט!

אַלץ וואָס לעבט האָט ער באַשאַפן: *)
הימלען — אויסגעשפּ(ר)ייט!
און אויף גאָר נישט די ערד געזעצט
אין פעסטיקייט! **)

---

*) (די גאַנצע וועלט—אויסג.) האָט ער באַשאַפן.
**) און (די ערד
געזעצט אויסג.) אין פעסטיקייט.

און די גאַנצע וועלט בעשאפֿן
קיין מי און מידיקייט!
* איינציק מיטן וואָרט גערופֿן,
געקומען צו דער צייט!

אויף זיין טראָן איז ער געשטיגן,
לויטער ליכט — זיין קלייד! *)
* און זעקספֿליגלדיקע שרפים,
* כרובים -- זיין באַגלייט!

שווימען שאַרן און שאַרן פֿאָרבײַ,
* פֿאַרצוקט אין לויטערקייט.
* אין פֿאַרביק-רעגנבויגנדיקער
שטילער זעליקייט.

און זיי קוקן אויס, זיין וואונקען
* צום ערפֿילן גרייט!
* מיט דער שטרענגסטער דונער-קראַפֿט,
* בליצן-שנעליקייט!

שווימען אין געזאַנג פֿאָרבײַ,
יעדער האָט זיין צייט!
* רוישן כרובים און גלגלים,
* אין באַשטענדיקן פֿאַרבייט.

אַלץ-אין-איינעם שאַרן נייע,
* כאָרן אין באַגלייט!
פֿליט פֿאָרבײַ, דער קאָפּ געבוקט,
די פֿליגל אויסגעשפּרייט.

---

*) (און ער האָט זיך איינגעהילט
אינעם ליכט — זיין קלייד—אויכנ.).

* און אויף יעדער צונג די לויב:
* אויף אייביק אייביקייט,
זיי, דו האַר דער וועלט, געקריינט,
און דיין מאַכט צעשפּרייט!

און געלויבט זאָל זיין דיין נאָמען
אויף יעדע אָרט און צייט
פון אומענדלעכקייט
* ביז אומענדלעכקייט!

.II

וער אָפּגעלויבט, שווימט פאַרביי,
צוריק קומט נישט זיין צייט!
* און אויפן פאָלק ישראל ווערט
* אַראָפּגעקוקט מיט נייד!

* ווייל עס ווערט זיין לויבגעזאַנג
* טאָג אויף טאָג באַנייט!
און איז פון האַר אַליין געווילט
צו דעם באַשייד!

* און אויף אַלע וועלטן מעג
* זיין זיין לויב צעשפּרייט,
און אויף שבעה-ימים זיין
לויב-געזאַנג צעזייט.

אויפצווזוכן, זיי צו זאַמלען
איז אַ מלאך גרייט,
* און ער זוכט און זאַמלט זיי
מיט ליבּ׳ און צערטלעכקייט!

און פון לויב און לויב-געזאַנגען,
פאַרצוקט אין גרויסער פרייד,
קרוינען פלעכט ער צום באַשעפערס
* קאָפּ אין הערלעכקייט!

* און אויסגעקריצט אויף יעדער קרוין
* איז דער באַשייד:
* וואויל דער אומה, גליק און הייל,
* וואָס דינט דער אייניקייט!

וואָס איז „וואויל" און „גליק און הייל"?
פון דעם אַצינד באַשייד!
ווייל מלכים שטייען אויף,
פירשטן, גרויסע לייט.

און די הערשער און באַצווינגער,
* אויסצושפּעטן גרייט,
* רוישן *) ווי די וואַסער-אינדן,
שפּעטיש און פאַרשייט:

* „ווער איז דיין געליבטער, זאָג,
* „דיין האַרציק פיין און לייד?
* „ווער איז דער געטרויטער-דיין,
„קינדיק, שטאָלצע מייד!

„וואָס פאַרברענגט אין בענקעניש
„די גאַנצע לעבנס-צייט!
„פאַרגעם און קום צו אונז און טייל
* „אונזער לוסט און פרייד"!

---

*) ברומען — אויסג.

קעניגע, פירשט און פאָלק!
הערט מיין קורץ באַשייד!
אייער לוסט — אַש און שטויב!
דאָס ליכט איז פינסטערקייט!

פון פינסטערניש, פאַרבלענדעניש
שטאַמט די דרייסטיקייט,
אייער הייך און אייער שטאָלץ —
* אייטל-אייטלקייט!

און עס קומט פאַר אונז דער טאָג
* פון לוין און זעליקייט,
פון טרייסט און לוין! דער גרויסער טאָג
פון זיין גערעכטיקייט!

וואָס גענידערט ווערט געהייבט!
* געזאַמלט, וואָס צעשפּרייט!
* הייליק-ציין — אייפּגעבויט,
* זיין קעניגרייך באַנייט!

* אויבן נעפּלען, ווי קריסטאָלן,
* ווי די חופות אויסגעשפּרייט!
און עס פליסן באַלזאַם-טייכן
און צעשפּרייטן דופטיקייט!

און געקריינט, אויף טראָגן גאָלד'נע
* זיצן גוטע, פרומע לייט!
און זיי שטראַלן, ווי די שטערן,
און עטעמען מיט געטלעכקייט!

* אָ, דאָס איז נישט צום באַשרייבן,
נישט צו מאָלן אויס מיט רייד!

* דאָס האָט נאָך קיין אויג געזעען,
אין קיין נביא פראָפעצייט!

זיבנפאַרביק — די לבנה
* אין די זון — אַרויס פון שייד!
און ער אַנטפלעקט זיך און באַווייזט
אין זיין הייליק הערלעכקייט!

אָ, דאָס (איז? —רעד.) ער, מיין געליבטער,
אין געוועקטער האַרציקייט!
און ער נעמט מיך, און ער פירט מיך
אינם שטעג פון אייביקייט!

און אין אַלע הימלען ווערט
אָט דער שאַל צעשפּרייט:
* מיט זיין פאָלק ישראל האָט
גאָט זיין בונד באַנייט!

ג *).

* און עס הייבט אַ קאַמף זיך אָן,
* גרימיק און פאַרשייט,
* מיטן ווילדן שור-הבר
* דער לויתן-שטרייט!

אַ פיש מיט אייזערנע פלאָסן
און אַ שלונד ווייט און ברייט,
ווי אַ פינסטער אָפּגרונד אָפן
דעם שור-הבר צו שלינגען גרייט!

---

*) פון דאנען אָן גייט די באצייכענונג פון די קאפיטלען מיט יידישע אותיות. אָבער אָנשטאָט קאפ. ג׳ האָט דאָ, לויט דעם ענדגילטיקן טעקסט, געדארפט קומען ד, און די באצייכענונג פון קאפ. ג׳, וואָס האָט געדארפט קומען פארן פערז: „וואָס איז „וואויל" און „גליק און הייל"? ז. 18—פעלט אינגאנצן.—רעד.

יענער — מיט די הערנער — שטאָל!
שפּיזן—שפּיציק און געדרייט!
* קעמפן ביידע אונגעהויער
* און איינ טויט און לעבן גרייט!

עס איז דער גוג-ומגוג-שפּיל,
געווערן וועט דער שטרייט?
ניין, דער שעפער ציט זיין ברעט,
צוקט די שווערט פון שייד!

* ביידע, ווי פון בליץ געטראָפן,
טויטע אויסגעשפּרייט!
געדעקט דער טיש און די סעודה
פאַר צדיקים גרייט!

אויף די טישן פון נאָרפונקל
און יאַספּיס געשפּרייט!
* און עס פּערלט זיך אין בעכער
אין זיין קלאָריקייט

דער וויין, וואָס איז אין טרויב געהיט
* פון דער אָנהייב צייט!
* אַלץ איז אָפן, אַלץ אַנטפּלעקט,
* אוים פאַרבאָרגנקייט!

ז.

ציינדערט האָב איך, מיט פאַרלויב,
ג'ענדיקט מיינע רייד!
* בלייבט מיר נאָך צו ווינטשן אייך,
* גוטע, פרומע לייט!

אַז דערמאַנען זאָל ער אייך,
* ווען עס קומט די צייט.
און איר זאָלט געניסן דאָך
פון זיין הערלעכקייט!

און איר זאָלט אַ פלאַץ באַקומען,
פון דער הערלעכקייט נישט ווייט?
אָ, דאָס ווינטשן (ווינטש איך?—רעד.) אייך פון האַרצן
און זאָל הערן מיינע רייד

* ע ר! געלויבט זאָל זיין זיין נאָמען!
און זיין גלאַנץ צעשפרייט
איבער אַלע, אַלע וועלטן,
אין דער אייביקייט.

צווייטער וואַריאַנט.

איך טו די לעפצן אויף ׃
* בעפאָר דאָס וואָרט איך שפרייט,
בעט איך ד׳ערלויבעניש
* פון אייער ליבלעכקייט.

פון באַשעפער זינג איך
און זיין אַלמעכטיקייט !
אומענדלעך איז זיין מאַכט,
* ווער שעפט זי אויס מיט רייד ?

ווען אַלע הימלען — פאַרמעט !
און וייט אָרום און ברייט —
* אַ״ע וועלדער — פענעס,
* שרייבער — קינד און קייט, —

נאָך קיין גאַנצער שטראַל
פון גלאַנץ אין אייביקייט ;
ער האָט די וועלט באַשאַפן
אָן מי און מידיקייט,

נאָר איינציק מיט זיין וואָרט
די הימלען אויסגעשפרייט,

און די ערד באַפּעסט, —
אין טעג און זעקס — די צייט!

און האָט זיך איינגעהילט
אין זיין הערלעכקייט,
געזעצט זיך אויף זיין טראָן,
און דאָס ליכט — זיין קלייד.

און טויזנטער, טויזנטער שאָרן
* פּאַרצוקט אין לויטערקייט,
אין רעגנבויגן־פאַרביקע
* שטילער זעליקייט,

קוקן אויס זיין וואונק
* צום ערפילן גרייט,
מיט דער דונער־מאַכט,
* בליצן־שנעליקייט!

און אַלע זינגען שירה,
יעדער אין זיין צייט!
כּרובים און גלגלים
רוישן אין פאַרבייט!

און אַלץ נאָך נייע שאָרן
כאָרן און באַגלייט.
ווער עס קומט — געבוקט!

* די פליגל אויסגעשפרייט ;
אויף יעדער צונג די ליב:
* „אויף אייביק-אייביקייט ;

„זיי, דו האר, געלויבט ;
„און דיין (מאכט? — רעד.) צעשפרייט
„פון אומענדלעכקייט
„ביז אומענדלעכקייט ;"

און אפגעלויבט — פארביי ;
ס'קומט ניט צוריק די צייט ;
יעדן מארגן-פרי —
שאר און כאר באנייט ;

אומענדלעך איז די צאל
פון כארן און באגלייט ;
און אויפן פאלק ישראל
ווערט געקוקט מיט נייד ;

עס איז פון האר אליין
געוויילט צו דעם באשייד ;
זינגט עס פרי און שפעט,
לויבט צו יעדער צייט ;

מעג אויף אלע וועלטן
* זיין זיין לויב צעשפרייט,

און איבער אַלע ימים
* זיין געזאַנג צעזייט!

זיי זוכן, זיי צו זאַגלען
ווי (איז?—רעד.) אַ מלאך גרייט!
זאַמלט ער די תּפילות
מיט גרויסער צערטלעכקייט, —

פלעכט ער פון זיי קרוינען...
אויף יעדער קרוין באַשייד:
„גליק און הייל דער אומה,
* וואָס דינט דער איינציקייט!"

דעם באַשעפער׳ס קאָפּ
אין לויטער הערלעכקייט,
מיט די קרוינען קרוינט ער,
פאַרצוקט אין ליכטיקייט!

וואָס איז „וואויל" און „הייל"?
פון לוין אַצינד באַשייד!
פערשטן שטייען אויף,
שפּעטן יעדער צייט!

מלכים שטייען אויף,
* אויסצושפּעטן גרייט!
ווי די וואַסער־אינדן,
ברומען זיי, פאַרשייט:

„ווער איז דיין געליבטער,
* „דיין הארציק פיין און לייד?
„ווער איז דיין געטרויטער,
* „קינדיק, שטאלצע מייד;

„צו וואס אזוי פארטרויערט
* „דיין גאנצע לעבנס־צייט?
„קום צו אונז און טייל
„גלאנץ און לוסטיקייט!"

קעניגן און פערשטן,
* הערט מיין קורץ באשייד!
אייער שמאלץ און גלאנץ —
* לויטער נישטיקייט;

אייער זיס׳ס איז ביטער;
ליכט — נאר פינסטערקייט;
קעגן דעם גרינגסטן שטראל־
וואס קימט פון אייביקייט;

אייער הויך איז שפל;
אייטל־אייטלקייט;
און עס קומט דער טאג
פון זיין גערעכטיקייט;

דער טאג פון הויכן לוין —
* געזאמלט, וואס צעשפרייט;

און עס קומט דער טאָג
פון לויטער זעליקייט!

ציון אויפגעבויט,
זיין קעניגרייך — באַנייט;
* אין דעם הימלס פּראַכט,
געטלעך לויטערקייט;

געפלען — ריין קריסטאַל,
ווי חופּות אויפגעשפּרייט;
און פון באַלזאַם־טייכן
ווערט דער דופט צעשפּרייט;

און גינגאָלדענע קרוינען,
און טראָגען זענען גרייט
פאַר צדיקימס קעפּ;
לוין — פאַר ערלעכקייט;

שטראַלן זייערע פּנימער —
שטערן אין הימל צעשפּרייט;
באַווייזט זיך כּביכול
אין הערלעך־הערלעכקייט;

— „דאָס איז ער, דער געליבטער,
„געקומען איז די צייט:
„און ער וועט מיך פירן
„אין גלאַנץ פון אייביקייט;"

ציגדערס הייבט זיך אָן,
צאַרניק און פאַרשייט
מיט דעם שור־הבר
* דער לויתן־שטרייט ;

איזערנע פלאַסן,
שלונד — ווייט און ברייט ;
ווי אין אפּגרונד אָפן,
אַ וועלט צו שלינגען גרייט ;

און יענער — הערנער — שטאָל ;
שפּיציק און געדרייט ;
אונגעהויער צווייַ,
אויף טויט און לעבן גרייט ;

דער גוג־ומגוג שפּיל...
ווי ענדיקט זיך דער שטרייט ?
דער שעפער ציט זיין ברעם,
* צוקט די שווערט פון שייד ;

ווי פון בליץ געטראָפן,
ביידע אויסגעשפּרייט ;
און — מעדני מלך
* פאַר צדיקים גרייט ;

אויף טישן פון גאַרפונקל
* און יאַספּיס געשפּרייט ;
עס פערלט זיך אין בעכער,
* אין זיין קלאַריקייט

דער ווייַן אין טרויב געהיט
* פון דער אָנהייב צייט!
אַלעס ווערט אַנטפּלעקט,
* אויס פאַרבאָרגנקייט!

בלייַבט מיר נאָר צו ווינטשן,
אַ, גוטע פרומע לייט,
באַקומט אייער פּלאַץ
* ווען עס קומט די צייט.

אין דער ערשטער רייע
פון לויטער זעליקייט,
בײַ דעם טיש, געדענקט (געדעקט?—רעד.)
פון זייַן גערעכטיקייט!

און זעט דאָס ליכט, דאָס ריינע,
די זון — אַרויס פון שייד!
דאָס ווינטש איך אייַך פון האַרצן,
דער האַר הערט (מײַנע?—רעד.) רייד!

געלויבט זאָל זייַן זייַן נאָמען
* און זייַן גלאַנץ צעשפּרייט
* איבער אַלע וועלטן
* אין דער אייביקייט!

חד גדיא

פאַריידישט פון י. ל. פרץ.

דער טאַטע האָט אַ ציגעלע
פון ערגעץ=וואו געבּרענגט, —
פאַר צוויי גילדוין אַ ציגעלע
די קינדערלעך געשענקט.
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

טאַנצט אַרום דאָס ציגעלע
דאָס ווייסינקע אין הויף.
איז אַ שוואַרצע קאַץ פאַרהאַן,
כאַפּט זי, פרעסט עס אויף *).
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

היט זיך, היט זיך, קעצעלע,
דער הונט איז אויפן פּלאַץ!
ער גיט אַ בּיל, ער גיט אַ שפּרונג, —
איין עק שוין פון דער קאַץ!

אויסגעצויגן ליגט זי שוין
צעבּיסן און דערשטיקט,

*) כאַפּט זי און פרעסט עס אויף—אין פינקקים אויסגאַבּע.

די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

קומט אַרויס דאָס שטעקעלע,
אַ שטעקעלע פון וואַלד,
וואַרפט זיך אויפן הונט אַרויף,
וואַרפט זיך און צעשפּאַלט

דעם הונט, דעם הונט, דאָס קעפּעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

פליט אַרויס פון ערגעץ־וואו
און באַפאַלט דעם שטאָק,
אַ פייערל מיט רויטינקע
צינגעלעך אַ שאָק!

מיט צינגעלעך, ווי שלענגעלעך
צישט עם און פאַרברענט —

דאָס שטעקעלע, וואָס האָט דאָ ערשט
געבראָכן ריק און לענד

און קאָפּ דעם הינטעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט;
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

פּליסט זיך אָן אַ וואַסערל,
דעם וואַסערל פאַרדריסט:
„וואָס ברענט אַזוי דאָס פייערל?״
נעמט עס שנעל, פאַרגיסט!

פאַרטיליגט שוין דאָס פייערל,
וואָס האָט דעם שטאָק פאַרלענדט,
ווייל ער האָט דעם הינטעלע
געבראָכן ריק און לענד

און קאָפּ *) דעם הינטעלע,
וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט, —
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

*) און דעם קאָפּ—אין פינסקים אויסגאבע.

דאָס דערזעט איין עקסעלע,
צום וואַסערל אַ שפּרונג!
וויל דער אָקס זיך נוקם זיין,
צי גלאַט, ער וויל אַ טרונק!

ווער פאַרשטייט, וואָס וואַלגערט זיך
אין מוח׳ל ביי אַ רינד?!
אַ שפּרונג, אַ זופּ און אַ לעק,
און דאָס וואַסערל פאַרשווינדט!

אויס דאָס וואַסערל, וואָס האָט
דאָס פייערל פאַרלענדט —
דאָס פייערל, וואָס צאָרניק האָט
דאָס שטעקעלע פאַרברענט.

ווייל ער האָט דעם קאָפּ געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

באַווייזט זיך באַלד אַ שוחטל,
געגעכט צי נישט געגעכט,
כאַפּט אַרויס דאָס חלפל,
כאַפּט דעם אָקס און שעכט!

דעם אָקס, דעם אָקס, דעם גרויסן אָקס,
וואָס האָט דאָס וואַסערל פאַרלענדט,
ווייל פאַרנישט *) דאָס פייערל,
וואָס האָט דאָס שטעקעלע פאַרברענט!

ווייל ער האָט דעם קאָפּ, געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

האָט עס דער מלאך פון טויט דערזען,
מיט די טויזנט אויגן!
צעשפרייט ער באַלד די פליגל שוואַרץ,
קומט ער אָנגעפלויגן.

„אוי, וואָס האָסט דו, מענטש, געטון?"
געוועדט עס קוים אַיין אויגנבליק,
כאַפּט דעם שוחט ביים גרגרת,
כאַפּט דאָס מעסערל און — כיק!

ווייל ער האָט דעם אָקס געקוילעט,
וואָס האָט אַ וואַסערל פאַרלענדט,
ווייל עס האָט אַ פלאַם פאַרגאָסן,
וואָס האָט דאָס שטעקעלע פאַרברענט,

*) פארלעשט—אין פינסקים אויסגאבע.

ווייל עס האָט דעם קאָפּ געשפּאָלטן
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט.
די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

ווערט דער כביכול צאָרניק:
„נאָר געראַנגלט און געפאָכטן!"
און האָט, אין זיין גערעכטיקייט,
דעם טויט אַליין אויף טויט געשאָכטן!

און, ווי אַלע טויטע טויט,
ליגט דער מלאך אויסגעשפּרייט,
וואָס האָט דאָס שוחטל געקוילעט,
ווייל ער האָט דעם אָקס געטייט!

וואָס האָט דאָס וואַסער אויסגעטרונקען,
וואָס דאָט דאָס פייערל פאַרלענדט,
ווייל ער האָט מיט רויטע צינגלעך,
דעם האָלצערנעם שטאָק פאַרברענט,

ווייל ער האָט דעם קאָפּ געפּלעט
דעם הונט, וואָס האָט די קאַץ דערשטיקט,

די קאַץ, די קאַץ, די שוואַרצע קאַץ,
וואָס האָט דאָס ציגעלע פאַרציקט!
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין,
פאַר צוויי גילדוין דאָס ציגעלע.

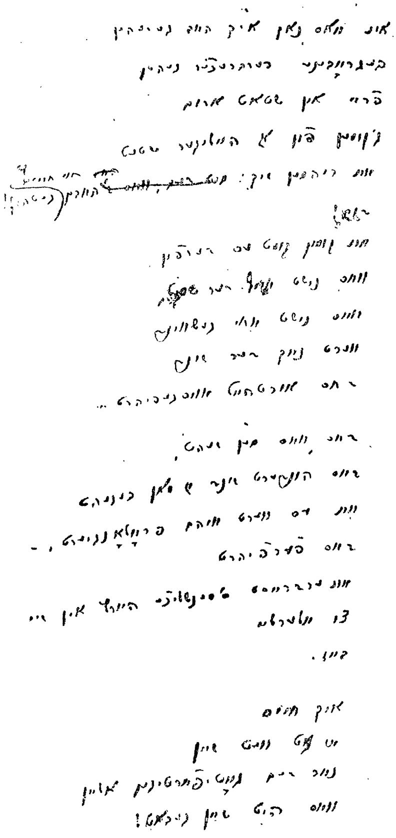

פרצעם אוטאָגראַף פון קהלת.

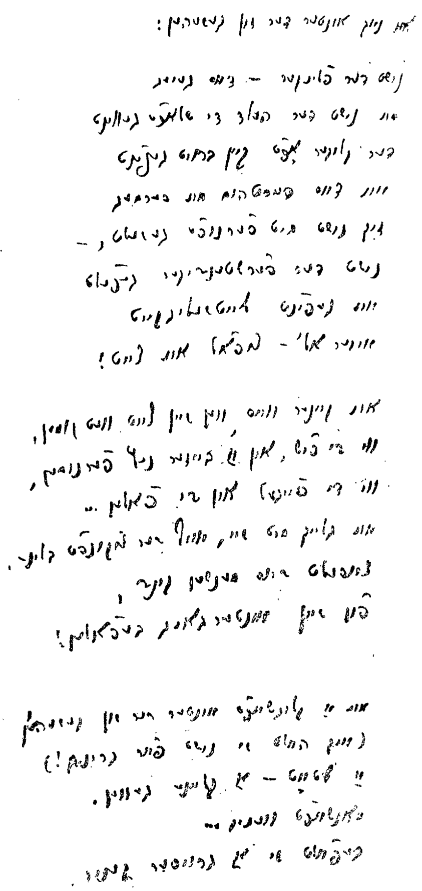

פרצעב אַווטאָגראַף פין קהלת.

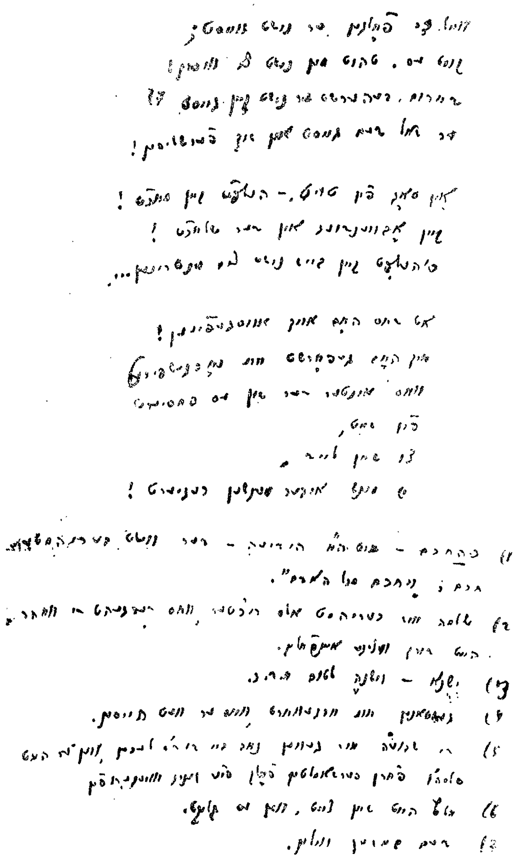

פרצעם אַוטאָגראַף פון קהלת.